BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

PELAGONIVS

EDIDIT

M. IHM

PELAGONII

ARTIS VETERINARIAE QVAE EXTANT

RECENSVIT PRAEFATVS COMMENTATVS EST

MAXIMILIANVS IHM

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCXCII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

Printed in Germany

Nullius rei scientia vilis est.
Veget. mulomed. praef. §. 9.

I. Anno 1826 Florentiae prodiit '*Pelagonii Veterinaria ex Richardiano codice exscripta et a mendis purgata ab Iosepho Sarchianio, nunc primum edita cura C. Cionii. Accedit Sarchianii versio Italica.*' codex Riccardianus hodie n. 1179 chartaceus f. 1—28 Pelagonii libellum exhibet cum hac Angeli Politiani subscriptione f. 28': *Hunc librum de codice sanequam vetusto Angelus Politianus Medicae domus alumnus et laurenti cliens curavit exscribendum. Dein ipse cum exemplari contulit: et certa fide emendavit. Ita tamen ut ab illo mutaret nihil, sed et quae depravata inveniret, relinqueret intacta, neque suum ausus est unquam iudicium interponere. Quod si priores institutum servassent: minus multo mendosos codices haberemus. Qui legis boni consule et vale. Flor(entiae) anno MCCCCLXXXV Decembri mense.* de archetypo autem unde exscribendum curavit Politianus nihil praeterea scimus: periisse putandus est ut Marcianus Catonis et Varronis librorum de re rustica codex antiquissimus, quem cum principe editione scriptorum de re rustica idem vir doctissimus Florentiae a. 1482 contulit[1]). Pelagonii codicem non contemnendae vetustatis fuisse hodieque ex Riccardiano perspici potest. nam ut alia taceam, particula capitis IV (edit. Sarchianii p. 25 seq.) a scriba omissa in margine adiecta legitur Politiani manu scripta

1) Politiani exemplar nunc in publica bibliotheca Parisina servatur. de eius post Varronis libros subscriptione Riccardianae plane simili vide Henrici Keilii in Catonis et Varronis editionem praef. I. p. V.

litteris fere uncialibus. neque aliis locis vestigia desunt quae confirment archetypum propter litterarum formam saeculo IX antiquiorem iudicandum esse, scriptum fortasse saec. VII/VIII[1]. nomen auctoris prodit altera libelli subscriptio notatu digna haec

COM̄ENTVM ARTIS MEDICINAE SEV VETERANAERIAE
EXPLICIT PELAGONIORVM SALONINIORVM[2].

quam qui legerit facile Osanno aliis[3] adsentietur ipso plurali numero nominis Pelagoniorum indicium artis non ab uno sed a duobus vel pluribus confectae contineri, praesertim cum bene comparari possint Sasernae pater et filius Quinctiliique fratres librorum de rebus rusticis auctores[4]. sed facilius rem expediri posse credo, si archetypi indolem accuratius perpenderimus. non raro verborum contextus libri Riccardiani ita turbatus est, ut duobus locis iam Florentinus editor interpolationes statueret. dico autem locos a me uncis quadratis comprehensos §§ 14. 69. 118. 138. 146. 204. 206. 421. 441, quibus eiectis bene procedit oratio. quae aliter explicari non possunt nisi statuerimus ex duobus codicibus commentum illud artis veterinariae fluxisse, eum autem qui concinnavit ea quae in altero codice discrepantia reperiret adnotasse aut in margine aut inter versus, unde culpa scribae minus periti in ipsam orationem locis non suis inrepserunt. unum hic satis habeo proposuisse exemplum luculentum, de aliis vide quae exposui Mus. Rhen. vol. 46 p. 372 sq. cap. VIII § 118 (p. 39 ed. Sarch.) *Si equus peduculos in intestinis habuerit, intellegitur cum frequenter torquetur.*

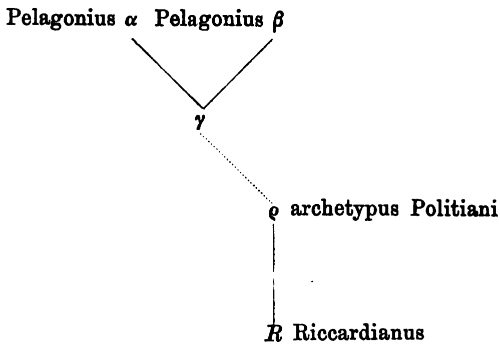
1) Cf. commentatiuncula quam scripsi *Zur Ueberlieferung des Pelagonius* Musei Rhenani vol. 46 p. 371 seq.

2) Secundum versum Politianus scripsit.

3) Osann, Quaedam de Pelagonio Hippiatricorum scriptore (Gissae 1843) p. 17. cf. I. de Eichenfeld, Wiener Jahrbücher der Literatur vol. 44 (1828) Anzeigeblatt p. 51.

4) De illis cf. Reitzensteinii diss. de scriptorum rei rusticae qui intercedunt inter Catonem et Columellam libris deperditis, Berol. 1884 p. 3 seq., de his Geopon. edit. Niclas I p. LXIX.

coriandri sucum, sinapi, opopanacis paululum cum [in alio inveni singularum specierum p. quaterna dena esse, non quaterna sicut supra scriptum est] mulsa et oleo modico dabis. spectare adnotationem illam uncis inclusam ad remedium capitis praecedentis 114 (p. 38 ed. Sarch.) manifestum est facileque confundi poterant *p. X IIII* h. e. pondo denariorum quattuor et *p. XIIII* h. e. pondo quattuordecim. ex duobus illis codicibus (α et β), quos nescio quis adhibuit ad conscribendum Pelagonii exemplum (γ), in subscriptione pluralem nominis Pelagoniorum *Saloninorum*[1]) — ita enim scribendum videtur pro *Saloniniorum* — ortum esse putaverim. stemma igitur codicum efficitur hoc

II. Ex hoc uno codice neglectis aliis subsidiis editionem instituit Sarchianius, opus eius morte interruptum Cionius amicus absolvit. librum autem illorum mendis scatere neque accurate ex codice exscriptum esse dudum

1) Propter Salonini cognomen Osanno l. c. p. 17 in mentem venit ne forte Salonas Dalmatiae Pelagonii patriam urbem fuisse concludi possit. certe Saloninus derivatur a Salonis urbe tunc florentissima, ubi Diocletianus Salonitanus post regnum abdicatum degit. ethnicum legitimum Salonitanus est (cf. Mommsen Corp. inscr. Latin. III p. 304).

inter viros doctos constabat intellegetque qui Florentinam editionem cum mea comparaverit[1]. duobus annis antequam editio illa lucem videret, Iosephus de Eichenfeld Vindobonensis commentatus est diligenter de codice olim Bobiensi, nunc Vindobonensi 16, cuius septuaginta et sex folia rescripta sunt[2]. f. 37—41 quae continent fragmenta Hippiatricorum Latinorum vir ille doctus liquoribus chemicis non adhibitis extricavit[3]. tribuitur autem scriptura prior saeculo V vel VI, posterior saeculo VIII vel IX. iam edito Sarchianii libro cum Pelagonii fragmenta esse idem vir vidisset, editionis illius censuram scripsit lectionumque Vindobonensis et Riccardiani codicum comparationem instituit nec non alia quaedam de Pelagonio · Vegetio Hippiatricis Graecis utiliter disseruit[4]. sunt autem fragmenta capitum XXVI, XXVIII, XXVIIII. capita longe aliter numerata fuisse quam in Riccardiano numeri duo servati CXLVIII, CXLVIIII (= 408. 409 meae editionis) produnt.

---

1) Codicem excussi a. 1890, capita selecta recognovi anno qui secutus est. menda editionis Florentinae talia sunt: 18 *pulvis Pelagonia propinas* (codex *pulvis Pelagoni apopiras*), 66 *permixtam* (cod. *pinsitam*), 98 *columbis* (cod. *coliculis*), 127 *servus* (cod. *ieiunus*), 43 *in pedem* (cod. *incedere*), 168 *fasciam mundae caepae ipsius* (cod. *fascae munde caepe ipm̃*), 362 *iuncta* (cod. *iumenta*) alia.

2) Jahrbücher der Literatur (Vindob. 1824) vol. XXVI Anzeigeblatt p. 20 seq. subscriptio est *Liber sancti Columbani de Bobio*. ex monasterio Neapolitano S. Iohannis de Carbonaria translatus est in bibliothecam Palatinam Vindobonensem. St. Endlicher, Catal. codd. latt. bibliothecae Vindob. (a. 1836) n. CCCXXII. Tabulae codd. ms. bibliothecae Vindob. I (1864) n. 16. idem continet Lucani Pharsaliae fragmenta antiquissima.

3) Accurate diligenterque Eichenfeldium fragmenta lectu difficilia descripsisse cum Carolus Schenkl mihi olim per litteras affirmavit tum ipse nuper, cum codicem examinarem, expertus sum. de paucis quibusdam quae aliter legenda esse censui in adnotatione critica dictum est.

4) Annales Vindobonens. 44 p. 141 seq. (cf. Anzeigeblatt p. 46 seq.)

III. Praeter codices Riccardianum (*R*) et Vindobonensem (*B*) ad recensendam et emendandam Pelagonii orationem plurimum conferre Hippiatrica Graeca Eichenfeldius editores Florentinos exemplis docuit luculentis. de quo opere eiusque scriptoribus praelibare pauca non inutile visum est.

Simonem Atheniensem, qui ante Xenophontis tempora fuit (Xenoph. *περὶ ἱππικῆς* I 1. 3. XI 6), primum de re equestri scripsisse auctor est Plinius nat. hist. 34, 76 eius imaginem a Demetrio statuario factam laudans[1]). Epicharmum Syracusanum pecudum medicinas diligentissime conscripsisse Columella testatur VII 3, 6 (cf. I 1, 8)[2]); Magonem Carthaginiensem in libris de agricultura XXVIII, quos Cassius Dionysius Vticensis vertit libris XX ac Graeca lingua Sextilio praetori misit, Diophanes in epitomen redegit (Varr. rer. rust. I 1, 10), Catonem, Varronem nonnulla de pecudum morbis edidisse praecepta curasque non est quod fusius exponam. post Cornelium Celsum, qui in libris de agricultura rem pecuariam minime neglexit (Colum. VI 5, 5; 14, 6. Pelagon. 22. 31. 185. 287), Columella duobus rerum rusticarum libris, VI et VII, maxime boum, brevius equorum aliorumque pecorum morbos curasque complexus est, quibus ex posterioribus multi usi sunt, ex Latinis scriptoribus maxime Pelagonius, Vegetius, Palladius. qui autem de arte veterinaria peculiares libros scriberent vix ante saeculum Chr. tertium extitisse pro-

---

1) Libri ab eo compositi partem *περὶ εἴδους καὶ ἐκλογῆς ἵππων* in Cantabrigiensi Hippiatricorum codice inventam Darembergius edidit, Notices et extraits des ms. médicaux (Paris. 1853) p. 169. cf. de Simone J. G. Schneideri comment. in Veget. praef. p. 15; Frider. Blass in Libro miscellaneo edito a societate philologica Bonnensi (Bonnae 1864) p. 49 sq. Miller, Notices et extraits des ms. de la bibl. impériale vol. XXI 2 (1865) p. 159. laudat Simonem Hierocles Hipp. p. 3. 173; in capite *περὶ εἴδους ἵππων ἀφορισμοί* cui auctoris nomen adscriptum non est, haec p. 261: *περὶ ἵππου εἴδους πολλοῖς γέγραπται καλῶς, ἄριστα δὲ πάντων Σίμωνι καὶ Ξενοφῶντι Ἀθηναίοις ἀνδράσιν.*

2) cf. Eug. Oder apud Franciscum Susemihl, Geschichte der griech. Litteratur in der Alexandrinerzeit, I (Lipsiae 1891) p. 487 sq.

babile est. ex quibus excerptionem Hippiatrica Graeca quae vocantur servaverunt duobus libris comprehensa auctore ignoto. quod Constantino Porphyrogenneto auctore ut Geoponica quae vulgo appellantur, rectius *αἱ περὶ γεωργίας ἐκλογαί* inscribuntur, aliaque, ita etiam Hippiatrica compilata esse credunt, certis quidem argumentis confirmari potest nullis, sed cum aliqua probabilitate concludi posse non negarim[1]. dico autem Hippiatrica editionis Simonis Grynaei adhuc unicae, quae in lucem prodiit Basileae a. 1537, postquam a. 1530 Iohannes Ruellius[2] in Latinum sermonem conversa ediderat. neque huic neque alteri Hippiatricorum recensioni, de qua infra dicendum erit, prooemium praemissum est. is autem scriptor, cui longe plurima Hippiatricorum debentur, Apsyrtus est Prusaensis vel Nicomediensis, de quo Suidae (s. v.) testimonium extat hoc: *Ἄψυρτος, Προυσαεὺς* ⟨*ἢ*?⟩ *Νικομηδεύς, στρατιώτης, στρατευσάμενος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐν Σκυθίᾳ παρὰ τὸν Ἴστρον. ἱππιατρικὸν βιβλίον οὗτος ἔγραψε καὶ φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων· καὶ ἕτερα*[3]. militavit igitur sub Constantino Magno — nam alium Constantinum subesse quod ex prioribus quidam voluerunt, omnino non est cur credamus — ad Istrum, quod ipse quoque testatur Hipp. p. 1 hisce verbis: *Στρατευσάμενος ἐν τοῖς τάγμασι τοῖς ἐπὶ τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ ἔγνων τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἵπποις κτλ.*, quibuscum conferendus alter locus p. 113: *ἔγνων δὲ ἐγὼ καὶ τοῦτο παρὰ Σαρμάταις* (cf. Pelag. 151). contra Gothos in Sarmatarum terra Constantinum feliciter pugnasse a. 332—334 scimus[4]. post hoc igitur tempus

1) cf. Oder, Mus. Rhen. 45 p. 61 adn. 1.

2) Veterinariae medicinae libri II Iohanne Ruellio Suessionensi interprete. Parisiis 1530. consentit fere cum Grynaei editione, ubi tantum desunt tractatus duo metrici, qui extabant in codice a Ruellio adhibito.

3) De Apsyrto Bithynio programma scripsit Curtius Sprengel, Halae 1832. de eodem cf. Schneideri comment. in Veget. p. 15. 22 seq. Eichenfeld, Annal. Vindobon. 44 p. 154.

4) Vide testimonia apud Schillerum, Histor. imperat. Roman. II p. 220. 221. nummi Constantini *Sarmatiam devictam* prae-

Apsyrtus ad Asclepiadem librum aut totum aut partem eius misit [1].. liber autem compositus est ex epistulis plurimis de morbis curisque equorum ad varios homines datis, postea in unum coniunctis [2]. eadem ratione Pelagonium per epistulas res veterinarias persecutum esse videbimus.

Ex prioribus Apsyrtus unum laudat Eumelum Thebanum mulomedicum: p. 12 *ὡς εἴρηται καὶ Εὐμήλῳ τῷ Θηβαίῳ*, p. 38 *εἴρηται δὲ καὶ Εὐμήλῳ ἱππιατρῷ* (cf. p 39; Hierocles p. 15. 40 ex Apsyrto). post Columellam eum scripsisse ex hisce quos subicio locis inter se comparatis intelleges.

Col. VI 30, 6 *si equo maxillae dolent, calido aceto fovendae et axungia vetere confricandae sunt eademque medicina tumentibus adhibenda est.*	Eumelus Hipp. 63 *πρὸς γνάθων πόνον καὶ φλεγμονήν. ὄξει θερμῷ καὶ παλαιῷ ἀξουγγίῳ πυρία καὶ εἰ ἐπιμένοι ὁ πόνος ἐπίκαιε. τὸ δὲ αὐτὸ βοήθημα καὶ πρὸς φλεγμονὰς προσαγόμενον ὠφελεῖ.*
VI 30, 8. 9 *at si bilis molesta est iumento, venter intumescit nec emittit ventos. manus uncta inseritur alvo et obsessi naturales exitus adaperiuntur exemptoque stercore postea cunila bubula et herba pedicularis cum sale trita et decocta melli miscentur atque ita facta collyria*	Eumel. Hipp. 202 *ἐπαχθὴς χολὴ διὰ τῆς κατὰ γαστέρα φλεγμονῆς διαγινώσκεται· δεῖ τοίνυν ἐμβάλλοντα τὴν χεῖρα τὴν κόπρον ἀφέλκειν ἔξω καὶ μετὰ ταῦτα ὀρίγανον ἀγρίαν καὶ ἀγριοσταφίδα καὶ ἅλας λεπτὸν μετὰ μέλιτος ἡψημένου μῖξαι καὶ ποιήσαντα κολλύρια ἐμβαλεῖν. τοῦτο καὶ*

dicant; ludos Sarmaticos Mommsenus CIL. I p. 407 ad victoriam a Constantino de Sarmatis a. 332 reportatam refert, ad eandem titulum CIL. III 733, ubi vide adnotata.

1) Hipp. p. 1 *ἀνατάξάμενος οὖν ταῦτα καὶ τὰ πρὸς αὐτὰ βοηθήματα προσφωνῶ σοι, φίλτατε Ἀσκληπιάδη, τοῦτο τὸ βιβλίον, ὄντι μοι πολίτῃ καὶ ἰατρῷ μεγίστῳ.* num idem sit Asclepiades p. 133 dubito (Miller, Not. et extraits XXI 2 p. 105).

2) In epistula ad Achaicum Nicaenum data p. 39 ipse revocat ad priorem suam epistulam (*ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῇ πρὸς Πούπλιον Οὐάρωνα ἐπιστολῇ*), ubi (p. 37) viri nomen traditur hoc *Τυράνιος Βάρων*.

subiciuntur, quae ventrem movent bilemque omnem deducunt. quidam murrae tritae quadrantem cum hemina vini faucibus infundunt et anum pice liquida oblinunt. alii marina aqua lavant alvum, alii recenti muria.

κοιλίαν καθαίρει καὶ τὴν χολὴν ὑπάγει. τινὲς δὲ σμύρνης λελειωμένης γο̄ γ΄ μετὰ οἴνου εἰς τὸν λαιμὸν ἐμβάλλουσιν καὶ τὸν δακτύλιον πίσσῃ ὑγρᾷ ἀλείφουσιν. ἕτεροι δὲ θαλαττίῳ ὕδατι τὴν γαστέρα κλύζουσιν, ἄλλοι δὲ νεαρᾷ ἅλμῃ τὸ αὐτὸ πράττουσιν.

Col. VI 30, 9. 10 *solent etiam vermes quasi lumbrici nocere intestinis, quorum signa sunt, si iumenta cum dolore crebro volutantur, si admovent caput utero, si caudam saepius iactant. praesens medicina est, ita ut supra scriptum est, inserere manum et fimum eximere, deinde alvum marina aqua vel muria dura lavare, postea radicem capparis tritam cum sextario aceti faucibus infundere. nam hoc modo praedicta intereunt animalia.*

Miller, Not. et extraits XXI 2 (1865) p. 103 *Εὐμήλου πρὸς ἕλμιγγας καὶ σκώληκας. εἴωθεν ἐν τοῖς ἐντὸς τὸ γένος τῶν σκωλήκων καὶ ἑλμίγγων γεννᾶσθαι. τοῦτο δὲ γνωρίζεται διὰ συνεχοῦς τοῦ ζώου κυλίσεως. πολλάκις δὲ καὶ* (trad. *εἰς*) *τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν κοιλίαν ἀπάγει καὶ τὴν σοβὴν διαστρέφει καὶ τούτοις τοῖς σημείοις γνωρίζεται. ἐμβαλεῖν τοίνυν χρὴ τὴν χεῖρα κατὰ τῆς γαστρὸς ὡς εἴπομεν καὶ τὰ περιττώματα μετὰ τῶν ἑλμίγγων ἀφέλκειν, ῥάπανον δὲ λελειωμένην μετ᾽ ὄξους ξέστου α΄ τῷ λαιμῷ ἐμβαλεῖν καὶ οὕτως τοὺς σκώληκας καὶ τὰς ἕλμιγγας ἀποπνῖξαι.*

Col. VI 31, 1 *recens tussis celeriter sanatur pinsita lente et a valvulis separata minuteque molita. quae cum ita facta sunt, sextarius aquae calidae in eandem mensuram lentis miscetur et faucibus infunditur similisque medicina triduo*

Eumel. Hipp. 73 *τὴν νεαρὰν βῆχα ἰᾶται φακῆς ἀληλεσμένης καὶ ἀπολελεπισμένης ἄλευρον ἢ πίσσου ὁμοίως ἀληλεσμένου καὶ κεκαθαρμένου ἐν ὕδατος θερμοῦ ξέστῃ ἑνὶ διὰ κέρατος διδόμενον. τὰ μέντοι νοσοῦντα ζῷα ἢ χλόῃ ἢ δέν-*

adhibetur ac viridibus herbis cacuminibusque arborum recreatur aegrotum pecus (cf. Pelag. 108).	δρων ἁπαλοῖς ἀκρέμοσι τρεφέσθω μέχρι τῆς κατὰ φύσιν ὑγιείας.
Col. VI 30, 1. 2 (Pelag. 30).	Eumel. Hipp. 184.
VI 30, 3.	Hipp. 257.
VI 30, 5 (Pelag. 47).	Hipp. 248.
VI 39, 6. 7 (Pelag. 43).	Miller, Not. et extraits XXI 2 p. 136.
VI 33, 1. 2 (Pelag. 437).	Eumel. Hipp. 47.
VI 34, 1.	Hipp. 300 (Miller l. c. 136 *Εὐμήλου*).

alia.

Ex contrario iudicari Columella a Graeco scriptore sua petivisse vix poterit, Eumelum propius ad Apsyrti tempora quam ad saeculum Chr. primum accedere veri est similius neque in tanto consensu utrumque ex eodem fonte hausisse possum adduci ut credam.

Ab Apsyrto totus pendet Hierocles vir iuris peritus[1]), qui quo tempore libros duos *περὶ ἵππων θεραπείας* ad Bassum amicum conscripserit parum constat[2]). doctior aliis poetarum scriptorumque veterum dicta orationi suae solet inserere, cum ceteri satis habeant morborum signa curasque exposuisse spretis orationis cultu pigmentisque. praeter Apsyrtum, quem ad verbum transcribere solet saepiusque memorat[3]), auctores laudat Tarentinum[4]),

---

1) Hipp. 2 *ἀλλ' εἰ καὶ κατακούειν ἡμᾶς ἑτέρων τὰ νῦν ἐχρῆν ἔν τε δικαστηρίοις παρέχειν χρείαν τοῖς δεομένοις κτλ.*

2) Primi libri prooemium extat p. 2 sq., secundi p. 172 sq. cf. p. 171 *'μέτρον ἄριστον' εἶπεν τοῦτο σοφῶν τις ἐν ἀποφθέγμασιν, ᾧ χρὴ πειθομένους τοῦτο πέρας ἐπιθεῖναι τῇ πρώτῃ βίβλῳ.* p. 52 *κολλυρίων δὲ διαφόρους συνθέσεις εὑρήσεις γεγραμμένας ἐν τῷ δευτέρῳ μου βιβλίῳ.* ipsum Hieroclem corpus Hippiatricorum composuisse, quod voluere quidam, nuper Krumbacher Histor. litter. Byzant. (1891) p. 67 sq. coniecit argumentis non allatis, mihi quidem minime constat.

3) p. 13. 40. 43. 68. 81 cet.

4) p. 4. 220 (*Ταραντῖνος*). dixit de eo E. Oder, Mus. Rhen. 45 p. 89.

Stratonicum[1]), Dioclem Antigono regi aequalem[2]), Hieronymum[3]), Cleomenem[4]), ignotos fere omnes. Eumeli (p. 15. 40) et Magonis (p. 115) mentionem mutuatus est ab Apsyrto.

Apsyrti aequalis Hippocrates putari potest, si modo is est ad quem ille scripsit epistulam p. 50: *Ἄψυρτος Ἱπποκράτει ἱππιατρῷ χαίρειν.* fragmentorum eius peculiarem editionem Petrus Aloysius Valentini curavit adhibito praeter Grynaei editionem codice Hippiatricorum Barberiniano, ex quo paucissimas lectiones proponit[5]). Geopon. XVI cap. 20 quod Hippocratis nomine fertur, etsi Hipp. p. 217 rectius Anatolio tribuitur, tamen recipiendum existimavit. nova eiusdem scriptoris fragmenta iam accesserunt ex codice Parisino Milleri iam saepius laudato[6]).

Theomnestus cum se post Apsyrtum scripsisse ipse testis sit p. 190 *Ἄψυρτος γὰρ τοῦτο τὸ πάθος ὑποδερματῖτιν μάλιν καλεῖ,* non lubenter adsentiar Hauptio Hermae vol. V p. 23 seq. statuenti Theomnesti narrationem Hipp. p. 124 spectare ad a. 313 imperatoremque nuptiarum causa Carnunto in Italiam pergentem fuisse Licinium, quamquam concedendum fieri posse ut in libro suo post a. 332 composito ex memoria factum illud enarret[7]).

---

1) p. 5. 65. 202. 220.

2) p. 235 *ἐνέτυχόν ποτε συγγράμματι Διοκλέους δοκιμωτάτῳ προσφωνοῦντός τινι τῶν βασιλέων, Ἀντιγόνῳ οἶμαι, ὑγιεινὰ παραγγέλματα.*

3) p. 13 *Ἱερώνυμος ὁ Λίβυς.* p. 67. 84. 86. 122 cet. (Miller, Not. et extraits l. c. p. 156).

4) p. 80 *Κλεομένους τοῦ Λίβυος,* p. 94 *ὥς φησι Κλεομένης ὁ Λίβυς,* neque ab hoc diversus videtur *Κλεομένης ὁ Λίνδιος* p. 101.

5) *Ἱπποκράτους ἱππιατρικά.* Hippocratis veterinaria. Latine et Italice reddidit ac notis illustravit Petrus Aloysius Valentini. Romae 1814.

6) Vide Milleri indicem l. c. p. 156.

7) Ex posterioribus imperatoribus Valentinianus a. 375 Carnuntum adiisse traditur (Amm. Marcell. 30, 5, 2. cod. Theod. 9, 1, 12. cf. CIL. III p. 550). a Friderico Eichbaum, Grundriss der Geschichte der Thierheilkunde (Berolin. 1885) p. 12 disco

Parcius is qui hippiatrorum scripta compilavit adhibuit Anatolium, Tiberium, Agathotychum aliosque, de quibus quid novi proferam non habeo[1]). Pelagonium haud ita eleganter Graece reddidit neque peccatis gravioribus abstinuit, quae fortasse non tam interpreti quam exemplari ab illo adhibito non omni vitio carenti danda sunt crimini. de qua re vide sis commentarium e. gr. ad 14. 15. 20. 383. dolendum sane est quod interpres tot ac tanta omisit, superstitiosa maxime quae non sprevit Pelagonius dignus hisce in rebus Apsyrti sectator.

Codices Hippiatricorum Graecorum congruentes cum editione Grynaei non paucos bibliothecae adservant[2]). ipsa Grynaei editio codicis instar est (*H*) neque mali, quoniam multa menda leviora facili opera corriguntur orta fortasse typographi culpa. optimus Hippiatricorum codex iam Berolini extat in bibliotheca regia signatus 'ex bibl. Meermann. cod. Philipp. 1538', membranaceus foliorum 394, egregie exaratus saec. X vel XI,[3]) dignus qui fundamentum sit novae editionis, quamquam non pauca folia temporum invidia interierunt. lacunas orationem Grynaei editionis nonnunquam incidentes plerasque bene explet, lemmata integriora servavit. lacuna maior in Graeca editione est p. 74, post verba enim *οἷς χρησάμενος ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις θεραπεύσεις* accedunt ex Berolinensi (*P*) nova ad tussim remedia octo: *πρὸς τὴν ἐκ καταψύξεως βῆχα, σύνθεσις ἐγχυματισμοῦ εἰς τὸ αὐτό, ἀρθηριακὴ πρὸς βῆχα* (tres compositiones diversae), *ἄλλο*

Heusingerum a. 1843 Gissae edidisse commentationem cui inscribitur 'Theomnestus, Leibthierarzt Theoderichs des Grossen'. quae quod mihi non praesto fuit dolendum num sit dubito. — Theomnesti nomine feruntur etiam Geopon. XVI capp. 12—16. XIX 3. Cf. Gemoll, Berliner Studien I 1884 p. 77 sq.

1) De Anatolio Geoponicorum auctore praecipuo copiose alii dixerunt: Gemoll, Berliner Studien I 1884 p. 1—280. E. Oder, Mus. Rhen. 45 p. 58 sq.

2) Enumerantur nonnulli in Fabricii Bibl. Gr. edit. Harl. VIII p. 9.

3) Haenelius catal. libror. ms. p. 838 saeculo IX tribuit.

πρὸς βῆχα καὶ βουλσούς, Ἀνατολίου εἰς τὸ αὐτό, ἄλλο βήσσοντι ὑποζυγίῳ κτλ.[1]). praeterea omissis ultimis in editione p. 307 verbis *ἐν Κύρνῳ τῇ νήσῳ* e. q. s. subiunguntur f. 385—388 compositiones variae viginti quinque. f. 389—393 tractatus exhibent de ponderibus et mensuris, f. 393'—394' longissimam compositionem scriptam alia manu *Ἀλοιφὴ θερμὴ δι' ἧς θεραπεύσεις πάντα τέτανον ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων κτλ.* non integram. huius codicis eas partes quae ad Pelagonium scriptoresque ab eo adhibitos referuntur in meum usum contuli lectionesque selectas proposui.

Parisinos codices minores Millerus, Notices et extraits XXI 2 p. 5 sq. breviter recensuit. sunt autem

Paris. n. 1995 continens Geoponica et partem Hippiatricorum inscriptam *Βίβλος ἱπποϊατρικῆς μετὰ πόσεως* (sic) *ἑρμηνευμένον Σωστράτου καὶ Ἱπποκράτους*.

n. 2091 in quo insunt pauca fragmenta codicis modo laudati.

n. 2244 bombycinus, mancus neque bonus, appictis rudibus equorum imaginibus[2]).

n. 2245 consentiens fere cum Grynaei codice[3]).

Codice Barberiniano Valentinium usum esse in editione Hippocratis fragmentorum supra p. 10 monuimus.

Bibliothecae Bodleianae Oxoniensis cod. Baroccianus CLXIV chartaceus saec. XV congruit fere cum editione Grynaei[4]). plenior Cantabrigiensis (coll. Eman. cod. 3, 19)

---

1) Eaedem compositiones paullo aliter leguntur in codice Parisino Milleri *M* (v. infra): p. 75 *νος'* (*περὶ βηχὸς ἐκ καταψύξεως*), 72 *υνθ'* (*σύνθεσις ἐγχυματισμοῦ πρὸς αὐτό*), 73 *υξβ'* (*ἀρτηριακὴ πρὸς βῆχα*), 73 *υξγ'* (*σύνθεσις πρὸς αὐτό*), 74 *υξς'* (*ἄλλο*), 74 *υξζ'* (*πρὸς αὐτὸ καὶ βοῦλσον* [*βούλσους* in capitum indice]), 74 *υξθ'* (*Ἀνατολίου πρὸς αὐτό*), 75 *νοε'* (*περὶ βηχὸς ἀνελπίστου*).

2) Montfaucon Bibl. bibl. II 735, ubi non bene descriptus est. eundem ex Halleri Bibl. med. pract. I p. 289 laudat Eichenfeldius, Annal. Vindob. 44 (1828) Anzeigeblatt p. 48 adn.

3) Ad hunc Ruellium Hippiatrica Latine reddidisse ait Millerus adhibitis ut videtur aliis libris.

4) Descripsit Darembergius, Archives des missions scientifiques et littéraires II (Paris. 1851) p. 151.

est saec. XII exeuntis[1]). ex hoc (*C*) et altero Londiniensi (*L*) Darembergius lectiones selectas cum Millero communicavit, quibus accedit tertius Leydensis ab eodem viro docto olim collatus. Laurentianum LXXV 6 chartaceum s. XV ipse inspexi. Hippiatrica incipiunt f. 124 *τάδε ἐστὶν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ τῆς τῶν ἵππων θεραπείας*. indicem capitum excipiunt tractatus metrici duo f. 126 *ἔκθεσις περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀκριβεστάτη* et f. 126′ *ἔκθεσις Διοδώρου περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀκριβής*[2]). sequitur f. 127 *Ἀψύρτου περὶ πυρετοῦ ἵππου* (superscr. m. 2) *κεφάλαιον πρῶτον. Στρατευσάμενος κτλ.* (edit. Gryn. p. 1).

IV. Prorsus diversam Hippiatricorum recensionem liber praebet Parisinus 2322 descriptus et excerptus a Millero[3]), membrana scriptus saec. XI foliorum 263. inscriptio est *Ἀψύρτου Διοκλέους*[4]) *Πελαγωνίου καὶ λοιπῶν κεφάλαια περὶ θεραπείας ἵππων*. capita ultima ‚*αρξς*′—‚*ασκγ*′ perierunt, quorum lemmata ex indice in principio posito cognoscuntur[5]). non tantum ordo remediorum plane inversus est in hoc codice (*M*), sed plurima insunt inedita. accuratius quae ratio intercedat inter hunc codicem et volgarem editionem quaerendum ei relinquo qui novam parat Hippiatricorum editionem. quantam autem Pelagonii libello recensendo utilitatem attulerit *M* ex hac ipsa editione patebit. hic non tacebo compilatorem hunc melius egisse quod Hieroclis meras repetitiones secluserit multaque alia pleniora excerpserit aut transtulerit ex suis auctorum Graecorum Latinorumque libris, quam qui Grynaeianum

---

1) Darembergius l. c. III p. 47.

2) Diodori expositionem ex aliis codicibus Ericus Pernice edidit Mus. Rhen. vol. 44 p. 568 sq.

3) Notice sur le ms. grec n. 2323 de la bibliothèque impériale contenant le recueil des *ΙΠΠΙΑΤΡΙΚΑ*. Notices et extraits des manuscrits de la bibl. impériale vol. XXI pars 2 (1865).

4) Scribendum esse *Ἱεροκλέους* monuit Millerus l. c. p. 13.

5) Tanquam appendix tractatus *περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ἱπποϊατρικῶν* subiectus est numero carens. praecedebat (‚*ασκγ*′) *ἐκ τῶν Κλεοπάτρας κοσμητικῶν περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων*, quod etiam in *P* f. 390′ legitur.

corpus congessit. neque hoc nullius momenti videtur quod Pelagonianorum remedia non pauca aliter in *M*, aliter in volgari exemplo conversa leguntur, ut vel inde Latinus scriptor vindicetur Pelagonius.

V. Hippiatrica in Latinum sermonem translata inde a saeculo fere IV in hominum manibus fuisse verisimile est. certe Latino exemplari usus est Vegetius, quod ex ipsius verbis praef. § 6 efficitur: *hanc operam non invitus arripui, ut conductis in unum Latinis dumtaxat auctoribus universis, adhibitis etiam mulomedicis et medicis non omissis — nam mulomedicinae doctrina ab arte medicinae non adeo multis discrepat, sed in plerisque consentit — in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breviter omnia epitomae digererem et signa morborum omnium declararem*[1]). Hippiatricorum Latinorum codex extat Monacensis 243 chartaceus saec. XV continens 'Chironis centauri, Absyrti, Hemerii artis veterinariae libr. X', quos editurus est Guilelmus Meyer, postquam breviter de iis dixit in Actis Academiae Monacensis 1885 p. 395. in huius libri sermonem quadrare ait Vegetii praef. § 3 verba de Chirone et Apsyrto 'eloquentiae inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescentibus'. eiusdem argumenti codex in Fabricii Bibl. Lat. III p. 178 (ed. Ernesti) indicatur ita: 'Vegetium de mulomedicina nec minus Chironis Centauri Absyrti et Cl. Hemerotis de arte Veterinaria libros X et Oliverii Neapolitani librum de equis ms. servabat Norimbergae Gotfridus Thomasius'. qui num hodieque extet quaeritur; Norimbergae esse sciscitanti mihi negaverunt. de Hieroclis de curatione equorum libro ms. Latino Bononiensi pauca adnotavi Musei Rhenani vol. 46 p. 377[2]).

VI. His praemissis accuratius de Pelagonio eiusque libello dicendum est. scripsit autem auctor Latinus[3])

---

1) Cf. quae paullo supra ait § 3 de Chirone et Apsyrto.
2) De aliis vide Schneideri commentar. in Veget. p. 17 sq.
3) Nihil immorandum censeo in refutanda opinione priorum (Osanni aliorum) qui Graece Pelagonium scripsisse voluerunt. Latinum scriptorem vel epistula libro praefixa arguit

de singulis equorum morbis singulas amicis inlustribus epistulas, quas postea in librum coniunctas cum litteris dedicatoriis ad Arzygium misit, quem virum clarissimum Buechelerus Mus. Rhen. 45 p. 333 iure concludit etiam litterarum antiquarum historiae inserendum esse, 'ut qui laudes equorum non modo lingua iactasse videatur sed etiam litteris mandasse sive poeticis ut per epigrammata vel cynegetica (Nemesianus: *cultusque mihi dicendus equorum*), sive Libanii rhetorumque more demonstrativis'. de viro illo, cuius nomen etiam capitibus III. VI. XXIV praescriptum est, post Borghesium[1]) Huelsenus disseruit Notizie degli scavi 1888 p. 495 sq. duo Betitii Perpetui Arzygii eiusdem gentis, pater fortasse et filius, distinguendi sunt, alter qui per biennium (inter annos 315 et 337) corrector provinciae Siciliae fuit statuae honore nobilitatus a provincialibus[2]), alter vir clarissimus consularis Tusciae et Vmbriae[3]). consulares autem Tusciae et Vmbriae cum non fuerint ante a. 366, occurrant inde

(cf. Buecheler, Mus. Rhen. 45 p. 333). accedit codicis Riccardiani cum libris Columellae et Vegetii consensus.

1) Opp. vol. VI p. 305. 343. epistula eius data d. 24. April. a. 1826 inserta est praefationi editionis Sarchianeae p. 2 sq.

2) CIL. X 7204: *clementissimo et victoriosissimo d. n. Flavio Valerio Constantino Maximo pio felici invicto Augusto Betitius Perpetuus v. c. corr(ector) prov(inciae) Sicil(iae) devotus numini maiestatique eius semper dicatus.* Notizie d. scavi 1888 p. 495 (= Kaibel Inscr. Graecae Siciliae et Italiae n. 1078 a Addend. p. 697): *Arzygii. τὸν ἀπάσας τὰς πόλεις τῆς Σικελείας ἀνανεώσαντα τὰ βουλευτήρια καλῶς διοικήσαντα τάς τε λιτουργείας ἰδίαις καὶ ἐπινοίαις ἐπικουφίσαντα καὶ ἐν πᾶσι τὴν ἐπάρχιον εὐεργετήσαντα Βετίτιον Περπέτουον τὸν λαμπρότατον πάτρωνα αἱ Σικελῶν βουλαὶ καὶ ὁ δῆμος ἀνδριάντι τὸν εὐεργέτην μετὰ διετίαν τῆς πράξεως διὰ πρεσβευτῶν Ῥοδίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν διασημοτάτων δεκαπρώτων ἠμείψαντο* (in basi Romae reperta).

3) CIL. VI 1702 (ad melius apographum Huelsenus l. c. p. 497): *Betitio Perpetuo Arzygio v. c. consulari Thusciae et Vmb(riae) ob singularia eius erga provinciales beneficia et ob moderationem, pro documento etiam posteris relinquendam aeternum statuae monumentum Thusci et Vmbri patrono praestantissimo collocarunt.*

ab a. 370[1]), consularis vix idem iudicari potest qui sub Constantino corrector Siciliae fuit. a consulari autem non diversum esse Pelagonii amicum eundem virum clarissimum[2]) iam Borghesius statuit neque postea quisquam oblocutus est[3]). de ceteris quibus curas medicinasque conscriptas tradidit Pelagonius, Festiano[4]), Falerio, Papiano, Lucilio[5]), Astyrio, nihil certi traditum est. probabile tamen duco cum Borghesio Astyrium sive Asterium gentis Turciae fuisse, fortasse L. Turcium Apronianum Asterium praefectum urbis a. 363, ad quem edicta referuntur de pecoribus vendendis et de suariis CIL. VI 1770. 1771[6]). quae omnia generatim Pelagonii aetatem confirmant, scripsisse eum post medium saeculum IV, neque tamen certiorem temporis definitionem permittunt. praeter Apsyrtum e Graecis scriptoribus maxime adhibuit Eumelum, etsi nusquam nominat[7]). auctorem philograecum non pauca vocabula Graeca demonstrant, qualia sunt

---

1) Mommsenus apud Lachmannum Gromat. Lat. II p. 207.

2) cf. epist. *contentusque sum me ex tua claritate florere.*

3) cf. Pelag. 27: *aliud quod apud Tuscos amatores asturconum ego didici.* Arzygiorum epigramma in basi Romae reperta scriptum edidit Huelsen l. c. p. 496 (= Kaibel Inscr. Graecae n. 968a Addend. p. 695).

4) Ad hunc plurimas misit epistulas (v. ind.). ex cap. XIV colligimus Pelagonium non modo equis amici sed ipso Festiano viro clarissimo (216 'congruum est, ut de lumbis et de renibus *apud claritatem tuam* pauca dicamus') renibus dissoluto medicinas praebuisse.

5) Fortasse idem est *Lucilius Constantius v. c. consularis Tusciae et Vmbriae* tituli Lunensis nuper reperti, Notizie degli scavi 1890 p. 377.

6) Bene Henzenus ad CIL. VI 1772. 1773 adnotat Valentinianum et Valentem rescribentes ad Praetextatum praefectum urbis a. 367/368 Cod. Theod. 14, 4, 4 *quibus in rebus illud quoque a decessore tuo salubriter institutum est, quo suariis aestimandi licentia denegetur* e. q. s. edicti n. 1770 ita mentionem facere ut id paucis annis ante factum esse appareat; n. 1771 autem eiusdem esse praefecti ac 1770 similitudine probari argumenti.

7) Vide comment. e. gr. ad 171. 193. 204 sq. cet.

anorectus (34. 140), *apopiras* = ἀπὸ πείρας[1]) (18. 102. 167 cet.), *philocalus* (2. 183. 188), *chylon* (85. 188), *spasmos* (accus. 60), *spathomele* (448), *ex polyphilis* (414) alia; ipsae Graecae litterae remanserunt ὁλκήν, ὀποῦ Κυρηναϊκοῦ (vel Κυρηναίου) κυάμου μέγεθος, λιβανωτοῦ (268), διὰ βδελλίου *malagma* (269), *acetum acre* καὶ γλοιὸν παιδικόν (348, cf. 347), πράσιον *quod Graeci appellant* (93). Latinorum scriptorum affert Cornelium Celsum (22. 31. 185. 287) et Columellam, quem ad verbum solet transcribere neque tamen omnibus locis laudat[2]). Latini scriptores putandi sunt etiam Florus[3]), Emeritus[4]), Optatus ceterum ignoti. Gallicanus (5), Litorius Beneventanus (6), Turanius (414), quos laudat remediorum auctores de arte veterinaria peculiaria scripta vix ediderunt; tres omnes viri clarissimi, nisi fallunt vestigia tradita, aequales fere Pelagonii videntur, certe Turanium *ex polyphilis* ait esse. Gallicani viri clarissimi plures innotuerunt. ex quibus ad Pelagonii aetatem proxime accedunt consul a. 317. et consul a. 330. addo Volcacium Gallicanum qui vitam Avidi Cassi scripsit quemque viri docti eundem putaverunt atque consulem a. 317, in libris manu scriptis appellari virum clarissimum. nihil autem refert commemorasse alios (cf. CIL. II 4115. VI 1155. X 1111. 1249. 4785. XI 830). Litorii (6) nomen satis rarum est. notissimum aetatis Theodosianae comitem Prosper memorat ad a. 439, tacite perstringit Salvianus de gubern. dei VII 10, 40. Fonteium Litorium Auxentium virum clarissimum Valentiniano regnante praefectum urbi habes

1) cf. Buecheler, Mus. Rhen. 45 p. 332. *de experimento* est 126. 398, ut Veg. IV 4, 3 *de experimento medicina est.*

2) Vide comment. ad 1—4 cet.

3) 185. 308. 364. 494. eundem voluerunt esse Florentinum rerum rusticarum scriptorem, cui opinioni iure diffidit Oder Mus. Rhen. 45 p. 87. Florum Apsyrtus videtur novisse, cf. comment. ad 308.

4) 85. 272. 274. 290. mulomedicus appellatur 72. 99. 110. 153. non diversus videtur Hemerius codicis Monacensis supra laudati.

in titulo urbano CIL. VI 1669[1]). Gordiani temporibus fuit T. Aelius Annius Litorius CIL. VIII 895; anni 263 titulus est CIL. III 417 *(Hermias qui et Litorius)*. exempla nominis, non cognominis praebent tituli CIL. VII 645. XIV 695[2]). Litorii medicamentum quoniam Apsyrto notum fuisse verisimile est (vide adnotat.), vel inde haud ita multo post conlegam veterinarium Pelagonius fuisse effici potest. Arcadius (168), Eubulus (271), Hipparchus (3)[3]), Aemilius Hispanus et Caystrus Siculus mangones (23. 9) in tenebris iacent. Magonis nomen (150) ab Apsyrto mutuatus est.

Pelagonii libellus non integer ad nos pervenit, perierunt in codice Riccardiano pars capitis XXXI (de malagmatum compositionibus), capita XXXII (de causticorum compositionibus), XXXIII (de haustu hirudinis et de tumore testium et de vermibus et de cossis), XXXIV (de verrucis pecorum), pars capitis XXXV (de farciminoso), quorum fragmenta ex Hippiatricis et Vegetio collecta editioni subiunxi (471—508). sed ne ceterorum quidem capitum servata esse omnia docent fragmenta 474—477 (referenda ad cap. VI), 481, 484, 486, 487, 488, 489, 490, de quibus vide quae adnotata sunt in commentario. in capite de ventris dolore VII cum dicat (115) primo diligenter signa inspicienda esse, dehinc prout exegerit passio promendam medicinam, signorum enarrationem excidisse apparet. capita ut nunc in Riccardiano leguntur distribuit is qui ex duobus codicibus commentum artis veterinariae concinnavit, eundem lemmata capitum formasse probabile est, addidisse imprimis illud *ait* (cf. cap. II. VI. VII. VIII cet.).

---

1) cf. Ephem epigr. IV p. 280. Seeck in Hermae vol. XVIII p. 297 et Proleg. edit. Symmach. p. CCII. CCIII (Monum. Germ. hist. Auct. antiq. VI 1).

2) *Litorini* cognomen Hirschfeldius legit in titulo Narbonensi CIL. XII 4510 litteris scripto saeculi primi.

3) Hipp. 303 traditur *Ἱππασίου Ἠλείου σύνταγμα*. etsi facili mutatione scribi possit *Ἱππάρχου*, in tanta testimoniorum penuria praestat non recedere a scriptura tradita.

capita XV et XVI seiungi nequeunt, 226 tanquam prooemium est remediorum omnium quae secuntur de articulis et de pedibus (227—266), neque bene in hoc caput medicinae ad cervicis vel colli dolores videntur invasisse; fragmentum de ponderibus et mensuris 277 non suo loco legitur in capite de dentibus animalium XVIII; remedium ad tussim 450 male divulsum est a cap. VI, et quae sunt similia. rectior fortasse capitum divisio in codice *B* extabat, quam reponere fragmenta tenuia prohibent. quae cum ita sint, retinui quidem Riccardiani capitum numeros cum inscriptionibus traditis, sed novam, ut facilius singula reperiri et adferri possint, numerationem remediorum continuam, ut in Parisino *M* factum videmus, instituere non inutile duxi.

VII. Ex posterioribus Pelagonii scrinia Vegetius maxime compilavit, cuius hoc de illo est testimonium mulomed. praef. 2 sq.: *licet proxima aetate et Pelagonio non defuerit et Columellae abundaverit dicendi facultas.* illud *proxima aetate,* satis incertum temporis indicium, referri non potest nisi ad Pelagonium solum. Vegetium autem mulomedicinae auctorem eundem esse qui inter annos 383 et 450 rei militaris epitomen ediderit, viri docti hodie fere consentiunt[1]). ad emendandos Vegetii libros, quorum nova recensio dudum desideratur, plus quam Hippiatrica Graeca Pelagonii libri Latini valent, neque raro adiuvante maxime Vegetii codice Corbeiensi Pelagonii verba aut corriguntur aut confirmantur[2]). ea quae Vegetius praef. § 3 vituperat

---

1) Teuffel-Schwabe, Hist. litt. Rom.[5] § 432, 10.

2) Codicis Corbeiensis (digestorum artis mulomedicinae libri III) apographum in Leydensi bibliotheca est (Teuffel-Schwabe Hist. litt. Rom.[5] § 380, 3. 432, 11). fragmenta antiquissima servat S. Gallensis 908 (cf. Niebuhr Merobaud. p. 12, Scherrer Verzeichniss der Handschr. d. Stiftsbibl. v. St. Gallen p. 328). de aliis Vegetianis libris ms. cf. Schneideri praef. in comment. ad Veget., Eichenfeld Annal. Vindob. vol. 44 Anzeigeblatt p. 46. Vegetii mulomedicina per mediam aetatem summo in honore fuit. Theodericus episcopus Cerviensis († a. 1298) 'mulomedicinam ex dictis medicorum et mulomedicorum sa-

Pelagonium omissis signis causisque morborum tam magnae rei fundamenta neglexisse iure miraberis, ita ut aut iniuste eum iudicare aut mutilo exemplari usum esse statuendum sit.

VIII. Restat ut de ratione novae editionis pauca addam. itaque ad recensendam orationem fundamentum esse Riccardianum librum per se intellegitur. correxit autem Politianus eadem fere ratione qua in emendanda Catonis et Varronis principe editione ex codice Marciano vetustissimo usum eum esse Henricus Keil narrat edit. praef. p. VI. errores eius cui describendum mandavit sprevi paucis locis exceptis ubi scripturas primae manus (R^1) adnotare non inutile duxi. orthographiam ad hoc unum exemplum ita constituere ut sibi constet omnibus locis non semper facile fuit neque si quis plures codicis scripturas retineri malit repugno. velut scripsi semper *imponere* similia, cum non raro extet *inponere*. sed praestat ipsum scripturarum specimen subicere, ut qualis sit codicis editionisque indoles melius perspiciatur.

a et *e*: *conspargenda* 21. *consparsam* 259. *consparges* 426. sed *conspergito* 171. utramque retinui.

a et *i*: *salvatici* 7. 101. *salvaticum* 91 (rectius 10. 19 cet.).[1]

ae pro *e*: *assiduae* 157 saepius.

au et *a*: *auxungia* 75. *auxungiam* 71. 83 (*axungia* 31 et passim).

e pro *ae*: passim.

e et *i*: *alei* 147 saep. *cemolia* 15. *crebrato* 44. 449. *gengivae* 69. *ilea* 38. *pastellis* 53. *pastellos* 89. 90. *senapi* 194. 229 (saepius *sinapi*). *spongea* 193. *spongeis* 212. *tympanetico* 210. 213 alia.

---

pientum' ut inscribitur in cod. Vat. Regin. 1010 (cf. Mus. Rhen. 46 p. 376) compilans Vegetii praefationem ad verbum fere in suum usum transcripsit. eiusdem compilationis libri ms. extant Venetiis in bibliotheca S. Marci class. VII cod. 25 (Valentinelli catalog. V p. 141), Vindobonae in bibliotheca Palatina cod. 2414 (cf. Eichenfeld l. c. Anzeigeblatt p. 52). de auctore medico breviter egit Curtius Sprengel, Histor. medic. II[3] p. 596 sq.

1) Cf. Italorum *salvaggio*.

-es pro *-is*: *radices* 14. *tristes* 34 saep.
ee: *prodeest* 269. 304 (*prode ē* 98).
i et *e*: *decim* 459. *dimissum* 33 saep. *mirabiris* 235. 236. 240. *proficerit* 256 similia.
gravidinem 48. *pinguidine* 302. *valitudinis* 327. *orciolarem* 39 sim.
i et *y*: *dactilos* 385. 463. *licio* 57. *stiracis* 343 et passim.
i = *ii*: *denari* 32. *marrubi* 16. *meconi* 23. *trifoli* 14 et passim.
i = *ει*: *apopiras* ita semper retinui.
i = *αι*: *ozinas* semper traditur praeter 457 *ozynas* et 260 *ozynosa* (*ozinosa* R^1). scripsi *ozaena*.
o et *u*: *glandolas* ind. capitum. *globolos* 392. *tondenda* 449 (*volsos* 84. *volso* 96 retinui).
o et *y*: *storacis* 299. 369. *storacini* 273 (saepius *styrax*).
oe = *υ*: *choelon* 85 (sed *chylon* 188).
u et *o*: *culiculi* 142. *cutula* 214. *pulentam* 171. *pusca* 199. 219 (saepius *posca*). *robureis* 30. *rutundi* 253. *rutundae* 454 (sed *rot.* 2. 341). *spungiam* 199 alia.
u et *i*: *simula* semper pro *simila*. cf. adn. 188. *peduculos* 118 retinui (cf. 122).
u et *y*: *buturi* 13. 375. 450 (saepius *butyri*). *cotula* ita semper.
y et *i*: *cynnami* 390. *hyeme* 269 saep. *hyrcini* 450. 463. *hyrundinis* 236. 286.
y et *o*: *ypopanacis* fere passim.
syncope: *radiclas* 84. *speclaria* 248.
v et *b*: *euforvii* 341. *vetas* 133. *videllae* 125. *vitumine* 162. *vituminabis* 237 (*vacarum* *B* 366). *verbex* 276. *berbecinis* 422. *berbecinos* 192. *fabo* 208. *obi* 241 (*ovi* R^1).
l: *medulam* 85.
ll: *allium* 272 saep. *callida* 26 saep. *corcodilli* 416—419. *macillentos* 24 saep. *medella* 137 et sic fere semper. *mellicrato* 156. *mellilotum* 26.
l pro *r*: *coliandri* 307. *pululenta* 209.
r pro *l*: *ficurneam* 294. *grandulis* 59. *grandulas* 70.

m addita: *farinā hordeaciam* 56. 69 saep.
omissa: *semuncia* 32 saep. *manuplenam* 231.
n addita: *contunsa* 301. *infunsa* 185 (sed *contusa* 31).
omissa: *trascenderint* 216.
n et *m*: *conplutum* 78. *inpares* 13 saep. *inponis* 15 sim. saep. *circundato* 246. *circundatur* 280. *tandiu* 84 saep. *plerunque* 1. 33. 34 (*plerumque* 292 saep.).
nn: *innulae* 125. *innulam* 48.
c pro *g*: *cambas* 329. *cambis* index capit. *caro* 213. *malacmatis* 194.
pro *qu*: *ecum* 363.
g pro *c*: *grassus* 59. *agri* 238 (*acri R*[1]). *carigas* 98. *frigare* 211. *migat* 404. *horthogyllos orthogylli* 266.
pro *z*: *gengiberis* 463.
d et *t*: *quod* 1. 25 saep. (*capud* 406. 408 cod. *B*).
b pro *p*: *soborabitur* 397 (*soporaveris B*).
p addita: *hiemps* 316.
pp: *repperiuntur* 3.
f pro *ph*: passim.
h addita: *his* 47 saep. *hisdem* 43. *habrothoni* 382. *horthogyllos* 266.
cholicos, cholicis XXI. 287. *colichos* 288.
cartham 134. *cautherio* 448 saep.
omissa: *anetum* 281 saep. *ybleo* 440.
s et *x*: *asungia* 207. *astrinserit* 386. *iusta* 77. *mistus* 43 saep. (ubique scripsi *mixt* —). *sesī* 211.
ss pro *s*: *cassiae* 94 saep.
ss pro *x*: *cossis* lemma cap. XIIII.
x pro *s*: *sinixtra* 208. *sinixtro* 214 (cf. *extimabis* 218).

Graecorum vocabulorum scriptura ut adsolet variat. quamquam semper fere *f* scribitur pro *ph* (*strofus, fyseter* cet.), tamen hoc omnibus locis restitui placuit. *colophoniae* traditur 343; *colophonie R* exhibet 391, *colofoniae B*, contra 367 *euphorb. B*, *euforbi R.* in indice capitum cum sit *falangionis*, in lemmate cap. XX traditur *palangionis*, 282 et 283 *spalangio*; *symponiacę* est 97, *silpi* (h. e. *σιλφίου*) 338.

De orthographia singulorum vocabulorum et de grammaticis quibusdam haec adnoto. scripsi igitur

abrotonum: traduntur praeterea *habrotoni* 37. 41. 187. 367. *habrothoni* 382. *ambrotoni* 16.

absinthium: traduntur praeterea *absintium* 6. *absentium* 249. 328. *absenthium* 26. *asynthi* 252.

alium: saepe scribitur *allium* 272 cet. *alei* 147. 162. 432 (cf. *aleum* Edict. Diocl. 6, 23).

Apsyrtus: traditur fere *Abs* —. *adsyrti* 151 (in margine manu Politiani *Apsyrtus*). *absyrthi* 376.

bidella: cf. ad 125.

butyrum: saepius ita quam *buturum* (13. 375. 450).

casia: rarius *cassia*.

cocleare, coclearium: *cocleare* 5. *coclearea* 23. *coclearibus* 135. *cocliare* 8. 18. 128. 366. *cocliaria* 109. 111. 113. *clocliaria* 288. 289. *cocliarium* 38 (366 cod. *B*).

cornu passim, raro *cornum* velut 256.

cotula, non *cotyla* (cutula 214).

ervum ubique scripsi, traditur *herbum* (cf. *hervum* Edict. Diocl. 1, 16).

fecla semper.

gallinaceus: *gallinacea* 332. *gallinaceo* 433. *gallinacium* 137. 138.

glycyrrhiza: *glycyrize* 367. *glycirizae* 454. *glycyrigię* 450.

hammoniacum fere semper scribitur: *hamoniaci* 340. *hammoniachi* 322.

hibiscus: *hibiscum* (acc.) 180. 337. *ibisco* 261 (ibid. *irisco*).

hordeacius semper traditur, non *hordeaceus*.

hyssopus nusquam recte scribitur: *ysopi* passim. *isopi* 341. 372. 396 (*ysopi B*). *hisopi* 14 (336 *isopi* pro *oesypi* ut videtur).

laser scripsi ut saepius traditur: *lasar* 77. *lasaris* 81. 91. *larser* 214.

medela: semper fere traditur *medella*, quam lectionen Hertzius recepit in edit. Gellii (cf. Lachm. Lucret. p. 204).

melicratum: *melicrato* 152. *mellicrato* 156.

μήου 390. *scynu* 391 *B*, *scyni* 395 *B (scoeni R)*. accus. *choelon* 85. *chylon* 188. *dysurian* ind. cap. (*dysuriam* lemma cap. VIII). *fyseterem* 468. *irin* 66. *melotidem* 448. *rhododafnen* 141. *sinachem (= synanchen)* 97. *schiadam* (leg. *ischiada*) 386. *spathomelem* 448. acc. plur. *parotidas* 68 (sed *parotides* 57. 64). heteroclita: *cataplasma* primae 230. 260. 261. 448. tertiae 414. *malagma* primae 256. 320. 446 saep. tertiae 194. 279 (ex Colum.). 448 (cf. *croci dragmam* 327, *croci dragmas* 369. 371).

In coniugatione non raro ea temporum confusio cernitur, ut quid scriptori, quid scribae tribuendum sit parum liqueat. cf. e. gr. 72 *infundis . . et mittis . . et teres, adiunges . . et teris*; 73 *infundes . . et deteris*; 74 *infundis . . et sic teres*; 75 *tundis . . et commisces . . et tundes, tundes . . et facis*; 76 *decoques . . et commisces et iterum tundis et facis*: talia ducenta. quae cum ita sint, ubique fere codicis lectiones servavi. neque minus in 41 retinui *sanguinem detrahas et potionas sic*, quamvis facili mutatione scribi possit *potiona* vel *potiones*, et quae sunt similia.

De dubiis formis *acrissimo*, *populi albi* aliisque notabilioribus consulendi sunt indices, quorum primus est de nominibus propriis, secundus de rebus vocabulisque memorabilibus, tertius de ponderibus et mensuris, quartus de Graecis vocabulis ex fragmentis maxime excerptis, quintus de iis quae in prolegomenis et in commentario tractantur.

[illegible]

ARTIS [illegible]

[illegible]

Scripturae quibus nihil adnotatum est codicis sunt Riccardiani n. 1179

R eiusdem codicis ab Angelo Politiano correcti lectiones indicat (raro scripturam eius cui Politianus archetypum describendum mandaverat adponere utile visum est, ***R***[1])

B fragmenta codicis olim Bobiensis nunc Vindobonensis 16 scripta saec. fere V—VI

H Hippiatricorum editio Basileensis a Simone Grynaeo confecta a. 1537

P Hippiatricorum codex Philipp. 1538 ex bibl. Meermann. nunc Berolinensis membr. saec. X—XI

M Hippiatricorum codex Parisinus 2322 saec. XI excerptus a Millero

Col. Columellae librorum consensus } (editio I. G. Schneideri)

Veg. Vegetii librorum consensus } (editio I. G. Schneideri)

⟦ ⟧ includunt fragmenta codicis ***B***

[ ] uncis quadratis quae comprehenduntur perperam adsunt in cod. ***R***

⟨ ⟩ uncis angulatis quae circumcluduntur supplenda censuimus

† cruce notavimus locos emendationem adhuc desiderantes

* asteriscum adposuimus fragmentis dubiis

PELAGONIVS ARZYGIO SVO SALVTEM

⟨Cum⟩ frequentissime te equos laudare, amare semper vehementer admirarer — nec inmerito rem tam nobilem, rem omnibus gratam amare non desinis, siquidem Sol ipse dominus orbis, decus mundi, solo equorum ministerio contentus cotidie nobis aut cum ipsis aut per ipsos reddit optabilem lucem — imitarer quidem te et ipse, ut de ipsorum laudibus aliquid scriberem, si digna proferrem: nunc pauperem linguam nullus aut modicus sermo protelat, qui tamen tunc proferendus est, cum curas aut medicinas ipsorum loqui coepero. tu lauda qui potes, tu dignus sermone prosequere, mihi sufficit sanare quod amo contentusque sum me ex tua claritate florere. tibi enim quaeritur quicquid in nobis est, nobis enitet quicquid in te est. curas igitur et medicinas, quibus ut sanum et vegetum corpus in animalibus, praesertim in equis perseveret, iste liber loquetur: quem ut libenter suscipias, libentius legas deprecor. vale.

In hoc libro haec sunt medicinae

I Curae ad morbum omnem.
II Remedia ad maciem.
III Curae ad febrem.
IIII Curae ad armos.

---

1 ARZIGIO ‖ 2 cum *add. Buecheler Mus. Rhen. 45,333* ‖ 7 imitare ‖ 12 *expectes* digno ‖ 14 nobit enitet ‖ 18 EXPLICIT EPISTOLA

V Curae ad caput vel ad capitis dolorem et ad glandulas.
VI Remedia ad tusses omnes vel ad vulsos.
VII Curae ad strophum.
VIII Curae ad dysurian.
VIIII De laeso dorso et de pilo totius corporis.
X Ad eos quibus membra deficiunt et ad bulimum.
XI Curae ad flemina.
XII Curae ad suspirium.
XIII Curae ad hydropem vel ad splenem et ad tympaniticum.
XIIII Item de lumbis vel de renibus, coxis aut gambis.
XV Item de articulis vel de pedibus vel collo.
XVI Curae ad ozaenas.
XVII Ad opisthotonos.
XVIII De dentibus.
XVIIII Praecantatio ad equos hordiatos.
XX De muris aranei morsu vel de percussu phalangionis vel viperae.
XXI Curae et potiones ad colicos vel ad eos qui faeno malo laeduntur.
XXII De caudae mobilitate.
XXIII Medicamina ad robur.
XXIIII Ad eos qui sanguinem meiant aut cacant aut per nares mittunt aut vomunt aut si sanguis nimius per venam percussam exierit.
XXV De vulneribus vel de emplastris.
XXVI De scabie.
XXVII De lethargo.
XXVIII Potiones omnes et omni tempore necessariae.
XXVIIII De rabie vel de cursu lunae vel de insania equi vel de paralytico.
XXX Curae oculorum omnes.

---

2 glandolas ‖ 4 strofum ‖ 6 leso ‖ 10 tympaneticum ‖ 12 cambis ‖ 14 ozinas ‖ 15 opisthotonis ‖ 18 falangionis ut *R* (*fortasse* aut *ut infra*) ‖ 20 curae ad potiones et colicos ‖ 21 feno | leduntur ‖ 31 insanię qui

XXXI Compositiones malagmae.
XXXII Compositiones caustici.
XXXIII De haustu hirudinis et de tumore testium et de vermibus et de cossis.
XXXIIII De verrucis pecorum.
XXXV De farciminoso.

---

1 malagmas ‖ 3 tumor̄ *R*[1] tumū̄ *R ut videtur* ‖ 4 cossis *scripsi*: costis ‖ *subscr.* EXPLICIVNT CAPITVLA

PELAGONIVS FALERIO SVO

1 Equos circo sacrisque certaminibus quinquennes usque ad annum vigesimum plerumque idoneos adseverant, usibus autem domesticis a bimo usque in annum tricesimum necessarios esse apud diligentissimum dominum certissimum est. annorum notae cum corpore mutantur. nam dum bimus et sex mensum est, medii dentes superiores cadunt; cum quartum annum agit, iis qui canini appellantur deiectis alios adfert. intra sextum deinde annum molares superiores cadunt; sexto anno quos primo mutavit, exaequat. septimo omnes explentur aequaliter et ex eo dentes cavatos gerit, nec postea quot annorum sit, manifesto comprehendi potest nisi a subtilissimo et a diligentissimo homine. quaedam enim signa aetatis proprii corporis natura permisit, quae nos magis oculis comprehendimus quam legendo addiscimus. decimo tamen anno tempora cavari incipiunt et supercilia nonnunquam canescere et dentes prominere. duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. sane domesticis pecoribus, id est domitis et freno adsuetis diligentia invenit, ut annos in labris comprehendas; rugas igitur a rostro incipientes numerabis, annos numerus rugarum ostendit. difficile est an et non domito pecori rugas invenias.

---

3 plerunque ‖ 6 annorum *Col.*: horum ‖ 7 mensum] ***repetivit Politianus in margine*** ‖ 8 his | apellantur ‖ 10 primos *Col.* | exequat ‖ 12 quod ‖ 13 suctilissimo ‖ 14 etatis propri ‖ 15 que | comprȩhendimus ‖ 22 numeros

2 Talem autem equum aut comparare aut e gregibus eligere philocalum dominum convenit, ut sit exiguo capite, nigris oculis, naribus ⟨apertis, brevibus auribus⟩ et arrectis, cervice molli lataque nec longa, densa iuba et per dextram partem profusa, lato et numeroso pectore, grandibus armis et rectis, musculis in toto corpore extantibus, lateribus inflexis, spina duplici, ventre substricto, testibus paribus et exiguis, latis lumbis et subsidentibus, cauda longa et non setosa quia abdecet, rectis cruribus, tereti genu parvoque neque introsum spectante, clunibus et femoribus torosis ac numerosis, ungulis nigris et altis et concavis, quibus coronae mediocres superimpositae sint. sic universum corpus compositum, ut sit grande, sublime, erectum, agile ab aspectu quoque et ⟨ex⟩ longo, quantum figura permittit, rotundum.

3 Mores autem laudantur, qui sunt ex placido concitati et ex concitato mitissimi. ⟨nam hi⟩ et ad obsequia reperiuntur habiles et ad certamina laboremque promptissimi. si volueris scire, an admissarius utilis progeneret vel an vere progeneret, semen eius digito contactum ut filum ducito: quod si aliquantulum duraverit incorruptum, utilem admissarium Hipparchus adseverat; si statim fuerit ruptum vel non ut viscum digito haeserit, inutilem dicimus minimeque admittendum.

I. Ad morbum omnem.

PELAGONIVS FESTIANO

4 Congruum est etiam medicinas aut potiones quibus morbi expellantur, addiscere. morbos plerumque equi concipiunt aut lassitudine aut aestu aut frigore aut fame

---

2 filocalum ‖ 3 ⟨ ⟩ *restitui ex Colum.* ‖ 4 iuua ‖ 5 nūso ‖ 6 masculis ‖ 9 quia abdecet] quam addecet *Sarchiani* ‖ 10 introsum expectante ‖ 12 sic *Colum.*: sit *R* ‖ 16 concitatis ‖ 17 nam hi *addidi ex Colum.* | repperiuntur ‖ 19 utiles progñet ‖ 20 progñet ‖ 21 quod si *scripsi*: qui ‖ 23 uis eū (*corr. in marg.*)

aut ⟨si⟩, cum diu steterint, subito ad cursum fuerint stimulati, aut si suo tempore urinam non fecerint, aut sudantes et a concitatione statim biberint. quibus remedia haec a maioribus profuisse accepimus et facientes nosmetipsi experti sumus.

5 Ad omnem morbum, Gallicani v̅. c̅. cons̅. to diapente: gentianae, aristolochiae, bacarum lauri, murrae, rasurae eboris. omnia haec aequis ponderibus tunsa et cribrata adunantur et pulvis confectus reponitur et in necessitate profertur et datur sic: cocleare grande plenum vino mixtum faucibus cotidie infunde, cum necessarium erit. certissimus et salutaris pulvis est.

6 Ad morbum, Litori Beneventani c̅. v̅. primo depectorandus est, deinde inter coxas deplendus est, sed [et] si necessitas fuerit, et detemporandus. cibum debebit accipere multiplicem id est hordei farinam, seminis farinam id est far cantabrum, faeni modicum. et facies potionem huiusmodi, quam dabis per nares: centauream, absinthium, peucedanum aequis ponderibus decoquis in vino sufficienti et dabis per nares.

7 Item aliud. cucumerem silvaticum teris aut radices ipsius contundis et cernis et cum vini sextariis III commisces et nitri triti et creti unc. semis. simul omnia diligenter teris et inde potionas diebus quinque. praeterea pulverem de radicibus cucumeris silvatici vel ipsum cucumerem tritum in aquam mittis, quam poturus est qui patitur morbum.

8 Item pulvis Optati faciens ad morbum et ad omnia. libram herbae Sabinae, trixaginis unc. III, centaureae unc. II, aristolochiae unc. IIII, bacarum lauri unc. II, murrae unc. IIII: omnia contundes et cernes et in

1 si *addidit Sarch.* ‖ 6 v̅. c̅. cons̅. to diapente *scripsi:* unc̅ cons̅ stodia pente ‖ 7 myrrae ‖ 9 adunatur ‖ 11 nc̃cium ‖ 13 Beneventani c. v. *scripsi:* beneuentanicu ‖ 16 multiplice ‖ 17 feni ‖ 18 absintium ‖ 19 equis ‖ 22 contundes | sextarios | III *R* ε' *HP* ‖ 23 unc̆. semis] *οὐγγίας* ἓξ *H* *οὐγκίας* ἓξ *P* ‖ 24 preterea ‖ 25 saluatici ‖ 29 trexogonis ‖ 30 baccarum ‖ 31 myrrae

pulverem minutissimum redigis et, cum necesse fuerit, cocleare unum grande plenum cum vini sextario faucibus infundis.

Item aliud ad morbum, Caystri Siculi mangonis. ra- 9
dices ebuli et radices urticae aequis ponderibus liquamine infusas in mensuram trium ovorum triduo infundes. facies inde colatum per linteolum, naribus mensura unius ovi mittes per triduum.

Item aliud ad morbum articularem. sanguinem de 10
omnibus articulis detrahito et vite alba articulos circumdato et pice liquida articulos circum unguito, et frequenter deambulet et cibo abstineto; hordei sane triti et cribrati mittas sext(arios) IIII cum cucumere silvatico. satis prodest.

Ad morbum regium. intellegitur autem morbus regius 11
[sic] ex oculis vel maxime, nam aut sulphurei aut felliti admodum sunt. haec valetudo vel causa morbi ex abundantia fellis nonnunquam evenit. curabis sic: asparagi silvatici radicem contundes et in aquae congium mittis et ad tertias decoquis et per cornu naribus infundis et patieris equum diutius suspensum durare. quod si maior causa exegerit, addis ad potionem suprascriptam liquaminis summi cyathos III.

Ad morbum. si coeperit de incertis pedibus claudi- 12
care vel pedes intumuerint, periculosissima quidem res est, curatur autem sic: sanguis de utraque parte cervicis mittitur, ut usque ad summam fatigationem deducatur animal, post uvam lupinam cum melle et aqua cisternina dato usque ad sanitatem.

Item aliud. primi liquaminis calicem plenum in nares 13
mittito, ut quam validissime soporetur, frigido etiam loco stabuletur. coriandri sane et cucumeris agrestis folia et radices et mellis quod satis est, cum vino dato, post porri suci acetabulum plenum faucibus infundito; offas

2 cocliare ‖ 4 Caystri] *Πιστηρίου HM Πιστιρίου P* ‖ 15 intelligitur *ita semper codex* ‖ 16 max̄ ‖ 23 cyati ‖ 25 intumuerū̃t ‖ 34 suco

etiam impares dabis, ervi farinam vino sparsam per triduum, fabae fresae hem(inam) bene tritae cum vino optimo, ut pridie eam infundas et alia die conteras, adicies et mellis aliquid et butyri aequis partibus: cum vino tepido dandum est.

14 Item ad morbum. cum coeperit iumentum claudicare modo de prioribus, modo de posterioribus, primum corpus eius perunguito oleo et vino et potiona hac potione decocta: argivi unc. III, centaureae unc. V, [in alio sic: centaureae unc. VI] scopae regiae unc. I, serpylli unc. VI, hyssopi unc. III, trixaginis unc. I, artemisiae odoratae unc. I, trifolii acuti unc. I, rutae silvestris radicis unc. VI, hieraebotanes unc. III, vettonicae unc. III: omnia mulsa decoque et potiona.

15 Ad umores morbi articularis. sanguinem de articulis detrahito, creta cimolia in aqua vel lotio infusa, aceto permixta, cum bubulo stercore et cymino, quod satis erit, mixto et cum sinopide loco imponis. sanus fiet.

16 [Et] ad morbum articularem. cariotae unc. V, silis Gallici unc. X, casiae ⟨unc. III⟩, nardi unc. III, herbae chamaepityis unc. III, vettonicae unc. VI, iris Illyricae [sil] — III, piperis albi unc. III, murrae ⟨unc.⟩ I, abrotoni — X, marrubii unc. III, santonici — III: haec omnia colata cum vino et diligenter trita et cribrata dabis.

17 Sin autem articuli obdurauerint, scito eum elephantino morbo laborare. curabis sic: sanguinem de tumoribus detrahe, potionem dabis sic: coquis tisanam cum catulo brevi, post triduum sanguinem de matrice detrahe et

---

1 inpares | herbi ‖ 2 hem. frese ‖ 3 infundes ‖ 4 buturi ‖ 11 hisopi | trixagonis ‖ 12 trifoli | radices ‖ 13 hieraebotanis ‖ 16 cemolia | totio ‖ 18 synopi de | inponis ‖ 19 cariotae] *σταφυλίνου H* ‖ 20 silis Gallici] *ἀγαρικοῦ H* | casiae naro *R* *κασσάμου γō γ΄ νάρδου H* ‖ 21 emmepitys | trissillyricae sil — III *R* *ἴρεως ἰλλυρικῆς γō α΄ θρύου φύλλου γō γ΄ H* ‖ 22 myrrae I *R* (*om. H*) | ambrotoni ‖ 23 marrubi | sardonici *R* *σανδανίκον H* ‖ 26 eum] *an* equum? | elefantino

potiona suco faeni Graeci cum melle, et iterum sanguinem de articulis detrahe, potiona pulvere quadrigario.

Item pulvis Pelagoni apopiras. ciconiam quae adhuc 18
non stat, sed tamen quae iam plumulás habet, vivam mitte in caccabulum fictilem et gypsa et in furnum mitte. inde cum fuerit pulvis factus, id est cum fuerit tosta, in mortario tere et pulverem [et] repone in olla vitrea et cum necesse fuerit, cocleare sed grande plenum cum vino Afro faucibus infunde, quamdiu sanus sit. certissimus et salutaris pulvis est.

Item aliud. cucumeris silvatici radices contundes ad 19
sext. III et infundes in aquae sext. IIII ante pridie et agitas quam diutissime et colas et sic commisces nitri Alexandrini tunsi et creti ⟨unc. XVI⟩ et das diebus septem. cum defuerit, aquam iunges et sic bibat: per cornu faucibus infundes.

Item aliud. seminis cucurbitae Alexandrinae aceta- 20
bulum unum frigis et tundis et cernis et misces vini veteris albi ad cornua duo et agitas diu et postea colas et sic per dexteram narem diebus quinque ⟨infundis⟩.

Item ad morbum, Columellae auctoris. evincendi sunt 21
quamvis pestiferi morbi et exquisitis remediis propulsandi sunt. panacis et eryngii radices feniculi seminibus miscendae et cum fricti ac moliti tritici farina candenti aqua conspargendae eoque medicamine salivandum est aegrum pecus. tum paribus casiae murraeque et turis ponderibus ac tantundem sanguinis marinae testudinis miscetur potio cum vini veteris sextar. III et ita per nares infunditur. sed ipsum medicamentum ponderis sescunciae divisum portione aequa per triduum dedisse sat erit. prae- 22
sens etiam remedium cognovimus radiculae, quam pastores

---

8 cocliare ‖ 14 ⟨ ⟩ *restituit Eichenfeld ex H* γō δεκαέξ ‖ 20 infundis *scripsi:* ἔγχει *H* dabis *Sarch.* ‖ 21 culumellae *(in margine repetit. legitur)* ‖ 22 quanuis ‖ 23 eryngis ‖ 25 conspargenda | saluandum *(in margine repetivit Politianus)* ‖ 26 tum] tunc *Col. (sed* tum *editio Bruschii)* | cassiae myrraeque ‖ 29 sescuntiae

consiliginem vocant. ea ⟨in⟩ Marsis montibus plurima nascitur omnique pecori maxime est salutaris. laeva manu haec foditur ante solis ortum, sic enim lecta maiorem vim creditur habere. usus eius traditur talis. aenea fibula pars auriculae latissima circumscribitur, ita ut manante sanguine tanquam O litterae ductus appareat. hoc et intrinsecus et ex superiore parte auriculae cum factum est, media pars descripti orbiculi eadem fibula transuitur et facto foramine praedicta radicula inseritur; quam cum recens plaga comprehendit, ita continet, ut elabi non possit. eadem inde per auriculam omnis vis morbi pestilentiaeque virus elicitur, donec ea pars quae fibula circumscripta est, demortua excidat. Cornelius Celsus etiam visci folia cum vino trita per nares infundi iubet. haec facienda, si gregatim pecora laborant; illa deinceps, si singula.

23 Item potio Aemili Hispani mangonis ad morbum articularem. ex necessitate sanguinem de pedibus detrahe, inde murrae troglitis — IIII, croci selib., [sale lib.] centaureae scrp. IIII, spicae Indicae ⟨unciam⟩, piperis albi sem., apii seminis coclearia quinque, meconii —, propolis —, mellis sext. et nitrum in se conteris et reponis; inde magnitudine nucis Abellanae cum aquae tepidae sextario dabis.

II. Ad maciem.

PELAGONIVS FESTIANO SVO AIT

24 Equos tuos sanos quidem, sed satis macilentos frequenter inspexi, quibus ut adhibeas talem diligentiam

---

1 ⟨in⟩ *om. plerique Columellae libri* ‖ 2 leua ‖ 3 haec foditur] effoditur *Col.* ‖ 6 orbiculus *quod vulgo legitur post* appareat *om. multi Columellae libri* ‖ 7 superiori ‖ 8 figula ‖ 9 predicta ‖ 10 quantum | ita] ip̃a ‖ 11 in eam deinde *Col.* (*κἀκεῖθεν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὠτίου M*) ‖ 14 visci] eius (*in marg. corr.* ip͠ius) *R* *τῆς αὐτῆς βοτάνης M* | infundere *Col.* ‖ 15 segregatim ‖ 17 aemuli *R* *αἰμιλίου H* *ἀμιλίου M* ‖ 19 centaurae ‖ 20 *νάρδου στάχυος ἰνδικῆς γō α′ H* | *piperis pondus γō γ′ H* ‖ 21 sem. coclearea | meconi *R* *μήκωνος H* ‖ 27 macillentos

diligentissimum dominum monemus, quod etiam Cappadoces facientes corpora equorum et nutriunt et augent. nam haec quae infra ostendimus, ipsi Cappadoces brecta appellant, quae sunt talia. hordei modios III, fabae sext. VI, tritici sext. VI, ciceris sext. VIII, faseli sext. VIII, ervi sext. IIII, faeni Graeci sext. III, et si volueris uvae passae et nuclei sextarios singulos: de his omnibus facis modium et pridie in aqua munda eundem modium infundes, mane paululum se subsiccet et inde equus semodium accipiat et sero semodium. hoc cotidie simili diligentia facere curabis. si sane satis macilentus fuerit, eum diebus triginta clausum in stabulo calido habebis, ita ut intus bibat et sic accipiat. sin autem non adeo est macilentus, viginti et uno die similiter stabuletur. sane si post diligentiam suprascriptam satis fuerit pinguis et ne pinguedo noceat, sanguis de matrice tollatur, ne nimia pletura adferat necem.

Aliud quod pauperes sed diligentes facere possunt: 25
triticum torrefactum mixtum aquae mulsae, diurnum modium castrensem praebebis diebus ultra viginti vel quot volueris.

Sane cui pellis aruerit et cibum non sentit — 26
quod genus passionis mulomedici coriaginosum appellant, contingit autem nimio labore —, perunguendum est oleo primum rutato, ita ut omne corpus perunguas, et hac postea potione sanabis: cariotae, tracanthi, rutae silvaticae, nepetae montanae uncias singulas, apium, melilotum, absinthium Ponticum cum vino et aqua calida dabis. omnia suprascripta cum aqua coquis et sic post cum vino dabis.

---

3 brecta] abrepta *R* (*corr. Eichenfeld*) || 5 faselis || 6 herbi || 12 clasum || 14 macillentus | viginti et uno die] *ἐπὶ ἡμέραις κ' H ἐπὶ ἡμέραις εἴκοσι P* (*sed Apsyrtus Hipp. 300 ἡμέρας ἑξῆς κ' καὶ α'*) || 15 pingues || 20 prebebis | quod || 22 pelles auerti *R δέρμα καταξηρανθῇ H, inde corr. Eichenfeld* || 27 uncias singulas] unc. s. *R ἀνὰ γō α' H 186 ἀνὰ γō ας' H 276* || 28 mellilotum absenthium || 29 callida

27 Aliud, quod apud Tuscos amatores asturconum ego didici. gramen quod in terra nascitur, id est radicinas ipsas, quas plerumque aratrum evertit, collectas quantas volueris et lotas diligenter cum hordeo et cum paleis minutis dare cotidie convenit. nam et equis aetate adhuc minoribus praebere eundem cibum utilissimum est.

28 Aliud. lupinos coctos, sed satis dulces, ita ut et homo manducet, ad satietatem comedendos equo praebeto. accipere autem ultra modium cotidie debebit. si autem dulces lupini non fuerint, strophum faciunt et dolore ipso maciem.

29 Aliud. castaneas furnatas, tostas et tunsas in pilo cum hordeo praebeto, ita tamen ut nec satis minutae sint castaneae nec rursus integrae.

30 Haec omnia hieme facere convenit. posteaquam receperit integrum corpus, abstineas suprascriptis cibis: tunc faba et hordeo puro nutriendus est. custodiendum est sane, ut integra corpora praesertim in equis perseverent, quae hoc modo custodiemus, ut cotidie manibus multorum fricetur; ac multum prodest pressa manu subegisse terga equi, quam si largissime cibos praebeas. multum autem refert robur corporis ac pedum conservare, quod utrumque custodiemus si idoneis temporibus ad praesepia, ad aquam, ad exercitationem pecudes duxerimus; aut si iter fecerint et frigus sustinuerint, frigori fomenta adhibeantur et calefacto oleo lumbi rigentur caputque et spina tepenti adipe vel uncto linantur. si urinam non fecerit, plurima in hoc libro invenies remedia. lassitudini autem et labori quies remedio est, ita ut molliter cubet et in fauces oleum vel adeps vino mixta infundatur. si

---

4 totas *R* (πλύνας *M*) tostas *sive* lotas *proposuerat Sarchianius* ‖ 6 prebere ‖ 8 prebeto ‖ 9 modum ‖ 10 strofum ‖ 13 prebeto ‖ 14 castanae ‖ 16 abstineas ss. *scripsi:* adhibeas sēse *R* ‖ 18 presertim ‖ 20 multum] saepe plus *Col.* multo plus *coniecit Sarch.* ‖ 21 prebeas ‖ 22 servare *Col.* ‖ 23 custodimus *R* custodiemus *Col.* | presepia ‖ 26 *notaveram ex codice* rigentur *sive* ugentur ‖ 27 linentur

aestus fuerit passus, posca cum puleio nares et faciem foveto et ova tria cum vino faucibus infundito. ante omnia sane curae tibi sit, ut stabuletur sicco loco; umore enim madescunt ungulae, quod facile vitamus, si aut stabula roboreis axibus constrata aut diligenter subinde mundata fuerint.

Item si omnis diligentia adhibita fuerit et cibaria lar- 31
gissima suppeditent et nihilominus adtenuatus sit equus. etiam hoc scire te convenit, quod frequenter equi per noctem Fatuo ficario vexantur, unde et dolore turpissimo afflicti et frequenter inquietati adtenuantur. cui succurrendum hoc modo Cornelius Celsus iubet, ut ossa canina combusta et contusa cum axungia veteri commixta offas impares cum vino faucibus mittas diebus octo, et locum, in quo sunt, sulphure, vino et carbonibus purifices. erit salutare remedium.

Item potio incomparabilis Columellae. macies aut 32
languor submovetur saepius data potione, quae recipit semunciam sulphuris ovumque crudum et murrae pondus denarii. haec trita vino admiscentur atque ita faucibus infunduntur. sed et tussi et dolori ventris eadem ista medentur.

III. Ad febrem.

PELAGONIVS ARZYGIO SVO

Febricitantis signa sunt caput in terram demissum nec 33
elevare altius cervices poterit, oculi erunt aliquanto tumidiores et labra laxiora; tunc crebra suspiria, tractus iliorum graves et flatus calidi. similiter et omne corpus calidum, testibus etiam laxioribus, nec non crura tar-

---

1 pasca (*in marg. manu Politiani* posca) ‖ 3 sanae ‖ 5 robureis | constructa ‖ 7 fuerint ‖ 11 inquietate ‖ 14 inpares ‖ 18 summovetur ‖ 19 semuncia ‖ 20 denari | trita] tria *R et pars codd. Colum.* ‖ 23. 24 *inverso ordine in cod. leguntur* ‖ 24 ARZIGIO ‖ 25 dimissum ‖ 27 illorum grauis ‖ 28 callidi ‖ 29 callidum | laxioribus] laxior ibi

diora, nec ducenti obsequitur sed invitus trahitur, nec se volutare poterit sed in latere iacebit. evenit autem plerumque febris aut nimio labore, id est cum cursu agitur et post cursum non competentibus cibis aut potionibus curatur; aut frigore, cum diligentia congrua post frigus non adhibetur; aut nimio aestu aut cruditate, frequentius autem hordeo novo contrahitur.

34 Febres autem curantur sic. sanguis de temporibus mittitur et de facie et ab omni cibo abstinetur. tantum potum praebendum esse iubeo moderate et alia die deambulet sensim et stabuletur calido loco. si temporis opportunitas patitur, herbis viridibus recreandum est aegrum pecus; si tempus in hieme est, faenum et hordeum et tisanam praebere utilissimum est. plerumque autem etiam cum non febricitat, signa in ipso eadem invenies, id est gravatam cervicem, caput ad terram demissum, recumbere in latere. hordeum praebeto: si adpetierit, sine febre est. de labore vel de ostocopo talia eveniunt. si autem febriat, et hordeum recusat et anorectus plerumque est et tristis, solum tamen potum requirit; febris autem triduo si perseveraverit, moritur. qui autem aut tactu auriculae aut venae quae in latere est sub armum, putant se posse febrientem intellegere, verae rationis ignari sunt, quia nec ostendunt se de venis intellegere febrientem. ei tamen qui de labore vel de ostocopo supradicta signa habuerit, sanguinem detrahere contrarium est, quia et labore fatigatus et sanguinis emissione exhaustus sine viribus fit. febrientem utilissimum est sanguinare, quia et leviora sentit suspiria et venae ferro relaxatae recipiunt citius sanitatem.

35 Ad febrem interiorem discutiendam: tracanthi ⟨—⟩, hormini seminis — II, rossyriaci optimi — II, piperis

2 plerunque ‖ 10 prebendum | die dedeambulet ‖ 11 callido | oportunitas ‖ 14 prebere | plerunque ‖ 16 dimissum ‖ 17 prebeto ‖ 19 plerunque | tristes ‖ 20 febres ‖ 21 tactum ‖ 22 que ‖ 23 intelligere uere ‖ 24 uenis, *ut fuerit in archetypo* ueris ‖ 29 relaxate ‖ 31 *τραγακάνθης γō μιαν H* ‖ 32 horminiis semen

albi —, passi sext. II, opopanacis — III, lini seminis — II s., murrae troglitis — IIII, trixaginis — VIII, mali terrae — VIIII, bacae lauri ⟨—⟩ IIII s., turis masculi — III s., piperis nigri — II s., gentianae — III . . . . .

Si equus febrierit aut macilentus fuerit vel si quid 36
intus doluerit, mannae turis — II s., iris Illyricae selib., piperis —, bacae lauri —, apii seminis —, cum passo potionabis.

Ad febrientes omnes equos. febrienti sanguinem aut 37
de palato aut de matrice detrahe; inde hyssopi lib., abrotoni selib., lactis caprini sext., amuli quantum aestimaveris, olei boni — III, et herbam urceolariam conteris et sucum eius expressum ceteris misce et per cornu faucibus infundes. erit salutaris potio.

Potio alia. lactis asinini sext., olei cyathos II, croci 38
scrp., murrae scrip. II, apii seminis coclearium plenum: haec terito bene et dato cum lacte et oleo, et farinam triticeam cum aqua tepida hieme, aestate farinam hordeaciam cum aqua frigida dato. si ilia tensa habuerit et non desinet febris, necesse est eum inuri et usta curari.

Item aliud. lactis caprini hem., amulum et ova 39
n. IIII, olei cyathum, herbam urceolarem conteres et sucum eius cum ceteris rebus misce et potiona per dies sex. sanabitur.

Unctiones ad febres. rosae selib., olei veteris lib., 40
aceti heminas III, olei Cyprini lib. s., portulacao et nucis

---

1 *ἐψήματος λίτρας δύο H* | ypopanacis | lini] *σελίνου H* ‖ 2 trexogoni — VIII *R* *χαμαίδρυος γō ϑ' HP* ‖ 3 malum — VIIII] *γō γ' H* *γō τρεῖς P* | *bacam lauri om. HP* ‖ 4 — III s.] *γō τέσσαρας HP* | *πεπέρεως μέλανος γō β', γεντιανῆς τὸ ἥμισυ* (*γō τὸ ἥμισυ P*) *ταῦτα πάντα συγκόψας κατάχρισον ὅλον τὸ ζῷον HP* ‖ 5 macillentus ‖ 6 manne | *μάννης γō β' λιβάνου οὐγγίας ϛϛ' H* (*λιβάνου γō ϛc P*) | selib. — ‖ 7 sem̄ — ‖ 10 ysopi ‖ 11 habrotoni | caprinis ‖ 12 urciolariam ‖ 13 cornum ‖ 15 quiat. II. ‖ 16 myrrae | sem̄ cocliarium ‖ 19 ilea ‖ 23 cyat | orciolarem ‖ 26 *ῥόδων λίτραν μίαν HP* ‖ 27 hem N̄. III *R* *λίτραν μίαν ἥμισυ HP* heminas III *Veg.*

amarae selib., mentae et rutae quantum sufficit, teres et uteris.

41 Si equus febrierit, ex necessitate sanguinem detrahas, et potionas sic: gentianae selib., aristolochiae — IIII, hyssopi — II, absinthii — II, abrotoni — II, caricarum selib., apii seminis selib.; rutae fasciculum in caccabo sed pleno cum aqua decoques ad tertias. cum videris nigrescere, coctum est. inde hem. cum ceteris suprascriptis misceto et per cornu in fauces infundito et hordeo abstineto.

42 Potio simplex ad febrientes equos. faeni Graeci sucum bene coctum cum apii fasciculo et rutae et meliloto, hyssopo, cum melle per cornu dabis.

IIII. Curae ad armos.

PELAGONIVS FALERIO SVO

43 Si armos laeserit aut sanguinem demiserit, medio fere in utroque crure venae solvantur et turis polline cum eo qui profluit sanguis, inmixto armi linantur, et ne plus iusto exanimetur, stercus ipsius iumenti fluentibus venis admotum fasceis obligetur. postero quoque die ex iisdem locis sanguis detrahatur et eodem modo curetur hordeoque abstineatur exiguo faeno dato. et post triduum deinde usque in diem sextum porri sucus instar trium cyathorum mixtus cum olei hem. faucibus per cornu infundatur. post sextum diem lente incedere cogatur, et cum ambulaverit, in piscinam mitti convenit, ita ut natet. sic paulatim firmioribus cibis adhibitis ad sanitatem perducitur.

---

1 amare ‖ 3 detrahęs *R*[1] detrahe͛s (a″ above) *Polit. manus* ‖ 5 ysopi | absinthi | habrotoni *R (om. H, habet P)* | *σύκων γō β′ HP* ‖ 9 cornũ ‖ 11 api | ysopo ‖ 13. 14 *inverso ordine in codice leguntur* ‖ 15 leserit | dimiserit ‖ 16 pollinẽ ‖ 17 sanguine *Col.* | inmisto | armilianuantur ‖ 18 exanietur ‖ 19 ad modum | quoque] que | hisdem ‖ 23 mistus ‖ 24 incedere] ingredi *Col. et Veg.* ‖ 25 demitti (*vel* dimitti) eum conveniet *Col.* ‖ 26 adhibitis] adiutus ad iusta perducetur *Col. vulg.* (adhibitis *Sangerm.*)

44 Item aliter. si leviter doluerit, vino et oleo perunguito; nam si validius dolet, ventum in armum mittito et pertundito a summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. cum inflaveris, virga molli armum caedito et sale et oleo confricato ipso die, et postero die tracta uteris, cuius haec erit compositio. simulae sext. II, si non habueris, pollinem triticeam, cum aceto et cum ovis duobus, sed de ovis album per se mitte, adicito et turis — s.: haec omnia manu subigito et armo inducito et per dies multos armum aqua calida foveto, ut madefiat. cotidie tractam imponito, inde vino puro armum foveto, et bacae lauri selib., olei sext., nitrum etiam et bacas contundito et cribro minuto cribrato et in unum omnia suprascripta misceto, ante tamen aqua calida armus perfundatur et in sole suprascripto medicamine curetur, inde synchrismate, et si [fuerit necesse aut] eiecerit ex more ad rotam [et necesse ex more ad rotam] armum reponito et suprascriptis medicaminibus curato. si non profuerint, ultimum est ut inuras.

45 Unctio ad armorum dolorem. aphronitrum, vinum, oleum, passum, axungiam, bulbos in se universa permisces et inde armos perfricas.

46 Calefactio ad armos. bacarum lauri lib., nitri lib., sulphuris vivi — III, picis liquidae sext. II: omnia bene tunsa vino et oleo permisce et uteris.

V. Curae et medicamina quaecunque in capite possunt esse.

PELAGONIVS FALERIO SVO

47 Capitis dolorem indicant lacrimae et aures proiectae et cervix ad terram demissa et facies incerta. huic sanguinem de ore detrahe et da potiones, quae ventrem

4 cedito ‖ 6 tractam R^1 tractā *R* ‖ 8 per se] PERSE *Politianus in marg. repetivit* ‖ 11 inponito ‖ 13 crebrato ‖ 15 callida ‖ 20 afronitros ‖ 24 vivi] uini ‖ 26 capuṭ ‖ 30 dimissa

moveant. si tumor fuerit, plerumque periculum adfert. curari debet iis potionibus, quae ventrem movent; similis est enim cura iis qui hordiantur. sin autem ventris fluxus cito steterit et oculi albi fuerint, nihil mali evenit; oculos tamen cura.

48 Ad capitis gravedinem. ante omnia purgandum est caput, purgandum autem hoc modo: inulam, euphorbium, turis pollinem vino decoque et sole calido naribus infundito. post modicum olei rosacii aliquantulum, propter vim medicaminis, in nares mittito.

49 Ad dolores auriculae. aceti acris aliquantulum cum oleo veteri et cum aphronitro in aurem mittito; aut vermiculos, porcelliones qui appellantur, cum butyro et rutae uno fasciculo in oleo ferveant, et cum tepuerint, in aurem mittito; aut adipes gallinae percolatas cum nardo in auriculas mittito.

50 Sin autem cerebrum commotum habuerit, diligentius sanari debet, ne periculum adferat. signa tunc in ipso haec erunt: perversus ambulabit pedibus incertis et interdum cuilibet aut stipiti aut iacentibus lapidibus pedes offendit coxamque contrahit. si mula erit, iungatur artius ìugo, ita ut sudore et labore omnis dolor discutiatur, ut post laborem melius curetur. curabis autem his: bacas lauri numero XX et nitri lib. terito minute et rutae manipulum viridem cum aceto, et oleo laurino tepefacto perunguito caput medium inter aures et lanatam pellem madentem his medicaminibus pro cerebellari superimponito.

51 Item aliud. farinam hordeaciam mixtam resinae durae imponito. curare autem debes, ut reliqua pars corporis aliis potionibus nutriatur. cancros fluviaticos tunsos et mixtos lactis caprini sext. et olei cyatho colato ⟨et⟩ per os infundito. si parum cancri vel lac suppeditaverit,

2 his ‖ 3 his ‖ 6 grauidinem a͠n o͠s ‖ 7 innulamvforbiũ ‖ 8 callido ‖ 10 Adoleres ‖ 12 afronitis ‖ 18 tunc *Sarch.* tñ (*h. e.* tamen) *R* ‖ 19 ambulauit ‖ 24 numero] nn͠o | minutae ‖ 27 super inponito ‖ 28 mistam ‖ 29 inponito ‖ 30 *καρκίνους ποταμίους ἑπτά HP* tres fluviatiles cancros *Veg.* ‖ 31 mistos | cyato

aquam mulsam facito de mellis cyathis III, piperis albi p. I, croci scrip., apii seminis scrip. II: haec conterito et dato per os.

Ad capitis purgationem. malum terrestre legis et 52
findis in multas partes et contra solem aut in furno siccas et tundis in pilo marmoreo diligenter et cernis et inde caput purgas.

Item aliud. farinam hordeaciam cum pastillis, qui 53
suprascripti sunt, per aestatem, si per hiemem, cum farina triticea eodem modo dabis.

Item si aures doluerint, diligentius curato, ne ⟨in⟩ 54
insaniam convertatur. ante omnia debes diligenter aures purgare, ne quid intrinsecus sit, quod aut dolorem faciat aut laedat. si nihil horum inest, spongiam mollem nitro et aqua maceratam in auriculam mittito et una nocte eadem spongia in auricula perseveret. postero die foveto aurem nitro et aqua calida, usque cum dolor elimetur.

Item si aqua fuerit in aurem ingressa, oleum vetus 55
et acetum aequis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito et lanam superimponito. si vulnera erunt, lipara curantur.

Si equus glandulas habuerit inter maxillas, eximito 56
ferro. si necesse fuerit, et urito, ustum curato sale et oleo diebus octo; inde nitro et aqua diluito, si nitrum non fuerit, lotio calido aut lixivo. post vinum cum oleo et farinam de ervo imponito per triduum, inde vino et farina hordeacia curato usque ad sanitatem.

Si parotides habuerit in faucibus vel tubercula appa- 57
rent, fomenta imponito, ut et maturentur et aperiantur, et cum aperuerint, linteola minuta cum oleo et aceto vulneribus imponito, usque cum pura sint et munda. inde Lycio et medicamine suprascripto curato, et cum ad

---

1 cyat. III ‖ 5 findes ‖ 7 cernes ‖ 8 pastellis ‖ 14 ledat | nitro et aqua maceratam] μέλι καὶ νίτρον καὶ ὕδωρ διυλισθέν *H* ‖ 17 callida | dolore limetur ‖ 20 super inponito ‖ 26 herbo ‖ 27 farinā hordeaciam ‖ 29 inponito ‖ 31 inponito ‖ 32 licio

sanitatem eadem vulnera pervenerint, de malis granatis siccis pulverem facito et spargito. sanabis.

58 Si caput a pletura aut a perfrictionibus plenum habuerit, sanguis aut de temporibus aut de ore emittendus est et cretae duas partes et unam partem calcis vino austero temperabis et calidum capiti impones.

59 De umoribus narium, qui a quo loco exeant ut facile intellegamus. muccus limpidus cotidianus est nec te terreat; crassus candidus a cerebro; rubeus tenuis frigidus a perfrictionibus veteribus; caeruleus levis ab interioribus, qui febres indicat; crassus spumosus a pulmonibus, qui suspiriosos ostendit; faecaceus spissus a glandulis. haec sunt quae maxime observare debemus et memoriae tradere.

60 Equus si cerebrum percussum habuerit, hinc intellegere poteris: spasmos repente patietur, horret, timet, cibum, hordeum recusat, totus in priorem partem se tendit. utilissimum est sanguinem de temporibus mittere et spongiam Afram maceratam aequis partibus rosa et aceto capiti imponere et cibos virides praebere. si nec cibos virides appetierit, fabam molitam cum farina triticea et aqua mulsa per cornu in fauces infundito, quamdiu cibos virides appetat, quos aqua salsa macerabis.

61 Si equus glandulas habuerit, farinam hordeaciam cum aqua mulsa et resina et axungia calidam impones, donec foras erumpent; et si vulnera fuerint, traumatico curabis, et si parotides fuerint, similiter curabis.

62 Ad capitis pondus et si per nares satis mittit, potionabis hac potione: sinapis acetabulum cum mellis acetabulo diligenter teres et cum vini hemina potionabis diebus novem. salutarem dicunt.

63 Si cui equo in naribus cartilago fuerit rupta et sanguis nimius eruperit et abstineri non potest, spongiam

3 perfictionibus (*corr. Sarchiani*) ‖ 5 *κρηταρίου μέρη δύο καὶ ἀκακίας καλαιᾶς HP* ‖ 6 austere | callidum | inpones ‖ 7 qui a] quia | ut] et ‖ 9 grassus | perfectionibus ‖ 10 lenis ‖ 12 fecaceus | grandulis ‖ 18 rosa] *fortasse* rosacio (*μετὰ ὄξους καὶ ῥοδίνου M*) ‖ 19 prebere ‖ 22 falsa (*sic*) ‖ 24 callidam

cum aceto et turis polline imponito, quamdiu vulnus fiat; vulnus autem traumatico curato.

64 Ad parotides. cataplasmabis triticea polline, resina et aceto et axungia. postea cum maturuerint, exsecato.

65 Item sanguinem de palato cum tuleris et supprimere eundem sanguinem non potes, spongiam frigidam imponito et caput et os et renes et testes aqua frigida foveto. si † edere non potuerit, acaciam nigram, turis pollinem aequis ponderibus aceto acri temperabis et toto capiti superimponis.

66 Si equo lingua incisa fuerit. linguam consuito, irin pinsitam melle subigito et imponito et vino lavato eo die, et si perseverat, usque ad sanitatem.

67 Unctio capitis. rosacium, castoreum, nuces amaras, rutam viridem aceto commisce et sic utere.

68 Item ad strumam et parotidas. cerae dragmas XXVIII, resinae terebinthinae dragmas XXVI, <mellis dragmam I,> galbani dragmas IIII, hammoniaci dragmas XIIII, olei aestate cyathos VI, hieme olei cyathos VIII.

69 Item si dentes aut gengivae doluerint equo, hordeum integrum devorat et corpus attenuat. tunc gengivae intumescunt et salivae defluunt. tu diligens, ne quid diligentiam subterfugiat, etiam hoc curare de[resinae terebentinae dragmas XXVI, mellis dragmas ... galbani dragmas IV et, pondus autem mellis non inveni, quantum mittendum sit]bes: cretam cum aceto acerrimo misceto et calidam in maxillis imponito diebus sex et ter in die melle et mali granati cortice tunsa gengivas perfricato.

70 Ad glandulas. axungiam veterem cum alio purgato et simul tunso diligenter malaxas et inde glandulas foris aut fauces perunges.

1 inponito ‖ 4 maturuerit ‖ 6 inponito ‖ 10 superinponis ‖ 11 consueto ‖ 12 inponito ‖ 13 perseuera ‖ 17 terebentinae ‖ 25 inveni] feni ‖ 26 callidam ‖ 27 inponito | diem ‖ 29 grandula ‖ 30 grandulas

VI. Curae et medicinae ad tusses omnes vel ad vulsos, apopiras Pelagoni.

PELAGONIVS ARZYGIO AIT

71 Arum Gallicum tundis et purgas in pilo marmoreo et iungis axungiam veterem et simul diu tundis et facis pastillos, quos in melle et oleo et passo et ovis bene mixturatis tinguis et per triduum deicis, aut resolvis et per cornu dabis.

72 Item aliud Emeriti mulomedici. fabae fresae, id est lomentum, —VI infundis in passi sext. III et mittis in mortarium piperis grana XXX et teres. item adiunges sevi hircini lib. et teris simul, postea adiungis et fabam infusam cum passo et omnia simul diligenter deteris et per cornu dabis triduo.

73 Item aliud. in vino veteri infundes fabam et postea deteris adiuncto oleo, tantum quantum duplum fuerit vinum, id est ut sint vini sextarii III, fabae sextarius, olei sextarius: haec omnia simul deteris et dabis per triduum.

74 Item aliud etiam ad vulsos. in conditi sext. II infundis ante triduum fabae hem. et sic teres diligenter et dabis triduo.

75 Item aliud. arum Gallicum tundis diligenter et postea commisces simul herbam parietariam teneram et simul denuo tundes diligenter adiuncta axungia veteri. haec omnia simul denuo tundes et facis pastillos, quos impares per triduum dabis in melle et butyro.

76 Aliud ad tussem cotidianam. porros decoques et cum herba parietaria bene tunsa commisces et iterum tundis et facis pastillos, quos in ovis et oleo rosacio et passo et melle dabis per triduum. quo tamen triduo et sucum

---

1 medicina ‖ 3 ARZIGIO ‖ 5 auxungiam | tundes ‖ 9 emereti ‖ 10 infundi ‖ 16 tm̃ quantũ ‖ 20 *εἰς κονδῖτον* S̶ *γ' M* ‖ 25 auxungia ‖ 26 inpares

ipsius conditurae per cornu deicis adiuncto suco herbae parietariae.

77 Ad tussem viatoriam, Pelagoni. laser iuxta modum magnitudinis nucis Abellanae minoris in vino veteri deteris et una die per cornu dabis.

78 Ad tussem, quae pulmonibus nascitur vel si renes percussos habuerit aut ex nimio sudore complutum fuerit, sic curabis: pastillos facies costi — II, hyssopi fascem, panacis radicis — III, murrae troglitis — IIII, meliloti — IIII, et nuclei viridis — IIII, marrubii masculi — I, centaureae ⟨—⟩ III: haec omnia tunsa et cribrata cum optimi mellis hemina in vas mittes et coquis; cum pastillum fuerit factum, uteris.

79 Aliud ad tussem. marrubium cum murra et ture et vino optimo potionabis.

80 Aliud ad vehementiorem tussem vel si male os ei oluerit vel lacrimae decident, potionabis sic: mannae ⟨—⟩ IIII, murrae ⟨—⟩ IIII, turis — II, croci — I, tracanthi — I, mellis despumati — IIII, hyssopi fascem I: vino albo omnia mixta dabis, donec sanus fiat. aquam sane tepidam praebebis.

81 Aliud ⟨ad⟩ tussim, quae pulmonibus nascitur. hyssopi fasciculum, murrae troglitis — I, croci — I, laseris scrip. V, dauci Cretici — II, herbae Sabinae — II, dictamni scripl. III, castorei sem., mannae croci — II, opii — I, nasturcii — I: omnia melle et aceto decocta permisces et uteris.

82 Ad tussem vel ad gravedinem capitis. oleum rosacium vel certe simplex, sed summum, cum aqua calida sed tepida per narem deicis per triduum.

---

1 herbe ‖ 3 tusse mutatoriam | lasar iusta ‖ 7 conplutũ ‖ 8 *κόστου γō δ 'PH* | ysopi | fascem] *δεμάτιον ἓν μικρόν PH* ‖ 9 myrrae | melliloti ‖ 10 virides | marrabi ‖ 14 marubiũ ‖ 15 vino optimo] *οἴνου παλαιοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέλιτος πρωτείου M* ‖ 19 ysopi ‖ 20 mista ‖ 21 prebebis ‖ 22 ysopi ‖ 23 myrrae | lasaris ‖ 24 *δικτάμνου γō γ' H* ‖ 26 opi | nasturci ‖ 28 rasacicium ‖ 29 callida

83 Ad tussem vel ad vulsos. arum Gallicum tundes diligenter et postea herbam parietariam, et denuo simul tundis et sic adiungis axungiam veterem, et omnia simul tundis diligenter et facis pastillos, quos in melle et butyro deicis per triduum.

84 Glutinatoria ad volsos sive hiemalis. tracanthi — II infundis in calida et mittis in caccabum faeni Graeci hem. infusam et lini seminis hem., sevi hircini lib., medullae cervinae — II, radiculae draconteae — II, ⟨gentianae — I, centaureae — I,⟩ sevi taurini — I. sed prius tracanthum teres et mittis illud in caccabum cum lini semine et faeno Graeco et ferveat tamdiu, quamdiu diligentissime decoquatur in aqua, in qua infuderis tracanthum. sic postea omnia simul commisces et deteris et mittis in caccabum passi sextarios III et decoquis et sic per cornu deicis triduo.

85 Item alia Emeriti. in aqua acronem pinguem porcinum decoque et postea exossa et mittis illum in caccabulum cum passi sext. III et sext. tisanae iam infusae, et ipsa simul sit in aqua, in qua acro decoctus est vel tisana infusa. adiungis simul praeterea glutem taurinam et aceti acris heminam dimidiam, et sic omnia simul tamdiu ferveant, ut chylon faciant. praeterea lini semen, tracanthum, iam infusa in calida cum faeno Graeco decoquis et posteaquam coxeris, teris in mortario marmoreo et sic adicis ad superiora et iterum decoquis. quae cum omnia simul diligenter decoxeris, adiungis sucum herbae parietariae et medullam cervinam cum sevo hircino et sic omnia simul decoquis et facis potionem, quam per cornu dabis diebus septem aut novem. sane intepescat

---

3 auxungiam ‖ 6 tracanti ‖ 7 callida ‖ 9 radiclas tracon-teas — II *R* *ῥίζης δρακοντίας γο̃ ς′ M* (*unciam unam ponit Vegetius*) ‖ 9. 10 *lacunam explevi ex consensu M et Veg.* ‖ 11 tracantum ‖ 12 feno | feruet tandiu ‖ 15 mittes ‖ 17 aliae meriti *R* *Ἡμερίτου M* ‖ 22 acris] agri | *ὀξους δριμέος δ′ M* ‖ 23 tandiu | choelon ‖ 24 callida ‖ 28 medulam

contra focum potio et sic detur. quae si satis fuerit spissa, passi plus accipiat.

Ad vulsos de recenti. capitulum agninum in aqua 86
decoques tamdiu, quamdiu totum decoquatur, et adiungis modicum mellis et dabis per cornu ieiuno diebus septem.

Ad tussem quae de faucibus nascitur. murrae — II, 87
lini seminis fricti sext., cardamomi semunciam, uvae passae sext., nuclei sext., mellis p. II: haec omnia diligenter teris et mel addis et sic omnia trita commisces et agitas diu et facis pastillos ad modum nucis et sic ternos diurnos dabis diebus quinque aut septem.

Item aliud. occidis pullum et cito illum despicas et 88
tollis illi ventrem et sic quomodo est, cum stercore suo involvis illum in melle et deicis, cum calet, pecori per canalem. certissimum est.

Ad tussem gravem. pilulas cupressi decoquis et purgas 89
diligenter et in pilo marmoreo cum axungia contundis et arum Gallicum simul et folia tenera herbae parietariae, et facis pastillos, quos per triduum impares in melle, oleo et vino passo, ovis tinctos deicies. aut si hoc displicet, omnia simul commisces cum oleo rosacio et melle, vino passo et ovis resolvis et teres; per cornu deicies. sane si pilulas decoquere nolueris, ipsa folia cupressi subsiccas et tundis et facis pulverem, cui admisces omnia superiora.

Ad tussem, quae de faucibus nascitur. murrae ⟨—⟩ II, 90
piperis — II, lini seminis fricti sext., cardamomi semunciam, uvae passae sext., nuclei sext., mellis p. II: omnia trita bene melli bene calefacto et cocto adiungis et agitas diu et facis pastillos ad modum nucis, quos ternos diurnos deicis diebus septem aut ultra.

---

2 passis *R (corr. Sarch.)* ‖ 4 tandiu ‖ 7 myrrae ‖ 8 cardamomi sem — I *R* *καρδάμου γō s' H* (*infra in 90* cardamomi sem *R*) ‖ 10 tritae ‖ 14 tolles | quomodo *Sarch.*: quō ‖ 16 carnalem ‖ 20 pastellos | inpares ‖ 31 pastellos

91 Ad tussem gravem. ante omnia purgandum est corpus tussientis, purgabis autem sic. cucumerem silvaticum vel radicinas eius cum nitro Alexandrino conteres et iniuncto vino veteri deicis per cornu et post diem tertium remedia adhibebis talia. scillae vastiores partes quattuor tundis diligenter et adicis laseris summi tantum quantum fabae magnitudo est, et commisces vini albi sext. et olei veteris libra et denuo omnia simul deteris et potionas
92 per cornu per os. sane laser vino resolves. et suffis illum istis suffimentis: sandaracae ⟨unciam⟩ I et asphalti unc. I, alium et cepas omnia aequaliter ponderas et teris et facis partes tres, de quibus singulis per singulos dies positis in carbonibus suffis. sane caput illi coperis et oculos illi ligas. quem posteaquam suffieris, sic potionas. vino sucido commisces adipes cervinos sufficientes vel berbecinos, quos resolvis cum vino et adiungis modicum cerae et teris et cum tepet per cornu deicis.

93 Item aliter. πράσιον quod Graeci appellant, Latini herbam marrubium, deteris et cum oleo, modico sale et vino sucido commisce et potionas.

94 Pastilli ad tussem. petroselini Macedonici semunciam, dauci — I, murrae — I, spicae nardi —, costi —, tracanthi —, iris pistae —, acori — I, piperis —, croci —, guttae hammoniacae —, casiae — I: haec omnia tundis et cernis et ex aqua mulsa pastillos facies, quos tussientibus ex passo dabis. sane tracanthum ante pridie in mulsa infundis.

95 Potio ad omnes tusses. tracanthi — I, hormini seminis libra, cymini —, croci — I, murrae —, spicae nardi —, piperis — I, passi sext. II.

96 Ad tussem siccam et ad arteriam constrictam et ad

---

2 tussientes | salvaticum ‖ 5 uastiores uastiores ‖ 6 lasaris ‖ 10 asflati ‖ 17 teres ‖ 18 pation *R*[1] pacion *R* (*in margine manu Politiani πάκϊον*) ‖ 21 pastellos *R* *κατασκευὴ παστίλων* (*παστίλλων*) *HPM* | sem.] *γō ας' HP* unciam unam semis *Veg.* ‖ 22 myrnae | tracanti ‖ 23 tripiste ‖ 24 cassiae ‖ 25 febrientibus *R* (*corr. Sarchiani*) ‖ 28 ormini ‖ 29 myrrae ‖ 31 arteria constricta

suspirium et ad spasmum. hyssopi selib., faeni Graeci selib., lini seminis selib., tracanthi selib., ari Gallici selib., rutae viridis selib., alium sane coctum usque ad tertias et da tussienti per triduum, volso per dies novem. certissimum est remedium.

97 Ad tussem veterem et ad suspirium et ad anhelitum et ad synanchen prodest, si mox dederis styracis rubeae — III, murrae troglitis — II, iris Illyricae unc. II, galbani unc. II, resinae terebinthinae unc. III, herbae symphoniacae unc. I, opii semunciam.

98 Ad tussem equorum. mellis selib., axungiae lib., caricas numero XV, pineam unam comburito diligenter et pulverem facito, addito et heminam liquaminis boni et cum coliculis coctis offas facies et dabis. satis prodest.

99 Ad tussem, Emeriti mulomedici. hederae folia et populi albae aequo pondere teris et cum vino albo per narem deicis.

100 Aliud. iunci semen cum faeno commisces.

101 Aliud. rutae folia mollia teres et cum vino candido per nares deicis et faenum quod manducat, suco cucumeris silvatici spargis; melius est tamen omnibus cucumeris semen miscere cum vino et radicem ipsius siccam et pisatam cum hordeo commixtam dare.

102 Ad tussem vel ad suspirium, apopiras Pelagoni. sulphur vivum et rosmarinum cum melle et cum vino mixtum per sinistram narem mittes.

103 Ad tussem. panacis radicem pisatam, vini heminam, olei cyathos III per os deicis aut per narem sinistram.

---

1 ysopi | *ὑσώπου λ. α′ M* ‖ 2 semen | ari galli ‖ 6 hanelum ‖ 7 sinachem | robeae ‖ 8 myrrae | ylliricae ‖ 9 terebentinae unc. III *R* *τερεβινθίνης γō δ′ HP* (uncias tres *Veg.*) | symponiace ‖ 11 mellisse lib̄. *R* *μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α′ HP* mellis libram *Veg. vulg.* (selib. *Corbeiensis*) | lib. *R* *λίτραν αs′ HP* (libram semis *aut* libram *Vegetii libri*) ‖ 12 carigas numeř XV *R* *ἰσχάδας ιβ′ HP* (*cum Pelag. consentit Veg.*) ‖ 13 hiem̃ ‖ 14 prode ẽ ‖ 15 hedere ‖ 16 albiae quo ‖ 20 sucu ‖ 21 saluatici ‖ 28 cyat. III

104 Aliud. radices tritas cum vini hemina per narem sinistram deicis.

105 Aliud. rorismarini scrp. IIII, murrae scrp., croci scrp. II cum vini sext. et olei hem. mane per narem deicis, heminam in die.

106 Aliud. anethi acetabulum unum, iris acetabulum, rutae scrp., olei heminam dimidiam mane per os deicis.

107 Ad suspirium vel ad tussem. mori radicis tertiam partem scripuli aut heliotropii scripulum dimidium diligenter tritum cum vini calidi hemina per os deicis.

108 Ad tussem, Columellae. recens tussis celerius sanatur pinsita lente et a valvulis separata minuteque molita. aquae calidae tantundem mensurae lentis misceto ac faucibus infundito per triduum. certissimum remedium est. vetus tussis discutitur porri suco trium cyathorum cum olei hemina compluribus diebus in fauces infuso.

109 Ad tussem vel ad vulsos. panacis radicis unc. II, sulphuris vivi — I, turis masculi — II, murrae troglitis — I in unum contundes et coclearia II cum duobis ovis et vino faucibus infunde. certissimum et salutare remedium est.

110 Ad tussem physicum, Emeriti mulomedici. arboris ulmi partem comburito et in cinerem levem, id est favillam quam appellant, tundito et in aqua colari permittito. inde aquam ipsam, id est lixivam cum aequa mensura olei adiunctis tribus ovis dato per dies quot volueris.

111 Ad tusses veteres et vomicas. sucum marrubii exprimito p. unius denarii, caricas siccas id est ficus n. XXV, mellis Attici aut Siculi sext. s. in olla nova decoquito ad dimidias. cum decoxeris, eodem adicies murrae troglitis —,

---

1 uino ‖ 3 myrrae ‖ 6 anethia cetabulum ‖ 8 radicem ‖ 9 heliotropi ‖ 10 callidi ‖ 11 culumellae ‖ 12 ababulis ‖ 13 callidae | a faucibus ‖ 15 tussi ‖ 16 cū pluribus ‖ 17 radicem ‖ 18 myrrae | *τρωγλίτιδος γō δ' M* (*cum Pelagonio consentit Veg.*) ‖ 19 cochiaria ‖ 20 uno ‖ 22 fysicum ‖ 24 tollito ‖ 26 quod ‖ 31 myrrae

dauci —, casiae fistulae — s., cinnami sem., turis masculi —, aristolochiae — II, opopanacis —, iris Illyricae — s., panacis radicis —; haec omnia conterito et in olla, in qua ficus et mel bullierit, sinito uti ferveat paulisper et se animet. deinde eximito et condito in vas rude ligneum aut plumbeum et uteris, coclearia bina. si non habueris mel Atticum, uteris Siculo.

Ad suspirium sive ad tussem. herbam urceolariam, 112
bacas lauri, herbam Iovis, radicis cucumeris silvatici scrp. V in unum contusa et cribrata potionem dabis ex aquae hemina et olei cyatho.

Ad vulsos sive ad tussientes. lenticulae tostae et 113
tritae et cribratae et lini semen et faenum Graecum: haec friges et cribrabis et ex singulis coclearia singula dabis et arum Gallicum admisces quantum voles.

Ad tussem. 'schoenuanthus p. X IIII, opopanacis 114
p. X IIII, spicae nardi p. X IIII, murrae p. X IIII, opii p. X IIII, croci Siculi p. X IIII, folii nardini p. X IIII, costi p. X IIII, mellis Attici p. X II.

VII. ⟨Curae ad strophum.⟩

PELAGONIVS FESTIANO AIT

Sollicito tibi de singulis curis pecorum etiam ad do- 115
lorem ventris vel ad strophum remedia exquisita de multis auctoribus mittenda curavi, ut passionibus singulis congrua remedia adhibeas. et primo diligenter signa inspicias, dehinc prout exegerit passio, promenda medicina est.

Ad ventris dolorem sive ad strophum. panacis radicis 116
scrp. II, aristolochiae scrp. cum vino dabis.

---

1 cassiae ‖ 2 ypopanacis | ylliricae ‖ 3 radicem ‖ 5 et se] ut se ‖ 6 cocliaria ‖ 8 urciolariam ‖ 9 radices ‖ 13 faenu grecu hec ‖ 14 cocliaria ‖ 16 scoenuathos (*in marg. manu Politiani* σχοίνου ἄνθος) | ypopanacis p. XIII (*cf.* 118) ‖ 17 myrrae ‖ 18 filiinardinio ‖ 23 strofum ‖ 24 curaui *scripsi:* cura ‖ 25 insicias ‖ 26 prout prout ‖ 27 strofum | radicẽ

117 Aliud. erucae seminis acetabulum cum vino teres et potionabis.

118 Si equus peduculos in intestinis habuerit, intellegitur cum frequenter torquetur. coriandri sucum, sinapi, opopanacis paululum cum [in alio inveni singularum specierum p. quaterna dena esse, non quaterna, sicut supra scriptum est] mulsa et oleo modico dabis faciliorque cura est, si hordeo muriam asperseris.

119 Ad dolorem ventris. nasturcii semen cum vino et oleo tritum tepefactum dabis, aut lixivam cum vini sextario et aliquantulum salis candente ferro tepefactum dabis.

120 Aliud. stercore humano palatum fricato.

121 Ad dolorem ventris praecantatio. manu uncta oleo ventrem perfricato cum hac praecantatione: tres scrofae de caelo ceciderunt, invenit eas pastor, occidit eas sine ferro, coxit eas sine dentibus: bene coxisti, bene coxisti, bene coxisti.

122 Item aliud. peduculos tres humanos, ita ut non eos nomines, sed statim sublatos de aliqua vesticula in aurem dextram equi mittito.

123 Item aliud. caponem sive gallum aut palumbam per ventrem ei et dorsum ter traicito, ita ut eum fasciare videaris; vivum dimittito. certissimum remedium.

124 Ad strophum equi. lixivum tepidum cum oleo et modico melle faucibus infundito et si necesse fuerit, in ⟨anum⟩ manu inserta fimum eximito.

125 Si equo intestina doluerint, turis, inulae, bidellae uncias singulas vino optimo permixtas: tepefactum dabis.

126 Aliud de experimento. nomen domini in dextra ungula dolentis equi aut servus aut quilibet alius scribat.

---

1 aerucae sem *R* *πηγάνου σπέρματος HPM* ‖ 4 sinapi] sinopidem *R* *σινήπεως τὸ ἀρκοῦν M* | ypopanacis ‖ 9 nasturci (*HPM ante* nasturcii *addunt στρύχνου*) ‖ 13 friato *R* *περίτριβε HP* ‖ 14 precantatio ‖ 15 precatatione ‖ 19 ped~culos ‖ 22 caponem *scripsi:* sasonem *R* pavonem *Sarchiani* ‖ 25 stro~um ‖ 28 innulae videllae ‖ 29 permistas ‖ 31 dolentiis

127 Aliud. ieiunus in os equi ter spuito.

128 Ad strophum equi. acori —, anethi ⟨—⟩, panacis radicis tunsae ⟨et⟩ cribratae cocleare unum vino tepido et olei — IIII permisce tepidumque faucibus infunde; aut si parum profuerit, caprifici folia, quantum satis est, et siccani holeris tantundem in unum conteres et cum aqua tepida per triduum dabis.

129 Si equi intestina doluerint ⟨et⟩ fuerit tortionatus, remedium incredibile quod per se † ostendere: nomen domini eiusdem animalis in corona pedis dextri graphio perscribito.

130 Aliud. si fortior fuerit strophus et venter non facit, utique caudam intra coxas mittit et convertit se ad ventrem suum: potionabis rutae silvaticae semen cum vino.

131 Aliud. cepas decem teres, ficus siccae scrp. VIII, nitri scrp., columbini stercoris scrp. IIII: hinc facies, id est de omnibus, collyria II vel tria, in anum mittis.

132 Aliud. clysteriabis suco cantabri cum nitro, malvae erraticae floris sicci scrp. II, olei hemina. si ventum non reddiderit, adicies in clysterem palumbini stercoris scrp. IIII. post clysterem ambulans satis quiescat; sed prius ventrem calida fovebis.

133 Aliud clysterium. betas in aqua decoques et sucum nitro misces cum olei hemina et sic inicies.

134 Aliud. setam verrinam et pilum lupinum et mali granati corticem in licio suspendes, et si hoc parum est, chartam puram combures et bibere dabis cum vino veteri.

---

2 strofum | aneti ‖ 3 radicem tunsa cribrata cocliare ‖ 9 per sę onstendẽ ‖ 10 grafio ‖ 12 strofus ‖ 13 infra *R* *μεταξύ* *H P* (intra *Veg.*) ‖ 16 siccas ‖ 17 columbi stercus ‖ 19 cantabricũ *R* cantabrico *Sarch.* ‖ 20 flos siccum | olei hem. *R* *ἔλαιον καὶ οἶνον* ☧ c′ *M* (*Veg. vinum omitt.*) ‖ 21 palumbi stercore ‖ 22 ambulam ‖ 23 uentre | calida fovebis *scripsi:* calidaueris *R* ‖ 24 $\overset{b}{\text{u}}$etas *R*[1] (b *delevit Politianus*) ‖ 26 pilum *Sarch.*: pinum *R* ‖ 27 paruum ‖ 28 cartham

135 Aliud. merdam leporinam cum novem coclearibus mellis et quindecim granis piperis in mortario cum suco de coliculis pariter terito et per cornu dato. inde cassiterina lamella aurem sinistram pertundito et ligato.

136 Aliud. talos suillos, tamen qui dentem humanum non tetigerint, tres comburito et cum vini hemina et olei tantundem potionem dabis.

137 Aliud. si stercus gallinaceum manducaverit, apii seminis cyathos V cum vini sext. et mellis hem. potionem dabis et inambulet tamdiu, quamdiu potio ventrem moveat. sane si a dolore et obroboratio fuerit subsecuta, bacas lauri, ⟨nitri⟩ selib., aceti sext. II, olei sext. per triduum in calido loco perunges. certissima medela est.

138 Aliud apopiras physicum. si stercus [in alio sic: et mali granati corticem in licio suspendes et hos caractheres facies in cartha pura et combures et bibere dabis et residuos caractheres sane non inueni, scriptos in codice hii erunt requirendi] gallinaceum comederit, pullum vel gallinam occidi facies et ventrem ipsius vel gallinae crudum cum stercore equo vel mulae devorandum dabis; aut, quod maius est, cyphi cum vino dabis, eadem hora sanabitur; aut lixivum tepidum cum oleo faucibus infundes: medebitur.

VIII. Ad eos qui non meiant et remedia ad dysuriam.

PELAGONIVS FESTIANO AIT

139 Multi quibus cordi est educatio vel cura generis equini, frequentissime erroris subeunt culpam. nam cum equus vel aliud genus animalis dysuria vexatur et maxime suc-

3 inde *Sarch.*: in *R* ‖ 5 talas ‖ 6 com̄urito ‖ 8 gallinacium | api semen ‖ 12 ⟨ ⟩ *restitui ex H et Veg.* ‖ 13 callido ‖ 13 medella ‖ 15 fysicum ‖ 18 in uenis ‖ 19 gallinacium comederet ‖ 22 cyphi cum *scripsi:* caefinum *R* ‖ 25 remediū

currendum est huic, velut strophum aut tormenta ventris
vel intestinorum sperantes quasi duri ventris medentur et
tunc cum aliud in causa est, alii rei adhibetur cura et
periculum subit, et quod verius dicendum est, rumpitur.
nam qui dysuria temptatur aut stranguria, festinandum
est, ut possit urinam facere. cuius haec remedia et ac-
cepimus et făcientes nosmetipsi experti sumus. nec multo 140
dissimilia signa adfert is qui intestinorum dolorem patitur,
et is qui stranguria vexatur. nam in eo, qui dysuriam
[non] sustinet, haec signa invenies. naribus stertit, terram
pedibus crebrius pulsat, cauda ventrem percutit et se ipse
volutat, et cum elevare se voluerit, in posteriora subsidit.
frequenter sane et vult meiare et videtur quasi posse,
sed non meiat. nam se submittit, quasi meiet, et se sic
tendit; tunc etiam et caput habebit in terram demissum.
huic sanguinem de temporibus aut de facie detrahendum
esse necessarium, in opisthotonis contrarium est. non
tantum enim siccantur sanguinis emissione nervi et cor-
pus contrahitur, sed et passio ipsa anorectos facit, et
cum invalidum sanguinaveris, laedis. evenit autem supra- 141
scripta passio nimio cursu, sed frequentius de itinere,
cum per totum diem ambulaverit et potestas meiandi
non fuerit data; unde oportet frequentius adhortari, ut
urinam faciat. interdum et nimio otio, descendens enim
acrior umor urinam prohibet. interdum nimio frigdore,
cum satis alserit aut loco frigido aut umecto steterit:
hic, qui frigore hoc patitur, calore curatur, aut in calido
stet aut contra focum aut aqua calida foveatur. sane
rhododaphnen si burdo comederit, vesica ipsius rumpitur
et inde moritur; equus autem si comederit, liberatur vino
et crebris potionibus, quae aut ventrem moveant aut
veneno resistant.

---

1 strofum ‖ 2 quasi] q̃i *R* (qui *legerat Sarch. coniciens* equo) ‖ 5 straguria ‖ 6 urina | accipimus ‖ 9 straguria | dysuria ‖ 10 stertet ‖ 14 se submittit *scripsi:* et sum̃ittit ‖ 15 demissum] et missum ‖ 20 ledis ‖ 27 callido ‖ 28 callida ‖ 29 rhododafnen

142 Curatur autem dysuria vel stranguria sic: coliculorum fasciculos cum foliis suis decoque, inde exprime folia et proice, et aquae, in qua coliculi decocti sunt, id est ut habeat aqua ipsa mensuram sextarii, iunge vini heminam et olei acetabulum et per narem dextram suprascripta infunde et deambulet et meiat.

143 Item aliud. absinthium cum vino decoque ad sextarium non plenum et ut supra per narem infundis.

144 Aliud. opopanacem, quantum digiti minoris extremitas est, cum vino, ut supra est, dabis.

145 Aliud. radicis semen teres et cum vino et ut suprascriptum est dabis.

146 Aliud. cepas longiores, quia sunt magis acriores, purgabis et confringes aliquas quinque et pone in ano et ambulet et meiat. prodest et aqua calida renes fovere. errant tamen multi dicendo prodesse, ut manum per anum mittant, quoniam [in utroque contrarium est] et vesicam laedunt et meatum ipsum unguibus vulnerant. si tardius urinam fecerit, stercus caninum cum sale hammoniaco vino permixtum dabis.

147 Aliud. alii capitula duo purgata trita vino permixta dabis et facies equum currere.

148 Item. ebuli radicem conterito cum vino veteri et exprimito et per linteolum colato et dabis per utrasque nares.

149 Aliud. puleium cum aqua bibendum praebebis.

150 Aliud ad eos qui non meiant, ⟨Magonis⟩ Carchedonii, quod solus adseveravit. dicit enim debere de prioribus pedibus ungulas subter ipsius equi radi et teri cum vini sext. et naribus infundi. adseverat certissimum remedium.

151 Item aliud Apsyrti, quod se apud Sarmatas vidisse

---

1 culiculorum ‖ 3 aqua | culiculi ‖ 4 habeant ‖ 9 ypopanacem ‖ 11 radici sem ‖ 15 callida ‖ 18 ledunt | 19 stercum | cum sale hammoniaco] μετὰ ἅλατος καὶ ἀμμωνιακοῦ *H 117* ‖ 21 alei ‖ 23 aebuli ‖ 26 prebebis ‖ 27 carchedoni ‖ 32 adsyrti (*in margine addit. manu Politiani* Apsyrtus)

adseveravit. nam dicit cooperiri debere equum diligenter, ita ut usque ad terram coopertoria demittantur, ne fumus thymiamatis exeat, et sic castoreo carbonibus imposito omnem ventrem et testes ipsius equi fumigari: statim meiat. prodesse tamen mel coctum salibus iungi et facere pilulas in modum ovi et in ano ponere. hoc etiam prodest eis, qui strophum patiuntur.

Sane ipsius passionis genera sunt tria: unum quod 152
dicitur dysuria, quando tardius meiat, alterum stranguria, quando cum dolore et difficultate meiat, tertium ischuria, quando omnino non meiat, quod non facile curatur. cui etiam pro diligentia et pro amore equorum remedium et medelas negare non debes, sed calidis rebus uti, ita ut spongias calidas locis omnibus naturalibus admoveas, et potiones frequenter melle et passo mixtis cum aquae calidae sextariis prope duobus per sinistram narem infundere. facit etiam ipsi passioni et prodest aqua, in qua betae aut malvae fuerint decoctae, cum melle data. cibos virides dare quod si tempus non patietur, faenum melicrato aspergere et de hordeo tisanam cum melicrato dare utilissimum est. his autem rebus praebitis omne intrinsecus malum, quod ex acerbis umoribus nascitur, dulcedine ipsa mellis vel aliarum rerum similium dissolvitur atque curatur.

Item ad eos ⟨qui non meiant⟩, Emeriti mulomedici. 153
rosmarinum decoque et de calida ipsa testes foveto. quod si tardius meiaverit, cimicem vivum in aurem equi mittito et alterum supra naturam, qua meiat, confricato. certissimum remedium est.

Item ad eos qui tardius meiant. porros decoques et 154
sucum eorum exprimis ad sextarium et commisces vini veteris et olei acetabulum et dabis per narem dextram et deambulet. hoc facies triduo, ut magis sanus sit.

---

1 equum *scripsi:* cũ ‖ 2 dimittantur ‖ 3 castoreũ | impositũ ‖ 7 eis *scripsi:* et | strofum ‖ 13 medellas | callidis ‖ 14 callidas ‖ 15 mistis | callidae ‖ 18 decocte ‖ 19 fenũ ‖ 20 asperge ‖ 21 prebitis ‖ 22 aceruis ‖ 26 callida ‖ 28 natura ‖ 32 ueteri

155 Item remedium viatorium Pelagoni. lutum de via, id est ex lotio cuiuslibet equi factum, mixtum vino et colatum naribus infunde; et cum siccaverit lutum, eandem vim cum vino habet.

156 Aliud. apii radicem teres et cum vino sucido aut cum melicrato potionabis.

157 Si equus veretrum submissum habuerit nec revocare potuerit, posca frigida assidue foveto. medebitur.

158 Aliud. tus ovum ⟨cyminum⟩ cum vino misce et potiona.

159 Aliud. stercus suillum aceto mixtum et percolatum dabis.

160 Aliud. panacis radicis scrp. II cum vino trita dabis.

161 Aliud. rutae silvaticae semen cum suco coliculorum dabis. facit hoc et ad strophum.

162 Aliud Columellae. oleum mixtum vino supra ilia et renes infunde, aut si id parum profuerit, melle decocto ac sale collyrium tenue inde foramini quo manat urina, vel muscam vivam admove vel turis micam, vel e bitumine collyrium insere naturalibus locis vel alii spicam.

VIIII. De laeso dorso et de pilo totius corporis et de pulmunculo.

PELAGONIVS ASTYRIO

163 Sit licet inlibatus et omni malitia alienus tuus ille circa generositatem equorum curulium occupatus affectus, sit voluntas civiliter grata et omnibus nota: non enim circo vel vulgi voluptatibus animum miscuisti nec damna opinionis de alieno spectaculo adquisisti, sed amore privato equorum et voluptate iungendi, quam per temet-

6 mellicrato ‖ 7 summissum ‖ 8 assiduae ‖ 9 ⟨ ⟩ *restitui ex HP* ‖ 13 radicem | tritam ‖ 14 sem'en)] *ῥίζαν HP* ‖ 15 strofum ‖ 16 mistum ‖ 17 profuit *Col.* ‖ 18 inditur *Col.* ‖ 19 euitumine ‖ 20 alei spica ‖ 21 leso ‖ 26 uoluptas ‖ 28 adquisisti sed] adquisistis et

ipsum tibi exhibes, floruisti, quod et nobis est gratum et necessarium tibi ex superfluo. igitur de dorso apud te pauca dicemus, licet cura istius corporis tibi aurigae privato non adeo sit necessaria, quia curuli equo a labore pars ista corporis aliena est. tamen ut ex omni parte integra inlibataque corpora equorum perseverent, etiam hanc curam scire te convenit.

Si dorsum laeserit, ante omnia otium est necessarium, 164
ut et diligentius curetur et post curam spatium dierum largiamur, nec tam cito iniungendus est labor, ne adhuc tenera vulnera laboris iniuriam non ferant noxamque iterum contrahant. curari autem debet sic: si vulnus fuerit, gallas Syriacas combustas cum melle vulneri superimpone.

Item aliud faciens ad omnia vulnera. pulverem cor- 165
ticis pini et ⟨florem⟩ calcis vivae aequo pondere miscebis et vulneribus supersparges, aut cupressi pilulas tunsas et cribratas vulneribus impones.

Item post curam ut pili crescant, testudinem supra 166
sarmenta combures et in cinerem diligenter rediges et tritum in caccabum novum mittes et aluminis crudi uncias III et medullae cervinae quod sufficit cum vino pariter in caccabo confricabis et superlines compluribus diebus.

Aliud apopiras Pelagoni. pulverem de lupinis com- 167
bustis ⟨vel fabis frictis⟩ vino mixtum superline.

Item si dorsum ab iniuria aut imperitia sedentis in- 168
tumuerit, Arcadi apopiras. mallonem caepe, id est fascem unde caepe ipsum dependet in calidam ferventissimam mittes, ut incalescat, et postea calidum supra tumorem impones aut fascia constringes aut scordiscum superimpones et una nocte et die sic maneat. certissima medela est.

---

2 aput ‖ 4 curulis ‖ 7 scire te] sciret et ‖ 8 leserit añ om̃s ‖ 13 supinpone ‖ 15 ⟨ ⟩ *restitui ex Veg.* ‖ 17 inpones ‖ 20 mittis | crudunč ‖ 22 superlinis ‖ 25 ⟨ ⟩ *e. gr. restitui ex H et Veg.* | mistũ superlina ‖ 26 inperitia ‖ 27 fascąe munde caepe ip̃m dependex ‖ 28 callidã ‖ 29 callidum ‖ 30 inpones | constringis | super inpones ‖ 31 medella

169 Item ad clavum de mercurio vel de dorso. farinam hordeaciam cum foliis coliculorum contundis simul vel teris et imponis.

170 Item ad cicatricem vel ut pilum ducat: fuligo ex aeno infriatur.

171 Item si dorsum motum erit, polentam oleo et vino conspergito et obligato; et si pulmo factus erit, decussatim secato stercusque equinum cum oleo et aceto et sale frixo crudum imponito. curasti.

172 Si equo spina doluerit, sanguinem de femoribus detrahe et unctionibus calidis utere; postea bacam lauri, sulphur, oleum, axungiam, nitrum, cedriam vino permisces et sic omne corpus aut in calido loco aut in sole perfrica.

173 Item ad laesum dorsum vel pilos recitandos, Apsyrti. corticem pini combures et teres et facis pulverem et uteris.

174 Item aliud. testas ostreorum teris et pulverem facis et uteris, aut corticem querci tere et pulverem facis.

175 Item si velis album pilum nigrescere. atramenti sutorii scripula III, rhododaphnes suci scripula quattuor, sevi caprini quod sufficit: omnia deteris et uteris.

176 Item si nulla praecedente causa pili ceciderint. spica nardi, uva passa simul in aceto tunsa et cribrata fervescunt, atque ita calidum corpori glabro imponitur.

177 Pulvis ad dorsum ruptum. lepidae —, aeruginis —, atramenti sutoricii ⟨—⟩: omnia simul misces et pulverem facis; prius tamen dorsum equi vino lavas et sic uteris pulvere.

178 Item si equo album pilum facere volueris. cucumeris silvatici radicem p. X I, nitri scrp. XII, mellis hem. haec omnia misce et utere.

---

3 inponis ‖ 6 pulentam ‖ 7 descusatim ‖ 9 inponito ‖ 10 sanguine ‖ 11 callidis ‖ 13 callido ‖ 15 lesum | Absyrti ‖ 20 scrit III *R* γρά. α΄ *HP* | rododafni sucũ ‖ 22 precedente ‖ 24 callidum | inponitur ‖ 25 eruginis ‖ 26 atromenti sutorici ‖ 27 dorsum equi] dorsũ $\overset{i}{\mathrm{q}}$

179 Item si vulnus in dorso vel in quacunque parte corporis vermes fecerit nec possunt abici et necari, nepetam et cedriam sive cyminum vel cicutam contere ex aceto et tertio uteris, si minus, ex calce viva et amplius accedat.

180 Item si laesus fuerit mercurius supra dorsum, utilissimum est cauteriari subtiliter. post hibiscum ⟨cum⟩ vino et melle conteres et uteris. sin aliter pannis minutis cum oleo et aceto vulnera purificabis. tunc iterum, si necesse est, cauterio uteris. post cauterium cornu caprinum combustum et contritum ulceri superpone usque ad summam sanitatem.

181 Item si ex iniuria equus aut a nimio tractu aut a pondere dorsum laeserit et clavum fecerit, utilissimum est farinam hordeaciam imponere aut cinerem cum oleo tamdiu, quamdiu idem clavus cadat. cum clavus ceciderit, utere lipara cum pannis minutis, usque cum ulcus purgatum sit. inde lycio percurato ad sanitatem.

182 Item si pulmunculus natus fuerit, pulmunculum ferro eximito et pelliculam, de qua pulmunculus fuerit abstractus, parcius demittito, id est fortius resecato, ne epidermis fiat; et ne nimius sanguis erumpat, stercus ipsius equi aut pannum minutum cum oleo et aceto vulneri superimponito. postero die folia ⟨coliculorum⟩ tunsa cum oleo imponuntur diebus quinque, et cum iam coeperit cicatricem ducere, lycio sanabis.

---

2 necaret ‖ 4 accedut̃ ‖ 5 lesus ‖ 6 pos ‖ 10 ulcere | superpone] superponi *R* superponito *Sarchiani* ‖ 13 leserit ‖ 15 tandiu ‖ 16 purgatum *scripsi:* per um *R* pervium *proposuit Sarch.* ‖ 18 pulmunculum] pulmunculu ‖ 20 dimittito ‖ 22 *verba* pannum m. c. o. et aceto *in codice leguntur post* diebus quinque: *transposui* ‖ 23 superinponito | ⟨coliculorum⟩ *addidi coll. 169* (caulium *Veg.*) ‖ 24 inponuntur

X. Ad eos quibus membra deficiunt, quod mulomedici foria appellant, et ad lassitudinem vel de bulimo.

PELAGONIVS FESTIANO AIT

183 Diversae quidem passiones equorum, sed signa similia forsitan curantibus vel philocalis erroris adferant aliquid. nam multa in equo similia signa reperimus, cum diversae et longe a se alienae infirmitates existant. nam cum dicimus equum febrientem caput habere in terram demissum, crebra perseverare suspiria, haec etiam et dolorem indicant capitis; cum opisthotoni signa pervideris, sperabis roboris passionem; quod et nunc quibus membra aut sole nimio aut labore deficiunt nec stare possunt, sed complicitis inter se cruribus concidunt, ne dolorem ventris sperans medelas et curas stropho praebeas et non passioni ipsi congruam offeras curam. sed in his tam similibus signis passionum sunt tamen quaedam longe separata atque aliena, quae facilius poteris recognoscere, si diligentior fueris.

184 Si equus sibi aestate displicuerit, hac uteris potione: tracanthum, murram, crocum, irin Illyricam, pollinem turis, herbam Mercurialem, chamaepityn, chamaedaphnen cum caprino lacte permisce et faucibus infunde.

185 Ad eos quibus membra deficiunt. abstineri eos potu Celso placet, ut sitiant satis. tunc dicit debere eum sitientem in aqua frigida hora una stare. remedium adseverat. Florus iubet ulmi folia tunsa cum vino faucibus per cornu infundi. nos experiundo scimus profuisse tritici farinam cum aqua frigida datam aut ova triginta cum puleio et posca ⟨et⟩ oleo faucibus infusa.

---

5 passionis ‖ 6 filocalis (*in marg.* *φιλόκαλοι Polit*) ‖ 7 equos *R* equis *Sarch.* | repperimus | diuerse ‖ 9 dimissum ‖ 11 opisthotonis ‖ 12 quibus *Sarch.* qui *R* (*an* cum?) ‖ 13 cōplictis ‖ 15 medellas | strofo prebeas ‖ 17 longe separata *Sarch.*: longea seperat *R* ‖ 20 displicueris ‖ 21 tracantum myrram ‖ 22 chamepitynchame dafnen ‖ 25 eum] *an* equum? ‖ 26 sitiente ‖ 29 data | triginta] *tria ova ponunt H et Veg., fortasse rectius* ‖ 30 infunsa

186 Item si equus aestuaverit. brassicae folia cum apio tunsa, vini sext. mixta per narem sinistram infunduntur.

187 Item aliter, si fortius aestuaverit. petroselini, hormini seminis, dauci, silis Gallici, abrotoni, †alis seminis, schoeni: aequis ponderibus tunsa et cum aqua mulsa data aestus relevant.

188 Item ad bulimum, Apsyrti. utilissimum et necessarium est domino philocalo bulimoso succurrere. nam equi interdum famem sic non ferunt, ut concidant; cui succurrendum non magno sumptu manifestum est. nam cum bulimaverit, panis mundi mollem partem vino infundis et cum vino ipso confricas quasi chylon et per cornu faucibus infundis. et hoc quidem initiis vel in itinere, ubi desunt necessaria, prodest; sin autem permanserit bulimus, simulae cyathos IIII cum vino commisces et per cornu dabis.

189 Item in itinere si bulimaverit, ubi desunt necessaria, terram vivam et vinum faucibus infunde aut offas fac et sic in os mitte. certissima medela est et necessario probabilis.

190 Ad ostocopum. si equus aut nimia pletura oneretur aut defatigatione itineris, sanguis de brachiolis mittendus est eodemque sanguine, iuncto oleo cum vino, omne corpus perungendum est. dabis etiam potionem pulverem quadrigarium cum oleo et vino.

191 Si equus aestuaverit aut membra omnia defecerint, potiona hac potione: lactis caprini sext., tracanthi — II, ari Gallici — II, nuclei — II, cariotae — II, hyssopi fascem, marrubii tunsi — II: horum omnium per singulos dies sextarios singulos dabis.

192 Item ad hanc passionem aptissima. tisanae sucum, caprinam adipem, acrones berbecinos, coriandrum, anethum

---

2 uino | mista | narẽ insinistram ‖ 5 drauci | habrotoni ‖ 6 scọeni ‖ 8 absyrti ‖ 9 filocalo ‖ 15 ciat. IIII *R* *κυάθους τρεῖς H P* (*item Apsyrtus Hipp. p. 182*) ‖ 19 medella ‖ 21 stocopum ‖ 23 sanguini ‖ 28 ari] *ἰαρίου H* *ἀρίου Pm*$_1$ *ἰαρίου m*$_2$ | ysopi ‖ 29 marrubi ‖ 31 aptissima *Sarch.* aptisma *R* ‖ 32 caprina adipe

vetus: haec cum suco tisanae cocta madefacta, deinde viride coriandrum bene tritum suco tisanae colato permisces et triduo potionabis.

XI. Curae ad flemina.

193 Flemina ferro candente curantur, vulnera sicut cetera usta curantur. solet et sagitta muccus qui inest mitti, tunc spongia insuper ex aceto laserato et marino imponitur. postero die collyrium inducitur, quod vessiculam, quae muccum continuit, extrahat, cuius haec est compositio: cummi hammoniacum aceto acri commixtum levigabis atque sole siccatum, collyria facies.

194 Ad recentia flemina quae sine vulnere curantur. cancri p. II, galbani selib., resinae terebinthinae — IIII, turis cyat. IIII, nitri selib., salis sext.: mixta levigataque aceto commixto infervescunt et calida panno inlita malagmatis modo genibus circumdantur; quae per alternos dies calefacta renovataque imponuntur. vel bituminis Iudaici —, sinapis seminis —, rhododaphnes — cum axungia levigantur atque inlita genibus imponuntur; vel filicis radix cum axungia veteri et ervo cum aceto levigata; vel sinapis Alexandrini selib., nasturcii selib., ⟨fici Afrae selib.⟩, salis — ⟨II⟩, axungiae veteris libra, aceti quod satis est.

195 Item aliud ad flemina. caustico exsiccato temperato aqua frigida et imponito spongiam aceto madefactam per quatriduum. quarto die farinam hordeaciam cum aqua imponito, usque cum vulnus cicatricem ducat, inde mali

---

6 mittit ‖ 7 spongea | inponitur ‖ 8 induitur ‖ 9 que | continuit *Sarch.* conticuit *R* ‖ 10 cũ miamonia cũ ‖ 12 cancri p. II *R* *κάχρυος λίτρας β' HP* ‖ 13 resinae terebentinae — IIII *R* *ῥητίνης λίτρας δ' HP* | turis] *λιβάνου ἀλεύρου λιπαρωτέρου HP* ‖ 15 callida | malacmatis ‖ 16 quae] q. *R* et *Sarch.* ‖ 17 inponuntur ‖ 18 iudeici | senapi | rhododafnes ‖ 20 radix] *scripsi*: aridae *R* (*βλάχνου ῥίζαν H*) | herbo ‖ 21 nasturci ‖ 22 *ἰσχάδων Ἄφρων γō ἓξ, ἅλατος γō β' HP* | axungia ‖ 24 temperatum ‖ 25 inponito ‖ 27 inponito

granati corticem contundito minute, cum lycio locis patentibus imponito.

Item aliud ad flemina vel ad aquatilia. cineris de **196**
foco —, calcis vivae — vino subigito et facito crassitudinem mellis et caveto ne obdurescat, antequam oblinas tubercula, quae erunt, usque cum exsiccentur. medicamine ipso uteris, si recentia erunt; si vetustiora, craticulatim subtiliter urito, usta curato sicuti et cetera. hoc autem vitium a labore contrahitur, si aut in duro aut inter lapides equus fortiter tripodaverit aut burdo maiorem sarcinam tulerit aut mula iuncta diu laboraverit.

Flemina in geniculo spargent rhododaphnes — III, **197**
bituminis lib. III, nitri lib. III, axungiae veteris colatae unc. III.

Item ad nervorum dolores vel ad aquatilia ex col- **198**
lectione sine ferro aperienda: cerae p. s., adipis taurinae, galbani, bidellae, piperis albi, hammoniaci quadrantes, pollinis turis — IIII, bacae lauri —.

Vulnera omni genere curantur cyclaminis radicis cinere **199**
cum farina ervi melle adiecto: commalaxata atque ita imposita prosunt. si altiora erunt ulcera, rubricam cum melle miscebis et cum detramine pannorum vulneribus inseris superque pannum et spongiam cum posca impones. sunt et gallae tritae remedia nec minus sucus marrubii cum fuligine.

Flemina sine ferro ut cures. sinapis et salis Alexan- **200**
drini scrp. IIII, nasturcii scrp. IIII, aceti scrp. II, axungiae veteris lib. s.: omnia simul conteres et in linteolum inducis diebus III; solves tunc spongiis ex lasere Cyrenaico maceratis, ulcera post styptico recludis.

---

1 minutae ‖ 2 inponito ‖ 7 uetustior articulati ‖ 12 geniculos pergē rododafnis ‖ 13 uituminis ‖ 17 uidellae ‖ 18 pollinem | bacas ‖ 19 radices cinē ‖ 20 herbi ‖ 21 erant ‖ 23 spungiam | pusca ‖ 24 marrubi ‖ 26 senapis ‖ 27 nasturci | *καρδάμου γō α' HP* ‖ 28 et] sed ‖ 29 spungiis ‖ 30 cyrenai coma ceratis | ulcera *scripsi:* uteris | stybico

201 Item alio genere sic facies: filicis radicem et ervum contundis in pilo et ficum Afram et sic uteris. est res certissima.

202 Item ad flemina discutienda. fici radicem, ervum, axungiam veterem, acetum acre: line in linteolo et utere.

203 Ad flemina tollenda. sinapis Alexandrini selib., ⟨nasturcii Alexandrini selib.⟩, fici Afrae ⟨—⟩ II, axungiae veteris selib., aceti scripl. II.

XII. Ad suspirium pecoris ait.

204 Periculosissimum vitium est, malim id multi vocant, cuius genera [in alio et sic: ad flemina tollenda: nasturci Alexandrini selib., fici Afrae — II, axungiae veteris selb., aceti scrp. II] Graeci ita dividunt ἀρθρῖτιν, ὑγρὰν, ξηρὰν, λευκὴν, μέλαιναν, quae Latini articularem, umidam, siccam, albam, nigram appellant. signa eius talia sunt. toto corpore concidit, naribus reddit umida et aquam multam bibit, tussit duriter et restertit, claudicat pedibus alternis, furfurem ex auribus reddit easque flaccidas gerit, corium eius male olet. id accidit cum praeclusi sunt a cruditate nimia meatus et exulcerati, non commeat naturalis in pulmonem spiritus. curatio eius haec est. sanguinem de cervice aut de cruribus mitte eoque vino et oleo permixto totum corpus perfricabis, deinde tracanthi, murrae, turis obolos binos miscebis ovi albo adiectaque aqua mulsa per os infundes. cibus ei gramen erit et Medica vino ⟨et⟩ oleo infusa hordeumque pinsitum. vel etiam lactans occiditur eiusque interiora purgantur atque ita aqua ad dimidium decoquitur adiecto nitro ad modum et hyoscyami et sulphuris vivi dragma una: quae colata miscentur

1 ervum] herbam ‖ 4 fleminā discutiendā | herbum ‖ 5 lina ‖ 6 tollenda] pollienda (*cf. 204*) ‖ 7 fici *scripsi:* fecl̨e *R* ‖ 9 PECORI ‖ 13 apopei tin YTPAN ΞHPANACYKHNADЄΛDINAN qVae latinae (*rectius Politianus in margine*) ‖ 19 oleo tid ‖ 22 eoque] eiusque *R* (*an* eique?) ‖ 23 tracanthi myrrae ‖ 25 Medica *scripsi:* modico ‖ 26 lactans *scripsi:* iactans

vino et per os tertio quoque die infunduntur. gallo etiam occiso idem hoc fieri solet. alii caput caninum fracidum requirunt et scillam albam harundine in partes concisa simul torrent, quae levigata cum vini cotulis Corinthiis quinque, olei cotula Attica, piperis albi triti — commisce: ex quo singulos sextarios per narem dextram infunde.

Item aliter ⟨ad⟩ suspirium, quod Graeci orthopnoean 205
vocant. cognoscitur autem cum iumentum nares arrectas habet purulentaque emittit et crebrius ilia attrahit oculosque habet arrectiores. curatio eius talis est. sanguis de cervice mittitur isque cum oleo et aceto permiscetur et ita iumentum ungitur. cibis, in quantum fieri potest, abstinetur vel iis utitur, qui calefacere possunt, aut ervi aut ciceris aut triticea farina, aestate etiam hordeacia; infusi etiam tracanthi, sapae, sulphuris, vel etiam catuli sanguine adiecto, et cymini triti quod tribus digitis sustuleris: ea omnia vino dabis commixta, vel ovi album cum melle et nucibus pineis, id est nucleis levigatis, lacte commixto per dies duodeviginti aut plures. dum convalescit pulmo, id facies. si non profecerit, radicem consiliginis cute forata in pectus adicies vel in auriculae urceolas extremas et in prima parte narium ponis, per quod omne vitium evocabitur. pastillos et⟨iam cum⟩ aqua mulsa dabis nucibusque amaris cum radicibus cucumeris silvatici melle commalaxatis; ad hunc usum servabis. vel radicem mori ⟨ad⟩ obolos tres levigatam cum vino calefacto in nares infundis suspiriosis. prius autem cyatho uno olei et vini sextario uno caput purgabis. quibus si sanies responderit, insanabile vitium est. si per nares pus reddit, turis masculi ⟨unciam⟩ cum vini cotula Attica levigabis et per utramque narem tepefacta infundes foliisque laureis

---

1 diei funduntur ‖ 5 Attica *scripsi:* addita (*cf. 205*) ‖ 8 greci orthoponean ‖ 10 atrahit oculos quae ‖ 12 permiscitur ‖ 14 his | herbi ‖ 15 hordeaciã ‖ 16 tracanti ‖ 19 lacte *Sarch.* lęte *R* ‖ 20 *ἐπὶ ἡμέραις κ' HP* ‖ 21 proficerit ‖ 22 adiicies | auriculo orciolas ‖ 25 amaris *scripsi:* marinis ‖ 29 sextario uno] sex tũc ‖ 32 infundis

nares fumigabis; si per veretrum, gallum et catulum simul in aqua decoquis colatamque aquam sulphuris dragmae [∸] levigatae miscebis eamque potionem in os eius infundes per dies continuos novem.

206 Ad initium suspirii. vermes de pistrino septem cum vini cyathis VII, ovis duobus, olei cyathis II tepefactis simul et levigatis per nares infundito.

207 Ad equi suspirium. passi Cretici sext., iris Illyricae —, piperis —, croci unc., murrae troglitis —, turis pollinem, tracanthi —, uvae passae [in alio sic: uvae V]: haec omnia commisces et postea fauces eius melle, butyro, axungia, sale modico †avenabis.

208 Ad suspirium validissimum, de quo etiam et suspendit ilia et oculos vel oculum dextrum coloratum habuerit, nonnunquam etiam maxillam tumidiorem, incessus etiam non rectos. inter initia hoc malum citius nimia diligentia sedabitur. considera diligentius: si dextra pars fuerit curvata, sanabitur, si sinistra, difficile obtinebitur. adhibenda sunt tamen haec. duodecim venas omnes equi solvito, ita ut de quaternis sanguinem detrahas per triduum, et dabis hanc potionem: croci ⟨—⟩, murrae troglitis —, spicae nardi —, piperis albi —, aquae mulsae sext. III, olei veteris sext. I, vini veteris sext., olei laurini hem., olei rosacii selib., lentisci hem. omnia in novum vas mittis et catulum dierum X cum favo misces vel mulso et ovo I. diebus continuis dabis potionem suprascriptam.

Ad suspirium, quod ex nimio sudore nascitur, vel
209 ⟨si⟩ ex nimio suspirio sudor et nonnunquam etiam per
nares purulenta apparent. huic passioni potio haec erit aptissima: passi Cretici sext. s., costi — III, floris hys-

2 deqnoquis ‖ 8 illiricę ‖ 9 crocei | myrrae ‖ 10 passe ‖ 12 asungia ‖ 16 rectus ‖ 17 considera *scripsi:* considerandi *R* considerandum *coni. Sarch.* | dextr̃a | curvata *scripsi:* purgata ‖ 18 sinixtra ‖ 19 hec ‖ 21 mirrae ‖ 24 lentisci hem. *R* φακῆς ξέ . ς′ *HP* (*h. e.* lentis, *fortasse rectius*) ‖ 25 fabo ‖ 27 quod * ex~~mu~~ nimio R^1 quod * ex~~mu~~ (ē) nimio *corr. Polit.* ‖ 29 pululenta | hec ‖ 30 flores ysopi

sopi — II, herbae chironiae — II, iris Illyricae — II, casiae fistulae — II, tracanthi — II, abrotoni — III, marrubii masculi aridi — II, strobili viridis — II: tunsa diligenter et passo admixta faucibus infundito.

XIIII. De hydrope vel de tympanitico.

PELAGONIVS FESTIANO SVO AIT

Equos hydrope frequenter vexari et contrahere eandem 210
passionem non omnibus notum est, qui erroris frequenter subeunt culpam: nam cum equus hydrope teneatur, tunc aut pinguedinem aut inflationem corporis putant; cum splenicus est et venter increscit, naturam corporis sperant. in iis autem qui hydrope temptantur, signa huiusmodi sunt. venter crescit cum duritia, crura tumidiora apparent, et cum equum currere volueris, actus non potest, sed suffocatur et angustatur spiritus nec ambulare potest. ille autem qui splenicus est, ventrem sine intellectu maiorem gerit, et cum exercetur, sternutat frequenter et caput dolore ipso iactat. in tympanitico alia signa sunt. venter quidem crescit et iuba et cervix rigida est et frequenter etiam extensione ipsa et tumore intestin⟨or⟩um per meatum stercoris rumpitur. quibus haec prodesse quae ostendimus certissimum est.

Ad hydropem. ab umbilico ad pectus versum, men- 211
sura digitis duobus sit tibi subtiliter, contra non in latere, sagitta percute et fistulam pone, per quam umor currat aut aqua, quae hydropicum facit. currere autem debet umor ad sextarios IIII, vel si plus tumuerit, plus tolle. sane sic iumentum liga, quamdiu fracescat. uti debes potionibus iis, quae urinam moveant, assidue autem et fricare debes et sudare debet. pro cibo gramen acci-

---

1 **is illyrice ‖ 2 cassiae | tracanti | habrotoni | marrubi *R* (*λιβάνου HP*) ‖ 7 hydropes ‖ 12 his ‖ 18 tympanetico ‖ 21 hec ‖ 22 que ‖ 23 mensuram ‖ 24 si tibi subtitr (subtilior *Sarch.*) ‖ 27 humor | sest. ‖ 29 his que ‖ 30 frigare

piat et cicer infusum et de fluvio bibat, quia exercitior est, aut aquam de cicere infuso. perfundi etiam aqua convenit et cum deambulat, fasciolis crura alligabis. prodesse etiam ferunt, si deambulent inter pigmentarios, quia odores diversi latenter pulmonibus prosunt. cui haec potio congrua est: petroselinum pinsitum cum vino aut mala granata tunsa cum vino; sed et apium, quantum potest, comedat.

212 Ad spleniticos. sanguis de brachiolis detrahendus et hordeo abstinendus, ut macilentior sit, et alium, nitrum, marrubium pinsatum cum absinthio et cum vino austero da per cornu et ambulet; mane spongiis calidis foveatur et pressa manu fricetur. si permanet tumor ventris, pectus cauteriari convenit, inde intermisso triduo, id est die quinta in pectore mensura digitos ternos hac atque illac adicis et sic rursus cauteria. observare autem debes ne venam comburas.

213 Tympanitico convenit cinerem calidum cum garo in panno aut in linteolo umbilico vel ventri admovere. teneri autem a compluribus debet, ne se conluctando vexet. tunc panacis radicem et sil Gallicum conteris cum oleo et vino et tepefactum per cornu faucibus infundes.

214 Item aliud. thymum silvestrem, cymini seminis acetabulum, mellis tantundem, laser magnitudinis fabae, aceti cotulam in aquae sextariis tribus diluis et per os infundis ciboque per noctem abstinebis. si id non profecerit, ⟨in⟩ latere sinistro proxime costam novissimam per longitudinem digitorum quattuor urito non amplius ad altitudinem digiti. usta sicut supra curabis.

215 Item potio ad hydropicos. conficito pastillos de melle et butyro et in mortario cum olei cyatho terito et da

---

5 hec ‖ 7 potest (*puncta manu Politiani ut videtur*) ‖ 8 co-m̄edat ‖ 9 pleneticus | detrahendos ‖ 10 macillentior ‖ 11 absintio | austeri ‖ 12 spongeis ‖ 16 adicis *scripsi:* adhircis ‖ 18 tympanetico | cinere callidum | caro (*μετὰ ἀξουγγίου H*) ‖ 23 thymum] humum ‖ 24 larser ‖ 25 cutula ‖ 27 sinixtro ‖ 28 quatuor

cum vino per os; aut asparagi silvestris radicis — II [et] cum vini veteris sext. s. decoquito ad heminam et per cornu dato; aut panacis radicis semunciam conteris et cum vino dato. sane prodest, ut semper sitiat nec plurimum bibat.

XIIII. De lumbis et de renibus et de coxis et de gambis.

PELAGONIVS FESTIANO SVO AIT

Congruum est ut de lumbis et de renibus apud cla- 216
ritatem tuam pauca dicamus. facilius enim ab eo vel intellegitur vel curatur animal, qui frequenter dolorem sustinet similem, sicut te ita intellegimus et nudum frequenter inspeximus renibus dissolutum. duplex ergo beneficium te de curis istis vel de medelis consequi manifestum est, ut tuos medicamine exquisito solides lumbos et, cum equi vexaverint, similis a te cura ac diligentia praebeatur. equi plerumque lumbos nimio pondere laedunt aut si fossam transcenderint et posteriores pedes resederint aut nimio frigore. tunc eos curari his medicaminibus convenit, ut calida lumbi rigentur diutissime, unctionibus calidissimis utaris et postea caustico.

Item si validius doluerint, venae de inguinibus sol- 217
vuntur. tunc sales et axungia et oleum sanguini qui profluit mixta renibus superimponuntur et, cum necesse fuerit, cataplasmabitur.

Item si coxam laeserit sine vulnere, synchrismate 218
uteris diebus novem. inde prout profecerit cura, aestimabis, et si necesse fuerit, et de inguinibus venae solvuntur. tunc calido medicamine coxa curetur, id est euphorbii — IIII,

---

1 cum vino] *μετὰ οἴνου ξέ. ας' HP* ‖ 3 sem̃ ‖ 6 cossis ‖ 11 intelligitur ‖ 12 substinet | intelligimus ‖ 14 medellis ‖ 15 solide ‖ 16 prebeatur ‖ 17 ledunt ‖ 18 trascenderint ‖ 20 callida ‖ 22 uene ‖ 24 misti ‖ 26 laeserit] si lauerit *R* stimulauerit *Sarch.* ‖ 27 proficerit ‖ extimabis ‖ 29 euforbi

salis sordidi — IIII, picis liquidae scrip. IIII una decoquis.

219 Item si gamba intumuerit: flos faeni combustum cum posca frigida, uteris usque cum fervor tumoris evaporet. tunc alium contusum gambae superimponis. utilissimum fertur.

220 Item potio ad renes. pilulas cupressi virides undecim assas, nitri — III adaeque torrefacis et in pulverem redigis et ipsum pulverem cum mellis unciis III et olei boni — III et vini veteris sextariis IIII mixtum per quatriduum faucibus infundes.

221 Item ad dolorem lumborum. brassicae contundito hem., polentae sext. aqua frigida subigito et imponito.

222 Item aliud. sisymbrium cum polentae sext. aqua subigito.

223 Item aliud. cupressi folia contundito ad heminam et polentae sextarium aceto subactum dolenti imponito.

224 Aliud. resinae durae — II decoquito usque cum liquescat, inde farinam hordeaciam supermittes tamdiu, quamdiu in modum pultis spissum videris; inde cum modo calidum renibus superimponis. hoc frequenter renovabis, utilissimum est et dolori et tumori.

225 Item ad dolorem coxae. synchrismate uteris diebus octo venam ipsam interdum ducens. tunc alio medicamento, cuius haec est compositio, uteris: euphorbii — IIII, salis sordidi — IIII, picis liquidae scrip. IIII: omnia simul decoquis et uteris.

---

4 pusca ‖ 5 gambae] caube ‖ 7 uiridis ‖ 13 polentis ‖ 14 sisimbrium | polentis ‖ 17 polentis ‖ 21 superimponis] imponis. super ‖ 22 dolori] dolo ‖ 25 hec | euforbi — III (*cf. 218*)

XV. De articulis vel de pedibus vel de collo.

PELAGONIVS FESTIANO AIT

Utilissimas sed multo inter ceteras necessarias pedum 226
curas dicemus, ut omnia, quae in articulis vel in pedibus evenire aut labore aut neglegentia aut casu consuerunt, ea sana inlibata his medelis, quas ostendimus, perseverent. roborandae sunt et solidandae ungulae diligenter stabuli munditia, ut sine stercore et sine umore stabuletur, ut stabula roboreis axibus constrata sint. articuli sane vel suffragines ut integrae sanaeque perseverent, quod maxime in equis necessarium et pulcrum est, nos magna diligentia custodiemus curantes, ne de exercitio aut de itinere articulis lutum inhaerens permaneat: aut aqua calida articulos fovebis aut vino lavabis, quod si utrumque feceris, melius est.

Ad contusionem pedum, Pelagoni apopiras. ficus siccas 227
cum sale contunde et ungulis imponis.

XVI. Ad ozaenas ait.

Atramentum sutoricium, gallas, alumen aequis partibus 228
tunsum cum axungia misceto et mali corium cum aceto et nitro adunata omnia imponito.

Item aliud. ficus et sinapi contunde et cum aceto 229
misce et cum aluta patienti impone, tertio die solve. si nihil senserit, renova medicamentum et iterum post tertium diem solve et cum melius habere coeperit, articuculos vino lavato et solutum dimitte.

Item aliud. opopanacem cum farina hordeacia coques 230
in modum cataplasmae et impone.

---

1. 2 *inverso ordine in codice leguntur* ‖ 3 sed] *fortasse* et ‖ 5 negligentia (*puncta Politianus posuit*) | conserunt ‖ 6 medellis ‖ 10 integre saneque ‖ 13 inherens ‖ 18 ozinas ‖ 19 adramentum ‖ 22 senapi ‖ 25 cęperit ‖ 27 ypopanacem

281 Item ut equo ungulae crescant. alii capitula ⟨tria⟩, rutae manipulum, aluminis tunsi ac cribrati — VI, axungiae veteris p. II, stercoris asinini manum plenam: omnia conteris et cotidie uteris.

282 Item ad ozaenas. fabam coquis in aqua et postea conteres cum melle et in panno induces. sanus fit.

283 Item si a rota vexaverit ⟨pedem⟩, bulbum rufum et mannam turis conteris et imponis, post tertium diem solvis et iterum similem curam imponis; post malagma uteris.

284 Item ad tumorem pedum. euphorbii — III, salis sordidi — III, picis liquidae scrp. IIII: omnia una decoques et tumori articulorum superimpones. sane si et dolor in articulis et urigo permanserit, prodest stercore bubulo articulos inlinire. curabis.

285 Ad detritas ungulas. aceto calido ungulam foveto, deinde marrubium cum veteri axungia et rustico absinthio permixtum, ungulas perfricabis. miraberis, et si volueris ungulam solidare, hoc medicamine ungulam perfricato.

286 Ad suffusionem in rapo equi. decussem de ferro facis ita, ut sanguis exeat, et nidum hirundinis sic tolle, ut excipias ne terram contingat. hunc in aqua infunde et colatam eandem aquam per triduum dabis. miraberis.

287 Ad famicem. si iam aperta fuerit famix, grana salis cum aceto apertae ungulae imponito. furfuribus calidis ungulam foveto et post triduum, si iam umor fluere desierit, alumen scissum cum sinopide et aceto commisce et pone. cum fervor quieverit, porcinum veretrum loco apertae ungulae destillabis. cum non claudicaverit, solvis et bituminabis.

---

1 ungule crescrant | ⟨ ⟩ *ex H explevi* ‖ 3 manuplenam ‖ 4 quotidie ‖ 5 ozinas ‖ 9 inponis ‖ 11 euforbi — III *R εὐφορβίου γō β' HP* ‖ 12 — III *R γō δ' HP* ‖ 13 araculorum ‖ 14 auriculis | rurigo ‖ 16 detritus | callidō ‖ 17 rusticho ‖ 18 mirabiris ‖ 20 decus ‖ 21 hyrundinis ‖ 23 mirabiris ‖ 24 iam] tam ‖ 25 callidis ungule ‖ 28 feruore ‖ 30 uituminabis

Ad suffragines. alumine et lipara cum aceto acri loca 238
assidue perfricato.

Si equo fistula in corona fuerit nata, aeris flos ex 239
aceto acri permisce et cum siccaverit inicies in fistulam et calciabis. post tertium diem solvis, sanam fistulam invenies.

Si equus sibi pedem rodere coeperit, stercus caninum 240
sed liquidum cum acrissimo aceto permisces et pedes inlinis assidue. miraberis.

Mollitiem ad colla mularum sapone lavabis, postea 241
cum aqua caelesti oleum quantum sufficit et ovi alborem immisces et omnia in se diligenter agitas et sic uteris.

Ad colla mularum. astulas de fico putres, id est de 242
medio arboris, siccas comburito, ita ut paulatim se in loco mundo insumant, et cum combusseris et in cinerem redegeris, ipsum cinerem cribrato; postea mittis in mortarium cum vino veteri olei tantundem et album de ovis duobus atque omnia simul commisces et cum necesse fuerit, uteris. certissima est cura.

Si colla vel dorsum mulae ruperint, cerae lib., 243
resinae frixae — IIII, aeruginis — II oleo decoque et uteris.

Item ne colla rumpant mulae aut si ruperint, sic cu- 244
rabis: adipis porcinae recentis p. II, aceti sextarios II ad tertias decoque et cola et utere.

Ad dolorem cervicis. detrahendus est sanguis et 245
calidis unctionibus utendum est, cera, oleo, axungia vetere, nitro, pice liquida, sulphure, baca lauri: haec vino permixta, omne corpus perfricabis, et si necesse fuerit, etiam in balneum inducis. post hanc curam potionabis sic: zingiber, petroselinum, argivum, cyminum,

---

1 alumine et lipara] *στυπτηρίας λιπαρᾷ H στυπτηρία λιπαρᾶ P* ‖ 4 agri | iniciet ‖ 7 rodere *Sarch.*: prodere *R* ‖ 9 mirabiris ‖ 11 sufficiet obi ‖ 12 inmiscis ‖ 16 redigeris ‖ 21 euriginis | decoquo ‖ 24 sextarios II] s̅s̅ — II *R ξέστας δύο HP* ‖ 25 cola et *scripsi:* colet *R* coletur *Sarch.* ‖ 28 hec

opium, bacas lauri, mel, cum vino omnia permixta calida dabis.

246 Ad dolorem cervicis vel ad contractionem nervorum qui in cervice sunt. cauterianda est cervix ex utraque parte subtiliter, postea axungia perungito; post dies septem aqua calida lavato et siccata unctionibus thermanticis perungito, lana vel pellicula cervicem circumdato.

247 Compositio liparae. spumae argenti — VI, cerae lib. II, cerussae — VI, turis pollinis — IIII, medullae cervinae — II, olei p. II: haec in unum commixta et cocta, uteris.

248 Ad ozaenas, apopiras Pelagoni. speclaria cocta et in pulverem redacta mittis in acetum et ferveant. panno inlitum articulis imponis, sed prius eosdem articulos psilothro levigabis.

249 Ad detritas ungulas. absinthium viride cum axungia veteri et sale contunde et ungulas aceto acrissimo perfricato.

250 Ad ozaenas. fabae cum lotio coctae et aeruginis modicum superspargis et ea loca prius aceto lavabis et in linteolo uteris. certissimum est.

251 Item ad ozaenas liquidas. sinapis bene triti ... aceto permixtum cum lasere modico imponis.

252 Ad ossilagines vel nervos crassos vel ad ragadia in nervis aut si forte ab axe fuerit percussus aut umor aliquis fuerit aut duritiolam fecerit, sic curabis: mannam, aceti austeri hem., euphorbii — II, bacarum lauri — II, picis liquidae unc. II, sulphuris — II, axungiae porcinae lib., sinapis Alexandrini — III, cymini — IIII,

---

1 oppium | callida ‖ 4 cautherianda ‖ 7 circundato ‖ 9 *ψιμμυθίου γō γ' HP* | turis pollinem — IIII *R* *λιβάνου ἄῤῥενος γō δ' HP* | medulle ‖ 10 hec ‖ 11 cotta ‖ 12 ozinas | pelagonii peclaria ‖ 14 inponis | philothro (*praeterea in marg. manu Politiani* psi-philothro) ‖ 16 absentiū ‖ 17 pfrigato ‖ 18 ozinas | loteo cottae (*aut* cottat) eruginis ‖ 19 et ea] *fortasse* sed ea ‖ 21 ozinas ‖ 24 umor] tumor *R* *χυμός M* ‖ 25 *μάννης γō β' M* ‖ 26 austeris hem̃ *R* *αὐστηροῦ αc' M* | euforbi ‖ 27 *πίσσης ὑγρᾶς* ῖ *δ' M* | porcine

absinthii Afri viridis — VI, calcis vivae — III, feclae — VI, turis masculi — III, resinae aeronalis — VI, stercoris columbini — VI, ervi pollinis — III. omnia permixta imponis et duritia solvitur et cetera sanantur.

Ad durandas ungulas. hederae seminis partes duas, 253
aluminis rutundi partem unam contundis et ungulis alligabis per dies multos.

Pedes subtritos foveri aqua calida oportet axungiaque 254
ungi, dehinc testam candentem ungulis admoveri, donec impatienter ferat; alio post et sulphure simul contrito lamina candente inuris bis in die per triduum. id etiam bubus fieri convenit.

Poplitibus autem medendum, quibus est umor: cerae, 255
bituminis, sulphuris vivi, aequis ponderibus igne remittito calidoque poplites perungito vel furfures cum aceto imponito.

Item si equus coronam torserit aut extorserit aut 256
laxaverit, hoc est quod dicitur stremma, quam sic intellegimus. comprehendis duabus manibus ungulam et introrsum torques: si vehementer dolet, certum est intortum unguem esse. id equi curules frequenter in certamine patiuntur, cuius hunc ordinem curae accepimus a maioribus, qui est talis. sanguis a corona mittendus est et ipsa corona scarifanda et confricanda aceto et sale; tunc lana sucida cum oleo et vino articulo et ungui imponitur et frequenter aqua calida unguis fovetur similisque medicina tertio die adhibetur, sed cotidie ligatur et suffundes per dies duodecim. sane si nihil profecerit cura, tunc necessitate cogente subter molliter raditur scalpello famicali et [a] quaternarii magnitudo tollitur, aut si plus pendet, usque ad vivum ungula aperitur, sic tamen ne os tangas. si autem

---

1 asynthi | *σφέκλης γō γ' M* ‖ 2 eronalis — VI *R* *τερεβινθίνης γō ς' M* ‖ 3 herbi pollinem ‖ 5 hedere ‖ 10 allio ‖ 11 candete ‖ 14 ignē remittito ‖ 15 inponito ‖ 18 laxaverit] *fuerit* luxaverit | stremma *Sarch.*: sterma *R* | intelligimus ‖ 20 torquens ‖ 21 esse. id *Buecheler*: sed *R* (*τοῦτο δὲ κτλ. H* ‖ 22 accipimus ‖ 24 scaricanda ‖ 28 proficerit ‖ 29 quaternarii *Buecheler*: aqua ternarii

nimius sanguis eruperit, pannis mollibus carptis cum oleo et aceto et salibus minutis et cum stercore ipsius equi articulum cum ungula alligabis. post tertium diem calefactiones facies. si caro excreverit, aut styptico aut traumatico uteris saepiusque scalpello cornum ungulae purgato et tollito, ut aequaliter crescat. tunc malagma cruda uteris et lente ambulare coges. novissima autem medela est inurere, si necesse fuerit.

257 Item si equus in articulis aut armis crassiores nervos aut tubercula habuerit, inure si necesse fuerit, aut si a locis compagines articulorum recesserint, ex necessitate sanguis emittendus est et loca ipsa minute scarifanda. tunc similis cura adhibetur: lanam sucidam et oleum cum aceto articulis imponito per dies quattuor, ita ut cotidie cures. post calido medicamine solidandi sunt articuli, cuius haec est compositio: sinapis sext. et scordium in unum contunde, aut si vehementius calefacere volueris, etiam galbani — III cum ceteris suprascriptis misceantur, medullae cervinae — III et aceti quod sufficit.

258 Item si equus in articulis aut in armis crassos nervos habuerit, sanguis ex necessitate de ipso pede detrahendus est et aqua calida diutissime loca ipsa fovenda sunt et calida vino et oleo cibario per dies quinque confricanda sunt. tunc si armus in causa fuerit, in piscinam eum, ut natet, demitti placet. si nihil profuerit, necessitate cogente urito reticulatim. usta curato ut supra scriptum ⟨est⟩.

259 Si suffraginem miseram aut tumidam habuerit, cilicio confricato, usque cum sanguis eiciatur; inde farinam ervi melle consparsam panno induces et suffraginem ligas et triduo permaneat.

260 Item ad ozaenas, apopiras Pelagoni. panem cibarium in aquam infundito et postea in mortario teres in modum

---

8 inurire ‖ 15 callido ‖ 16 hec | *σινήπεως κεκαθαρμένου λίτραν α΄ HP σινήπεως κεκαθαρμένης λ. α΄ M* | scordum (*om. HM*) ‖ 18 cum ueteris s̄s̄ ‖ 22 callida | 23 callidā *R* calido *Sarch.* | confrigandi ‖ 24 dimitti ‖ 26 ut s̄s̄. ‖ 28 confrigato | eiciatur] *fuerit* eliciatur | herbi ‖ 31 ozinas

cataplasmae et alutae inducito. postea aeris flos minutum et tritum et in pulverem redactum supra panem, qui alutae inlitus est, spargis quod satis est, et articulis aut iis locis quae ozaenosa sunt, admoves et lino diligenter tartarali constringes per triduum, inde solvis. rursum similis medicina adhibetur, rursus solvitur: sic triduo sine medicamine sit. ⟨si⟩ sanus fuerit, sufficit medicina; sin aliter, curetur, ut ter intervallo dierum novem curetur. sane cum alutam imposueris pedibus, equum artius religato, ne se mordicus vexet, et certissima cura est.

Item ad nervos articulorum vel ad minuta aut ad **261**
luxum. cupressi folia tundis et teris et farinam de hordeo simul admisces et decoquis in vino et oleo sufficienti et facis cataplasmam, quam mittis in pilum et tundis cum aro Gallico bene purgato et cum hibisco bene discocto et facto bene minutatim. quod posteaquam tuderis diligenter, pro emplastro inducis et ligas. sane antequam cataplasmam commisceas, prius arum Gallicum purgatum cum hibisco discocto et modica axungia tundis et sic superadicis cataplasmam de farina hordei et foliis cupressi coctis in vino et oleo. hoc facies diebus novem, sed ut alternis cures.

Ad nervorum crassationem. faenum Graecum, caricas **262**
Afras pinsas et cum vino imponis; post tertium diem solvis.

Item si de itinere longo tumor aut in articulis aut **263**
in genubus fuerit, prodest aqua frigida tumentia loca fovere aut in fluvio aut in rivo non alte deambulare; inde spongiam cum lasere et aceto ⟨et visco et vino decocto⟩ et axungia impone. utilissimum medicamen est.

---

1 flos minuta ‖ 4 his | que ozynosa ‖ 5 constringes *Sarch.* confringes *R* ‖ 8 intervallo dierum *Sarch.* intervallum dieb; *R* ‖ 12 folia tundis et teris] Foliatum desetteris *R* folia tunde seu teris *Sarch.* ‖ 13 decoques ‖ 14 tundis cum aro *Sarch.* condis cum auro *R* ‖ 15 ibisco | discotto ‖ 16 *an* tutuderis? ‖ 18 aurum ‖ 19 irisco ‖ 20 ordei ‖ 21 cottis ‖ 23 fenum grecum ‖ 29 laserę | ⟨et visco et vino decocto⟩ *addidi ex H* *καὶ ἰξοῦ καὶ οἴνου ἀφεψημένου* (*ἀφηψημένου P*) ‖ 30 medicamine

264 Item medicamen ad pedes subtritos. picis liquidae selib., aluminis selib., hederae folia quod sufficit: contundito omnia simul et equo laboranti cotidie pedes perungito. optimum ferunt medicamentum.

265 Ad colla deflagrantia aut ad suffragines: axungiae — II, cerae lib., aluminis [—] sextantem, alii capitula [—] III: contrita simul in caccabo decoquuntur.

266 Ad orthocyllos. orthocylli sunt, quibus pedes priores pandi fuerint introrsum contra ventrem ungulis tortis. axungiae lib. II, malvae erraticae lib. coquis cum posca et fomentas diutissime. axungiam misces et sic cataplasmas.

XVII. PAPIANO SVO AIT

Ad opisthotonos, Apsyrti.

267 Diligentissimum nutritorem equorum ante omnia hoc vitium et hanc infirmitatem observare convenit. multi enim de opisthotonis multa dixerunt nescientes, quibus ex causis opisthotoni fiant, nec intellegentes signa aegritudinis qualia sunt. quod nos multo labore diutissime signa morbi huius quaerendo invenimus. quae sunt talia. collum extensum est nec incurvari potest, caput non dissimile, aures rigidae nec flecti possunt, oculi minores, ossa in facie vel pellis ipsa tensa et rigida, labra adaeque gravia, nec aperire os aut oscitari potest, sed nec potum aut cibum sumit civiliter et cauda ipsius erecta est nec se incurvare potest aut de latere inspicere, gressus ipsos sine disciplina ponit, pedes posteriores prioribus superimponit sic ut ungues rigore ipso trahat, priores pedes

---

1 medicamine ‖ 2 hedere ‖ 5 defraglantia ‖ 6 allii | *σκορόδων κεφαλῶν οὐγγίας β′ H σκορόδων κεφαλῶν οὐγκίας δύο P* 8 horthogyllos orthogylli ‖ 9 pandi] spandi *R* spanditi *Sarch.* ‖ 14 Absyrti ‖ 15 omnia] om̃is ‖ 18 intelligentes ‖ 24 os aut oscitari] os aut *R*[1] os aut (oscitaueri) — *Politianus*

flectere non potest et omnia membra ipsius tensa sunt in posteriorem partem, et aut nunquam excutit se aut difficile, et nec in priorem partem procedit, sed retro in se ipsum recidit. hi et difficile urinam faciunt et cum se proiecerint et rursus levare voluerint, de posterioribus se difficile elevant, sed a renibus subsidunt, unde et nomen opisthotoni tractum est.

Curari autem eiusmodi genus passionis hieme difficile 268
est, aestate si diligentior fueris obtinebis sic ut ante unctionibus utaris his: adipes porcinas, resinam terebinthinam, ceram, piper tritum, haec omnia oleo misces. multi ervo cocto cum aqua caput fovent, idem et hordeo faciunt. multi in stercore obruunt animal quod patitur, id est aut equum aut mulam, aut in calida harena idem faciunt. facit etiam et haec potio: piperis grana X, cedriae ut supra pondus, nitri *ὁλκὴν* unam, *ὀποῦ Κυρηναικοῦ κυάμου μέγεθος*, haec omnia terito singula et in unum misceto, addito et olei hem. et vini summi sext., inde bis in die potionas. multi etiam hoc prodesse dixerunt, sanguinem bubulum recentem per cornu in fauces infundere. sane si sanguis ad horam non fuerit inventus, *λιβανωτοῦ ὁλκὰς* tres, sales ipsius ponderis cum vino dabis. haec multi et magni viri prodesse dixerunt, 269
nos et consuetudine et usu potius haec profuisse et prodesse memoramus: adipis porcinae scrp. XVI, adipis caprinae scrp. XVI, resinae terebinthinae scrp. IIII, olei cedrini hem., olei cibarii sext. IIII: haec omnia misceto in aqua, in qua nitrum et sales fuerint cocti, singuli VIII. hoc calido medicamine ungimus aegrum

6 se] sed ‖ 7 tractum *scripsi:* tretum *sive* cretum *R* creatum *Sarchiani* ‖ 8 hyeme ‖ 10 terebentinam ‖ 11 piperis triti | herbo cotto ‖ 12 horde ‖ 14 callida ‖ 16 pondis (*aut* pondus) nitrio ΛΚΗΜ VΝΑ⁻ ΤΙΟΥΚΥΡΗΝΑΤ ΚΥΑΜΟΥ ΜΕΓΕΘΟC (*correx. Polit. sic* nitri *ὁλκὴν* unam *οπου κυρηναίον κϋάμον μέγεθος*) ‖ 17 oleo ‖ 22 ΛΙΒΑΝωΤΟΥΤΟΛCΤ sales (*Politianus in margine λιβανωτον*) ‖ 24 usu potius] usui pot̃ *R* usu potissimum *Sarch.* ‖ 26 terebentine | scrp. IIII] sext. IIII *R* *γράμματα δ'* *HP* ‖ 27 cibari | hec ‖ 28 sale ‖ 29 hic | egrum

pecus, et per nares infundimus eiusmodi curam: adipis porcinae quantum aestimaveris cum oleo et vino et melle ferveant simul, et uteris. frequenter et medicamine usi sumus in ipsa curatione *διὰ βδελλίου* malagma: solvis in carbonibus oleo communi vel cyprino et inde caput omne cum cervice et omne corpus foveto. post hanc curam cooperimus sagis et in sole calido sedentes exercemus tripodo usque ad sudorem, sudorem sabanis detergentes diligenter, et rursus ipso medicamine suprascripto corpus ungimus et pasci permittimus. haec facientes cotidie, usque cum et curam sentiat, et ceteros cibos iam adsuetos praebemus miscentes sane hordeo et ciceris aliquantulum, potum cum vino praebebimus. hieme sane stabuletur calido loco, unctionibus quam calidissimis utatur. prodest et eundem ungi pice liquida cum oleo et exerceri, sicuti supra scriptum est, sic tamen ne pix multa corium laedat, cum sudaverit. in ipsa autem necessitate passionis sanguinem detrahere inutile est. multi cauteriis utuntur: etsi evaserit cauteriatus, inutilis viribus erit et in itinere
270 minus valebit. Ostendam sane quibus ex causis aegritudo contrahitur: nimio sole cum iter facit et cum ex aliqua causa de priori pede claudicaverit et cogitur aut currere aut ambulare et propter hoc sudaverit, consequenter aegritudo suprascripta subsequitur; aut hieme cum sudans de itinere aut exercitatione sub divo in frigore aut in loco frigido aut umecto steterit aut in marmorato aut in tessellato, vel frigore maxillae obstupuerint et cibum non ceperint; et si forte armum laeserit et post curam ipsius armi diu aut dormiverit aut in ipso armo iacuerit, eadem subsequuntur. haec sunt quae opisthotonum faciunt.

271 Ad opisthotonos Eubuli, quod est vitium nervorum, qui retro trahunt. sanguinem de cervice detrahe et aut in balneo sudet aut unctionibus iis curato, quae cale-

---

2 estimaueris ‖ 4 curatio ΔΙΔΒΑΔЄΜΙΟΥ ‖ 5 ciprino ‖ 13 prebebimus hyeme ‖ 14 prodeest ‖ 15 exerceris ‖ 16 ledat ‖ 18 cautheriis ‖ 19 etsi] Et si *R* at si *Sarch.* | cautheritus ‖ 24 hyeme ‖ 25 sud diuo ‖ 26 tessalato ‖ 28 leserit ‖ 30 que ‖ 33 his | que

faciant corpus; inde bacas lauri cum nitro et lacte ca-
prino decocto cum melle et ruta et pipere albo et cum
suo sanguine potionabis.

Item ad opisthotonos, Emeriti. ante omnia cauteriari 272
oportet et prosunt calidae potiones, aut laser aut cymi-
num aut anethum aut alium aut bacae lauri: horum quod-
cumque cotidie cum vino datum perducit ad sanitatem.

Item unctio Optati ad curam suprascriptam. cerae 273
lib., resinae — IIII, opopanacis — II, medullae cer-
vinae — II, olei styracini — III, olei laurini — IIII:
haec omnia decoque et in sole aut in loco calido utere.

Item alia unctio Emeriti. cerae lib. et picis liquidae 274
lib., opopanacis lib., olei boni sext.: haec omnia decoquis
et postquam decoxeris, iunge aceti quod sufficit.

Item alia. bacae lauri sext., cymini sext., sulphuris 275
vivi — III, galbani -•- III, resinae ⟨— I⟩, olei sext. II:
haec decoques et sic uteris.

XVIIII. De dentibus omnium ait.

Equus habet dentes XLII, equa XXXVI, mula XXVIII, 276
asinus XXXII, asina XXV, aries XXIIII, verbex XXIII,
ovis XXI, hircus XXV, capra n̄. XVIIII, taurus XXVI,
bos castratus XXIIII, vacca n̄. XXIIII, homo masculus
n̄. XXXII, spado n̄. XXVIIII, mulier n̄. XXX.

Pondera sane Attica nostratibus ita comparantur, ut 277
dragma una sit scr̄p. III s, cotula olei ponderis sit
scr̄ip. VII s, id est cyathi VI s; obolos Atticos sextarius
dragmae est.

---

4 cautheriri ‖ 5 callidę ‖ 6 anetum | allium | bace ‖ 9 apopa-
nacis ‖ 10 storacini ‖ 13 ypopanacis ‖ 14 unge ‖ 15 baca ‖ 16
⟨ ⟩ *addidi ex M* ‖ 17 hec ‖ 24 nostratibus *Sarchiani:* monstran-
tibus *R* ‖ 27 dragma

XVIIII. Praecantatio ad equos hordiatos sive ad tortionem, Apsyrti apopiras ait.

278 Equus aeluris florinacus orcus cognatos orcus orco pedem indit. vidi non nego pedem orco, si tortionatus, si hordiatus, si lassus, si calcatus, si vermigeratus, si vulneratus, si marmoratus, si roboratus, si equus non poterit esse. nocivum quia video orcum, his carminibus istis equis dabo remedium. hoc carmen in aurem dextram equo dices: 'semel natus, semel remediatus' et spuis in aurem: remediasti, si frequenter incantaveris.

·XX. PELAGONIVS FALERIO SVO AIT

De muris aranei morsu vel de percussu phalangionis aut viperae morsu.

279 Mus araneus perniciem quam tulerit suo corpore luit. nam animal ipsum oleo mersum necatur et cum imputruerit, conteritur eoque medicamine quandoque morsum muris aranei inlinis; vel si id non est, cyminum conteritur eoque additur exiguum picis liquidae ⟨et⟩ axungiae, ut lentorem malagmatis habeat: impositum perniciem submovet. vel si antequam tumor discutiatur, in suppurationem converterit, optimum est ignea lamina collectum resecare et quicquid vitiosi est inurere atque pice liquida cum oleo linire.

280 Est etiam praesens remedium, ne equus morsu muris aranei contingatur. animal vivum creta figulari circumdatur, quae cum induruerit, collo pecoris suspenditur. ea res innoxium pecus a morsu muris aranei praebet.

281 Item ad morsum muris aranei. mus araneus quanto

---

1 precantatio ‖ 2 absyrti ‖ 4 nõ nego | ordiatus ‖ 7 nocivum quia vidi (*vel* video) orcum his *Buecheler Mus. Rhen. 45, 333:* Noctuũ quia uideor cũ iis *R* ‖ 12 palangionis ‖ 13 uipere ‖ 15 imputauerit ‖ 18 liquide ‖ 24 presens ‖ 25 circundatur que ‖ 27 prebet

maior est, tanto maiores imprimit morsus, quanto minor momorderit, tanto facilius curatur. his autem omnibus peior est morsus praegnantis muris et manifestus est; qui tamen facile intelleguntur, si maior tumor in corpore equi appareat. hoc modo succurrendum esse certissimum est: alio trito cum nitro aut, si nitrum non fuerit, sale et cymino tumores et morsus suprascriptos confricabis. si autem tumores inruperint vulnera, posca eadem vulnera diluis et hordeum combustum et in cinerem redactum vulneribus spargis et nihil aliud feceris, quia magis increscunt vulnera, si alio medicamine curaveris. potionem sane anethum tritum cum cedria et cum vino dabis.

282 Item si equum phalangio percusserit, piperis —, pyrethri sem., uvae silvaticae —: singula terito, cum vino faucibus infundito.

283 Item si vipera aut phalangio aut mus araneus momorderit, prodest terram formicarum cum vino faucibus infundere aut ipsa vulnera confricare.. sed et verba religiosa non desint. nam Sol peculiariter dominus equorum invocatus ad medelam adest. quem hoc modo, cum terram talparum coeperis tollere, invocabis: ictu, Sol divine calide et frigide, tantum mihi abalienasti. hoc dices et suprascriptam medelam faucibus infunde.

284 Item si equum in itinere, ubi desunt necessaria, vipera percusserit, prodest piperis grana XXX cum sext. vini veteris per cornu faucibus infundere, aut herbam thymum tritam et datam cum vino prodesse adseverant.

285 Item si mus araneus equum momorderit, malvam contusam imponito.

286 Item si equus aut vipera aut ab aliquo noxio animali fuerit percussus, sic curabis: ervi radicem conterito

---

3 pregnantis ‖ 4 intelliguntur ‖ 6 allio ‖ 8 si at̃ ut umores *R* ‖ 9 diluisset ‖ 12 anetum ‖ 13 spalangio ‖ 14 sem.] γō αs′ *H* γō c′ *P* ‖ 16 spalangio ‖ 20 medellam ‖ 21 talparum] ptalparum | diuinę callidę et frigidę ‖ 23 medellam ‖ 29 contunsam ‖ 30 aut vipera] *an* a vipera? ‖ 31 herbi

et in oleo infundito et cum vino veteri impones. sane hirundinis pullos ore dissipatos locis quibus percussus est, admoveto et ipsum nidum cum vino veteri tritum locis ipsis impone.

XXI. Potiones vel curae ad colicos vel ad eos qui a faeno malo laeduntur.

PELAGONIVS LVCILIO SVO AIT

287 Colicorum signa non omnibus nota sunt, quia non dissimilis est passio a ceteris, qui intrinsecus aliquid dolent, nisi quia maiora tormenta et crebriora in colicis, quam in cardiacis aut in tortionantibus reperimus: cuius haec signa frequenter agnovimus. primum cum stat, repente concidit, ut adreptum putes; deinde si satis suspensus fuerit, statim subsequitur dolor et iacet nonnunquam et cum frigidam acceperit aquam, tremit, sudat, anhelat, aestuat dolore nimio. cui succurrendum hac potione Celsus iubet.

288 Compositio ad colicos. asari Pontici —, petroselini —, feniculi seminis —, piperis nigri — II, marrubii —, abrotoni —, anethi scrip. III, ligustici —, centaurii seminis —, chamaepityis sem., eupatorii scrip. IIII, pulei acapni —, rutae —, apii seminis —, zingiberis semunciam, mellis optimi p. II; mel despumas, illa omnia contundis et cernis et melli miscebis, deinde instar magnitudinis nucis Abellanae cum aquae tepidae sext. dabis: certissima medela est. sane si dolor perseveraverit, feniculi seminis coclearia quinque bene trita cum vini sinceri sed cibarii sext. dabis.

---

2 hyrundinis ‖ 5 cholicos ‖ 6 feno mala leduntur ‖ 10 maior | cholicis ‖ 11 repperimus ‖ 12 hec | cum stat *Sarchiani:* constat *R* ‖ 18 colichosas ari | *ῥέον Ποντικοῦ γō α′ HPM* ‖ 19 *πεπέρεως μέλανος γō α′ HP* | marrubi ‖ 20 aneti | scrip. III] *γράμμα ἕν HP* | centauri seis ‖ 21 cameprtis | silpotorium ‖ 22 zingiberis semen *R ζιγγιβέρεως τὸ ἥμισυ HP* ‖ 25 tepide ‖ 26 medella ‖ 27 clocliaria | sinceris s; cibabis

289 Item aliud. clari mellis coclearia quattuor, pollinis turis —, aceti coclearia quinque, vini veteris hem.: haec simul deteris et dividis potionem ipsam in tres partes et per triduum non per cornu, sed de ore in os deicis et deambulet sago coopertus.

290 Item aliud, Emeriti. piperis pro modo et de ventre pulli pelliculam suspensam fumo siccabis et tritam cum vino et pipere dabis.

291 Equum a faeno malo laesum sic intelleges: oculis erit incertis et semper micantibus, gradum habebit incertum. huic sanguis de matrice detrahendus et debrachiolandus est et potionandus caricis cum vino decoctis. hordeum tamen non dabis, sed potionem duplicem, et iis uteris quae urinam moveant.

XXII. De caudae mobilitate.

292 Si equus nimium mobilem habuerit caudam, partem superiorem caudae ad vertebram incidito usque ad mediam commissuram, sed ne praecidas curato. vulnus sanum cum fuerit, caudam habebit stabilem atque erectam. ii autem, qui eiusmodi caudas habuerint, plerumque in proba recusantur.

293 Si equo cauda defluere coeperit, faeni Graeci semen et lini quod sufficit vino decoquito et cotidie lavato: cito cauda crescit.

XXIII. Medicamina ad robur.

294 Robur si in posteriore parte erit, signa haec erunt: crura inter se complicabit, erunt umeri et cervix usque caput rigida, erunt oculi lacrimantes, sed et caudam rigi-

---

1 clocliaria | pollinem thuris ‖ 6 piperis] *καπέρεως H καππάρεως MP* ‖ 9 feno | lesum | intelligis ‖ 13 his ‖ 14 que ‖ 17 caude ‖ 18 precidas ‖ 19 hi ‖ 20 in proba *Buecheler*: inproba *R* improbi *Sarch.* ‖ 22 cęperit feni greci ‖ 25 MEDICAMINE

dam habebit. medelis his utere. cervices et lumbos urito usque ad crura, deinde clauso stabuletur calidissime, ita ut et carbones sine fumo ponantur. deinde loco suprascripto sale et oleo perungito per dies septem; inde cum usta ceciderint, lavato lotio humano et aqua tepida foveto et pro cibo dato frondem ficulneam et hordei quam plurimum et triticum aqua maceratum, calidamque praebere debes ut bibat.

295 Aliud. ante omnia loco calido stet et his utatur: piperis albi scrip. II, piperis longi scrip. II, croci scrp., murrae scrip., haec terito omnia et pastillum facito et potionem dato per os cum oleo et vino.

296 Item aliud. si haec defuerint, farinam triticeam aqua frigida diluito et offulas facito et dato ieiuno; aquam moderatam praebeto, ita ut sitiat, ut si potest, febriat, quia interventu febriculae dissolvitur omne vitium suprascriptum. inde dato fabam solidam; si non habueris, dato tisanam; si horum nihil profuerit, necessitate cogente circum auriculas urito et collum transversis cauteriis.

297 Item alia ad frigus vel ad robur unctio. cerae lib., resinae terebinthinae — VIII, ⟨opopanacis — II,⟩ medullae cervinae — II, styracis — IIII, bacae lauri selib., olei laurini prout opus fuerit: haec in unum decoquito in aqua et inde aut in sole calido aut in balneo perfricetur usque ad sanitatem.

298 Ad eundem morbum. turis pollinis selib., vini veteris quod sufficit.

299 Ad eundem morbum potio. opopanacis — II, styracis — III, gentianae — III, mannae croci — II, vini veteris quod sufficit, simul dato. curabis.

300 Potio ad robur. picis liquidae — II, bacarum lauri

---

2 callidissime ‖ 5 usta] ista | litio | 6 ficurneam ‖ 7 prebere ‖ 9 ante omĩs | callido ‖ 14 offalas ‖ 15 ut si] *fortasse* et si ‖ 19 Auriculas uriculas | cautheriis ‖ 21 terebentinae | opopanacis — II *addidi ex Vegetio* ‖ 22 bacas (*an* bacarum?) ‖ 23 laurini] urini *R* irini *Veg.* ‖ 26 pollinem ‖ 28 ypopanacis | storacis

lib., nitri —, turis pollinis —, panacis radicis —, vini sext. II, olei sext.: haec omnia trita vino et oleo miscebis et dabis.

Item alia potio ad eandem passionem. bacarum lauri 301
lib., nitri — I, turis —, silis Gallici —, petroselini —: haec omnia contusa et cribrata vino et oleo temperabis tepidamque potionem faucibus infunde; et unctionem facies huiusmodi: bacarum lauri lib. II, picis liquidae lib., panacis radicis — I, turis pollinis selib., vini veteris sext. II, olei sext.: haec permixta sole tepido perungito. si nihil profuerit, caput adurito et pelle lanata caput contegito.

XXIIII. Ad eos qui sanguinem meiant aut cacant aut per nares emittunt aut vomunt aut si sanguis nimius per venam percussam exierit et contineri non potest.

PELAGONIVS ARZYGIO SVO

Frequenter equos, etiam cum sani sunt, nimius san- 302
guis nocet. interdum enim cum copia sanguinis erit quacunque, erumpit et profluit, quod ut ne accidat in generoso custodiemus; frequentius etiam attenuati et miseri equi urina sanguis est: sed hic aut nimio ascensu aut labore ponderis aut itineris, ille otio et nimia pinguedine. quod cum acciderit, his curari convenit. si otiosus equus aut pinguis urinam sanguinem fecerit, sanguis de matrice detrahendus est et potionandus est lacte caprino, amulo, ovis III et herbae urceolariae suco, attenuato autem sanguinem detrahere contrarium est.

---

1 lib.] *γō α′ M* | nitri —] *νίτρον ματρονικίου γō* c′ *M* | panacis radicis —] ypopanacis radicem *R πάνακος ῥίζης γō α′ M* ‖ 2 trita] ita ‖ 5 lib.] *γō ϛ′ M* ‖ 6 cõtunsa ‖ 9 radicẽ | pollinẽ ‖ 10 permista ‖ 17 ARZIGIO *R ἀρσίπῳ H ἀρσίπω P Ἀρσιγίῳ M* ‖ 18 equos] equis *Sarchiani* ‖ 23 pinguidine ‖ 27 orciolariae

303 Item potio ad ipsos certissima. tracanthi sem. in vino infundes, opii scrp. IIII, styracis scrp. III, nucleos pineos CCX: haec simul deteris diutissime et magnitudinem nucis Abellanae cum vini sext. per cornu faucibus infundes per dies septem. hoc etiam et hominibus prodest fabae magnitudinem cum ovo dedisse.

304 Item si sanguinem reiecerit, prodest genestae sucum cum vino dare aut porri sucum ⟨cum⟩ lixivo et oleo faucibus infundere.

305 Item si sanguis per nares fluxerit, linteolum et lanam combures et per fistellam in nares exsufflas.

306 Si equis spuma per os fluxerit cibique fastidium sustinuerint, rosmarinum in aqua infunde et inde os foveto, addito et folia lentisci.

307 Item aliud Columellae. si sanguis per nares fluxerit, periculum adfert; quod reprimitur infuso naribus viridis coriandri suco.

308 Ad eos qui sanguinem meiant aut cacant, Flori. sanguis de palato mittendus est et asphodeli radicem cum vini sucidi sext. II deteris diligenter et farinam triticeam diligenter cernis, rossyriacum in aqua diu decoquis et commixta omnia diligenter per os faucibus infundes; sane non multum ambulet. praeterea ventrem aqua et nitro perfundis, similiter et faenum et hordeum. rursus si per nares fluit sanguis, aqua satis frigida caput ipsius fovebis adiuncto in aqua modico sale.

309 Item ad eos qui sanguinem vomunt. absinthium, spicam nardi in caccabo novo in aqua decoques et potionas.

310 Item si sanguis nimius per venam percussam perruperit. osticinum conterito minute et apponito in plagam; aut si defuerit, stercus ipsius equi fluentibus venis admoveto, aut si perseveraverit, urito subtiliter propter nervos.

---

2 *στροβίλια ἀριθμῶν ιβ' H στροβίλια ἀριθμῶ ιβ̄ P* ‖ 7 reicerit prodeeest geneste ‖ 12 equos spumam per os luxerint (*fortasse* spumae — fluxerint) ‖ 17 coliandri ‖ 19 asfodeli ‖ 23 preterea ‖ 24 fenum ‖ 30 hosticinum | minutę | aut] au

Item aliter. floccum tomenti intinctum oleo venae 311
admoveto aut assem ligneum in vena, de qua sanguis fluit, deponis et ligas. praesens remedium est.

XXV. De vulneribus vel de emplastris.

Si in dorso ulcus erit, tithymallum cum melle et 312
nitro uvaque passa simul levigatis et ervo molito, mixtis uteris.

Item si vulneribus pili nati fuerint et cicatricem coire 313
non siverint, cancrum et uvam passam silvaticam, levigata in aceto fervescant et ulceri imponito; vel rossyriacum ⟨cum⟩ satureia et sale hammoniaco simul levigato et melle mixto decoquito. prodest.

Medicamina ad omnia vulnera. turis scrp., aluminis 314
scrp., sevi bubuli scrp. VIII, olei cedrini acetabulum, olei communis hem. dimidiam, cerae quod sufficit. sane cum crusta cauterii ceciderint, tithymallum cum melle et nitro unguis; si autem citius vulnus sanare volueris, chamaeleontis radicinam combustam vulneribus sparges. si vulnus putruerit, hellebori nigri scrp. II teris et cum oleo cedrino uteris.

Ad omnia vulnera. ervum siccum frigito et tunsum 315
cribrato; ante tamen calida vulnera fomenta et sic pulverem mitte.

Ad omnem tumorem. cretam cimoliam, ⟨oleum⟩ Hi- 316
spanum cum aceto permisce, turis pollinis — IIII, bulbos tritos, cocleas tritas simul misce et tumentibus locis admoveto. si hiems fuerit, calidum imponito, si aestas, frigidum.

Si equus vulnus chironium habuerit, sic curabis: bras- 317
sicae aridae radicem, cupressi pilulas, porrum sectivum,

---

3 depones | ligans ‖ 5 dorsum | tithymallum] Titū Malliū *R* tritum allium *Sarchiani* ‖ 6 herbo | mistis ‖ 9 sinerent ‖ 12 misto ‖ 16 crusta[r] cauteri | Titū Malliū ‖ 18 chameleontis ‖ 19 Mellebori ‖ 21 herbum ‖ 24 ⟨oleum⟩ Hispanum] hispanam *R* ἐλαίῳ σπάνῳ *HP* ‖ 27 hiemps | callidum ‖ 28 huit̃ ‖ 29 aride

auripigmentum melle decoquito et omnia permixta vulneribus imponito.

318 Malagma. cerae lib. ⟨III⟩, resinae frictae lib. III, olei p. III, spumae argenti lib. III: omnia pariter permixta, uteris.

319 Malagma ad combusturam. corticem mali aqua coquis et imponis: miraberis.

320 Compositio malagmae. cerae Punicae — VI, iunipiri nigri — IIII, picis durae lib., bacarum lauri — IIII, resinae frixae — VI, piperis —, laseris — II, turis masculi — II, olei puri — VII, olei cyprini — II: haec omnia cocta in aqua frigida coire patieris, et cum in modum ceroti fuerit factum, articulo imponis.

321 Malagma ad nervorum dolorem vel tumorem. cerae lib., medullae cervinae — VI, murrae — III, pulveris cocliaria II pariter mixta coquis et uteris.

322 Causticum calidum. spumae argenti lib., nitri — III, hammoniaci — VI, misy — III, lepidae Cypriae — VI, resinae frictae — VI, cerae lib., aeris usti — III, cerussae — VI, olei sext.

323 Compositio caustici. picis durae lib., resinae frictae ⟨lib.⟩, resinae scabialis lib., picis Brittiae ⟨lib.⟩, opopanacis lib., galbani —, propolis —, castorei —, sulphuris vivi —, guttae hammoniacae ⟨—⟩, murrae troglitis —, styracis —, turis masculi —, bituminis Afri —, cerae lib., medullae cervinae — II, hyssopi — II, colophonii —, panacis radicis ⟨—⟩: haec omnia mollissimis carbonibus decoquis et cum necesse fuerit uteris.

324 Compositio traumatica ad omnem apertam ungulam confirmandam. chalciten, aloen, misy, aeruginem, aes ustum: haec tunsa melle permisces et aceto temperabis.

---

1 auripim̃tũ | permista ‖ 3 ⟨III⟩ *restitui ex HP* | fricte *R* *ἄφρας HP* ‖ 4 permista ‖ 8 dure ‖ 9 frixe ‖ 14 myrrę ‖ 17 hammoniachi | mysi | Cypriae] ciprini ‖ 18 resine | aerisusti] aesisti ‖ 20 dure ‖ 21 ypopanacis ‖ 22 ꝓ̄polis ‖ 23 gutte | mirre ‖ 24 *ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς γō ἒξ κηροῦ γō ἒξ HP* ‖ 25 ysopi | colofoni ‖ 26 radicem ‖ 27 decoqueris *R*[1] (er *litt. delevit Polit.*) ‖ 28 apertam *Sarchiani:* aperti ‖ 29 calciten | misy] nisi | ęsusti

Item alia. mellis —, aeruginis quod sufficit; mel 325
decoquis et cum frigidum fuerit, tunc ei aeruginem mittis
et acetum modice et sic imponis.

Malagma. cerae lib. III, olei p. III, spumae argenti 326
lib. III: omnia pariter permixta, uteris.

Pastilli ad omne genus valetudinis. iris Illyricae —, 327
aristolochiae longae ⟨—⟩, gentianae —, argivi —, murrae —,
pulveris cicerculae —, hyssopi —, ari Gallici —, spicae
Indicae —, abrotoni —, crocomagmae ⟨—⟩, turbisci —,
petroselini —, seminis apii —: haec omnia tunsa et cri-
brata cum vino et melle et piperis granis L, dabis sin-
gulis animalibus terna cocliaria per triduum.

Ad ulcus omne medicamentum. murrae ⟨—⟩ II, mellis 328
cyathos II, absinthii — II, absinthium tundito, oleum et
ceram coquito; cum coxeris, frigidum fiat et sic absin-
thium mitte et subigito, ut ceteris misceatur, in panno
impone per triduum et dolori satis prodest.

Anacollema ad articulos et ad gambas et ad aquatilia. 329
galbani lib., styracis lib., bidellae lib., meconii lib., ru-
bricae lib., resinae terebinthinae lib., simulae p. IIII, men-
tae selib.: haec decocta et tepida suprascriptis vitiis
alligato.

Anacollema ad armos. croci selib., turis pollinis selib., 330
rubricae Afrae selib., siliginis floris hem., bulbos Afros
n. XX, cocleas Afras n. XX, mentae selib.: haec omnia
contundes et cum aceto quod sufficit temperabis.

Anacollema frigidum. croci selib., turis pollinis selib., 331
rubricae selib., bulborum Afrorum selib.; coclearum Afra-
rum selib., simulae hem., mentae, aceti quod sufficit.

Anacollema ad armos sive ad lumbos equorum. simulae 332
scrp. II, turis pollinis lib., ova gallinacea III, sed album

---

1 eruginis ‖ 2 eruginem ‖ 4 spume ‖ 5 permista ‖ 6 ualitudinis ‖ 7 longe | myrrę ‖ 8 ysopi ‖ 9 crocidragmā ‖ 10 api ‖ 13 *σμύρνης γõ ς' M* ‖ 14 absinthi | absẽtiū andito ‖ 15 absentiū ‖ 18 anacollem | cambas ‖ 19 Delle | rubice ‖ 20 terebintinae ‖ 23 anacollem ‖ 24 flos ‖ 27 Anacollum Afrigidiū ‖ 28 rubicę | bulbos afras | cocleas afras ‖ 30 anacolles ‖ 31 lib.] *γõ α' HP* | *ὠῶν τὰ*

de ovis proicito et cetera aceto subigito et facito tractam et sic utere aut in armo aut in lumbis.

333 Compositio liparae. cerussae, spumae argenti — singulas et oleum et vinum quod sufficit et ita ut singula diligenter teras. facit et ad colla et ad vulnera supplenda, si caro defuerit.

334 Ad vulnera id est ad scabiem clausam. aeruginem Campanam cum aceto decoquis, quamdiu spis⟨sum videris⟩, et teris diligenter et uteris.

335 Ad vulnera sordida, quae pataginant. alumen, sed scissum, cum melle decoquis ad lentos carbones et vulneribus imponis et cum coquis, ne ebulliat observabis.

336 Emplastrum viride. cerae lib., olei cyprini — VIIII, olei myrtini p. II s., adipis anserinae — II, oesypi — II, aeruginis — III, galbani — III, resinae terebinthinae — II, turis pollinis — II: haec omnia in caccabo decoques et cum necesse fuerit uteris.

337 Fomentatio ad omnes tumores sive duritias. hibiscum vino decoquis et conteris cum axungia et sic uteris, aut herbam Sabinam tritam cum rosacio decoque.

338 Compositio emplastri. nitri po. IIII, bituminis Iudaici $\overset{o}{p}$. III, aeris usti $\overset{o}{p}$. III, cymini $\overset{o}{p}$. III, feclae $\overset{o}{p}$. II, nitri floris $\overset{o}{p}$. II, aeris floris lib., silphii lib., sulphuris vivi lib., axungiae $\overset{o}{p}$. II.

339 Emplastrum alio genere. aeruginis selib., aeris usti selb., feclae selb., nitri selib., salis hammoniaci selib., veratri nigri selib., bituminis selib., axungiae selib., chalcanthi selib.

ὠχρὰ δύο H ‖ 1 fractam ‖ 7 eruginem ‖ 8 quamdiu spissum videris] quam dinespis (*aut* diuespis) ‖ 12 inponis ‖ 13 cere ‖ 14 oesypi] isopi *R* *οἰσύπου HP* ‖ 15 eruginis | terebentinae ‖ 17 pollinẽ — II *R* *ἀλεύρου τὸ ἀρκοῦν HP* ‖ 21 iudeici ‖ 22 aesistis | cumini ‖ 23 flos | flos | silpi ‖ 24 axungie ‖ 25 eruginis | aesisti ‖ 26 nitri] *νίτρου κεκαυμένου PH* ‖ 27 uerati | axungia selib. *R* *ἀξουγγίου λίτραν μίαν HP* | calcanti *R* *χαλβάνης HP*

Compositio emplastri. cadmiae ⟨selib.⟩, aeris usti selib., **840** aeruginis selib., bituminis Iudaici selib., veratri nigri selib., feclae selib. [— VIII], salis hammoniaci selib., nitri selib., axungiae selib.

Emplastri compositio. rhododaphnes selib., feclae selib., **841** bituminis selib. — II, sulphuris vivi selib., aeris usti selib., aphronitri floris selib., nitri floris selib., axungiae selib., euphorbii selib., hyssopi p̊. V, gentianae p̊. II, herbae vettonicae lib., panacis radicis selib., marrubii Pontici selib., costi selib., aristolochiae rotundae selib., styracis p̊. II, opopanacis Afrae selib., trixaginis selib., rutae silvaticae seminis selib., petroselini Macedonici selib., acori Pontici selib., mellis p̊. IIII.

Medicaminis traumatici compositio. chalcitis lib., misy **842** lib., aeruginis — III, stercoris columbini lib., aceti scrp. II, mellis — IIII. decoquis et sic uteris.

Traumaticum aromaticum. floris spumae p. II, resinae **843** terebinthinae lib., galbani lib., turis pollinis p. II, violae p. II, resinae Colophoniae p. II, styracis p. II, opopanacis lib., propolis lib., misy lib., visci lib. s.

Compositio spodii. auripigmenti hem., calcis vivae — V, **844** chartae combustae quod satis erit.

Compositio liparae. spumae argenti — VI, cerussae — I, **845** vini sext. s., olei lib. et — III.

Item aliter. spumae argenti, cerussae partem, turis **846** masculi, olei, croci et mellis boni: omnia cum aequo modo conteris.

---

1 camniae aesitii ‖ 2 eruginis | iudeici | uerati ‖ 3 hamoniaci ‖ 4 axungia ‖ 5 rododafnis | feclae] fisclę *sive* fifclę ‖ 6 sulphur vivum | aesitii ‖ 7 afronitri ‖ 8 euforuii | isopi ‖ 9 vectonicae | pannacis radicem | marrubi ‖ 11 ypopanacis | trexogonis ‖ 12 machedonici ‖ 14 chalchitis | mysi ‖ 15 eruginis ‖ 17 flori spume ‖ 18 terebentinae ‖ 19 stiracis | ypopanacis ‖ 20 mysi ‖ 21 auripigmētis hem̃ ‖ 22 carthę cōbustę ‖ 23 spume

XXVI. Medicamina ad scabiem quaecumque in pecore nasci potest.

347 Pecus cum scabiaverit, non statim curari debet, ne res periculo superveniatur et in morbum se convertat. postea sane cum iam eruperit scabies, sanguinabis eum iuxta genua et de coxis vel de gambis et sic uteris isto medicamine: asphaltum et sulphur vivum et picem liquidam et butyrum et quod Graeci dicunt *γλοιὸν παιδικόν*, haec omnia aequis ponderibus simul deteris et inde totum cor- cod.B f. 37 pus perlinas. sane diutissime teris et bene, et sic linas in sole.

348 Aliud. acetum acre *καὶ γλοιὸν παιδικόν* et picis liquidae modicum et cedriam, omnia simul decoque et cum fervet, peniculum in fuste ligato et sic linas totum corpus. sane prius lotio humano calidam commisces et inde, priusquam inducas medicamentum, lavas corpus pecori et sic ungues in sole.

349 Aliud. asphaltum et sulphur aequaliter conteris et adiunges olei modicum et perungues. sane in sole ungatur.

350 Aliud. adipem porcinam cum pice et cera aequaliter resolvis et sulphur cum oleo calido deteris et omnia supradicta commisces et cum calet perungues.

351 Aliud. adipis porcinae libram, cerae semunciam, sul-

---

4 periculoso preueniatur ‖ 5 eum] *fortasse* equum ‖ 6 iambis ‖ 7 asphaltum at] asf *R*[1] asfaltū ē *Politianus in margine* ‖ 8 TàYONΠAIàIKON (*praeterea in marg. manu Politiani* TàYONΠA'AKON) ‖ 10 linias *R* ‖ 12 aliud] ad scabiem *B* | *καὶ γλοιὸν παιδικόν*] RàITàYUNITIàIàN *B* (*ultima littera* N *potius quam* U, *Eichenfeldius legerat* raitayuniti . . . .) KΔITAYONΠAIàIKON *R* ‖ 13 cedriae *B* | decoquis *R* | ferbet *B* ‖ 14 et] *om.* *R* | linas] udas *B* | sane lotio humano calido priusquam ind. med. *B* ‖ 16 unges *R* ‖ 18 asfaltum *BR* | sulfur *B* | equaliter *R* | conteris et] et *om.* *B* ‖ 19 perunges *R* | sane *et* ungatur *om.* *B* ‖ 20 aliud] item *B* | et *om.* *R* | equaliter *R* ‖ 21 soluis *B* | sulfur *B* | callido *R* | teres *B* ‖ 22 supra adiuncta *R* | perungues] inlinas uel perungis *R* ‖ 23 aliud] ad scabiem *B* |

phuris — II, bituminis —, olei selibram, picis liquidae cyathos II⸣: quae conterenda sunt conterito et permisceto omnia et coquito ⸢et ita perunguito⸣. Bf. 37r

Item aliud. cerae selib., adipis porcinae lib., picis 352
liquidae cyathos IIII, olei selib., sulphuris — II, bituminis —: haec coquito et equum perfricato, usque dum sanguis exierit. inde perunguito semel in die.

Item ⸢aliud. lotii veteris faecis scrip. I, stercoris 353
suilli selib., faecis olei heminam, sulphuris — III, picis liquidae cyathos III: haec omnia coquito, ut liquida sint, et calido loco perunguito equum semel in die usque ad sanitatem.

Item aliud. bituminis p. II, sulphuris vivi selib., cerae 354
lib., turis mannae selib. teris et commisces in oleo, in quo ante bullierit anchusae fasciculus unus, et sole calido ungues. sine sole non habet medicamentum virtutem nec effectum.

Item aliud. in stabulo hordeum quod nascitur quasi 355
spica nigra contundes et misces olei cyprini quod sufficit, et tepidum sole calido perungues.

Item aliud. ranas in aqua coques et colliges unctum 356
ipsarum et commisces⸣ lenticulam et adipem et oleum et tepefactum perungis.

Ad scabiem. cucumeris silvatici radices lavas et pinsas 357
et in caccabo novo cum oleo quantum sufficit decoquis et uteris.

Item aliter. sulphur cum vino candido decoques et uteris. 358

---

adipis porcinae libram] adipes porcinos libra *B* adipis lib. *R* | semunciam] ꞓ *B* sem. *R* | sulfuris *B* || 1 bituminis —] *om.* *B* | selibram] S *B* selib. *R* || 2 cyatos *B* cyat. *R* || 3 perungues *B* | *352 om.* *B* || 4 porcine || 5 cyat. || 8 lotei *BR* | facies *B* | scrip. I *B* scrip. *R* | stercus suillum *R* || 9 facies *B* | sulfuris *B* || 10 cyatos III *B* cyat. IIII *R* κυάθους τρεῖς *HP* || 13 aliud *om.* *B* | sulfuris S *B* | cerae lib. turis mannae selib. *om.* *B* || 14 teres *R* || 15 ancusae fasciculum unum *B* || 16 ungis *R* | sine] sane si *B* || 18 Item aliud] aliter *B* | in stabulo hordeum] tibium hordeu≡ (m *eras.*) *R* || 20 et *om.* *B* | perunges *R* || 21 aliud *om.* *B* | colligis *R*

359 Item aliud salutare remedium in initiis adeps vituli marini, sed si iam inveteraverit, vehementioribus opus est remediis. propter quod bitumen cum sulphure et atroci pice liquida axungia veteri mixta pari pondere coquuntur atque ea compositione curatur, ita ut prius scabies ferro erasa perluatur urina hominis.

360 Item aliud. picis liquidae sext., sevi caprini p. II, cerae lib., aluminis scissi lib., sulphuris vivi lib. s.; in unum decoquis et ante equum scabie laborantem aqua salsa lavabis. hoc per triduum uti debebis; certum remedium est.

361 Item aliud apopiras. folia rhododaphnes cum oleo coques addita pice liquida cum cera. certissimum remedium est.

362 Item ad scabiem. ranam rubetam occide et cum vino et aqua in sartagine decoque eiusque suco ungito; vel pice cum melle sulphureque et vini faecibus veterrimis et stercore ovillo commixtis contra pilum fricato; vel sulphuris, cedriae, turis pollinis, aristolochiae, nitri unciis binis in singula iumenta, picis liquidae selib., olei sext. II, aceti heminis ternis concoctis contra pilum ungito, prius strigilibus aut testis exasperato corpus equi; vel harundines combures et priusquam in favillam persolvantur sublatas pinsas vel conteres cribroque tenui cernes et ita oleo miscebis contraque pilum iumentum unguis.

XXVII. Ad lethargos.

PELAGONIVS FESTIANO SVO

363 Scripsisti mihi equos tuos gravissimo vitio vexari, nam et adseverasti et frequenter iacere et semper dormire ac propterea nec cibum capere et consequenter macilentos videri. passio haec gravis est et observanda

---

3 remediũ | attroci || 4 coguntur || 6 perlauatur || 9 scabię || 12 rododafnes || 17 fecibus || 18 cōmistis || 19 pollinem || 22 testes || 24 cibroque || 31 macillentos | hec

ne accidat. quae si evenerit, medelae quas scribimus adhibeantur. nam hunc morbum peritissimi huiusce artis mulomedici lethargum appellant. equum si lethargum videris, facies molliter stabulari, ita ut paleis aut straminibus stabula consternantur, et frequenter manu excitetur, ne dormiat. prodest etiam et frequens deambulatio, sed si ante quattuor pedes ⟨in⟩ fomentum de aceto et sale et furfuribus de tritico miseris; tunc eadem ipsa potio, quae recipit in se furfures triticeos, sales et poscae sext. II, faucibus infundatur.

Item aliud Flori. herbam Artemisiam tunsam ⟨cum⟩ 364
oleo et modico lixivo dabis per cornu.

Item potio ad lethargos Optati. primum est ut le- 365
thargum hordeo abstineas praebendo fabae solidae sext.; tunc sanguinem de cervice detrahe, inde his medicaminibus potionabis. acori Pontici — III, calami Syriatici p. V, spicae nardi Indicae ⟨— V⟩, capparis radicis — V, tunsa et cribrata una miscebis et cocliaria III in sext. aquae tepidae dabis, et cum coeperit adaquari, aquam tepidam praebebis, sed non multam ne avide bibat. sane assidue aut flagello aut voce excitari debet, ut paulatim vitium diligentia elimetur..

XXVIII. Potiones ⟨omnes⟩ et omni tempore necessariae.

B f. 41

[Pulvis omni potioni anteferendus. gentianam, aristo- 366
lochiam, murram, bacas lauri, rasuram eboris aequis ponderibus in pulverem rediges, de quo potionabis contra omnes morbos sic. decoques in vino iunci radices et mar-

1 que | medellę ‖ 3 appellante cum ‖ 9 que | triticeas salis ‖ 11 *μετὰ ἐλαίου H* ‖ 16 acori Pontici] acripontici *R* *ῥέου Ποντικοῦ HP* | p. V] *γō ε′ HP* ‖ 17 indice | radicem ‖ 19 ceperit ‖ 22 diligentiae limetur ‖ 25 om**bus potionibus *B* | gentianae aristolochiae *B* ‖ 26 murram] mur*** *B* myrrã *R* | bacas] uacarum *B* | rasuram eboris] rasuraebori* *B* rasuram aeboris *R* ‖ 27 redigis *B* ‖ 28 sic *om.* *B* | radices *B* radicem *R* *ῥίζας HP*

rubium, colas ipsum vinum et adiuncto pulveris cocleare uno pleno potionas per triduum. si febriunt pecora, in aqua decoquis iunci radicem et apium, colas, adiungis pulveris cocleare et mellis modicum, ut sit aqua mulsa, et sic potionas per triduum. contra venena autem pulveris plus quam cocleare cum vini sextario et olei hemina deicis per triduum.⌉

367 Potio quadrigaria id est pulvis tracanthi —, cy-
B f. 41' mini —, petroselini —, ⌈uettonicae lib., saxifragae — I, casiae fistulae — I, iris Illyricae —, meliloti —, radicis absinthii Syriaci —, hyssopi fasciculos II, euphorbii —, mannae turis — I,⌉ zingiberis —, murrae —, folii —, gentianae —, herbae Sabinae —, ⌈piperis — I, turis masculi —, costi —, sertulae Campanae —, opopanacis — I, spicae⌉ Indicae —, schoenuanthus —, hammoniaci —, cinnami —, abrotoni —, radicis panacis —, seminis rutae —, strobilos minutos virides XXV, nuclei — V, glycyrrhizae ⟨—⟩. haec omnia contusa et cribrata servabis et cum necesse fuerit vino permixta dabis.

368 Potio glutinosa. murrae — II, olei — II, cymini — II, tracanthi — VI, croci — I, tepida cum vino dabis.

369 Pulvis quadrigarius. acori Pontici —, murrae — III,

---

1 ipsut *B* | adiunctum *B* | puluere *R* | cocliarium unum *B* cocliare uno *R* ‖ pl*num *B* *om.* *R* ‖ 3 decoques *B* | radicem *B* radices *R* *ῥίζαν* *M* | appium *B* | adiunges *B* ‖ 4 cocl*are *B* cocliare *R* ‖ 5 autem] au* *B* at *R* ‖ 6 cocliare *BR* | hem*nam *B* ‖ 7 per triduum] per dies III mac .. *B* (*ἐπὶ ἡμέρας γ'. χρῶ δὲ ὡς μεγαλοφυεστάτῳ βοηθήματι M*) ‖ 8 trachanthi | ormini ‖ 9 uettonicae lib. *B* brettonice — *R* *βεττονικῆς γō ϛ' H* (*γō ἓξ P*) | saxifragi — *R* *σαρκοφάγου γō α' HP* ‖ 10 cassiae fistulae — I *B* cęsie fistule — *R* | irisilliricę — *R* (*om. B*) | meliloti —] *om.* *B* melli loti — *R* | radicis absinthii Syriaci —] *om.* *BHP* radices absinthi syriaci — *R* ‖ 11 ysopi *BR* | II] duos *B* | euphorbii —] euphorb. *B* euforbi — *R* ‖ 12 manne *R* | mirrę ‖ 13 herbae Sabinae —] *περδικίου βοτάνης λίτραν α' HP* | turis masc. —] *om.* *BH* ‖ 14 sertulae *B* sardae *R* | ypopanacis *R* ‖ 15 spicis *R* | scyrmãthos ‖ 16 habrotoni | apopanacis *R* (*om. H*) ‖ 17 semen ‖ 18 glycyrize *R* *γλυκορίζου γō α' H* | contunsa ‖ 20 myrre | ormini *R*[1] (*cf. 367*) ‖ 21 *τραγακάνθης γō β' HP* ‖ 22 ponti | myrrae

piperis sem., crocomagmae — II, gentianae — II, folii — II, iris Illyricae — III, hyssopi —, malabathri — II, centaureae —, costi — II, styracis — II, scordii — II, sili Pontici — II.

370 Potio hiemalis. in uno capite. croci, costi, petroselini Macedonici, murrae, turis masculi, tracanthi, trixaginis, vettonicae, cumini Alexandrini, croci mannae, piperis ⟨—⟩ singulas singulis capitibus, vino et oleo quod sufficit adiunctis ovis permisces cum suco tisanae; adiungis etiam palmulas XXV, bulbos XXV, caricas XXV, caprinos adipes, catulum brevem, quem madefactum ex aqua et percolatum diligenter suprascriptis adiungis; addito olei quod sufficit et omnia rursus permixta diligenter per cornu animalibus infundes.

371 Potio aestiva. in capitibus quattuor. tracanthi — II, crocomagmae — II, abrotoni — II, cardamomi — II, glaucii — II, petroselini — II, zingiberis —: haec omnia permixta rosato per cornu dabis. addis etiam porrum sectivum, porclacae quod sufficit, arum Gallicum, ova quattuor, apium, olei quod sufficit, uvas passas enucleatas: temperabis simul et dabis.

372 [Potio equis intrinsecus laborantibus aut qui morbo temptantur. et ii qui siccas nares habent, facile curantur hac potione. tisanae sucum, defriti cyat. II per triduum dabis; postea decoctam ⟨facies sic⟩: hyssopi — III, palmulas XX, rutae viridis fasciculos II, fabae et faeni Graeci cyat. VI; universa cum aqua caelesti decoque et tepefacta dabis.]

373 Potio omni tempore faciens. in singulis capitibus. costi —, meliloti —, hyssopi sicci —, iris Illyricae —,

---

1 crocomagmae — II] croci dragmas II *R* κροκομάγματος γο̄ β' *HP* ‖ 2 illiricae | ysopi | malabatri | centaurę ‖ 3 storacis | scordeum | sili pontici *R* ἅλατος ποντικοῦ *HP* ‖ 5 hyemalis ‖ 6 macedomici | fraxaginis ‖ 7 mannam ‖ 8 capitis ‖ 15 estiua ‖ 16 crocidragmas — II | cardamoni ‖ 17 glauci ‖ 22 *cf. 396* ‖ 24 hec ‖ 25 isopi ‖ 26 greci ‖ 27 cum] cū in ‖ 30 melliloti | ysopi | illiricę

aristolochiae —, ⟨murrae⟩ troglitis —, laseris —, draconteae —, centaureae —, iunci ⟨—⟩, gentianae —, spicae nardi —, spicae [—] Celticae —, folii —: haec omnia tundis et cernis et facis pulverem, cui commisces si potionem facis aestivam, croci —, tracanthi — III, mellis quod sufficit, vini veteris sext. VI, crocum ⟨in⟩ vino infundes, tracanthum in aqua calida; sin autem potionem facis hiemalem, omnibus suprascriptis adiungis piperis triti — III et sic per cornu dabis.

374 Item potio aestiva. croci — infundes in vino, tracanthi — III infundes in aqua calida et teris simul diligenter; quibus adiungis porrum virginem et apium viride et iterum in se diligenter teris; quibus commisces porclacae sucum et lac caprinum, ova, oleum rosacium, mellis — III et passi sext. et vini veteris quod sufficiat, et dabis per cornu triduum.

375 Item alia potio, herbacium. bŭtyri —, mellis lib., axungiae veteris selib., dactylos XV, uvae passae sext., bulbos n. X, lini seminis tunsi hem., faeni Graeci tunsi hem., ari Gallici quod sufficiat, croci —, tracanthi — III: haec omnia simul trita commisces cum melle et ovis et oleo et passo sufficiente et dabis per triduum.

376 Potio Apsyrti. hyssopi — II, rosacii —, costi —, malabathri — II, petroselini Macedonici —, croci ⟨—⟩, tracanthi —, piperis albi —, turis ⟨—⟩, murrae ⟨—⟩.

377 Item alia ad cholera eadem Apsyrti. vini veteris sext. III, olei boni sext., mellis sext., piperis albi —, ova XII.

378 Potio hiemalis simplex. vini veteris sext., olei selib., piperis —, rutae viridis — VI, tracanthi — VI, mellis — VI, ova quot volueris et passi quod sufficit.

---

1 Dracontęę ‖ 4 cernes ‖ 5 *κρόκου γō α' τραγακάνθης τὸ ἴσον H* ‖ 7 callida ‖ 8 hyemalem ‖ 11 aquam calidam ‖ 13 pclacę ‖ 15 *μέλιτος γō δ' HP* | passi ‖ 17 buturi | lib.] *γō α' H* ‖ 18 axungia | selib.] *λίτραν α' HP* | dactilos XV *R* *φοίνικας ἀριθμῷ ιβ' HP* ‖ 19 seminis] semē | greci ‖ 22 passu ‖ 23 absyrthi ysopi | rosaci ‖ 24 malabarathri ‖ 25 myrrę ‖ 26 colera (colerā *R*[1]) | absyrthi ‖ 28 hyemalis ‖ 29 *πηγάνου χλωροῦ γō ι' HP* (*sed Veg.* uncias VI) ‖ 30 quod

379 Potio ad omnia. tisanae sext., faeni Graeci sext., betarum fascem I, caricas XX, olei $\overset{o}{\mathrm{p}}$. II, lactis asinini quotiens potionaveris sext. I.

380 Potio refrigeratoria. vini veteris sext., olei summi selib., mellis selib., ova quot volueris, aquae frigidae quod sufficiat.

381 Item alia. mannae turis scrp. cum vino candido tepefacto per narem sinistram mittes.

382 Potio equis tussientibus. abrotoni selib., hyssopi Cretici selib., opii $\overset{o}{\mathrm{p}}$. X unius, rutae $\overset{o}{\mathrm{p}}$. X assis, fici —, costi — II, spicae nardi — II, panacis radicis —.

383 Pastilli compositio. seminis cinnami —, murrae <—> II, turis masculi — II, piperis albi — II, spicae nardi — II, schoenuanthus — II, piperis nigri —, casiae — II, cardamomi sem., limniadis semunciam, castorei semunciam, mellis Attici lib., croci — II.

384 Calefactio. resinae terebinthinae, resinae frixae, resinae asclosae, resinae pityinae, cerae, medullae cervinae, olei lentiscini, olei laurini, galbani, opopanacis: haec omnia moderatis ponderibus in ollam missa ad lentos carbones decoquis et facies calefactionem, quae cum se strinxerit, pecoribus et renes et frontem confricabis.

385 Potio omni tempore necessaria, faciens et ad febres. nuclei sext., uvae passae sext., dactylos XX, folia apii sufficienter: omnia simul diligenter teres, quibus bene tritis adiungis passi sext. n. III, vini veteris sext. V et sic deicis per triduum.

386 Item alia calefactio. resinae asclosae — IIII, resinae frixae — IIII, hyssopi — II, cerae — II, medullae cervinae —, opopanacis sem., galbani sem., olei laurini

---

5 quot] quod ‖ 9 habrothoni | ysopi ‖ 11 spice | radicem ‖ 12 compositi semen | myrrae ‖ 13 nardi — *R ut videtur* (— II R^1) ‖ 14 scoemāthos | cassiae | cardamoni sem̄. limniadis semē castorei semen ‖ 16 lib.] λίτρας ε' *H* ‖ 17 terebentinae ‖ 18 osclosae | pytienae ‖ 19 ypopanacis ‖ 24 dactilos | appii ‖ 28 calefactiore ‖ 29 ysopi ‖ 30 ypopanacis

selib., olei lentiscini lib. s., olei simplicis lib.: haec omnia simul missa in caccabum resolvis ad lentos carbones, ut omnia se diligenter commisceant, et facis medicamen, quod cum se astrinxerit, ipso uteris et pecoribus renes hieme et frontem perunguito. facit et ad homines, qui ex frigore nervorum ischiada patiuntur. nihil autem sic hieme pecoribus frigus excludit, nisi ut subinde conditum per cornu accipiant.

387 Hieme sane cum coliculos pecoribus dabis, a pridie eos diligenter discoque et fac pastillos et in oleo et sale trito et petroselino ⟨et⟩ cymino pridie facis manere et
388 alia die sic dabis, ut sentiant condituram. axungiam sane hieme cum dabis, da cum alio et pice liquida: vehementer omnibus intrinsecus vitiis prodest. aestate autem axungiam dabis in melle et butyro et porros dabis in oleo rosacio et sale trito.

389 Potio ad febres interaneas. rosam teres diligenter et infusum in oxymeli tracanthum superadicies et teres diutissime et dabis per cornu diebus quinque. sane die exacta sanguinem ei post potionem emittes.

390 Compositio pulveris quadrigarii. cinnami, spicae Syriacae vel Indicae, croci Siculi, murrae troglitis, schoeni, piperis nigri, piperis longi, xylocinnami, casiae, vettonicae, casiae nigrae, trixaginis, folii, nardi, lentisci, cepae Indicae, acori Pontici, meu, turis masculi, iris Illyricae, piperis albi, [in alio] calami Syriaci, asari Pontici, gentianae [et camistri,
B f.40' laseris Pontici, [[gentianae], petroselini aridi, casiae fistulae: omnia prout volueris aequis ponderibus tunsa et cribrata, uteris.

391 Confectio arteriacae. murrae troglitis — IIII, schoeni

4 astrinserit | hyeme ‖ 5 ad homines] ad omib, *R* *ἐπὶ ἀνθρώποις HP* ‖ 6 schiadam | hyeme ‖ 9 hyeme ‖ 13 hyeme ‖ 17 IntereRaneas ‖ 18 oxymelli ‖ 21 cynnami | syrriacę ‖ 22 mirre | scoeni *R* *σχοινάνθης HP* ‖ 23 xylo cy͂nami | cassiae nigrae trixogonis ‖ 24 acori] *ἀγαρικοῦ P* *ἀγρίου H* ‖ 25 meum (*intell.* …lliricae ‖ 26 siriaci ‖ 27 cassiae *BR* ‖ 28 uoles *R* | equis …rę *R* | troglites *B* | schoeni — III] scynu — III *B*

— III, cinnami — V, piperis albi — V, piperis nigri — IIII, casiae — III s., resinae Colophoniae — V, aristolochiae — IIII, acori — III, bacarum lauri — III.

Item arteriaca ad tussem. murrae — III, piperis — III, 392 lini seminis fricti lib., uvae passae sext., nasturcii sext., mellis sext., nuclei sext.: decoques et arida contundes et melli miscebis. cum dare volueris, globulos facies in modum nucis et in os per dies octo deicis. curasti.

Item aliter. murrae — III, cinnami — s., croci — III, 393 turis masculi — IIII, nardi Syriaci — IIII, resinae terebinthinae — IIII, piperis albi — IIII, uvae‖ hammoniacae — IIII, folii nardi — II, [tracanthi lib., mellis B f. 40 Attici lib.: arida contundes et cernes et melli miscebis. [panacem myrram aequis ponderibus levigata omnia cum vino per narem infunduntur.]

Potio ad omnia interaneorum vitia: butyrum, mel, 394 opopanacem, murram aequis ponderibus, levigata omnia cum vino per narem infunduntur.

Potio aestivalis. hormini seminis heminam, petroselini 395 heminam, murrae sext. I, sil Gallici sext. I, abrotoni hem.,

---

scoeni — II *R* κρόκου σχοίνου ἄνθος (ἄνθους *P*) ἀνὰ γō γ' *HP* ‖ 1 piperis nigri — V *R* ‖ 2 cassiae *BR* | — III s.] γō τὸ ἥμισυ *HP* | colofoniae *B* colophonie *R* | aristolociae *B* ‖ 3 acori *B* asari *R* ἀκόρου *HP* | — III *B* — IIII *R* γō γ' *HP* ‖ 4 item arteriacā ad tussem *R* aliud *B* | myrrę *R* | σμύρνης γō ι' *HP* ‖ 5 seminis fricti lib. *R* semen frixū lib. I *B* | sext. I *B* | nasturci *BR* ‖ 6 sext. I *B* | mellis sext. *om. BH* | nuclei sext. I *B* ‖ 6 arida] cera *B* cetera *R* ‖ 7 mel *B* | globolos *R* ‖ 8 octo] VIIII *B* ‖ 9 curasti *om. R* ‖ 10 Item aliter] aliud *B* | cinnami — II *B* cy̅nami — s. *R* κινναμώμου γō αs' *H* ‖ 11 turis masculi — IIII] turis masculi — III *B* turis — IIII *R* λιβάνου ἄρρενος γō δs' *H* | syriatici *R* | terebē . . . . . *B* terebentinae *R* ‖ 12 albi — III *B* | uuuę *R* | 13 folium | tracanti (*aut* traganti) libra *B* ‖ 14 aotici *R* | libra *B* lib. *R* | contundis et cernis *R* | melle *B* ‖ 17 interanea *B* | buturum *B* ‖ 18 panacem myrram *R* | equis pō. omnia levigata *B* ‖ 20 horminis *R* | semen *B* sem̅ *R* ‖ 21 myrrę *R* | sext. I *B* sext. *R* | gallicum hem. *R* (ξέστην α' *HP*) | abrotoni hem.] *om. BHP*

apii seminis heminam, schoeni — III, teris et colas et cum aqua mulsa faucibus infundis.

396 Potio equis intrinsecus laborantibus aut qui morbo temptantur. et ii qui siccas nares habent, facile curantur hac potione: tisanae sucum, defriti cyathos II per triduum dabis. postea decoctam facies sic: hyssopi — II, palmulas B f. 38' n. XX, rutae viridis⸣ fasces II, fabae et faeni Grae⸢ci cyathos VI, universa cum aqua caelesti decoque et tepefacta dabis [per triduum.]

397 Potio ad apostaticos. buxi folia et sambuci et cedri aut cicutae coques ex aqua et colatum bene potionabis: obdormiet et lethen daemonis sui accipiet, si tamen soporabitur, ut facile suscitari et ambulare sine vitio possit; vel si calcitrosus fuerit, ipsa potione uteris adiecta aqua frigida ad umbilicum. erit remedium certissimum.

398 Potio ad dolores omnes. pulverem lateris vetustiorem, resinae terebinthinae — I, ⟨in⟩ aqua calida dabis. hoc de experimento est.

399 Item alia. bacas lauri, alium purgatum, murram cum vino candido per nares dabis.

400 Alia. herbam quae⸣ heraclea et panacea dicitur, teres cum vino veteri et dabis.

---

1 api semen *B* | schoeni] scyni *B* scoeni *R* *σχοινάνθης HP* | teres *B* ‖ 2 infundes *B* ‖ 3 aut] uel *B* ‖ 4 iis *R* hii *B* (ii *R supra 372*) | habent]| habent bn͠e *R* (*rectius supra*) ‖ 5 thisanae *B* | defritiqqatos (defritici ciatos *Eichenfeld*) duos *B* (cyatos *R*) ‖ 6 facies sic *om. R* | ysopi — II *B* isopi — III *R* *ὑσσώπου γō β' M* ‖ 7 n. *om. R* | rutae viridis] p** uiridis *B* | greci *R* ‖ 8 quiatos *B* | decoque *om. R hoc loco, habet supra 372* | tepefactum *R* (*supra* tepefacta) ‖ 9 per triduum *om. BM et R supra* ‖ 10 sabuci *R* | cedri] cedr[ae] *B* cedriae *R* ‖ 11 coque *B* | et colatum] colatum *B* et colata *R* ‖ 12 ordomietletem *B* obdormiet et lethe *R* | demonis *R* | accipit *R* | sic *R* ‖ 13 soporaueris *B* soborabitur *R* ‖ 15 certissimum remediū *B* ‖ 16 omnes dolores *B* | pulverem lateris] puluere lateris *B* puluerem teris *R* ‖ 17 terebentinae *BR* ‖ 18 de *et* est *om. R* ‖ 19 item *om. B* | baccas *B* baca *R* | aleum *B* | myrrā *R* | 20 calido *B* | dabis per nares *B* ‖ 21 alia] item *B* | herba quae *B* herba que *R* | hereclea

B f. 38

⸢Compositio pastilli simplicis sed summi. panacis radicem et pollinem triticeam aequis ponderibus tunsa et cribrata vino subigito veteri et facito pastillos et in potionem dato. si perfrixerit aut vulnus fuerit intrinsecus, sanabitur. 401

Potio ad eos quibus pulmones in cursu rumpuntur vel os quibus male olet. spicae nardi, croci, murrae, costi, schoeni, casiae fistulae, piperis albi uncias singulas, eisque ervum molitum pro modo miscebis. quae levigata et cribrata melli admixta diluta per narem sinistram infunduntur. priusquam potionem des, absinthio et nitro cum melle et posca os defricabis.⸣ quibusdam etiam pulmones rumpuntur in cursum coactis aut crebrius tussientibus. hos quidam os transvorasse putant, quod et cibum et aquam avidius appetunt et purulenta reddunt. datur his potio: crocum, casia, nardum, murra, cinnamomum pari pondere trita et permixta omnia cum vini nigri cotula una. si ea defuerint, ervi moliti et permixti vino et aquae calidae tantundem dabis. 402 403

XXVIIII. De rabie vel de cursu lunae vel de insania vel de paralytico.

Solet insania equum tenere, qui praesepium frangit seque morsu lacerat impetumque in homines facit, auriculis micat, oculis est arrectis et splendidis, spumas agit. eum cum diligentia constringito et sanguinem de cervice et cruribus detrahito clausumque in tenebris contineto, donec cibum modice appetat. cum erit patiens, cicutae acetabulum levigatae ex aquae cotula per os infundito et 404

2 pollinis triticeae *R* ‖ 3 in *om.* *B* ‖ 6 ad eos *usque* olet *om.* *R* ‖ 7 myrrae *R* ‖ 8 scyni *B* | cassiae *BR* | unciae singulae *B* — singulas *R* ‖ 9 herbum *BR* | miscetur *B* | que *R* ‖ 10 dilutum *B* | infunditur *R* ‖ 11 des] de *B* | absentio *B* absintio *R* ‖ 12 cum *om.* *B* | os] eos *R* (στόμα *H*) ‖ 13 rompuntur | cursu ‖ 14 quidem ‖ 15 appetant ‖ 16 cassia | myrra cynamomū ‖ 17 permixtā ‖ 18 herbi | permisti ‖ 22 presepium ‖ 24 migat ‖ 28 leuigate ex aqua

lanata pelle caput contegito, aut rutam tritam super caput imponito calideque stabuletur.

405 Ad equum apiosum. primum omnium loco tenebroso stet et mollibus cibis recreandus et hac potione sanandus: apii viridis fasciculum tritum, mellis — IIII, nasturcii B f. 39' triti cyath. II, haec simul cum vino ⟦faucibus infundito; quod si parum profuerit ista potio, caput aduratur, unctionibus calidis perunguatur, quas ad robur ostendimus. collyrio sane oculos inunguito.

406 Potio ad apiosos. primum de temporibus sanguis detrahendus est, deinde potio haec adhibenda: semen apii, spicae nardi, petroselini Macedonici, lactucae semen, papaveris semen cum aqua mulsa permixta omnia dabis diebus quinque caputque eius pellicula oleo madefacta cooperies. certissima ac manifestissima potio.

407 Item potio ad equum rabidum. bacas lauri purgatas et oleum teris in vino candido et per narem deicis.

408 Ad cardiacos. cardiacum autem intellegimus sic: si terrae caput impegerit, si⟧ frequenter sibi ilia mordicus B f. 39 adpetierit, si stans sudaverit, si fas⟦tidium sustinuerit, curandus sic: sinapi et laser in modum fabae, mellis acetabula II, tantundem et aquae calidae, aceti cyathos IIII in unum contere et potiona, et diu deambulet viridemque cibum praebebis aegro pecori, et cum sanum fuerit, venae

---

1 lanata *Veg.*: inlita ‖ 3 appiosum ‖ 5 nasturci ‖ 6 cyath II] *κύαθον ἕνα, οἴνου λευκοῦ κυάθους β' H ut lacuna statuenda sit* ‖ 7 quod si] quae si *B* que si *R* | profuerit ista potio] fuerit usta post *B* | capud *B* ‖ 8 callidis perungatur *R* | quas] quod *B* ‖ 9 collirio *R* | inungito *R* ‖ 10 appiosum *R* | primo *B* | emittendus *B* ‖ 11 api *BR* ‖ 12 lactucae sem̃ *R* | papaueris sem̃ *om.* *B* ‖ 13 permista *R* ‖ 14 capudque *B* | coperies *B* ‖ 15 ac *om.* *R* | manifesta *R* ‖ 16 item *om.* *B* | rapidum *R* ‖ 17 teres *R* | calido *B* ‖ 18 ad cardiacos] CXLVIII . . . . . *B* | cardicum *B* | intelligimus *R* | sic *om.* *B* ‖ 19 terrae caput] est in terra capud *B* | inpegerit *B* impigerit *R* ‖ 20 tidium curandus si sustinuerit sinapi *B* ‖ 21 synapi *R* | acetabula dua *B* ‖ 22 cyatos *B* cyath. *R* ‖ 23 uno *B* | contere et] conteres *R* | diu *om.* *B* ‖ 24 sanus *B*

cervicis laxandae sunt et de posterioribus sanguis mittendus est, ut perpetua sanitas perseveret.

Item in paralytico signa haec sunt: labra prava et 409
dissoluta, lingua passione ipsa moritur, oculus unus minor fit, auris una deiecta. curatio huius talis est. labra scarifabis, unctionibus iis uteris, quae recipiunt in se olei veteris selibram, bituminis selibram, resinae aeronalis selibram, hammoniaci sex]|tantem, galbani —, propolis —, mannae selib., medullae cervinae —, cerae selib. omnia decoquis et uteris.

XXX. ⟨Oculorum curae omnes.⟩

Oculare ad percussum. murrae troglitis sem., croci 410
p̊. X unius, turis masculi p̊. X unius, piperis albi p̊. X unius, salis fusci p̊. X unius, conteres una et decoques mulso et addis mellis p̊. III et uteris.

Alio genere. vini dulcissimi sext., albamenta ovo- 411
rum [—] III, olei ⟨—⟩ III una commisce et sic utere. certissima medela est.

Epiphoras sic curabis: sanguinem infra oculum de- 412
trahes, inungues melle optimo usque ad sanitatem.

Oculare ad cicatrices discutiendas. spicae nardi — s., 413
salis hammoniaci — III, hyssopi — II, cadmiae sem., piperis — s., conteris et uteris.

Oculare ad album etiam hominum. testas sepiarum 414
combures et in mollissimum cinerem rediges. hunc melle commixto oculo clauso in modum cataplasmatis super-

---

1 sangui emittendus *B* *ut videtur* ‖ 2 est] *om.* *B* et *R* ‖ 3 CXLVIIII in paraletyco *B* | hec *R* ‖ 4 unus oculus *B* ‖ 5 diciecta *R* | scarifabis *B* scarifa *R* ‖ 6 his *BR* | quae] q. *R* ‖ 7 resinae eronalis *B* eronalis resinae *R* ‖ 8 ammoniaci sextarios sex *B* *ἀμμωνιακοῦ λίτραν μίαν H* *ἀμμωνιακοῦ λίτραν ᾱ P* ‖ 12 myrrae | sem̃ *R* *γō α′ H* ‖ 16 sext.] *S γ′ M* ‖ 18 medella ‖ 19 epifora ‖ 22 ysopi | *ὑσσώπου γō. ιβ′ M* | camniae ‖ 23 *πεπέρεως γō α′ M* ‖ 24 separum

impones et omnem absterget alborem. hoc ex polyphilis Turanius v. c. expertum esse firmavit.

415 Cilium iumentum si ruperit, sic curabis: fibulas dabis et mannam cum ovo imponis. certissimum est.

416 Oculare epiphorae iumentis. murrae $\overset{o}{\text{p}}$. X unius, corcodili stercoris $\overset{o}{\text{p}}$. X unius, salis hammoniaci $\overset{o}{\text{p}}$. X, sepiae ossis $\overset{o}{\text{p}}$. s, mellis Attici cyathos II: haec omnia contundito.

417 Oculare ad lippitudines equorum. murrae scrip. VI, croci scrp. VI, corcodili stercoris sem.

418 Oculare ad percussum. corcodili stercus, mel Atticum, medullam cervinam aequis ponderibus.

419 Oculare ad album equorum. sepiae marinae os radito scrip. X, croci scrip., hammoniaci scrip., murrae troglitis scrip. II, corcodili stercoris scrip. II.

420 Oculare aliud ad album. balsami —, murrae —, cadmiae Cypriae —, croci —, spicae nardi — II, pompholygis — II s., piperis albi — II, mellis Attici sem., asparagi radicis sem., vini veteris scrp. II, vini Falerni scrp. [—] II, turis masculi scrp. II, alcyonii — V, aquae fluvialis unc. II.

421 Oculare ad cicatrices. balsami — II, piperis longi — II, murrae — II, turis masculi — II, [cummi — II, medullae de pedibus berbecinis, ari Gallici, feniculi, mellis acapni, ovū cyathos quod ceperit. in alio sic. turis masculi — II,] ossis sepiae — II, ⟨mellis⟩ Attici — II, piperis albi — II: haec omnia conteres et utere.

422 Oculare ad recentem percussum. croci — I, murrae — I,

---

1 polyfibis ‖ 2 Turanius v. c. *scripsi:* euranius ūc *R* (*R*[1] hunc *exaraverat, quod Politianus correxit ita* ~~hunc~~ (uc)) | esse] ẽẽ *deletum videtur manu Politiani* ‖ 3 cilicium ‖ 5 epifore iūmtis myrrae | corcodilli stercus ‖ 7 os ‖ 9 myrrae ‖ 10 corcodilli stercus ‖ 11 corcodilli ‖ 13 marine ‖ 14 myrrae ‖ 15 corcodilli stercus ‖ 16 mirrę ‖ 17 ponfolycis ‖ 19 sparagi radices ‖ 23 myrrę ‖ 26 ossa ‖ 28 mirrę

turis masculi — III, cummi — II, medullam de pedibus berbecinis, ari Gallici, feniculi, mellis acapni, ovorum, cyathos quod ceperit.

423 Collyrium nardinum. opopanacis scrp. — IIII, violae — II, †pontoclitae sem., spicae nardi sem., casiae sem., croci Siculi sem. scpl. VIII, murrae sem., olei s. scpl. VIII, piperis albi scpl. VI, cummi scpl. V.

424 Collyrium tripuxinum. balsami — II, croci — II, murrae ⟨—⟩ II, salis Hispani — IIII, lepidos — IIII, ossis sepiae — II, aphronitri ⟨—⟩, alcyonii —, mellis Attici —.

425 Collyrium rubrum. hyssopi — II, croci sem. scrp. VIII, piperis albi — II, murrae — II, turis masculi — II, cummi — II, olei — II, cinnami — II.

426 Oculare authenticum faciens ad magnam lippitudinem. murrae troglitis sem., turis masculi — II, croci Siculi — II, lepidos Cypriae — II, aeris usti — II: teres simul et cernes, tunc consparges aqua caelesti et vino Falerno, mellis Attici adicies quod sufficit. reponis in pyxide vitrea et cum necesse fuerit uteris. certissima cura est ⟨et⟩ facilis.

427 Ad omnem dolorem et lippitudinem oculare viatorium certissimum, quod vincat et melius sit ab omnibus collyriis et ab omnibus compositionibus: spinae albae sucum vino veteri eadem mensura commisceto et sic utere.

428 Oculare ad albores sive ad glaucomata. vini Aminei sext. IIII, gari floris sext., mellis — III: haec omnia decoque et sic utere.

429 Oculare ad oculorum infirmitates inter initia. rutae scrp. IIII, turis masculi scrp. IIII, stercoris columbini

---

2 ouũ (*ut supra 421*) ‖ 4 ypopanacis ‖ 5 cassię ‖ 6 myrre ‖ 8 collirium ‖ 9 myrre | salis Hispani] salis sani *R* ἅλατος *M* (salis spani *Veg. cod. Corb.*) ‖ 10 os | feronitri | alcyoni ‖ 12 ysopi | *κρόκου γō c′ M* ‖ 13 myrrae ‖ 14 cummi] cumini *R* *κόμμεως M* ‖ 16 myrre | iuris ‖ 17 aeris usti] aesiti ‖ 18 uinino ‖ 25 mensurã cõmiscito ‖ 26 ãminei ‖ 27 sext. IIII] *ξέστας τρεῖς HP* | flos ‖ 30 stercus columbinum

scrp. IIII, murrae scrp. IIII, olei scrp. IIII, mellis scrp. IIII, croci scrp. IIII, olei rosacii scp. IIII vel quod satis est.

430 Ad emolitum. glutis taurinae, bituminis sem., siliginis floris quod satis est.

431 Collyrium magnum. aeris usti, aeruginis, salis aequis ponderibus et aceti quod sufficiat.

432 Collyrium certissimum. alii —, alcyonii —, croci sem., piperis albi —, piperis longi —, herbae Sabinae —, turis pollinis —, murrae <—>: teres diligenter singula et cribro minutissime cernes, inde mellis sext. misces.

433 Si equus oculum vexaverit, lanam cum oleo rosacio et ovo gallinaceo intra oculum mittes, supra spongiam impones et ligabis, altera die de faeno Graeco, sed cocto, cum lana fomentabis. iterum lanam cum suprascriptis impones, et ubi melius valere coeperit, collyrio inungis.

434 Oculus equo si canceraverit, ne periculum mortis adferat, sic equum curabis. ervum molitum cum oleo rosacio et ovo intromittes, et cum purgaveris vulnus, melle Attico inungis, ut vulnus claudat. sanabitur.

435 Ad albuginem. folia de hedera masticato et in oculum per triduum spuito.

436 Ad albuginem. sandaracae — II, sepiae ossis combusti — IIII, piperis albi —, salis hammoniaci — II. facit et ad percussum.

437 Cicatrices oculorum ieiuna saliva et sale defricatae extenuantur vel cum sale trita sepiae testa vel semine agrestis sinapis pinsito et per linteum super oculum expresso, omnisque dolor oculorum inunctionem cum melle acapno desiderat, vel si id non est utique thymino. certe si horum nihil est, cortex vetustae taurinae combustus et in pulverem redactus, in oculos missus cura certissima est.

---

1 myrrae ‖ 4 flos ‖ 5 aesiti eruginis ‖ 7 alei *R* *ἐλαίου* *HPM* | alcyoni ‖ 9 pollinem ‖ 10 melle ‖ 13 inpones greco ‖ 15 inpones ‖ 16 cancrau͂it ‖ 17 herbum ‖ 18 intremittes | purgaueris] curaueris (*correxi ex H et Veg.*) ‖ 20 massucato ‖ 22 sępię os combustum ‖ 25 defriato ‖ 26 trito ‖ 29 vel si] uulsi

438 Collyrium certissimum. murrae scrp. III, croci scrp. III, turis masculi scrp. III, piperis albi scrp. III, opii scrp. II, piperis nigri scrp. II, balsami scrp. II, mellis Attici selib.

439 Ad percussum oculum. rutam cum melle summo tritam in oculum infundito.

440 Aliud. solum veteris gallicae comburis et in pulverem redigis et cum melle Hyblaeo pinna perungito.

441 Ad vulnus oculi. murram, crocum, schoenuanthos conterito, melle addito inungito.

442 Ad suffusionem [oculi vel] oculorum. in calido loco ante omnia stabuletur et abstineatur ⟨hordeo⟩; furfuribus sane solis et paleis sustentabitur. farinae hordeaciae hem., tritici pollinis hem., aquae mulsae sext. I, turis pollinis sext. I, resinae frixae ⟨unc. I⟩, ova II vino decoque et tepefactum super oculos imponito et omnem faciem alligato. unam noctem cum eodem medicamine maneat, post noctem detrahito et suprascriptis cibariis fociletur. quarto tamen die oculos melle Attico inungito et per nares inserta fistula in oculos sufflato.

443 Ad album oculi. nitri spumam, murram troglitem, os sepiae combustum, pannum combustum, cum melle Attico permisce et inunge, et si tempus exegerit, adde et caninum fungum.

444 Ad album quod recens duxerit. oleum rosacium cum ovis et lana mollissima oculis imponis. prius tamen sanguinem de vena, quae sub oculo est, detrahe.

445 Si subito oculus intumuerit, spongiam aceto madefactam oculo imponito et alligato.

---

1 myrrę ‖ 2 piperis *R*[1] pip *R* ‖ 7 ybleo ‖ 8 myrram ‖ 10 callido ‖ 11 omnis | *ἀπεχέσθω τῶν κριθῶν H* ‖ 12 farine hordeacię ‖ 13 pollinem ‖ 14 *δητίνης γō α΄ H* *διτίνης* ⊩ *ᾱ P* ‖ 18 inserata ‖ 20 spuma, myrram troglititē ‖ 21 sępię ‖ 25 inponis ‖ 28 inponito

XXXI. Compositio malagmae.

446 Cerae selib., spumae argenti selib., olei $\overset{o}{p}$. V, resinae p̄ō. II, hammoniaci unc. II, galbani unc. II, opopanacis — II, murrae — II, [olei — II,] turis — II, vinum quod sufficit.

447 Item aliud. galbani lib. sem., hammoniaci lib. sem., turis pollinis ⟨lib. sem.⟩, medullae cervinae lib. sem., violae lib. sem., opopanacis lib., hyssopi lib., resinae terebinthinae lib., adipis taurinae lib., olei laurini lib., iris Illyricae lib., aristolochiae sem.

* * *

448 . . . rit et ex ipsis tuberculis corpus turget et fistulam faciet, †caetas tunc et oculi ingravescunt, aures deiectae erunt; rursum isto ordine curetur. quocunque in loco tubera se ostenderint, statim cauterio usque ad vivum persequenda sunt, ut fistula illa cauterium sentiat. quae fistula si est tanquam cucurbita viridis et quamcunque melotidem vel spathomelen miseris, ibit per ipsam fistulam nec dolorem equus sentiet, ure sicca usque ad vivum et de penna cauterii eundem locum circumcidito. et optandum est ut potius priora equi ab istis tuberculis et ab ipsa passione teneantur, quia facilius priora persequi; quae posteriora tenuerit, sine spe est. eandem ergo fistulam linteolis oleo et aceto maceratis farciri implerique oportet, usta lotio lavari et axungia ungi. in ceteris locis impones fomentum, quod aut rumpat aut spargat, cuiusque fomenti compositio talis est. acetum et aqua aequis

---

2 *λιθαργύρου λίτραν μίαν H* ‖ 3 hamoniaci | ypopanacis ‖ 4 myrrae ‖ 5 hamoniaci ‖ 6 pollinem ‖ 7 ypopanacis | isopi | terebentinae ‖ 10 ritet ‖ 13 cautherio ‖ 14 cautherium ‖ 15 si] sic | quacunque ‖ 16 spathomelem ‖ 17 sentiet ure] sentierit ture ‖ 18 cautheri ‖ 19 priora *Sarchiani:* prior *R* ‖ 20 prior ‖ 21 quae] q̃ *R* nam si *coni. Sarchiani* ‖ 24 inpones | cuiusque] *an* cuius*?* ‖ 25 aquam

partibus cum resina liquefactis farinae hordeaciae subigitur, ut sit in modum cataplasmae, quod calidum locis admovendum est in die bis. sana [ne] si usta erunt et pura et cicatricem remiserint, malagmate isto uti convenit. lycii 449
aridi p̊. IIII, pilulae cupressi p̊. IIII, axungiae p̊. IIII, resinae frixae lib., absinthii tunsi lib.: quae tundenda erunt tundito, quae cribranda cribrato. potiones sane eidem morbo congruas cotidie †antequam ut tunc praebebis, id est aut pulverem to diapente aut alias potiones quae sunt morbis necessariae.

Ad tussem. cum frequenter tussientibus equis multis 450
remediis subvenire voluerim, adhibitis etiam potionibus, nihilo magis vitium tussis perseveraret, multis experimentis vix comprehensum est nullam utilem tamque necessariam tussi esse quam istam potionem, quae infra scripta est, quam per triduum vel per dies quinque per cornu dabis. itaque uni equo potionem fabae fresae sext. coquis et cum cocta fuerit, in mortario teris, butyri unc. III et sevi hircini unc. II solves ad calorem et cum solutum fuerit, adicies in fabam faeni Graeci <sextarium>. quod facies in caccabo fervere cum aqua et cum coeperit fervere, primam aquam effundes et aliam adicies usque ad sext. IIII. addes in caccabum caricas XX et glycyrrhizae unc. II et tamdiu facies fervere dum coquitur, <quamdiu> a quattuor sext. aquae sextarii tres remaneant. istam aquam superioribus rebus id est fabae tritae et butyro et sevo hircino commisces et deteris. quod si spissa fuerit, tantum adicies passi quantum liquori est necessarium, ut per cornu possit effundi.

* * *

---

4 lycii] fici *R* *συκιον H* *λυκιον PM* ‖ 5 pilulas ‖ 6 absenthi | que tondenda ‖ 7 tunditoq; crebranda crebrato ‖ 8 quotidie ‖ 15 quae] que ‖ 18 buturi ‖ 19 hyrcini ‖ 20 adiicies ĩ fabã feni grecis si quod *R* (sextarium *inserui ex Vegetio*) ‖ 21 cęperit ‖ 22 adicis ‖ 23 glycyrigię ‖ 24 dum coquitur quamdiu a *scripsi:* dũ coquitur ad *R* ‖ 25 ista ‖ 26 hyrcino

451 Remedium ad morbum sive ad umbras expulsandas de stabulo. magnetis unc., lapidis Solomoniaci — II, opopanacis — I, galbani — I, castorei — I, bituminis selib., sulphuris — I, peucedani selib., resinae terebinthinae quod vis.

452 Perunctio ad farcimina. vini sext. III, olei hem., tritici hem., hordei hem., lactis hem., ervi hem., ciceris, faseli, cicerculae hem. singulas: omnia in unum decoques et vino et oleo et aqua et lixivae sext. III, et ad tertias cum decoxeris, totum corpus perfricabis; et potionabis vini veteris hem., turis pollinis — II, costi — II, sevi ⟨caprini⟩ —: haec in unum conteres et aquae mulsae hem. per triduum potionabis, addito oleo hem., quarto autem die potionabis vino et oleo, his adicies laseris —, aristolochiae —, et per triduum potionabis.

453 Synchrisma quadrigarum. opopanacis —, castorei — II, galbani — II, resinae frictae lib. I, resinae pityinae lib. I, butyri lib. I, resinae Bruttiae lib. I, axungiae lib. II, olei cyprini lib. I, olei laurini lib. I, cerae Punicae lib. I.

454 Potio vernalis. costi — II, casiae fistulae — II, spicae Celticae — I, petroselini — II, vettonicae — II, glycyrrhizae — II, sampsuchi — II, spicae nardi — I, saxifragae — II, meliloti — I, iris Illyricae — I, centaureae — I, gentianae — III, aristolochiae longae — II, amomi — II, aristolochiae rutundae — I, schoenuanthus — II, asari — I, aloes — II, murrae — II, panacis radicis — II, dracontеae — I, calami aromatici ⟨—⟩ II, croci — IIII, tracanthi — II, opopanacis — IIII, castorei — IIII, absinthii Pontici fasciculos n. III. haec potio sufficit pecoribus n. XII.

---

2 magnę (i supra n) *R* *μαγνίτου H* *μαγνήτου P* | ypopanacis *R* *πάνακος HP* ‖ 4 terebentinae ‖ 7 herbi ‖ 8 cicercule ‖ 11 pollinem ‖ 12 caprini *addidi ex H* ‖ 16 ypopanacis ‖ 17 pituitae ‖ 19 pumicę ‖ 20 cassiae ‖ 21 uettonice | glycirizae ‖ 22 samsuci *R* *σαμψύχου HP* (*an* sambuci?) ‖ 23 illiricae | centaurę | gentiane ‖ 24 am͡omi ‖ 25 schoeniathos | aseri ‖ 26 aloen | myrrae | radicem ‖ 28 ypopanacis | absinthi ‖ 29 n. XII *recepi ex Vegetio:* N̄. I *R*

Ad scabiem in singula capita. olei lib. III facies fer- 455
vere cum radicibus †briti et radicibus herbae personaciae et cum deferbuerit, colas oleum et mittes in [eum] oleum picis liquidae lib., aceti sext. I, liquaminis hem., stercoris porcini lib., sulphuris — III, et omnia cum oleo mixta et tepefacta sic ad solem ungis.

Ad ozaenas. Chii unc. II, mellis — VI, aceti optimi 456
potionem simul mitte et tere diligenter et exinde animali, cum de posca prius pedes laveris, linito. curabis.

Ad ozaenas vel ragadios de pedibus tollendos. fuli- 457
ginis de coquina sext. I, aceti sext. I, mellis — VI, saponis Campani pilas XX. haec omnia pariter tere et veluti cerotum confice et ad dormiendum animali, cum prius de posca pedes laveris, loca eadem linire non negleges et si volueris cotidie ambulet et ad noctem curetur. sanabis.

Ad tortiones hoc facito: nomen domini de atramento 458
in ungula pedis dextri prioris scribe et quid sit cui scribis. remediabis.

Ad coli dolorem. cocleas Germanas novem sicut supra 459
combure, ita ut pulverem faciant; cui pulveri misce piperis grana LXIII, thymi capitella LXIII et tere diligenter. post adiunctis vini Siculi s̄s̄. I s et ferro igneo ibi restincto, dabis per triduum ieiuno bibere: curabis. homini sane, quod animali triduo, diebus novem hanc potionem dabis; sive homini sive pecori, sic triduo continuo et intermissis diebus decem dabis alio triduo continuo, item interpositis aliis diebus decem alio triduo continuo. curabis, ita ut iam de cetero nunquam aliquid tale patiatur.

Ad tussim viatoriam. cupressi frondes in furno frige 460
et pulverem in hordeo dato. certissimum remedium est.

Aliud viatorium. sero cantabri quantum voles in aqua 461
infunde et mane per sabanum cola et da ieiuno ad cornu unum diurnum. curabis.

---

7 ozina schi ‖ 9 lauaueris ‖ 10 ozynas ‖ 14 linire non negleges *scripsi:* lini negliges *R* liniri ne negligas *Sarchiani* ‖ 15 curretur ‖ 17 pedes ‖ 19 coli *scripsi:* colli *R* | supra] s̄ ‖ 24 hac ‖ 25 hominis | pecoris ‖ 26 decim ‖ 29 frige *scripsi:* fige *R*

462 Aliud quod Pannonii faciunt. vini Afri s̄s̄. VIIII, fabae fresae sext. III, laridi pinguis veteris p̊. VIIII, porros cum capitibus quindecim, coquis ad tertias et das per triduum. curabis.

463 Glutinosa ad vulsos animali uni. eupatorii — VI, tracanthi — II, zingiberis — VI, croci — I, meliloti — I, spicae Celticae — VI, casiae fistulae — II, asari Pontici — II, amomi — VI, spicae nardi — I, schoeni — III, folii sem., rosae siccae — VI, caricas XXV, dactylos XX, uvae passae sext. I s., faeni Graeci sext. I s., lini seminis sext. I s., bulbos Megaricos XV, passi sext. II s., sevi hircini p̊. I s., sevi taurini p̊. I s., acronem porcinum I, et vinum vetus, et omnia tegas: ad tertias coquis et per triduum dabis. curabis.

464 Potio hiemalis. croci sem., tracanthi —, pulveris quadrigarii — II: haec omnia teris diligenter et adiectis conditi sext. III tepefacis et per cornu animali faucibus triduo deicis.

465 Item alia potio. tracanthi —, croci scp. VI, opopanacis scrp. III, pulveris quadrigarii sext. I, conditi sext. V.

466 Potio aestiva. tracanthi — I, croci scrp. II, butyri — II, adipis caprinae — IIII, tisanae sext. I, ova V, defriti hem., olei rosacii hem., arum Gallicum pro modo: omnia simul tunsa diligenter mixtaque per triduum cornu faucibus infundes.

467 Ut album de oculo tollas. vini Aminei cocliaria IIII, mellis cocliaria [—] II, liquaminis floris cocliare I: misces simul et deinde secundo ad diem de penna inunge, ita ut ipsam pennam intra oculum torqueas, vel tertio ad diem oculum infriculato. certissima medela est.

468 Aliter. fundum oenophori vitrei in pulverem mollissi-

---

2 pingui ‖ 5 glutinos ‖ 6 gengiberis *aut* gingiberis ‖ 7 cassiae ‖ 9 foliis | dactilos ‖ 10 feni greci ‖ 11 magaricos ‖ 12 hyrcini ‖ 19 tracanti | ypopanacis ‖ 20 cōditis ‖ 23 rosaci ‖ 29 intro ‖ 30 infriculato *scripsi:* infrigolato *R* | medella ‖ 31 oenofori

mum redige et ei per physeterem in pupulam eundem pulverem sparge et postea melle de penna inungito, ita ut pennam intra oculum torqueas. curabis.

Si equus tortionatur, hoc facito: fimum bubulum in 469
vino solve et ei dato; curabis. bos si tortionatur, hoc facito: fimum caballinum in vino solve et ei per cornu dato; curabis.

Aspurgantur animalia apud Venetos sic. de axungiae 470
— II facis collyria VIIII et in melle convolve et tria diurna per triduum dato mane. inde confrica et pendeat hora una, post manducet et sic bibat. hoc facies per singulos menses, hiemis diebus ternis tantum, axungiam sane et mel, quale habes, dato.

---

1 fyseterem (*praeterea Politianus ad marg. scripsit* Φυσητήρ) ‖ 2 inugito ‖ 8 aspurgantur *scripsi:* absurgiantur *R* | caput ‖ *subscr.* COM̄ENTVM ARTIS MEDICINAE SEV VETERANAERIAE EXPLICIT PELAGONIORVM SALONINIORVM (*secundus versus scriptus manu Politiani*).

FRAGMENTA.

471* *H* 26: *Ἄλλο. ἐὰν τοὺς ἐμπροσθίους ἄρξηται χωλαίνειν, αἷμα ἀφαίρει ἀπὸ τῶν ἐμπροσθίων βραχιόνων· ἐὰν δὲ τοὺς ὀπισθίους, ἀπὸ τῶν μηρῶν· ἐὰν δὲ ἕλκῃ τὰς λαγόνας καὶ τοὺς μυκτῆρας ἀνεῳγότας ἔχῃ, ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν κροτάφων. εἶτα κυνάριον ἑπταήμερον ἑψήσας καλῶς καὶ μίξας οὖρον παιδὸς ἀφθόρου καὶ οἴνου πλῆθος κοτύλην μίαν ἐγχυμάτιζε.*

472* *H* 185 (= *M* 28 ϙβ'. ϙγ'): *Ἄλλο. δελφάκιον μετὰ πτισάνης γαλαθηνὸν ἑψήσας ἕως ἂν διαλυθῶσιν αὐτοῦ αἱ σάρκες, ἐκ τούτου διὰ κέρατος ἐπὶ ἡμέραις τρισὶν ἔγχει.*

473* *Ἄλλο. πηγάνου δεσμὴν μικρὰν, σμύρνης γο̄ β', δαφνόκοκκα ιε', κυμίνου Αἰθιοπικοῦ γο̄ γ', ἐλαίου καλοῦ κοτύλης τὸ ἥμισυ, συνεψήσας μετὰ οἴνου μέλανος παλαιοῦ ξέστου ἑνὸς ἐγχυμάτιζε ἐπὶ ἡμέραις τρισίν.*

474 *H* 31 (= *M* 82 φμ'): *Πελαγωνίου πρὸς βουλσοὺς ἤτοι περὶ πνευμονίας. χοιρίδιον γαλαθηνὸν σφάξον παρεστῶτος ἐκεῖσε ἑτοίμου τοῦ κακουμένου ζώου καὶ εὐθέως ζέον τὸ αἷμα ἔγχει τῇ φάρυγγι αὐτοῦ.*

475 *M* 83 φμα': *Ἕτερον πρὸς πνεύμονα καὶ βουλσούς· κάλλωσον χοίρειον μετὰ ὕδατος διεψήσας ὥστε γενέσθαι αὐτὸ εἰς ὁμοιότητα κόλλης, τοῦτο διὰ κέρατος ἐγχυμάτισον.*

476 *H* 31 (= *M* 83 φμβ'): *Ἄλλο εἰς τὸ αὐτό. ἀπὸ ζύμης*

---

3 *ἕλκη P* ‖ 4 *ἀνεωγότας ἔχη P* ‖ 8 *Δέλφακιν M* ‖ 15 *ἤτοι om. M* ‖ 16 ΠΕΡΙΠΠΝΕΥΜΟΝΊΑC *P* | *lemmati M addit haec τοῦτο καὶ πρὸς λεπτότητας ποιεῖ ἄκρως* ‖ 18 *τῇ P* ‖ 19 *πνευμονίαν M in indice capitum* ‖ 22 *lemma in M hoc extat πρὸς βουλσοὺς ἤτοι περὶ πνευμονίας*

σιτίνης, ὅθεν μέλλει λοιπὸν ἄρτος γίνεσθαι, σφαιρία ποιήσας
μετὰ ἑψήματος τῷ ζώῳ δίδου ἐφ' ἱκαναῖς ἡμέραις, ἕως
ἂν ὑγιάνῃ. ποτίζων δὲ αὐτὸ μέμνησο τῷ ὕδατι μιγνύειν
ἄλευρον.

H 77 (= *M* 78 φβ'): Πρὸς παντοίαν βῆχα διὰ πείρας. 477*
αἰθάλην καθαρίως λεάνας καὶ ἐκ ταύτης κοχλιάριον μεστὸν
ἐμβαλὼν εἰς κέρας καὶ οἶνον παλαιὸν συμμίξας ἐπὶ τρισὶν
ἡμέραις ἐγχυμάτιζε.

H 79 (= *M* 80 φκδ'): Πρὸς βῆχα ἵππων ὅπερ ἀλη- 478*
θέστατον εἶδον. βοτάνην τὴν λεγομένην λάπαθον ἑψήσας
ἐπιμελῶς ποίησον σφαιρία καὶ τούτοις πρόσθες ἔλαιον Ἱσπά-
νιον ὄξος τε ἅμα βαλὼν καὶ κύμινον καὶ ἅλας συμμέτρως
δίδου τῷ ζώῳ, τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ σφαιρία τρία, τῇ δὲ
δευτέρᾳ δ', τῇ τρίτῃ ε', καὶ γνώσῃ τὴν τοῦ βοηθήματος
ὠφέλειαν.

M 77 υπθ': Πρὸς βῆχα. χρὴ τοῖς βήσσουσι ζώοις 479*
δίδοσθαι ᾠὰ ζεσθέντα ἐπὶ ἡμέρας γ' εἰς ὄξος ἐμβληθέντα.
δώσεις δὲ ἐκ τούτων ἓν καθ' ἑκάστην.

M 77 υϙε': Πρὸς βῆχα ὅμοιον. βολβοὺς Μεγαρικούς, 480*
κρόκον καὶ σκόρδα Γαλλικὰ καὶ λινόσπερμον, τῆλιν, ἄλευρον
κρίθινον ὁμοῦ λειώσας καὶ κόψας ποίει σφαιρία. μετὰ
μέλιτος ἢ ὑγροπίσσης δίδου.

H 168 (= *M* 102 ψις'): Πελαγωνίου πρὸς αὔξησιν 481
τριχῶν. χάρτην ἢ πάπυρον καύσας καὶ μετὰ βουτύρου, συμ-
μίξας ἐπίχριε.

H 168 (= *M* 102 ψιγ'): Ἄλλο πρὸς τρίχωσιν. κυνὸς 482*
κεφαλὴν καύσας, προχρίων τὸν τόπον βουτύρῳ, ἐπίπασσε.

H 169 (= *M* 102 ψιη'): Πρὸς αὔξησιν τριχῶν ἐν 483*
ὁδοιπορίᾳ. βλάχνον τὴν βοτάνην καύσας κἀκεῖθεν ξηρίον
ποιήσας καὶ οἴνῳ συμμίξας ἐπίχριε.

M 38 σϛ': Πελαγωνίου πρὸς αὐτό. δακτυλίδιον σιδη- 484

---

1 μέλλοι *H* ‖ 5 πρὸς παντοίαν βῆχα διὰ πείρας *M*: ἄλλο *HP* ‖ 9 ἵππον *M in indice capitum* | *lemma in HP tantum est* ἄλλο ‖ 11 πρόθες *H* ‖ 19 μαγειρικοὺς *M* ‖ 20 γάλικα *M* ‖ 23 *lemma in HP est* ἄλλο Πελαγωνίου ‖ 26 ἄλλο *om. HM* | τρίχωσιν *HP* τὸ τριχῶσαι *M*

ῥοῦν ἔχον γλύμμα λέοντος καὶ ἐπάνω ἀστέρα ὑποκάτω τῆς γούλας κρέμασον καὶ θαυμάσεις.

485* *H* 243: Ἄλλο. ἐὰν ᾖ πύον ἔχον τὸ θλάσμα, ἀποχαράξας ὅλην τὴν ὁπλὴν κατὰ βάθους καὶ τὸν τόπον καλῶς διανοίξας κατάντλει ὀξυκράτῳ καὶ τὸ τραῦμα θεράπευε τῇ ὑγρᾷ, καὶ στέατι αἰγείῳ καὶ προβατείῳ ἀναχεύσας ξυλοσπογγίῳ ἐπίχριε καὶ κόπρον ἱππείαν ξηρὰν ἐπάνω ἐπίθες καὶ ἐπιδέσμει. ἕξει γὰρ καλῶς.

486 *H* 191 (= *M* 54 τ'): Πελαγωνίου εἰς τὸ αὐτό. βοτάνην τὴν λεγομένην ῥοδοδάφνην καὶ ἑτέραν βοτάνην περδίκιον τὴν ἐν τοῖς τοίχοις ἤτοι σιδηρῖτιν λαβὼν καὶ ποιήσας δεσμίδια τρία ἀφέψησον εἰς ὄξος δριμὺ καὶ ἔλαιον χυδαῖον μετὰ ἀφρονίτρου, καὶ μετὰ τὸ ἀφεψῆσαι πρόσμιξον θείου ἀπύρου τὸ ἀρκοῦν καὶ ἐπαλείφων εἰς ἥλιον ἅπαξ τῆς ἡμέρας θεραπεύσεις.

487 *H* 191 (= *M* 54 τα'): Ἄλλο δόκιμον. ἐλαίου ξέστας ἕξ, κεδρέας ξέστας ἕξ, πίσσης ὑγρᾶς ξέστας ἕξ, θείου δραχμὰς ἕξ, μίσυος τὸ ἴσον, ἀσφάλτου δραχμὰς δύο, κηροῦ δραχμὰς γ', στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὰς γ', ῥητίνης, νίτρου τὸ ἴσον, σταφίδος ἀγρίας δραχμὰς ἕξ, ὄξους ξέστας β', συνεψήσας ἐνάλειψον.

488 *H* 49 (= *M* 65 υβ'): Πρὸς ὑπόχυσιν φυσικὸν θαυμαστὸν βοτάνης. νοσσιὰν χελιδόνος καθελὼν ὥστε μηδὲν τὸ σύνολον ἐκεῖθεν ἀπολέσθαι, λαβὲ δὲ τὴν αὐτὴν νοσσιὰν ἢ ἐν κόλπῳ, ἢ ἐν στρώματι βάλε ἢ ἐν κόγχῃ ἢ ὅπου βούλει, καὶ ἐπιβαλὼν ὕδωρ τάραξον καὶ ἀναμίξας ἔασον, ἄχρις οὗ διηθισθῇ, καὶ μετὰ τὸ καταστῆναι δίδου διψῶντι τῷ ζώῳ πιεῖν ἢ διὰ κέρατος ἐγχυμάτιζε, καὶ παρευθὺ θεραπεύσεις.

---

3 θλᾶσμα *H* ‖ 4 ὅλην *om.* *H* ‖ 6 προβατείου *H* ‖ 9 πρὸς αὐτό *M* ‖ 16 δόκιμον *om.* *HP* ‖ 17.18 ἕξ *P* ϛ *H* ‖ 18 δύο *H* Β *P* ‖ 19 ῥιτίνης *P* ‖ 22 πρὸς ὑπόχυσιν φυσικὸν θαυμαστὸν βοτάνης *M* (φυσικόν *in marg. scr.*): πρὸς ὑπόχυσιν φυσικόν *P* *omittit totum lemma* *H* ‖ 24 λαβὲ *usque* στρώματι *om.* *HP* ‖ 25 βάλε *PM* βάλλε *H* | ἢ ἐν κόγχῃ ἢ ὅπου βούλει *M*: ἐν ἀγγείῳ *HP* ‖ 26 seq. τάραξον καὶ τοῦτο διήθησον καὶ τὸ ἀπήθημα δίδου διψῶντι τῷ ζώῳ πιεῖν ἢ καὶ διὰ κέρατος ἐγχυμάτιζε *HP* *omissis ceteris* ‖ 27 διεθισθῇ *M*

H 50 (= *M* 66 νιγ'): *Βέλτιον δὲ εἰ τὴν ἄκανθαν* 489
καύσας ἀποτεφρώσεις, καὶ μέλι Ἀττικὸν ἐπιβαλὼν καὶ ἔλαιον χρῶ πρὸς πᾶν ὀφθαλμοῦ πάθος. ἢ πεπέρεως λευκοῦ τὸν ἴσον σταθμὸν μετὰ σποδιᾶς λευκῆς ἀκάνθης καὶ μέλιτος μίξας πτερῷ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπίχριε.

Veget. VI, 27, 3: Pelagonius tale collyrium monstrat: 490
pariter oleum, sal, butyrum, resinam, cerussam, opobalsamum, addito melle deteris atque componis et alternis diebus inducis usque ad sanitatem.

Veget. VI, 14, 2. 3: Pelagonius causticum quod suffu- 491
siones vesicasque siccaret in genibus vel articulis, hac ratione composuit. cerae Punicae libram, resinae pondera duo et semis, galbani uncias tres, asphalti Iudaici pondera duo, murrae secundariae pondera duo, visci Campani pondera duo, hammoniaci uncias sex, costi uncias sex. verum cetera decoquis in caccabo fictili novo, quae cum refrixerint, addis asphaltum et hammoniacum et costum pro mensura qua scriptum est, tritum ad modum farinae, et agitabis et iterum coques, ut sit una substantia; quo uteris adversum [venas et] vesicas et suffusiones, quae nascuntur in genibus aut in tibiis aut internodiis aut in articulis, usque eo ut etiam ossilaginem curare credatur.

Veget. VI, 14, 4: Malagma quoque causticum hac 492
voluit ratione componi. picis pondera duo, cerae pondera duo, galbani uncias tres, resinae libram, adipis taurinae pondera duo, bidellae uncias septem, turis pollinis uncias tres, resinae terebinthinae uncias sex, visci pondera duo, glutis uncias tres.

H 231 (= *M* 111 σκθ'): *Ἄλλο μάλαγμα καυστικόν. προ-* 493*

---

1 *ἄκανθα H* ‖ 4 *ἴσον P ἶσον H* ‖ 12 ponticae *Corbeiensis* ‖ 14 myrrhae *edit. Schneid.* | visci Campani p̊. II *recepi ex Corb.* ‖ 15 amoniaci *vel* armoniaci *codices Veget.* ‖ 16 verum etiam *Gothanus* | caetera *et* cacabo *edit. Schneid.* ‖ 20 venas et *om. Corb.* ‖ 21 internodis *Corb.* ‖ 22 in *om. Corb.* | credantur *vulgo* ‖ 26 bidellae *Gothan.*: videllae *Corb.* bdellii *edit. Schneid.* | septem] III *Corb.* | turis poll. unc. tres *om. Corb.* ‖ 28 glutis *vulgo:* guttae *Corb.* ‖ 29 *ἄλλο om. H*|

πόλεως γō β', χαλβάνης γō α', βδελλίου γō γ', ῥητίνης λίτραν α' γō α', ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς γō γ', πίσσης Βρυττίας λίτραν α', ἀμμωνιακοῦ λίτραν α'.

494 *M* 121 ℞ξβ': Ἄλλο καυστικὸν Φλώρου. ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς γō ε', προπόλεως Ἀττικῆς γō ε', βδέλλης Βαβυλωνίας γō ϛ', ἰξοῦ δρυΐνου γō δ', πίσσης Βρυττίας γō ϛ', ἐλαίου Κυπρίνου γō β', χαλβάνης γō ϛ', μάννης λιβάνου γō β', μυελοῦ ἐλαφείου γō γ', κηροῦ καθαροῦ λίτρας β', ἀμμωνιακοῦ γō ϛ'.

495 *M* 121 ℞ξγ' (= *H* 233): Καυστικὸν πρὸς ὤμους καὶ ἁρμοὺς καὶ κόξας τοῦ Ἡμερίτου. χαλβάνης γō ἕξ, ἀμμωνιακοῦ γō δ', πίσσης Βρυττίας γράμματα ε', ἀσφάλτου γō δ', ἀψινθίου γō β', βδελλίου, μήκωνος σπέρματος, προπόλεως, λιβάνου ἀλεύρου, δαφνοκόκκων, ῥητίνης Κολοφωνίας ἀνὰ γō β', δικτάμνου γō ε', ῥητίνης γαστρικῆς γō ε', κηροῦ λίτρας β'.

496* *H* 232 (= *M* 121 ℞ξδ'): Ἄλλο καυστικὸν πρὸς κοξαρίους Ἀψύρτου. χαλβάνης, ὀποπάνακος, μυελοῦ ἐλαφείου, τερεβινθίνης, ἀμμωνιακοῦ, βδελλίου, προπόλεως, κροκομάγματος, πίσσης ξηρᾶς, πίσσης ὑγρᾶς, ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς, ἐλαίου Κυπρίνου, ῥητίνης ἀφροῦ, τουτέστιν ἀποφυσήματος, στέατος ταυρείου, κηροῦ ἀνὰ λιτρῶν δύο.

497* *M* 121 ℞ξε': Καυστικὸν πρὸς πάντα. χαλβάνης, στύρακος, πίσσης Βρυττίας, μήκωνος, λιβάνου ἀλεύρου, δαφνίδων, ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς, τερεβινθίνης, πετροσελίνου Μακεδονικοῦ ἀνὰ γō β'.

498* *M* 121 ℞ξϛ' (= *H* 231 = *M* 32 ρμϛ'): Καυστικὸν πρὸς νεύρων πόνους. χαλβάνης, στύρακος, βδέλλης, λιβάνου

---

1 ῥιτίνης *P* ‖ 2 γō α' *om. H* | ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς *scripsi*: ἀσφάλτου ἴου *M 111* ἀσφάλτου *HP* | Βρυττίας *M*: βηρυτίας *HP* ‖ 3 αμμονιακοῦ *P* (*spir. eras.*) ἀμμωνιακοῦ *HM* ‖ 11 ἁρμοὺς *PM*: ἁρμονίας *H* | καὶ κόξας *om. M* | τοῦ (*in capitum indice* τὸ) Ἡμερίτου *M*: *om. HP* | ἀμμωνιακοῦ *H* ‖ 12 βηρυτίας *HP* ‖ 14 ῥιτίνης *P* ‖ 15 ῥιτίνης *P* ‖ 17 Ἀψύρτου καυστικὸν πρὸς κοξαρίους *H* ἄλλο καυστικὸν εἰς κόξας *M* ‖ 19 ἀμμωνιακοῦ *H* ‖ 21 ῥιτίνης *P* ‖ 22 λιτρῶν *P* λίτρας *H* ‖ 27 Ἄλλο καυστικὸν *P* ‖ 28 βδελλίου *HP*

ἀλεύρου, πίσσης Βρυττίας, ἀσφάλτου, ἐπίσης πάντα βαλὼν καὶ τὰ ξηρὰ λειώσας καὶ τοῖς ὑγροῖς συμμίξας χρῶ.

H 231 (= *M* 32 ρμζ′): Ἄλλο. ἀρσενικοῦ γο̄ α′, ἀσβέ- 499*
στου γο̄ ς′, ἰδίως τρίψας καὶ μίξας χρῶ.

H 231 (= *M* 32 ρμη′): Ἄλλο. ῥητίνης Κολοφωνίας, 500*
ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς, θείου ἀπύρου, πίσσης νεαρᾶς, κηροῦ ἴσῳ σταθμῷ μετὰ στέατος τραγείου συνεψήσας χρῶ.

H 155 (= *M* 33 ρξα′): Πρὸς οἴδησιν ὀρχέων. κρητάριον 501
μετὰ κόπρου βοείας καὶ κυμίνου καὶ ὀξυκράτου λειώσας χρῖε μέχρι θεραπείας.

H 143 (= *M* 105 ψλε′): Ἄλλο Πελαγωνίου. συνάγει 502
ἑαυτὸν τῷ παντὶ σώματι, φρίττει τὰ πολλά. λαβὼν οὖν χαμαιλέοντος ῥίζαν ἕψησον καὶ ἀποτρίτωσον καὶ ταύτην μετὰ ὀποπάνακος γο̄ β′ καὶ οἴνου ξέστου α′ μίξας διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μυκτῆρος ἔγχει.

H 215 (= *M* 104 ψλ′): Ἄλλο Πελαγωνίου περὶ φθει- 503
ρῶν καὶ σκωλήκων τῶν ἐν δακτυλίῳ ἢ ἐν γαστρὶ γινομένων. μόρα ἔνωμα εἰς τὰς κριθάς, ἃς ὁ ἵππος ἐσθίει, σκόρπισον. πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ῥίζαν τοῦ μόρου ὕδατι ἑψήσαντες τὰ περὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὸν δακτύλιον ἀπαντλοῦσιν. εἰ δὲ καὶ τραῦμα ποιήσει, διὰ σιδηρίτιδος βοτάνης καὶ πράσου χυλοῦ μεμιγμένων ἅλατι καὶ πίσσῃ καὶ ἐλαίῳ καὶ παλαιῷ ἀξουγγίῳ θεραπεύονται.

M 104 ψλα′: Πρὸς ἕλμιγγας. κοριάνδρου σπέρμα φρύξον 504
ὅσον ἡ χεὶρ χωρῆσαι δύναται, καὶ τοῦτο λειώσας μετὰ ὕδατος χλιαροῦ διὰ κέρατος τῷ λαιμῷ ἐπὶ ἡμέρας γ′ ἔμβαλε, ἢ καρδαμώμου σπέρμα λελειωμένον μεθ' ὕδατος καὶ ταῖς τοῦ ἵππου φάρυγξι ἐγχεθὲν τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

M 138 ϙ′: Πελαγωνίου πρὸς τὰ τῶν ζώων κορδυλώ- 505
ματα. τὰ τῶν ζώων κορδυλώματα θραύσεις τρόπῳ τοιῷδε·

---

1 βηρυτίας *HP* | πάντα ἐξ ἴσης τὰ ξηρὰ λειώσας ἐπίβαλε τὰ τηκτὰ καὶ μίξας χρῶ *M 121* ‖ 4 γο̄ ϛ′ *P* ‖ 5 Ἄλλο *om. H* | ῥιτίνης *P* ‖ 8 *lemma in M hoc est* ἐὰν ἵππου οἰδήσωσιν ὄρχεις ἢ ἐκταθῶσιν | κριτάριον *M* ‖ 9 βοείου *H* ‖ 11 *lemma in M est* Πελαγωνίου ἐὰν τερηδόνας ἔχῃ ἵππος ‖ 16 Ἄλλο *om. H* ‖ *lemma in M est* Πελαγωνίου ἐὰν φθεῖρας ἢ σκώληκας ἐν δακτυλίῳ ἢ γαστρὶ ποιήσῃ ‖ 17 δακτύλῳ *H* ‖ 18 εἰς] καὶ *H* ‖ 28 ἐγχεθὲν] ἐγχυθὲν *coni. Miller*

ἰου γο̄ β′, χαλκίτεως γο̄ β′, σφέκλης γράμματα γ′, καθεψήσας χρῶ καὶ διαφεύγει τὰ κορδυλώματα.

506 *Μ* 138 ϙϙα′: Ἄλλο. ἄνθους χαλκίτεως γο̄ β′, σφέκλης γο̄ α′, νίτρου γο̄ β′, λάσαρος γο̄ β′, ὄξους δριμέος γο̄ ϛ′.

507 *Η* 22 (= *Μ* 22 ξϛ′): Πελαγωνίου πρὸς ἐλεφαντίασιν προπότισμα. τὸ δὲ προπότισμα λαμβάνειν νίτρου γο̄ α′, καστορίου γο̄ β′, δαφνίδων γο̄ β′, ῥέου Ποντικοῦ γο̄ β′, πηγάνου γο̄ δύο ἥμισυ. ταῦτα κατ᾽ ἰδίαν κόψας καὶ σήσας καὶ μετὰ ταῦτα μίξας ἐπιβαλών τε οἴνου χ α′ καὶ ἐλαίου γο̄ ἓξ δίδου ἢ διὰ κέρατος ἢ ὡς βούλει. τούτῳ δὲ τῷ βοηθήματι κέχρησο καθ᾽ ἡμέραν ἄχρι τελείας ὑγιείας. στρώμασι δὲ σκέπε διὰ παντὸς ὥστε εἰ δυνατὸν ἱδροῦν τὸ ζῷον, ἐπειδὴ τῇ θέρμῃ πέφυκε τὸ τοιοῦτο διαλύεσθαι πάθος.

508 *Μ* 135 ϙξθ′ (= *Μ* 22 ο′): Πελαγωνίου προπότισμα ποιοῦν πρὸς πάντα, ὥστε τὰ ζῷα τάχιον ἀναλαμβάνειν καὶ ὥστε τὰ ἐντὸς σύμπαντα ἀποσμήχειν καὶ θεραπεύειν. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς πᾶν πάθος καὶ βῆχα παλαιάν· ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς φθίσιν καὶ βουλσοὺς καὶ περιπνευμονικοὺς καὶ ὅσα τῶν ἐντός πεπονθότων. ἡ δὲ κατασκευὴ αὕτη. πτισάνης ϟα′, λινοσπέρμου ἡμίναν α′, ὠμοῦ ἀρχέντερον χοίρειον ἢ βραχεῖαν α′, εἰ δὲ μὴ εὑρεθῇ βραχεῖα ἢ ἀρχέντερον χοίρειον, ἐρίφου κεφαλὴν μετὰ τῶν ἀκροναρίων καὶ τῆς χορδῆς. ἔμβαλε ὑσσώπου δεσμὰς β′, βολβοὺς ιε′, πηγάνου δεσμὴν α′, δαφνοκόκκων χλωρῶν ϟα′, φοίνικας λ′, σκόρδων κεφαλὰς γ′, στέατος αἰγείου γο̄ ϛ′, γλήχωνος δεσμὴν α′, ταῦτα πάντα καθάρας καὶ συνθρύψας ἕψει ἐν ὕδατι ἀπὸ κιστέρνης, ἄχρις οὗ τὰ προειρημένα κρέα καταταkῇ καὶ μόνα τὰ ὀστᾶ ἀπομείνῃ. συνεχέστερον δὲ ὕδωρ ἐπίβαλε, ὥστε μὴ ἐκλυθῆναι ἢ λιπαρὸν ποιῆσαι τὸν χυλόν. καὶ μετὰ ταῦτα διηθήσας

5. 6 *ita incipit in HP*: Ἄλλο. νίτρου κτλ. ‖ 14. 15 Ἄλλο. ὥστε τὰ ζῷα κτλ. *M 22* ‖ 17 *prius* δὲ *om. M 135* ‖ 18 ἤτοι περιπν. *M 23* ‖ 19 δὲ *om. M 23* ‖ 20 λινόσπερμον ἡμίναν α′ ὠμοῦ ἀρχέντερον ἢ βραχεῖαν α′ *M 136* λινοσπέρμου ἢ κινναμώμου ἀρχέντερον χοίρειον (*in marg.* τουτέστι νεωστὶ εὐνουχισθέντα) ἢ βραχεῖαν α′ *M 23* ‖ 22 καὶ *om. M 23* ‖ 23 ὑσώπου *M 136* | δέσμας *M 23* | δέσμην *M 23* ‖ 25 γλίχωνος *M 136* ‖ 26 κινστέρνας *M 136* ‖ 27 κρέη *M 23* | ὀστέα *M 23* ‖ 28 ἐπίβαλλε *M 23*

καὶ προσθεὶς τραγακάνθης γō γ΄, ταῦτα εἰς γ΄ ἡμέρας διανεμεῖς. οὕτω δὲ χρῆσθαι δεῖ· τὴν τραγάκανθαν πρὸ μιᾶς ἡμέρας εἰς ὕδωρ θερμὸν ἔμβαλε ὥστε καταζυμῶσαι καὶ πρόσθες ἑψήματος S γ΄, τουτέστιν ἕνα καθ' ἡμέραν, ᾠὰ ἀριθμῷ ς΄, ἐλαίου ῥοδίνου. ταῦτα σύμπαντα μίξας ἅμα νηστικὸν τὸ ζῷον προπότιζε.

Η 162 (= *Μ* 31 ρλθ΄): Ἄλλο πρὸς ἄρθρα κεχαλασμένα 509*
καὶ ὑδατίδας. ἀλόην, σμύρναν, μάνναν, πίσσαν Βρυττίαν, πάντα ἐν ταὐτῷ λεάνας ἐπίβαλλε καὶ σίτινον ἄλευρον προσμίσγων καὶ τῶν ᾠῶν τὸ λευκόν, ἔπειτα ἀναλάμβανε καὶ χρῶ κατὰ τῶν ἄρθρων ἐπιδήσας χάρτῃ ἐπιμελῶς καὶ μετά τινας ἡμέρας λύσας πάλιν τὸ αὐτὸ βοήθημα προσάγων θεράπευε.

Η 163: Ἄλλο. εἰ ῥεῦμα ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ἵππου ἐμπέσοι, 510*
οἰδαίνει τὰ τούτου γόνατα καὶ χωλεύει. ἐὰν οὖν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ᾖ, καῦσον αὐτὸν καυτηρίοις στρογγύλοις, ἔσωθεν ἐπὶ τῆς ἀγκύλης καύμασι πέντε, ἔξωθεν δὲ πλατέσιν ἀμφοτέρωθεν. ἐὰν δὲ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις κάτωθεν ᾖ τοῦ γόνατος, καύσας μανδακηδὸν ἐπιμελοῦ ὡς καὶ τὰ λοιπὰ καύματα.

Μ 147 αρπγ΄: Πελαγωνίου πρὸς παραφυλακὴν εὐσωμίας 511
ἵππου. *periit.*

---

1 ῥοσθεὶς *Μ 136* | τραγακάνθου *Μ 23* | τοῦτο *Μ 136* | διανέμεις *Μ 136* ‖ 2 τραγάκανθον *Μ utroque loco* ‖ 3 ἔμβαλλε *Μ 23* ‖ 5 ἀριθμὸν *Μ 23* | ῥοδινοῦ *Μ 23* ‖ 7 Ἄλλο *om. ΗΜ* ‖ 8 ὑδάτα *Η* | ἀλοκυσμύρναν *Η* | σμύρνην *Μ* ‖ 11 ἄρθρον *Η* ‖ 13 Ἄλλο *om. Η* ‖ 14 χωλεύει *P*: χωλαίνει *Η* ‖ 16 ἀγγύλης *Η*

COMMENTARIVS.

De epistula ad Arzygium missa in praefatione p. 15 sq. dictum est. capitum qui sequitur index etsi non Pelagonianum esse supra monuimus, propter lemmata capitum maxime deperditorum omittendus non erat. ultima autem remedia 453 seq. quae in indice non respiciuntur, tamquam appendix adiecta sunt, ut factum videmus in Hippiatricis et apud Vegetium (lib. VI). neque enim remedium illud ad morbum sive ad umbras expulsandas de stabulo 451, ut Sarchianius videtur voluisse, totius capitis inscriptio est, sed lemma unius remedii.

Caput quod numero carens praefationis instar ipsis medicaminibus morborumque descriptionibus praemissum est Falerio scriptum de notis signisque equorum — caput autem Geopon. XVI 2 *ἵππου σημεῖα* enumerans cave tribueris Pelagonio — totum fere Columellae debet scriptor noster.

1 Col. VI 29, 4 secutus Varron. rer. rust. II 7, 2. 3. Pelagonium, non Columellam Vegetius exscripsit VI 5, 2—4. cf. praeterea Apsyrtus Hippiatr. p. 226, Geopon. XVI 1, 12—16, Pallad. IV 13, 9.

circo sacrisque certaminibus] cf. Col. VI 27, 1 *est enim generosa materies. quae circo sacrisque certaminibus equos praebet;* Veget. VI 6, 2 *nam ut viliora ministeria taceamus, equos tribus usibus vel maxime necessarios constat: proeliis circo sellis* (Col. de admissario VI 27, 9 *isque admissurae post trimatum usque in annos viginti plerumque idoneus est*).

medii dentes superiores] Columella addit *et inferiores,* mox *molares superiores et inferiores* codex Sangermanensis Columellae.

nisi a subtilissimo usque addiscimus] omittit Columella. Vegetius sic: *nec postea quot annorum sint sciri ad fidem potest nisi signis aliis, quae usus edocuit.* cf. Apsyrtus Hipp. p. 227 *καὶ οὐκ ἔστι ῥᾴδιον ἐπιγινώσκεσθαι τῶν ἐτῶν τὸν λοιπὸν χρόνον*; Geopon. XVI 1, 16 *τούτου δὲ συμβάντος οὐκέτι ῥᾴδιον ἐπιγινώσκειν τὰ ἔτη*; Anatolius autem dentibus diffidens Hipp. 55

αὕτη γὰρ οὐκ ἂν εἴη δοκιμασία· οὐ γὰρ οἱ ὀδόντες τὴν ἡλικίαν δηλοῦσιν.

duodecimo anno usque rugas invenias] non habet Columella. Vegetius VI 5, 4 *plerique adserunt domitis et freno adsuetis animalibus rugas, quae in labris sunt superioribus, computandas, ita ut ab angulo ubi incipit morsus incipientes usque ad extremum labrum perveniamus, quia annorum numerum rugarum numerus ostendit,* addens de suo haec: *postremo rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione cervicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum palpebrarumque calvitie senectus ipsa se prodit.* vide quae Anatolius Hipp. l. c. de iis censet qui aetatem *ἐκ τῶν γνάθων δοκιμάζουσιν.*

2 Col. VI 29, 2. 3 (de bubus id. VI 1, 3 seq. 2, 14). cf. Geopon. XVI 1, 8 seq. Pallad. IV, 13, 2. 3, 8. *περὶ εἴδους ἵππων ἀφορισμοί* enarrantur Hipp. 261 seq. (cf. imprimis p. 262 quae in calce leguntur *δεῖ ταῦτα ἔχειν τὸν ἵππον, μακρὸν τράχηλον κτλ*). fusius Veget. VI 6 et 7 singularum nationum signa meritaque explicat. de prioribus maxime inspiciendus est Varro rer. rust. II 7, 5 (inde Col. et Geop.), de posterioribus etiam Isidorus etymol. XII 1, 45—47 Palladium secutus.

. philocalum dominum] amat hanc vocem auctor philograecus, cf. 183. 188. *diligentia* quae infra est 24 interpres vertit *φιλοκαλία* Hipp. 185. (*philocalia* apud August. contra Academ. 2, 7.)

naribus ⟨apertis, brevibus auribus⟩ et arrectis] *auriculis* Columella; dedi *auribus* propter *naribus*, ut facilis fuisse appareat scribae error. Varroni equus debet esse *oculis nigris, naribus non angustis, auribus applicatis,* Palladio laudantur *aures breves et argutae, oculi magni, nares patulae.*

lato et numeroso pectore] Columella: *lato et musculorum toris numeroso pectore.*

cauda longa et non setosa quia abdecet] Columella: *cauda longa et setosa crispaque*, Varro: *cauda ampla subcrispa,* Palladius: *cauda profusior*, Geopon. *οὐρὰν μεγάλην οὐλότριχον. abdecet* glossae interpretantur *non decet*, Gust. Loewe in Woelfflini Archivo I p. 22, Hauler ibid. II p. 453. in bubus Col. VI 1, 3 similiter caudas longissimas et setosas laudat.

ungulis nigris] magis placet Columellae *duris*, quod item est apud Varronem (*ὄνυχα στερεόν* Geopon).

universum] ita pars librorum Columellae, Schneiderus maluit *universim.*

agile ab aspectu quoque] concinnius ut videtur Columella *ab aspectu quoque agile.* praepositio *ex* cum deesse nequeat, fortasse pro *et* scribenda est.

3 Col. VI 5, 4 (consentiunt cum Riccardiano codex Sangerm.

et collatio Goesii). Hipp. 56 *Πελαγωνίου περὶ κήλωνος ἐπιλογῆς* (= *M* 27 *κε'*), ubi Hipparchi auctoris ignoti (cf. praefat. p. 18) experimentum praecedit, Columellae verba *τρόποι δὲ ἵππων ἐπαινετοί εἰσιν, ὅταν ἀπὸ πραοτέρων διεγηγερμένοι εὑρεθῶσι, καὶ πάλιν, ὅταν ἀπὸ κεκινημένων πραεῖς γένωνται. οὗτοι καὶ εἰς τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν χρήσιμοι τυγχάνουσι* (h. e. ad obsequium, cf. Col. VI 27, 10 al.) *καὶ εἰς καμάτους ἱκανοί* secuntur.

si volueris scire e. q. s.] alterum *progeneret* cum videatur sufficere (*εἰ θέλεις γνῶναι κήλωνα χρήσιμον καὶ ἐν τῷ τίκτειν ἐσόμενον δόκιμον*), fortasse duorum codicum lectiones conflatae sunt aut priore loco verbum additum per errorem.

Cap. I. 4 Col. VI 30, 3 *plerumque iumenta morbos concipiunt lassitudine et aestu, nonnunquam et frigore, et cum suo tempore urinam non fecerint, vel si sudant et a concitatione confestim biberint vel si cum diu steterint, subito ad cursum extimulata sunt.* de fame tacet etiam Vegetius I 17, 4. *H* 23 *Πελαγωνίου πρὸς λοιμόν* (= *M* 19 *μα' πρὸς πάντα λοιμόν*)· *τὰς θεραπείας καὶ τοὺς ποτοὺς δι' ὧν οἱ λοιμοὶ ἀποσοβοῦνται χρὴ μαθεῖν κτλ.*

5 *H* 23 *ἡ λεγομένη διὰ πέντε ἀντίδοτος συνίσταται ἀπὸ γεντιανῆς, ἀριστολοχείας, κόκκων δάφνης, σμύρνης, πρίσματος ἐλεφαντίνου κτλ.* Vegetius eandem potionem contra morbum saepius commemorat I 10, 6. II 36, 1. VI 8, 6. 8, Pelagonius iterum 449. is solus hoc loco auctoris viri clarissimi nomen servavit medicinae *cuius experimentis indubitatae sunt vires et sine qua mulomedicus mutilus est* (Veg. I 16, 4). earundem specierum pulvis occurrit 366. de Gallicano in praefatione p. 17 dictum est.

cum necessarium erit] melius fortasse *dum*, quia praecedit *in necessitate profertur* (*ἕως ἂν ὑγιὴς γένηται H*).

6 *H* 26 *ἄλλο Λιτορίου Βενεβεντάνου.* Litorium clarissimum virum (cf. praef. p. 17 sq.) ante Apsyrtum remedium illud edidisse effici videtur huius verbis Hipp. 10 *θεραπεύων δ' ἄν τις ἐπιτυγχάνοι αἵματος ἀφαιρέσει λύων τὰς ἐν τῷ προσώπῳ φλέβας καὶ τὰς ἐν τῷ στήθει, ἔτι δὲ διακόπτων τὰ μεσοκύνια προσφορᾷ τε τροφῆς παντοδαπῆς* (Pelagonii interpres *ποικίλην τροφήν*) *κτλ . . . εἴρηνται δὲ οὗτοι οἱ ἐγχυματισμοὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν. ἡμέτερα δὲ εὑρήματα ταῦτα κτλ.* (ex Apsyrto Hierocles Hipp. 14).

depectorandus, detemporandus] illud etiam Vegetio V 14, 3 ex Corbeiensi restituendum videtur. usitatius est *sanguinem detrahere de pectore, de temporibus,* ut auctor noster ait multis locis. cf. 291 *debrachiolandus.*

id est hordei farinam e. q. s.] omittit Apsyrtus. Pelagonii interpres addit tritici farinam: *ἄλευρον κριθῆς καὶ πυροῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πίτυρα, χόρτον δὲ ὀλίγον* (item cod. *P*). *πίτυρα*

sunt farina seminis h. e. far cantabrum, cf. 132 *sucus cantabri χυλὸς πιτύρων* (quod restituendum Vegetio V 56, 3), 461 *cantabri quantum voles in aqua infunde* h. e. sucus cantabri sive cantabricus, distinguendus ab herba cantabrica (Plin. nat. hist. XXV 85). Cael. Aurel. chron. III 4 (p. 454 Amman) *dat praeterea aquam bibendam, in qua sit cantabrum praelotum,* id. III 3 (p. 510) *cantabri in aceto decocti.* passim apud Cass. Fel. (v. ind. edit. Rosii). cf. etiam schol. Iuven. V 11 (in cod. Pithoeano superscriptum est *cantabri*).

et facies potionem] similiter compositam Veget. IV 3, 11 habet. in *H* excidit *πευκέδανον*, quod non omittit Apsyrtus l. c.

7 *H* 24 *ἀγριοσικύου τὰς ῥίζας λεάνας κτλ.* = *M* 19 *μβ' ἕτερον βοήθημα. ἀγριοσυκάμινον κτλ.* cf. Veg. I 17, 9. 11. earundem fere specierum 19 est.

8 *H* 24 *ἄλλο. Σαβίνης βοτάνης ἤτοι βράθυος κτλ.* = *M* 19 *μγ'*. accuratius Veg. I 17, 12 refert. Optati nomen tacent omnes.

9 *H* 24 *Πιστηρίου Σικελοῦ. ῥίζας χαμαιάκτης κτλ.* = *M* 19 *μδ'*. Veg. I 17, 10. de nomine auctoris non constat, tamen Pisterius vix rectum; cf. Eichenfeld, Annal. Vindob. 44 p. 144.

facies inde colatum] colatum *durchgeseihtes Getränk* ex Gregor. epist. 7, 40 b affertur Woelfflini Archiv. II p. 271.

10 *H* 25 *ἄλλο πρὸς λοιμὸν ἀρθριτικόν* (= *M* 19 *με' πρὸς ἀρθριτικὸν ζῷον*), ubi omittitur vitis alba (*ἄμπελος λευκή*, Plin. nat. hist. XXIII 21—26).

11 De eodem morbo aliter Veg. V 48. 55.

suspensum durare] cf. Veg. IV 4, 1 (ex Col. VI 6, 1); I 22, 11 *equos oportet suspendi altius* e. q. s.

12 *M* 20 *μϛ' ξηρίον ἕτερον. εἰ ἄρξηται ἵππος λεληθότως χωλαίνειν καὶ οἱ τούτου πόδες φλεγμάνωσιν, ὅπερ ἐστὶν ἐπικίνδυνον, ποιήσεις τοῦτο· ἀφαιμάξῃς αὐτὸν τὸν ἵππον ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ τένοντος αὐτοῦ κτλ.*

13 *H* 24 *ἄλλο. γάρου πρωτείου* = *M* 20 *μη' ἕτερον. γάρου κτλ.*

offas etiam impares dabis] interpres omissis offis ita: *ἢ ἐρεγμὸν ὀρόβου ἐν οἴνῳ μεμιγμένον ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις δίδου ἢ κυάμων καλῶς ἀληλεσμένων ἄλευρον μετὰ οἴνου ὡσαύτως ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις, ἵνα δὲ πρὸ μιᾶς ἐμβραχῇ τὸ ἄλευρον καὶ τῇ ἄλλῃ λεανθῇ ἅμα τῷ οἴνῳ.* cf. 31 *offas impares cum vino faucibus mittas,* 75 *pastilli impares,* 89. 90. Veg. II 8, 2. V 44, 3. Pallad. I 19, 4.

14 *H* 26 *ἄλλο. ζῷον ὅταν ἄρξηται χωλαίνειν τοῖς ἔμπροσθεν ποσὶν κτλ.* de posterioribus tacet. *M* 20 *ν'*. cf. Veg. I 13, 1. 5. IV 3, 2.

argivi] idem herbae medicinalis nomen traditur 245. 327. Sarchianius legit *argyrii* interpretans *lithargyrum* perperam.

interpres Graecus ἄρκτου στέατος, deceptus ut videtur litterarum vestigiis. eadem vox latet Veg. V 26, 3; 58, 2 (*argii* et *argium* codd. Corb. et Goth.). videtur autem esse *arcium* vel *arctium*, de quibus cf. Dioscor. IV 104 ἄρκτιον, οἱ δὲ ἀρκτοῦρον; IV 105 ἄρκειον, οἱ δὲ προσωπίδα, οἱ δὲ προσώπιον καλοῦσι [οἱ δὲ ἀπαρίνην, Ῥωμαῖοι δὲ περσωνάκεαμ, οἱ δὲ λάππαμ]; Plin. nat. hist. XXV 113 *persollata quam nemo ignorat, Graeci arcion vocant;* XXVII 33 *arction aliqui potius arcturum vocant.*

centaureae unc. V] de additamentis quale hic est *in alio sic centaureae unc. VI* dixi Mus. Rhen. 46 p. 372 sq. cf. prolegom. p. 2 sq.; in *H* pondus deest, in *P* sunt γō ξξ.

Artemisiae odoratae] ἀμαράνθου ἀρτεμισίας *H*, ἀρτεμισίας *P*. odore non iniucundo esse Plinius narrat XXV 73.

serpylli, hyssopi, trixaginis] repetit *H* in calce formulae προσθεὶς τούτοις καὶ ἑρπύλλου γō ς', ὑσσώπου γō γ', χαμαίδρυος γō α', item *P*.

hieraebotanes] ὀρθῆς περιστερᾶς *H*, ἱερᾶς βοτάνης *P*. cf. Plin. XXV 105. Isidor. Etymol. XVII 9, 55.

15 *H* 25 ἄλλο. ἀφαιμάξας τὸ ζῶον καὶ κριθὰς (nota interpretis errorem) ἐν ὕδατι ἢ οὔρῳ βρέξας ὄξος τε μετὰ κόπρου βοὸς καὶ κυμίνου καὶ σινωπίδος μίξας ἐπιτίθει τοῖς ἄρθροις. *M* 20 να' πρὸς χυμοὺς ἀρθριτικοὺς καὶ λοιμούς. simile, sed paullo fusius enarrat Veg. I 13, 3, quod *tumori* inlinitur.

16 *H* 26 ἄλλο. σταφυλίνου γō ε', ἀγαρικοῦ γō ι', κασσάμου γō γ' κτλ. *M* 21 νε' πρὸς λοιμὸν ἀρθριτικόν.

cariotae] item scribitur 26. 191. cf. Veg. V 63 cum adnot. Schneideri. Dioscor. III 52 σταφυλῖνος ἄγριος . . . . Ῥωμαῖοι καρόταμ, οἱ δὲ παστινάκα. Glossar. 'Alphita' Anecd. Oxon. I 2 (1887) p. 31 *cariota, pastinaca agrestis idem.*

silis Gallici] ἀραρικοῦ *H*, sed σέσελι Γαλλικόν est 187. 213. 301. 395. agaricum ut fungus nascitur in arboribus circa Bosporum et in Gallia Plinio XXV 103.

casiae] κασσάμου *HP*. κάσσαμον vox inserenda lexicis. Paul. Aegin. VII 3. legitur in remedio longissimo quod extat in cod. *P* f. 393 ἀλοιφὴ θερμὴ δι' ἧς θεραπεύσεις πάντα τέτανον ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων κτλ. cf. Ducangii lex. inf. Graec. s. v. κασσάμην et κάσαμον (ita scrib. pro *ΚΑΣΑΠΟΝ*), quas glossae iatricae codd. Regg. 1261 et 190 interpretantur καρποβάλσαμον. adde ex glossario Senensi Hermae vol. XVIII p. 535 *cassamo: semen balsami*, cf. ibid. p. 533.

iris Illyricae sil — III] *sil* dittographia ortum puto. si fidem habemus Hippiatricis, fuit iris Illyricae uncia una exciditque herba quae Graece vocatur θρύον.

santonici] *sandonicum* scribitur in glossario Lat. Gr. Corp. gloss. II p. 178 (θηριοκτόνον βοτάνη). Plin. n. h. XXVII 45 absinthii plura genera distinguens santonicum appellari ait e

Galliae civitate, Ponticum e Ponto. Colum. VI 25 (*herba Santonica*). Scrib. Larg. 141; Veg. V 54, 7. VI 10, 2. Marcell. 28, 2; 28, 31.

17 *M* 21 νϛʹ ἕτερον πρὸς αὐτό. εἰ δὲ αὐτὰ τὰ ἄρθρα ἀποσκληρύνεται, γίνωσκε τὸ ζῷον ὅτι ἐλεφαντιᾷ καὶ λοιμῷ κάμνει (traditur κἂν πνῇ), ὅπερ θεραπεύσεις οὕτως. ἀφαιμάξας αὐτὸν ἐκ τῶν φλεγμαινόντων μερῶν κτλ. Vegetius de elephantiasi agit I 9. 16, Apsyrtus Hipp. 21. vide fragm. 452.

tisanam cum catulo brevi] ἐγχυμάτισον σκῦλον μικρὸν μετὰ πτισάνων. catulus brevis redit 370 (cf. 204. 205. 208). Cassius Felix 36 *infantibus brevissimis lactantibus*, 21 *est molesta passio maxime infantibus brevissimis et novellae aetatis pueris.*

pulvere quadrigario] eius compositio 390. *M* ita: καὶ μετὰ ταύτην τὴν περιοδίαν προπότισον omisso pulveris nomine (ξηρίον κονδριγάριον cf. Hipp. 295. 305).

18 *H* 24 ἄλλο ξηρίον Πελαγωνίου πρὸς λοιμόν. *M* 19 μϛʹ. Veg. I 17, 15 *Pelagonius adversus omnes morbos efficacissimum pulverem credit esse, si pullum ciconiae nondum adhuc stantem sed iam plumas habentem vivum in caccabum fictilem mittas et gypses perustumque vapore furni in pulverem redigas et tritum vitreo vase custodias; grande cumulatumque coclearium cum vini sextario animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem.* cf. Marcelli remedium 29, 30 qui ad coli dolorem corydalum avem *id est quae alauda vocatur, in vaso fictili gypsato in furno posito* comburi pulveremque reponi iubet. de formula *apopiras* cf. praef. 17.

19 *H* 25 ἀγριοσικύου ῥίζας κατακόψας κτλ. *M* 20 μθʹ. Veg. I 17, 8 *alia quoque vilior sed non minus apta curatio est: radices cucumeris silvatici viridis contundes* e. q. s. cf. supra 7.

20 *H* 25 σπέρμα κολοκύντης κτλ. *M* 20 νβʹ. Veg. I 17, 7. sua remedia Apsyrtus vindicat Hipp. 11 (inde Hierocles Hipp. 14): ἡμέτερα δὲ εὑρήματα ταῦτα· κολοκυντίδος Αἰγυπτίας σπέρμα ὅσον ὀξύβαφον, κεκομμένον καὶ πεφρυγμένον ἐν οἴνῳ λευκῷ εὐώδει ὅσον κοτύλαις δυσὶ λεᾶναι καὶ διηθήσαντας ἐν ὀθονίῳ ἐγχυματίζειν διὰ τῆς δεξιᾶς ῥινὸς καὶ αὐτῇ δὲ τῇ ἐντεριώνῃ χρῆσθαι πεφρυγμένῃ. ἄριστον δὲ καὶ τοῦ ἀγρίου σικύου τὴν ῥίζαν κόψαι λεπτὴν ὅσον ἥμιμνον (ἡμίμνουν?) ἐπιχέαι τε ὕδατος κοτύλας δύο καὶ βρέχειν νύκτα μίαν καὶ ἀνατρίψαντας διηθῆσαι καὶ τούτῳ (ita cod. *P*) μιγνύειν νίτρον κεκομμένον ὁλκὰς τρεῖς, εἶθ' οὕτως καταλαβόμενον τὴν γλῶτταν ἐγχυματίζειν διὰ τοῦ στόματος ἡμέρας ἑπτὰ τὸ ἥμισυ τοῦ φαρμάκου, τὸ δὲ λοιπὸν ποτίζοντας τῷ ὕδατι μιγνύειν. Pelagonius mensuras mutavit, Vegetius ipsum Apsyrtum secutus est.

ad cornua duo] ὅσον κοτύλαις δυσί Apsyrtus, interpres male καὶ διηθήσας κέρατι ἐμβαλὼν ἔγχει διὰ τῶν ῥινῶν ἐπὶ

ἡμέραις πέντε. cornu enim est libra metrica. cotula sive hemina cum sit idem atque κέρας λιτραῖον (λίτρα ἐλαίου), duo cornua definiunt sextarium, ut Horatius sat. II 2, 61 *cornu bilibre* sextarium dicit, cf. Pernice, Galeni de pond. et mensuris testimonia (diss. Bonn. 1889) p. 37 seq.

21 Colum. VI 5, 2. 3. Veg. I 17, 14. IV 3, 6—10. *H* 25 ἄλλο. τοὺς λοιμοὺς χρὴ βοηθήμασι προφθάνειν κτλ. *M* 20 νγ' auctoris nomen non tacens ἕτερον πρὸς λοιμὸν Κολουμέλλου (trad. κολουμένου).

propulsandi sunt] corrige Colum. cf. O. Guenther, Genethliac. Gottingense p. 13.

eryngii] ἠρύγγιον appellari solet, rarius ἠρύγγη. *H* interpretatur ἀφθάστου (ἄφθαστον, τὸ ἰρύγγιον ex codice Regio 1843 Ducangii lex. med. et inf. Graec. appendix p. 31. ἄφθαστος ap. Myreps. antidot. 188.)

tum paribus casiae e. q. s.] Graecum simile extat remedium ad febrem Hipp. 7 Εὐμήλου ἤτοι Χείρωνος (ἤτοι Ἥρωνος *M* 13; *H* addit εἰς τὸ αὐτό). πυρετοῦ προσγενομένου αἷμα ἀπὸ τοῦ τένοντος, ἀφαίρει, εἶτα λαβὼν κασίας, σμύρνης, λιβάνου ἀνὰ οὐγκίαν μίαν ἡμίσειαν, μίξας αἷμα χελώνης θαλαττίας καὶ παλαιὸν οἶνον διὰ μυκτήρων ἔγχει ἐπὶ ἡμέραις τρισίν.

22 Colum. VI 5, 3—5. Veg. IV 3, 12—14. *M* 20 νδ' ἰσχυρὸν βοήθημα ἰσχυρῶς βοηθοῦν. ἰσχυρὸν βοήθημα τῇ πείρᾳ μεμαθήκαμεν κτλ.

consiliginem] eadem infra 205, cf. praeterea Col. VI 14, 1. VII 5, 14. VII 10, 7. Veg. I 12, 2. 3 cum Schneideri adnot. ad Col. p. 320, ad Veg. p. 19. 114. interpres ἐλλεβόρου μέλανος ῥίζαν. Celsum totius loci auctorem existimo, ex quo Plinius rem enarret XXV 86 *nostra aetas meminit herbam in Marsis repertam, nascitur et in Aequicolis circa vicum Nervesiae, vocatur consiligo*, et XXVI 38 *radix herbae consiliginis, quam nuper inventam diximus. suum quidem et pecoris omnis remedium praesens est pulmonum vitio vel traiecta tantum in auricula.*

visci folia] ita Columella et Vegetius. fortasse recte quod traditur *ipsius folia*, ut legerat interpres: Κορνήλιος δὲ Κέλσος (καὶ Λῷος cod., correx. Miller) τῆς αὐτῆς βοτάνης καὶ φύλλα μετ' οἴνου λειωθέντα ⟨διὰ⟩ τῶν ῥινῶν ἐγχέειν ἐπιτρέπει.

23 *H* 26 ἕτερον εἰς τὸ αὐτὸ Αἰμιλίου Ἱσπανοῦ. *M* 21 νζ' ἕτερον προπότισμα Αἰμιλίου Σπανοῦ.

sale lib.] errore repetitum videtur, cum salis libra nimium pondus sit. in *H* deest.

nitrum in se conteris] cf. 45 *in se universa permisces*. 23. 241. 374. *in se* pro *simul* frequens in titulis latinis. νίτρον τὸ ἀρκοῦν *H* et ita fere interpres, si pondus adscriptum non est accuratius, velut 39 *amulum* ἀμύλου τὸ ἀρκοῦν et saepius.

Cap. II. 24 Cf. *H* 300 (= *M* 133 ϙξβ') Ἀψύρτου βρεκτῶν

σκευασία ὧν διδόασι οἱ Καππαδόκαι (διδοῦσιν οἱ Καππαδόκες *M*) τοῖς λεπτοῖς ἵπποις. κριθῆς μοδίους γ', φάβατος ξέ. γ', ἐρεβίνθου ξέ. η', φασίλου (φασιούλου *P*) ξέ. η', ὀρόβου ξέ. β', οἴνου ξέ. β' κτλ. omittit igitur triticum; uvam autem passam et nucleum in calce ponit ita: οἱ δὲ Σύροι προσβάλλουσι τῇ μίξει ταύτῃ στροβίλων ξέστην ἕνα, σταφίδων ξέστην ἕνα. διδοῦσι δὲ ἐπὶ ἡμέραις ἑπτὰ ἑστῶτι ἐν τῇ ἱπποστασίᾳ σκοτεινῇ, κατάξηρον ἐχούσῃ (ἐχούσι *H*) τὸ ἔδαφος. Pelagoniana Graece sunt *H* 185 Πελαγωνίου εἰς τὸ αὐτό. κριθῶν μοδίους τρεῖς κτλ. = *M* 27 ϙα' Πελαγωνίου πρὸς λεπτότητα ζώου. Veg. II 18, 23—25 ex Pelagonio.

brecta] cf. Eichenfeld, Annal. Vindob. 44 p. 145. Stephani thesaur. s. v. βρεκτόν (vol. II ed. a. 1833).

paululum se subsiccet] καὶ τὸ ὕδωρ κενώσας ἔασον ξηρανθῆναι μικρόν *H* 185. cf. Pelag. 89 *folia cupressi subsiccas.* Col. VI 14, 5 vulgata lectio est *subsiccatur*, Schneiderus recepit *subigitur*.

25 *H* 185 σῖτον πεφρυγμένον ὕδατι καὶ μέλιτι μιγέντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅσον μοδίου ποσότητα δίδου ἐπὶ ἡμέραις εἴκοσι. *M* 28 ϙδ' ἄλλο σύντομον καὶ καλόν. eandem structuram laxiorem — melius esset *tritici torrefacti* — multis deprehendes locis, velut 235. 245. 247. 301. Colum. VI 30, 1 triticum torrefactum commendat, *si sanis est macies.*

modium castrensem] passim in Edicto Diocletiani *kastrensis.* Apsyrt. Hipp. 300 ἡμιμόδιον et μόδιον καστρίσιον. cf. Hultsch Metrol. script. reliq. I p. 41. id. Griech. u. Roem. Metrol.[2] p. 616. 629 seq.

26 Duae extant conversiones *H* 186 περὶ ἰσχνότητος et *H* 276 Πελαγωνίου περὶ ἀναξηρανθέντος δέρματος (*M* 109 ψϙ').

quod genus passionis mulomedici coriaginosum appellant] interpres utroque loco omittit. de coriagine boum v. Col. VI 13, 2 (inde Veg. IV 12).

27 *M* 109 ψϙα' ἄλλο χρήσιμον. ἄγρωστιν ἥνπερ πολλάκις οἱ γεωργοὶ τῷ ἀρότρῳ ἀποτέμνουσιν, συνάξας ὅσην βούλει καὶ πλύνας καθαρίως μετὰ κριθῶν καὶ ἀχύρων λεπτῶν δίδου καθ' ἑκάστην. χρήσιμόν ἐστι. καὶ γὰρ πώλοις μικρὰν ἔχουσιν ἔτι τὴν ἡλικίαν τοῦτο συμβάλλεται. huc spectant Vegetii verba II 28, 25 *praeterea graminis radices, quas aratrum frequenter evertit, studiose collige quantum potueris* (*quantas potueris?*) *et lotas minutatim concide hordeoque commisce et cotidie praebere non dubites.*

28 *H* 186 θέρμους ἡψημένους καὶ γλυκεῖς ὥστε καὶ ἄνθρωπον δύνασθαι αὐτοὺς ἐσθίειν, εἰς κόρον τῷ ζώῳ πρόσαγε μόδιον καθ' ἡμέραν διδούς. εἰ δὲ μὴ ὦσιν οἱ θέρμοι γλυκεῖς, στρόφους ἐν τῷ ζώῳ κινήσουσιν. = *M* 28 ϙε'.

29 *H* 186 κάστανα εἰς φοῦρνον φρυγέντα ἐν ὅλμῳ κόψας σύμμιξον ταῖς κριθαῖς, μὴ πάνυ λεπτῶς τρίψας καὶ τῷ ζώῳ διδοὺς θεραπεύσεις. = *M* 28 ϙϛ'.

30 abstineas ss. cibis] cf. Colum. VI 30, 1 *ac deinde paulatim eiusmodi cibi subtrahendi immixtis hordeo furfuribus, dum consuescat faba et puro hordeo ali;* Graece Eumeli nomine Hipp. 184 μέχρις οὗ τὴν κατὰ φύσιν ἀναλάβωσι ῥῶσιν. eadem fere Geopon. XVI 3 Apsyrto tribuuntur.

custodiemus ut cotidie e. q. s.] Col. VI 30, 1 *nec minus cotidie corpora pecudum quam hominum defricanda sunt ac saepe plus prodest pressa manu subegisse terga, quam si largissime cibos praebeas.* Hipp. 184: τὰ δὲ τῶν τοιούτων σώματα πολλῆς τῆς τρίψεως δέονται κτλ. Veg. II 28, 10 cf. II 10, 12.

multum autem refert] Col. VI 30, 2.

aut si iter fecerint e. q. s.] Col. VI 30, 3 *frigori fomenta adhibentur et calefacto oleo lumbi rigantur caputque et spina tepenti adipe vel uncto* (*vino* pars codicum) *liniuntur.* cf. Veg. II 25, 3.

si urinam non fecerit — remedia] Col. VI 30, 4 remedia non tacens, quae Pelagonius infra demum (cap. VIII) profert.

lassitudini autem — infundatur] Col. VI 30, 4 *lassitudini quies remedio est, ita ut in fauces oleum vel adeps vino mixta infundatur*; VI 31 1 *omni autem imbecillo pecori alte substernendum est, quo mollius cubet.* Hipp. 184 (Εὐμήλου) καὶ καθεύδουσι δὲ αὐτοῖς ἄχυρον ὑποστρωννύσθω.

si aestus fuerit passus — infundito] non extantia in Columellae libris fortasse illi restituenda sunt, quippe qui ordine singula enumeret mala VI 30, 3 *iumenta morbos concipiunt lassitudine et aestu, nonnunquam et frigore et cum suo tempore urinam non fecerint* e. q. s. mulae lassae et aestuanti remedium affert VI 38, 4. Pelagonius infra 185 (*ad eos quibus membra deficiunt*) commendat *ova tria cum puleio et posca et oleo faucibus infusa* (inde Veg. V 39 extr.). tussientis animalis nares Veg. V 75, 2 *posca puleiata* foveri iubet, *posca et puleio* nares et faciem lassi iumenti fovet id. II 10, 10.

ante omnia sane — mundata fuerint] Col. VI 30, 2 *curaeque fuerit ut stabulentur sicco loco, ne umore madescant ungulae. quod facile evitabimus, si aut stabula roboreis axibus constrata aut diligenter subinde emundata fuerit humus et paleae superiectae.* ut stabula axibus roboreis consternantur Pelagonius infra 226 iterum monet. cf. Veg. II 28, 2. III 58, 2. Pallad. I 21, 2. Hipp. 184 χρὴ δὲ καὶ ἐν τόπῳ ξηρῷ αὐτὰ ἵστασθαι. τοῦτο γὰρ καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς ὄνυξιν αὐτῶν συμβάλλεται.

31 Fatuo ficario] Fatui cognominantur Fauni quietem nocturnam agitantes et tamquam incubones deludentes. Plin. n. h. XXV 29: *haec* (scil. herba Paeonia) *medetur et Faunorum in quiete ludibriis;* XXVII 107 *hac in Piceno feminis abigunt*

quos mira persuasione Fatuos vocant; XXX 84. Hieronym. in Esaiam V 13, 21 *vel incubones vel satyros vel silvestres quosdam homines, quos nonnulli Faunos ficarios vocant aut daemonum genera intellegunt.* Celsi fragmentum primus indicavit Reitzenstein de script. rei rust. libris deperditis (diss. Berolin. 1884) p. 55.

32 Col. VI 38, 3. 4. Veg. II 28, 16. *H* 186 ᾧτινι ζώῳ λεπτότης πρόσεστι καὶ ἀνωμαλία θεραπεύεται οὕτως = *M* 28 ϟζ′ inscribens πρὸς τὸ αὐτὸ προπότισμα Κολουμέλλου (κόλου μέλου vel κολου μένου cod.)

Cap. III. **33** Similiter febris describitur ab Apsyrto Hipp. 1 λέγω δὲ πρῶτον περὶ τοῦ πυρέττοντος ὡς ἐπιγνωσθήσεται ἐν τοῖς σημείοις τοιούτοις· ἔχει τὴν κεφαλὴν καταρρέπουσαν ἐπὶ τὴν γῆν κτλ., quem secuntur Hierocles Hipp. 5 et Pelagonius. Veg. II 1, 3. 4.

34 Apsyrtus Hipp. 1 θεραπεύεται δὲ οὕτως. αἵματος ἀφαιρέσει ἐκ τῶν κροτάφων κτλ. Hierocl. l. c. Veg. II 1, 5. II 2.

qui autem aut tactu auriculae e. q. s.] Apsyrtus Hipp. 2: ὅσοι δὲ τοῦ ὠτὸς ἁπτόμενοι καὶ πρὸς τῇ πλευρᾷ προστιθέντες τὴν χεῖρα παρὰ τὸν ἀγκῶνα τοῦ ὤμου λέγουσι πυρέσσειν, οὐκ ἀληθεύουσιν οὗτοι. οὐδεμία γὰρ ἀπόδειξίς ἐστι πυρετοῦ διὰ τοῦτο. Hierocles: οἱ μέντοι ἀπὸ τῆς τοῦ ὠτὸς ἀφῆς καὶ τῆς πλευρᾶς τῆς πρὸς τὴν ἀκρωμίαν νομίζοντες δύνασθαι σημειοῦσθαι τὸν πυρεττaίνοντα δοκοῦσί μοι τῆς ἀληθοῦς μὴ τυγχάνειν καταλήψεως. quibus collatis verba *nec ostendunt se de venis intellegere febrientem* recte tradita esse negaverim; fortasse recta archetypi lectio *de ueris* (vide adn. crit.), ut dicat: vera signa non intellegunt, nedum veram rationem norint.

35 *H* 5 Πελαγωνίου πρὸς πυρετὸν ἐνδότερον = *M* 14 ζ′.

mali terrae] χαμαιμήλου γō τρεῖς *H;* infra 52 malum terrestre μῆλον μανδραγόρου est. cf. Plin. XXV 95. Dioscor. IV 76. Isidor. Etym. XVII 9, 30 (*mandragoram*) *Latini malum terrae vocant.*

36 *H* 8 ἄλλο πρὸς πυρετὸν καὶ λεπτότητα. εἰ ἵππος πυρεττaίνοι ἢ λεπτὸς εἴη ἢ πόνῳ τινὶ ἐνδοτέρῳ καταπονοῖτο κτλ. = *M* 14 η′. Vegetii pondera II 6, 1 cum Pelagonianis consentiunt.

iris Illyricae] ἴρεως Ἰλλυρικῆς τὸ λεγόμενον ἄγριον κρίνον *H*. glossema τὸ λεγόμενον ἄγριον κρ. deest in *P*.

37 Veg. II 6, 2.

herbam urceolariam] trita forma est *urceolaris*, ut in 39. *urceolaria* vocatur item 112. 302. Ps. Apul. herb. 81. Graecis est περδίκιον vel περδικιάς: 39 βοτάνης περδικιάδος ἣν Ῥωμαῖοι οὐρκιόλαρ καλοῦσι, 112 βοτάνην ἣν Ἕλληνες μὲν περδίκιον, Ῥωμαῖοι δὲ ὀρκιολαρὲμ ὀνομάζουσιν (*M* 80 φκ′), 302 χυλὸν τῆς βοτάνης περδικίου. cf. Plin. n. h. XXII 43 *perdicium sive parthenium ... ab nostris herba urceolaris vocatur, ab aliis astercum.*

38 *H* 8 ἄλλο προπότισμα. γάλακτος ὀνείου λίτραν μίαν κτλ.

M 14 ϑ'. Veg. II 6, 3. in *HP* pro *κοχλεαρίου ἑνὸς* scribendum videtur, ut iam Schneiderus in comment. ad Veg. p. 37 proposuit, *κεχλιασμένου* vel simplicius *χλιαροῦ*.

39 *H* 9 *ἄλλο. γάλακτος αἰγείου λίτρας τὸ ἥμισυ κτλ.* *M* 14 ι'. Veg. II 6, 4. simile est 37.

40 *H* 9 *χρῖσμα πρὸς πυρετόν.* *M* 14 ιβ'. Veg. II 6, 5.

41 *H* 9 *ἄλλο προπότισμα. πυρετταίνοντα ἵππον ἐξ ἀνάγκης χρὴ φλεβοτομῆσαι καὶ προποτίσαι οὕτως.* *M* 14 ια'. Veg. II 6, 6. et hordeo abstineto] omittunt Hipp. et Vegetius.

42 *H* 9 *ἄλλο προπότισμα ἁπλοῦν. τήλεως* (trad. *τίλεως*) *χυλὸν καθαρίως διηθῶν καὶ δεσμὴν σελίνου καὶ πηγάνου καὶ μελιλώτου καὶ ὑσσώπου συνεψήσας καὶ συμμίξας διὰ κέρατος δίδου.* fortasse *colatum* pro *coctum* interpres in suo exemplari legerat.

Cap. IV. **43** Col. VI 30, 6. 7. Veg. III 45, 1—3. *H* 89 *Πελαγωνίου θεραπεία ὠμοπλάτης* = *M* 36 ρπζ' *Πελαγωνίου περὶ θεραπείας ὠμοπλατῶν.* cum Columella praeterea congruit *M* 136 ροα' *Εὐμήλου πρὸς ὤμους.* Riccardianus maxime consentit cum Columellae codice Sangermanensi, collatione Goesii, editione Bruschiana (O. Guenther, Genethliacon Gotting. p. 13.).

exanimetur] quae lectio Sangermanensis etiam Schneidero exquisitior visa est. vulgatam *exaniniatur* nostro loco Osannus probat (Quaedam de Pelagonio p. 12). Vegetius mutavit ita: *quod si plus profluat quam necesse sit* (*ἵνα δὲ μὴ ἔξαιμον γένηται τὸ ζῷον H*).

in piscinam] Vegetius de suo addit *vel flumen aut mare.*

adhibitis] ita Sangermanensis. Vegetius: *postea firmioribus cibis ad saginam pristinam revocandus est* (*καὶ οὕτως ὁδῷ προβαίνων στερροτέρας τροφῆς προσφερομένης ὑγιανεῖ H, καὶ πρὸς ὀλίγον τὴν ἐξ ἔθους τροφὴν λαμβανέτω M*).

44 *H* 89 *ἄλλο. εἰ ἐλαφρῶς πάσχει τὰς ὠμοπλάτας κτλ.* *M* 36 ρπϑ'. Veg. III 45, 4—7.

tracta uteris] emplastri genus est. *τράκτωμα ποίει H.* (Corp. gloss. II p. 199 *tracta λάγανα*).

inde vino puro armum foveto e. q. s.] confusa videntur. Vegetius haec: *tractam cotidie imponito et priusquam ungatur, cotidie de vino puro armum lavato, deinde additurus unguentum: bacae lauri selibram, olei sextarium, nitri uncias tres, sed nitrum et bacas lauri in pulverem rediges et cribrabis. ex quo in sole cum calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido et diutissime confricetur. post synchrisma ad curandos armos inducitur et cum melius habuerit natatum mittito. H: καὶ ἐφ' ἑκάστης ἐκ τοῦ τρακτώματος ἐπιτίθει προαποπλύνων οἴνῳ τὸν τόπον.* sequitur ut novum remedium (= *M* 36 ϙ') *ἄλλο. δαφνοκόκκων λίτρας τὸ ἥμισυ, οἴνου παλαιοῦ λίτραν μίαν, νίτρου τὸ ἀρκοῦν, τὸ νίτρον καὶ τὰ δαφνόκοκκα κόψας καὶ*

σήσας καὶ ἐν ἑνὶ ἀγγείῳ πάντα συμμίξας προαπάντλει τὰς ὠμοπλάτας θερμῷ ὕδατι καὶ ἐν ἡλίῳ χρῖε τούτῳ τῷ βοηθήματι. quibus adiuvantibus haec fere Pelagonio restituenda videntur: *cotidie tractam imponito, ante tamen vino puro armum lavato* (*foveto R, προαποπλύνων H, lavato* Veg.). *inde synchrismate curetur* (vel *uteris*): *bacae lauri selibram, olei sextarium* (*οἴνου παλαιοῦ λίτραν μίαν H*), *nitrum* (*νίτρον τὸ ἀρκοῦν H, nitri uncias III* Veg.), *nitrum autem et bacas contundito* e. q. s. quae secuntur Vegetius ita exhibet: *quod si eiecerit iuxta consuetudinem ad rotam armum reponito et suprascriptis medicaminibus curato, H εἰ δὲ ἡ ὠμοπλάτη ἐκβληθείη, εἰσάγων αὐτὴν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσῃ.* aut ut supra feci, unci ponendi sunt aut cogitari possunt talia: *et si fuerit percussus aut eiecerit ex more ad rotam armum reponito* (cf. Veg. III 45, 8 *sed convenit inspici diligenter utrum ex percussura vel casu coeperit causa, et si ex percussura fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra et sic reliqua facienda*).

45 *H* 89 *ἄλλο εἰς τὸ αὐτὸ πάθος καλὸν καὶ ἁπλοῦν. ἀφρόνιτρον κτλ. M* 36 *ρπη' ἄλλο πρὸς πόνον ὠμοπλατῶν καλὸν καὶ ἁπλούστατον.*

46 *H* 90 *ἄλλο. κόκκων δάφνης λίτραν μίαν κτλ. M* 36 *ρϙα'.*

Cap. V. **47** cf. Col. VI 30, 5 *capitis dolorem indicant lacrimae quae profluunt, auresque flaccidae et cervix cum capite aggravata et in terra submissa.* Graece Columellae verba extant Hipp. 248, ubi praecedit *Εὐμήλου πρὸς κεφαλῆς πόνον.* Pelagoniana sunt *H* 250 *τῆς κεφαλῆς τὰς ἀλγηδόνας σημαίνουσι δακρύοντες ὀφθαλμοὶ κτλ.*, plenius *M* 95 *χνα' Πελαγωνίου πρὸς θεραπείαν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ.* aliter Vegetius III 8.

48 *H* 250 *ἄλλο. πρό γε ἁπάντων χρὴ καθαίρειν τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου τρόπῳ τοιῷδε· εὐφόρβιον, κενταύριον, λιβανωτοῦ ἄλευρον εἰς χύτραν ἑψήσας ἐπὶ πολὺ μετὰ οἴνου ἐν θερμῷ ἡλίῳ διὰ τῶν ῥινῶν ἔγχει. M* 95 *χνβ'* extrema sic: *εἰς τὰς ῥῖνας ἐπίχεε. καὶ μετ' ὀλίγον βραχὺ ῥοδίνου μετὰ παλαιοῦ ἐλαίου καὶ ἀφρονίτρου* (*ἀφρόνιτρον* cod.) *εἰς τὸ οὖς ἐπίσταξον, ὅπερ ἱκανῶς συμβάλλεται*; similiter *P.* inulae *H* substituit centaurium.

49 *H* 250 *ἄλλο. ὄξους δριμυτάτου ὀλίγον μετὰ ἐλαίου παλαιοῦ καὶ ἀφρονίτρου εἰς τὸ οὖς ἐπίσταξον κτλ. M* 95 *χνγ'.* cf. 48. vermiculos] nolui mutare accusativum cum Sarchianio. *ἢ σκώληκας τοὺς λεγομένους ὀνίσκους* (traditur *ὀνικούς*) *H.* Cael. Aurel. chron. I 4, 119 *porcelliones, hoc est animalia quae umectis et aquosis locis saepe nascuntur, a Graecis appellata ὀνίσκοι.* Cass. Felix 28 (p. 44 Rose) *asellos quos Graeci oniscos dicunt.*

50 *H* 251 *ἄλλο. εἰ πάσχει τὸν ἐγκέφαλον τὸ ζῶον κτλ. M* 95 *χνδ'.* Veg. III 7, 1: *cerebrum plerumque diversis passionibus commovetur, quod his deprehenditur signis: ambulabit pravus et frequenter offendet et toto se corpore commovet. cuius*

ista curatio est: bacas lauri numero XX, nitri selibram (*νίτρον λίτραν α΄ H*), *rutae manipulum* (*πηγάνου χλωροῦ δεσμίδιον ἓν H*), *quae omnia diligenter trita cum aceto non acri et oleo optimo rosaceo commixta hieme calefacies, perunctoque oleo capite eius et cerebro vel auriculis cerebellare de lanata pelle convolvis* (*καὶ δέρματι ἔχοντι ἐρέαν ἐμβεβρεγμένῳ τούτῳ τῷ βοηθήματι τὴν κεφαλὴν περίδησον* [*περίδυσον H*]).

51 *H* 251 *ἄλλο. ἄλευρον κρίθινον συμμίξας ῥητίνῃ κτλ. M* 95 *χνε΄*. Veg. III 7, 2. 3. excidisse quaedam pastilli infra 53 memorati arguunt, quos non omittit Vegetius, ut haec fere restituenda videantur: *haec conterito et* ⟨*pastillos facito et cum vino*⟩ *dato per os* (*ὁμοῦ συντρίψας ἐν οἴνῳ διὰ στόματος δίδου H, ex quibus pastillos facies et in aqua frigida dilues et dabis in potum* Veg.).

52 *H* 251 *ἄλλο πρὸς κάθαρσιν κεφαλῆς. M* 95 *χνϛ΄*. cf. adn. 35.

53 *M* 95 *χνζ΄ ἕτερον βοήθημα*. Veg. III 7, 3 ex.

54 *H* 62 (praecedit Hieroclis remedium) *τὸν πόνον τοῦ ὠτίου θεραπεῦσαι δεῖ, μήπως εἰς μανίαν ἐμπέσῃ τὸ ζῷον κτλ. M* 147 *αρπδ΄* (*ἐὰν τὸ οὖς ἀλγήσῃ*) periit. in *P* inscriptio est *ἄλλο πρὸς ὠταλγίαν*. Veg. III 14, 4. 5.

spongiam mollem nitro et aqua maceratam] *H* addit *μέλι*, quod Schneiderus Vegetio restituere voluit legens *nitro et aqua melleque* pro *nitro et aqua molliter*, dubito num recte.

usque cum dolor elimetur] cf. 365 *ut paulatim vitium diligentia elimetur. usque dum* semel legitur 352, *usque cum* c. coni. passim, 57. 181. 196 cet.

55 *H* 63 *εἰ εἰς τὸ οὖς ὕδωρ εἰσέλθῃ. ἔλαιον παλαιὸν καὶ νίτρον ἐξ ἴσου βαλὼν εἰς τὸ οὖς ἐπίχεε καὶ ἐπίθες ἐρέαν. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ εἰς* (*εἰ P*) *τραύματα ἔγχει* (*σχῇ P*), *ἰαθήσονται. M* 147 *αρπε΄* periit. accuratius Veg. III 14, 6.

56 *M* 29 *ριθ΄ Πελαγωνίου εἰ γλανδούλας ἔχει* (ita in capitum indice) *τῶν σιαγόνων. αὔξονται σάρκες ἐκ ῥυπαρίας, ἅσπερ σιδήρῳ χρὴ ἀποτέμνειν καὶ καυτηριάσαι, καὶ μετὰ ταῦτα θεράπευσον οὕτως· φάβατι* (leg. *ἅλατι*) *καὶ ἐλαίῳ ἐπὶ ἡμέρας η΄, ἐκεῖθεν νίτρῳ καὶ ὕδατι θερμῷ* ⟨*ἢ*⟩ *στακτῇ ἀπόπλυνον τὸ πάσχον μέρος καὶ λοιπὸν οἰνελαίῳ ὄροβον ἀληλεσμένον* (*ἠλησμένον* cod.) *ἐπίθες ἐπὶ γ΄ ἡμέρας. μετὰ δὲ ταῦτα οἴνῳ καὶ ἀλεύρῳ κριθίνῳ θεράπευσον ὡς ἂν ὑγιάνῃ*. similiter de glandulis Veg. III 24.

57 *H* 62 (praecedit *Εὐμήλου πρὸς παρωτίδας καὶ χοιράδας*) *εἰ κονδυλώματα* (*κορδυλώματα P*) *σχῇ καὶ παρωτίδας κτλ.* idem videtur *M* 29 *ριγ΄*. Veg. III 24 ex.

inde Lycio — curato] omittit *H*. pro eo quod traditur *licio* Sarchianius coniecerat *luito*, sed obstat Vegetius: *glandulae quae tolluntur Lycio medicamento.* similiter Pelagonius infra 195 Lycium et pulverem mali granati adhibet eodemque medi-

camine 181. 182 equum ad sanitatem perducit. cf. Plin. n. h. XII 30 seq. XXIIII 125—127. Dioscor. I 132 (J. G. Sprengel, Mus. Rhen. 46 p. 58 seq.). idem fuisse videtur in 449. pro eo quod extat in *H* *ἀθρόον ξηρὸν ποιήσας ξηρίον* scribe *ἀπὸ ῥοῶν ξηρῶν ποιήσας ξηρίον* (*de malis granatis siccis pulverem facito*).

58 *H* 251 *ἄλλο πρὸς πληθώραν κεφαλῆς*. *M* 96 *χνη' πρὸς πληθούραν κεφαλῆς*.

cretae duas partes e. q. s.] *κρηταρίου μέρη δύο καὶ ἀκακίας παλαιᾶς*. certe melius cum creta calx componitur; cf. Veg. III 29 (si ex pletura sanguinis tumor evenerit) *cretam cimoliam duabus partibus et tertiam partem cretae nigrae ex vino austero temperabis*. acaciam nigram Pelagonius 65 adhibet, de qua v. Dioscor. I 133.

59 *H* 297 *ἄλλο Πελαγωνίου. ἡ ὑγρότης τῶν ῥινῶν διάφορός ἐστι κτλ.* = *M* 128 *ακγ' Πελαγωνίου περὶ ὑγρότητος ῥινός*. Veg. III 36.

qui a quo loco exeant e. q. s.] Vegetius ita: *muccorum etiam qualitates qui per nares effluunt, convenit nosse. ex quibus genus passionis ostenditur et causa cognita facilius curari potest.* cf. etiam II 10, 2 *ex umore quoque qui de naribus profluit, passio apertissima declaratur.*

rubeus tenuis frigidus] *rubens tenuis frigidus veteris perfrictionis prodit iniuriam* Vegetius, cf. II 10, 3 *a perfrictione erit umor tenuis aquaticus et frigidus.*

caeruleus levis] cum *H* omittat, Schneiderus adductus est ut Vegetii verba *caeruleus id est fuscus* usque *adhibenda curatio est* ineptum additamentum existimaret.

faecaceus] *H* omittit. corrige Vegetii quod fertur *fabaceus*. cf. II 10, 3 *a glandulis .... umor erit candidus et viscosus.*

60 *M* 96 *χνθ' ἐὰν ἵππος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ κρουσθῇ*.

rosa] h. e., si recte traditur, oleo vel unguento rosacio, cf. Celsus VI 18, 8 saep. maluerim tamen reponere *rosacio* (*μετὰ ὄξους καὶ ῥοδίνου M*).

61 Cf. 64.

62 *H* 251 *ἄλλο πρὸς βάρος κεφαλῆς. εἰ διὰ τῶν ῥινῶν πολὺς φέρεται χυμός, τούτῳ τῷ προποτίσματι θεραπεύσεις κτλ.* *M* 96 *χξ'*.

63 *H* 304 *εἰ τὸ τραγανὸν τῶν ῥινῶν σχισθῇ*. *M* 147 *αρπς'* periit. Veg. III 34, 1 (cf. III 14, 1).

abstineri] nolui mutare, quamquam usitatius est *contineri* sive *retineri*. illud legitur in lemmate cap. XXIIII. *μὴ δυνάμενον στῆναι H*, *sanguis reprimi non possit* Vegetius. cf. Cass. Fel. 18 (p. 27 Rose) *et sanguis abstineri minime potuerit* (cf. p. 222).

64 *H* 62 *κατάπλασσε τὰς παρωτίδας ἀλεύρῳ σιτίνῳ κτλ.* cf. 61. in *P* inscribitur *ἄλλο περὶ παρωτίδος*.

65 *M* 70 *υμε' Πελαγωνίου πῶς χρὴ πλῆθος αἵματος ἐκ*

τοῦ οὐρανίσκου κατιὸν ἐπέχεσθαι. habent codices Cantabrigiensis et Londiniensis auctoris nomine non adscripto. Veg. III 34, 2. 3.

si edere non potuerit] *quae res si tardius subvenit* Vegetius, *εἰ δὲ ταῦτα ἐπισχεῖν τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος μὴ δυνηθῶσιν M* (*εἰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐνεργήσει* Cantabr. et Londin.). emendatione igitur cum opus esse videatur, cogitare possis *si sistere non potueris* vel simplicius, id quod Buechelerus proposuit, *si sedere non poterit;* sedet sanguis qui sistitur.

66 *H* 301 *ἄλλο Πελαγωνίου. ἶριν μετὰ μέλιτος μαλάξας κτλ. M* 137 *ρ̣οη' Πελαγωνίου πρὸς γλῶσσαν κεκομμένην.* cf. Veg. III 31.

eo die et si perseverat] *μετὰ μίαν ἡμέραν* (*μιᾶς ἡμέρας H*) *πάλιν τῇ αὐτῇ κέχρησο μεθόδῳ ἄχρι τῆς τελείας ἰάσεως P.* Sarchianius dedit *cotidie et sic persevera* rectius fortasse, sed contra libri fidem, quam firmat interpres. cf. 310 *si perseveraverit, urito subtiliter.*

67 *H* 252 *ἄλλο χρῖσμα κεφαλῆς. M* 96 *χξα'.*

68 *H* 62 *κηροῦ δραχμὰς κη' κτλ.* lacunam explevi ex *H* et ex glossemate quod compositionis sequentis sermonem incidit. cf. Mus. Rhen. 46 p. 372 (proleg. p. 2). lemma cod. *P* servavit *πρὸς παρωτίδας καὶ χοιράδας.*

69 Veg. III 32 *si iumento loculamenta dentium, id est gingivae, vel dentes doluerint* e. q. s. cf. ad 68.

70 *M* 29 *ρκ' πρὸς αὐτό* (praecedit Pelag. 56). *ὀξύγγιον παλαιὸν μετὰ καθαρισθέντων σκόρδων κοπέντα καθαρῶς εἰς τὰς μαξίλας τοῦ ἵππου παρατίθει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς φάρυγγας αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ κατάχριε.*

Cap. VI. Verba *Pelagonius Arzygio ait* in codice ante capitis lemma scripta leguntur, *apopiras Pelagoni* ad primum remedium spectant, non ad totum caput.

71 *H* 31 *ἄλλο. σκόροδα Γαλλικὰ καθαρίσας καὶ ἐν ὅλμῳ κόψας κτλ.* cf. 75. 83.

arum Gallicum] semper ita in *R* scripta legitur herba haec, de qua magna in libris manu scriptis est confusio. interpretes intellegunt *σκόροδον*, h. e. alium, duobus locis exceptis 191. 261, ubi genetivi traduntur *ἰαρίου Γαλλικοῦ.* huc spectat Veg. I 18 *alium maius quod quidam Gallicum vocant.* quid sit *anagallicum* Vegetii, Schneiderus disputat ad VI 8, 4 p. 108 parum dilucide. certe *ari Gallici* vestigia in libris Vegetianis non desunt. ex iis autem quae Plinius de *alo, alio, halo* confuse narrat nat. hist. XXVII 41. XXVI 42. XIX 116, certi effici potest nihil (cf. Sprengel ad Dioscoridem p. 575). de aro herba v. Dioscor. II 197. propono praeterea locos hosce. Scrib. Larg. 83 *symphyti radix quam quidam inulam rusticam vocant, quidam autem alum Gallicum dicunt* (inde Marcellus 17, 21; cf. 10, 68; 26, 18; 31, 39). Ps. Apul. herb. c. 60. Cael. Aurel. chron. II 12 (p. 411 Amman) et V 2 (p. 561), ubi

traditur *argallici.* Marcell. 20, 39 *portulaca h. e. alium Gallicum.* de *anagallico* quod vocatur adeas glossaria, velut Senense (Joh. Schmidt Hermae vol. 18 p. 530) *anagallicum: consolida maior;* 'Sinonima Bartholomei' (edid. Mowat, Anecd. Oxon. I 1, 1882 p. 10) *anagallicum, anagallis, id est consolida maior.*

72 *H* 31 *ἄλλο Ἡμερίου. φάβατος ἀληλεσμένου γō* ῞ξ *βρέξας εἰς ἑψήματος χ. γ' καὶ πεπέρεως κόκκους λα' ἐν θυίᾳ καλῶς λεάνας καὶ προσμίξας στέατος τραγείου λίτραν α' καὶ αὖθις συλλεάνας ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις διὰ κέρατος ἐγχυμάτιζε.* Veg. V 64, 9 *farinae fabae fresae sextarios duos infundis in passi sextariis tribus et in mortario diutissime conteres piperis triti* (hoc ineptum, scribendum videtur *nigri*) *grana triginta, sevi hircini libras tres pariter admisces et omnia tusa et cribrata per os ad cornu per triduum* (vel *triduo*) *dabis.* Pelagonii oratio minus bene procedit. verba *id est lomentum* fortasse glossema sunt; cf. Veg. V 62 *in subtilissimo lomento, hoc est farina fabacea,* VI 8, 4 *lomenti fabae id est farinae,* Pallad. XI 14, 9 *ex faba lomentum factum,* Apicius I 6 *lomentum ex faba factum.*

73 *M* 84 *φξα' ἕτερον πρὸς βουλσούς* (praecedit 74). *βρέξον φάβα ἐν οἴνῳ παλαιῷ κτλ.* Veg. V 64, 10.

tantum quantum duplum fuerit vinum] ita intellego: si vini sunt sextarii tres, fabae et olei debent esse sextarius unus et dimidia sextarii pars, h. e. cum fabae sit sextarius unus, olei restat hemina sive libra, ut recte habet Vegetius: *aliis placet farinae fabaceae sextarium unum tribus sextariis vini veteris infundere additaque olei optimi libra pariter deterere ac dare per cornu* (interpres: *προσάψεις αὐτῷ ἐλαίου τὸ καθ' ἥμισυ τοῦ οἴνου μέρος, οὕτω μέντοι ἵνα ἔσονται οἴνου ξέσται γ' καὶ φάβατος ξέστης α'*).

74 *M* 84 *φξ' Πελαγωνίου πρὸς βουλσοὺς ἁπλοῦν καὶ θαυμαστὸν βοήθημα.* Veg. V 64, 10 *nonnulli vero duobus sextariis conditi* e. q. s.

75 *M* 85 *φξβ' ἄλλο. σκόρδον Γαλλικὸν κατακόψας καθαρίως καὶ προσάψας κτλ.* Veg. V 64, 11. paullum differt 83.

herbam parietariam] *βοτάνην σιδηρῖτιν ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι παριεταρίαν M.* infra 83 *σιδηρῖτιν καὶ βοτάνην ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι περδίκιον,* 85 *τῆς προλεχθείσης παριεταρίας ἤτοι σιδηρίτιδος βοτάνης,* 89 *βοτάνης σιδηρίτιδος ἣν Ῥωμαῖοι παριταρίαν καλοῦσι.* Cass. Fel. 2 (p. 11 Rose) *herbam perdicion id est parietariam.* parietariam viri docti *ἑλξίνην* definiunt Dioscor. IV 86. Plin. XXII 41. inter sideritidis cognomina apud Dioscor. IV 33—35 (Sprengel ad eundem p. 588) Latinum parietariae deest.

76 *H* 75 *Πελαγωνίου πρὸς καθημερινὴν βῆχα. πράσα ἑψήσας κτλ.* *M* 76 *υπδ'.* Veg. V 64, 12 inscribit *ad levem tussim victoria sunt expeditaque remedia* et pro *condituraе* habet *iuris in quo decocti sunt porri.*

77 *H* 75 πρὸς βῆχα ὁδοιπορικήν. λασάρου κόκκον ὡσεὶ λεπτοκάρυον μικρὸν εἰς οἶνον λῦσον καὶ τοῦτον ἐν μιᾷ μόνον ἡμέρᾳ διὰ κέρατος δίδου. *M* 76 υπε'. Veg. V 64, 12.

viatoriam] Eichenfeld restituit Annal. Vindob. 44 p. 146 collato remedio 460 ***ad tussim viatoriam.*** 461 inscribitur ***aliud viatorium*** scil. remedium (cf. 155 ***remedium viatorium***). cum bene dicatur et ***tussis viatoria*** et ***viatorium remedium,*** ubique scripturas traditas retinui. Schneiderus ad Veg. p. 98 ὁδοιπορινήν (ita *H*) in ὁδοιπορινόν mutari voluit. cf. Veg. II 33, 1 ***sed viatorium istud et physicum et semper paratum te scire convenit;*** V 64, 12 ***viatoria sunt expeditaque remedia.***

iuxta modum magnitudinis nucis] similia saepius, velut 87 et 90 ***ad modum nucis,*** 91 ***quantum fabae magnitudo est,*** 288 ***instar magnitudinis nucis Abellanae,*** 408 ***in modum fabae.***

78 *H* 75 πρὸς βῆχα ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναδιδομένην (omittuntur renes percussi, melilotus, nucleus). *M* 76 υπϛ'.

79 *M* 76 υπζ' ἕτερον βοήθημα. πράσιον (πράσσιον cod.) βοτάνην μετὰ σμύρνης καὶ λιβάνου καὶ οἴνου παλαιοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέλιτος πρωτείου συμμίξας ἐγχυμάτιζε. hinc lacuna, si fuit, expletur ita ***et vino ⟨veteri et melle⟩ optimo.***

80 *M* 76 υπη' πρὸς βῆχα ἵππου ἰσχυροτέραν καὶ ὅταν αἴσθῃ τὸ στόμα αὐτοῦ κακῶς ἀναπνέον ἢ δάκρυα παρὰ λόγον ἐκπίπτουσι. μάννης γō δ' κτλ.

mannae] absolute legitur etiam 252. 409. 415. cf. Plin. n. h. XII 62 (turis) ***micas elisas mannam vocamus.***

81 *H* 76 πρὸς βῆχα τὴν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναδιδομένην. *M* 77 υϙβ'. in *H* deest crocum, pro ***mannae croci*** ibi est μάννης λιβάνου.

82 *M* 77 υϙ' πρὸς βῆχα καὶ βαρύτητα κεφαλῆς. Veg. V 64, 12.

cum aqua calida sed tepida] vix recte. pro ***sed*** fortasse legendum ***seu*** (χλιαροῦ *M*, ***calida*** Veg.), ut subsint duorum codicum lectiones.

83 *H* 76 πρὸς βῆχα καὶ βουλσούς. cf. 75 cum adnot.

84 *M* 85 φξγ' κολλητικὸν πρὸς βουλσοὺς κάλλιστον βοήθημα. Veg. V 65, 1 mutatis nonnullis. in *M* facile post κενταυρίου γō α' excidere potuit στέατος ταυρείου γō α'.

85 *M* 85 φξδ' ἕτερον βοήθημα Ἡμερίτου. χοίρειον ἀκρονάριον εἰς ὕδωρ ἑψήσας καὶ ὄξος τὸ ἴσον (nota interpretis vel scribae errorem) καὶ τοῦτο βαλὼν κτλ. Veg. V 65, 2.

contra focum] πρὸς λαμπρὸν χλιάνας *M*. cf. 151 ***aut in calido stet aut contra focum,*** 52 ***contra solem aut in furno siccas.***

86 *M* 86 φξε' πρὸς νεαροὺς βουλσούς. κεφαλὴν ἀρνειοῦ κτλ. (scribe νηστικῷ pro νηστικῶς). Veg. V 65, 3 ***aliquanti caput agninum tamdiu decoquunt*** e. q. s.

87 *H* 76 πρὸς βῆχα ἐκ τοῦ φάρυγγος (τῶν φαρύγγων *M*) τικτομένην. *M* 77 υϙγ'. Veg. V 65, 4. idem fere est 90.

88 *H* 76 ἄλλο. ὄρνιν σφάξας καὶ εὐθέως ῥαχίσας λάβε αὐτῆς τὴν κοιλίαν, ὡς ἔστι μετὰ τῆς κόπρου καὶ εἰλήσας αὐτὴν ἐν μέλιτι δίδου τῷ ζώῳ ἔτι θερμὴν οὖσαν διὰ τῆς φάρυγγος. *M* 77 υϙδ΄. Veg. V 65, 5 *occisum pullum palpitantem aperies et tollis eius ventriculum, quem cum suo stercore calentem et integrum in melle convolves et per canalem degeres. certissimum ac verum remedium est.* cf. etiam 138 et Eumeli remedium *M* 105 ψμγ΄.

despicas] saepius vox legitur in glossariis Latinis, Corp. gloss. IV p. 55, 14 *dispicatis* (*despicatis* cod. Casin.) *decoriatis inruptis*, ib. p. 55, 51; p. 507, 35; p. 228, 12 *despicatis patefactis* (Vegetius nostro loco *aperies*); p. 230, 5 *dispicatis minutis partibus.* adde Rufin. hist. eccles. II 24 *necatis parvulis despicatisque ob fibrarum inspectionem virginibus* (Paucker Supplem. lex. Latin. I p. 190) et locos ab Hermanno Roensch Collectan. philologa p. 295 sq. (= Zeitschr. f. d. österreich. Gymnas. 1880 p. 819) collectos. Ducangii lex. s. v. *dispecare.*

89 *H* 76 πρὸς βῆχα βαρεῖαν. σφαιρία κυπαρίσσου ἑψήσας καλῶς κόψον ἐν ὅλμῳ κτλ., plenius *M* 77 υϙϛ΄. Veg. V 66, 5. 6. dixi de hoc remedio Mus. Rhen. vol. 47 p. 316.

aut si hoc displicet] omittit *H*, εἰ δὲ τοῦτο παπάρειαι *M* (desideratur ἀπαρέσει vel simile aliquid).

90 Veg. V 65, 6. simile est 87.

91 *H* 76 ἄλλο. πρὸ πάντων χρὴ καθαίρειν τὸ σῶμα τοῦ ζώου κτλ. *M* 78 υϙζ΄ inscribens πρὸς αὐτὸ θαυμαστὸν βοήθημα. Veg. V 66, 1. 2. auctor remedii Apsyrtus est Hipp. 71 (ab hoc Hierocl. 72).

scillae vastiores partes] non *vastioris,* Apsyrtus enim: σκίλλης τοὺς παχυτέρους φλοιοὺς τέσσαρας; Pelagonii interpres: σκίλλης παχυτέρας μέρη τέσσαρα κόψας, Vegetius: *scillae validioris scripula quattuor contundes.*

92 *H* 77 ὑποθυμίασις εἰς βήσσοντας ἵππους. *M* 78 υϙη΄ ὑποθυμίασις βησσόντων ἵππων. Veg. V 66, 3. cohaeret cum 91 idemque est auctor.

93 *M* 78 υϙθ΄ ὁμοία θεραπεία. πράσιον βοτάνην ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι μαρρουβίαν κτλ. Veg. V 66, 4, qui arte coniunxit cum superiore. est Apsyrti Hipp. 72 (inde Hierocl. ibid.).

94 *H* 77 κατασκευὴ παστίλλων εἰς τὸ αὐτό. *M* 78 φ΄. Veg. V 67, 2. fuerit lemma *compositio pastilli* vel *pastillorum,* cf. 383. 401.

iris pistae] num recte sit restitutum ex eo quod traditur *tripiste* quaeritur. neque enim legitur in *H*, ubi omittuntur praeterea *costum* et *tracanthum*; Vegetius hoc loco habet *prius in mulsa tepida diffusas* (vel *infundes*). iris pinsita redit in 66.

95 *H* 77 προπότισμα εἰς τὸ αὐτὸ πάθος. *M* 78 φα΄ πρὸς παντοίαν βῆχα προπότισμα. Veg. V 66, 6, ubi restitue lectiones Corbeiensis. crocum omittunt *H* et Veg.

96 *M* 78 φγ΄ πρὸς βῆχα ξηρὰν ἢ καὶ ἀρτηρίας συνεσφιγ-

μένας καὶ πρὸς ἀνάπνοιαν (*ἀναπνοήν* Cantabrig. et Londin.) *καὶ σπασμοὺς κάλλιστον βοήθημα.* Veg. V 67, 1 *ad arteriam exasperatam et ad spasmum* inscribit.

alium sane coctum] vix sana sunt. Vegetius: *salis heminam dimidiam conteres et usque ad tertias decoques cum passo; ἅπαντα ὕδατι ἑψήσας καὶ ἀποτριτώσας δίδου M.*

97 *H* 77 *πρὸς βῆχα παλαιὰν καὶ συνάγχην. στύρακος πυῤῥοῦ γō γ' κτλ. M* 78 *φδ' πρὸς βῆχα παλαιὰν καὶ ἀνάπνοιαν καὶ συνάγχην.* Veg. V 67, 3 *ad tussim veterem et ad suspirium vel anhelitum et ad synanchen* ⟨*prodest, si*⟩ *mox dederis storacis rubeae uncias tres* e. q. s.

98 *H* 77 *ἄλλο. μέλιτος Ἀττικοῦ λίτραν α' κτλ. M* 78 *φε' πρὸς βῆχα χαλεπήν.* Veg. V 67, 4.

99 *H* 78 *ἄλλο. κισσοῦ φύλλα κτλ. M* 78 *φϛ' ἕτερον βοήθημα.* Veg. V 67, 5. omnes Emeriti nomen tacent.

populi albae] *albi,* quod traditur etiam apud Vegetium, Pelagonium scripsisse mihi non persuasi. tuetur Georges lex. VII. edit. s. v. *populus* (cf. eiusdem Lexikon der lat. Wortformen s. v.).

100 *H* 78 *ἄλλο. ὀξυσχοίνου σπέρμα κτλ. M* 78 *φζ' ἄλλο βοήθημα.* deest apud Vegetium.

101 *H* 78 *ἄλλο. πηγάνου φύλλα τὰ ἁπαλὰ κτλ. M* 78 *φη' ὅμοιον ἄλλο.* Veg. V 67, 5 (ubi vulgo est *folia molliora,* in Gothano *mollia*).

102 103 *H* 78 *θεῖον ἄπυρον κτλ. M* 79 *φθ' πρὸς βῆχα καὶ ἀνάπνοιαν. φι' ὅμοιον. πάνακος ῥίζαν κτλ.* Veg. V 67, 6 (*experimento probatum est,* Pelagonii nomine non adscripto).

104 *M* 79 *φια' ἄλλο ὅμοιον. ῥαφανίδας λειωθείσας μετὰ ἡμίνης οἴνου διὰ τῶν ῥινῶν τῶν ἀριστερῶν ἔρχεε. H* 78 sub *βράθυος γράμματα δ' κτλ.*

105 *H* 78 *ἄλλο. βράθυος γράμματα δ' κτλ. M* 79 *φιβ'.* Veg. V 67, 6, cui restituas Corbeiensis lectionem.

mane] *δίδου πρωῒ ἡμίναν καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἡμίναν HP, ita ut in die detur hemina* Vegetius.

106 *M* 79 *φιγ' ὅμοιον. ἀνήθου ὀξύβαφον κτλ.* Veg. V 67, 6.

107 *H* 78 *ἄλλο. μόρου ῥίζης γράμματος τρίτον κτλ. M* 79 *φιδ' πρὸς ἀνάπνοιαν καὶ βῆχα.* Veg. V 67, 7, cui restitue cum Schneidero *calidi* pro *candidi* (*θερμοῦ H*).

108 Colum. VI 31, 1 (VI 10 similiter boum tussim sanat). Veg. V 67, 7. 8 Pelagonium secutus, sed mutatis quibusdam. Graece Pelagoniana extant *H* 78 *φακὴν ἐκλεπισθεῖσαν κτλ.* et *πρὸς παλαιὰν βῆχα. πράσου χυλοῦ κυάθους τρεῖς κτλ. M* 79 *φιε'* et *φιϛ'* accuratius. cum Columellae loco, ubi restitue *compluribus* codicum plurimorum, cf. quae Eumelus Hipp. 73 tradit.

109 *M* 79 *φιζ' πρὸς βῆχα καὶ βουλσοὺς ἤτοι περὶ πνευμονίας χρήσιμον πάνυ. πάνακος ῥίζης γō β' κτλ.* Veg. V 67, 8.

110 *H* 78 *ἄλλο. πτελέας ξύλον μέρος καύσας κτλ.* *M* 79 φιη' *φυσικὸν πρὸς βῆχα σύντομον βοήθημα* omisso auctoris nomine. Veg. V 67, 9.

tundito] aliis magis placebit *terito* vel *solvito;* cf. 362 *in favillam persolvantur.* certe quod traditur *tollito* corruptum videtur.

111 *H* 78 *πρὸς παλαιὰν βῆχα. χυλὸν πρασίου σταθμὸν δηναρίου ἑνὸς κτλ.*, plenius *M* 79 *φιθ' πρὸς παλαιὰν βῆχα καὶ ἐμέτους.* Veg. V 68, 1. 2 extrema sic exhibens: *ex qua* (scil. *pyxide*) *bina coclearia cum hemina vini per os cotidie degeres.* quae addit Riccardianus *si non habueris* e. q. s. superflua videntur, cum supra iam dictum sit *mellis Attici aut Siculi* neque extent in *H.*

112 *M* 80 *φκ' πρὸς ἀνάπνοιαν ἤτοι βῆχα. βοτάνην ἣν Ἕλληνες μὲν περδίκιον, Ῥωμαῖοι δὲ ὀρκιολαρὲμ ὀνομάζουσι κτλ.* Vegetius tacet.

herbam Iovis] non habet interpres. *Iovis flos* memoratur a Plinio n. h. XXI 59. 67; XXXVII 103, qui num idem sit quaeritur. cogitavi de emendatione *barbam Iovis* (cf. Plin. XVI 76).

113 *H* 79 *ἄλλο. φακὴν φρύξας καὶ ἀλέσας κτλ.* *M* 80 *φκα' πρὸς βῆχα ἤτοι τὰ ἐκ ταύτης βλαβέντα ζῶα.* Veg. V 68, 3, qui singulos specierum sextarios ponit.

114 *H* 79 *ἄλλο συμβαλλόμενον καὶ ἀνθρώποις. σχοίνου ἄνθους σταθμὸν δηναρίων δ' κτλ.* *M* 80 *φκβ' πρὸς βῆχα συμβαλλόμενον καὶ ἀνθρώποις.* Latinum lemma non integrum esse videtur. ad hanc compositionem scribae spectat adnotatio quae turbat orationem 118 (v. proleg. p. 2. Mus. Rhen. 46 p. 373).

Cap. VII. Lemma ex capitum indice repetivi.

115 et primo diligenter signa inspicias] signorum autem enarratio excidit. de ventris dolore et stropho agunt Apsyrtus Hipp. 148, Hierocles ibid. 105 alii. in Geopon. XVI c. 9 *περὶ στρόφου* est male praescripto Hieroclis nomine, cum sit fere Anatolii Hipp. 149, cf. Gemoll, Berliner Studien I 1884 p. 74. conferendus etiam Veg. II 15 seq. V 56.

116 117 *H* 107 *Πελαγωνίου πρὸς ὀδύνας κοιλίας καὶ πόνους. πάνακος ῥίζης κτλ.* *M* 89 φϛζ'. φϛη' *Πελαγωνίου πρὸς πόνον κοιλίας καὶ στρόφους.*

erucae] retinui, quamquam altero loco non legitur apud Pelagonium facilisque est mutatio *rutae* i. e. *πηγάνου*, ut legerunt interpretes. eruca Graecis est *εὔζωμον*, cuius semen Dioscor. II 159 *οὐρητικὸν καὶ πεπτικὸν καὶ εὐκοίλιον* commendat.

118 *M* 89 *χ' πῶς χρὴ θεραπεύειν ἵππον ἐν ἐντέροις φθεῖρας ποιήσαντα. τὸ τοιοῦτον πάθος νοεῖται ἐκ τοῦ συνεχέστερον διαστρέφεσθαι τὸν ἵππον. κατασκεύαζε τοίνυν βοήθημα· κοριάν-*

δρον χυλὸν καὶ σινήπεως τὸ ἀρκοῦν, ὀποπάνακος ὀλίγον μετὰ ὑδρομέλιτος καὶ ὀλίγου ἐλαίου συμμίξας δίδου — omissis reliquis. cf. 114 cum adnot.

peduculos] eadem scriptura 122 et in glossis, Corp. gloss. II p. 145 *peduculum φθείρ*, p. 470 *φθείρ peduculus*, p. 471 *φθειρίζω peduculo*. Petron. sat. 57 *peduclum* (vide Friedlaenderi adnot.)

sinapi] scripsi, vix enim sinopis credi potest ad dolorem ventris intrinsecus dari, licet capacior sit equorum venter. quaeritur tamen num *sinapidem* retinere debuerim, cuius declinationis exemplum ex Vegetio Georges Lex. d. Lat. Wortformen s. v. profert.

119 120 *H* 107 *στρύχνου καὶ καρδάμου σπέρμα κτλ.* *M* 90 *χα' πρὸς πόνον κοιλίας. στρύχνου, ναστουρκίου τῆς οὕτω καλουμένης παρὰ Ῥωμαίοις βοτάνης, παρὰ δὲ Ἕλλησι καρδάμου κτλ.* excidisse igitur videtur *strychni*, quam herbam *strumum* vel *cucubalum* Latini dixerunt (Plin. XXI 178; XXVII 68), Dioscor. IV 71 *στομάχῳ καυσομένῳ βοηθεῖν* affirmat.

121 Vide quae ad hanc praecantationem Buechelerus adnotavit Mus. Rhen. vol. 45 p. 332. utinam is qui Graeca Hippiatrica congessit superstitiosior fuisset! removit enim fere omnia harum superstitionum exempla, quibus Apsyrti liber refertus fuisse videtur. unus codex Parisinus Milleri nonnulla servavit obscure scripta (cf. p. 15. 16. 22. 37. 69. 123. 128). Pelagoniana huius generis alia mox sequentur, quae ne Vegetio quidem digna visa sunt quae reciperentur. immo is tamquam detrectatorem et contemptorem se iactat II 11, 2 (*dolorem ventris in iumentis veterinariorum imperitia putat facile posse curari, quod grave nescit. et ex ventositate vel constipatione vitium torsiones vocant et interiorum incisiones, quibus aut praecantationes anicularum more aut aliquod quasi physicum remedium adferre conantur*), etsi apud veteres magno in honore fuerint, ut vel Catonis de agric. 160 ad luxum cantatio barbara testatur. consimilem incantationem deprehendi apud Marcellum 28, 16: *carmen ad rosus sive hominum sive animalium diversorum sic. palmam tuam pones contra dolentis ventrem et haec ter novies dices: stolpus a caelo cecidit, hunc morbum pastores invenerunt, sine manibus collegerunt, sine igni coxerunt, sine dentibus comederunt* (p. 295 ed. Helmreich).

124 *H* 150 *ἄλλο. χλιαρὰν σταπτὴν μετὰ ἐλαίου καὶ μέλιτος ὀλίγου ταῖς φάρυγξιν ἔμβαλε κτλ.* *M* 91 *χι' πρὸς στρόφον ἵππου χρήσιμον βοήθημα.* cf. Colum. VI 30, 10 *praesens medicina est, ita ut supra scriptum est* (§ 8), *inserere manum et fimum eximere.*

125 bidellae] *videllae* traditur pro *bdellae*, ut rarius appellatur *bdellium* (cf. Plin. XII 35 seq. Dioscor. I 80). *videllae* scribitur etiam 198 (*Delle* 329), eandem formam Vegetii codex Corbeiensis VI 14, 1. 4 exhibet, Gothanus posteriore loco *bi-*

dellae. Marcellus medicus scribit *bdellam, bidellam, bdellium, bidellium* (vid. ind. edit. Helmreich. p. 390), in eiusdem epilogo metrico traditur v. 51 *bedellam* (p. 383 ed. Helmreich).

126 cf. 129 et 458 et quae *περὶ θλάσματος* leguntur in *M* 37 *σα' γράψον εἰς τὸν ὄνυχα τοῦ πάσχοντος ποδὸς τοῦ ζώου τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου δεσπότου*, et 37 *σβ' γράψον ὑπὸ τὴν στεφάνην τοῦ ζώου μετὰ μαχαιρίου· ἰλὼψ ἰχθὺς νῆσος.*

127 *M* 91 *χιγ' ἐὰν ἵππος τὰ ἔντερα ἀλγήσῃ, νηστικὸς γ' εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ ἔμπτυσον.*

128 *M* 91 *χια'* (cf. *χιδ'*). Veg. V 56, 1.

aut si parum profuerit] *εἰ δὲ ἀστοχήσεις M.* cf. *H* 224 v. 4 *ἢ ἀγριοσυκῆς φύλλα τὰ ἀρκοῦντα συγκόψας μετὰ χλιαροῦ δίδου* (praecedit Pelag. 137).

129 *M* 90 *χγ' ἐὰν ἵππος ἔντερα πονήσῃ* (in indice capitum *πάθη τὰ ἔντερα*), *βοήθημα δύσπιστον καὶ παράδοξον πρὸς τὸ τοιοῦτον πάθος. εἰ τὸ ὄνομα τοῦ δεσπότου ἐπάνω τοῦ κύκλου τοῦ δεξιοῦ ὄνυχος τοῦ ἵππου γραφίῳ ἐπιγράψεις, εὐθέως ἰαθήσεται.* quae non sufficiunt ad sanandam Latinam orationem, neque enim placet Sarchianii *quod per se ostenditur.* fortasse fuit *quod Persae ostenderunt;* nam Persae tam magiae quam equorum potentes, et optime traditis litteris respondet.

130 131 *H* 149 *εἰ ἐπικρατὴς γένηται ὁ στρόφος καὶ μὴ προχωρῇ ἡ κοιλία. ὅταν τὴν οὐρὰν ὁ ἵππος μεταξὺ τῶν σκελῶν ἐμβάλλῃ καὶ ἐπικλίνηται ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κοιλίαν κτλ.* et *ἄλλο. κρόμμυα* (*κρόμυα P*) *λειώσας ι' ἢ σύκων ξηρῶν γράμματα θ', νίτρου γράμμα ἕν, κόπρου περιστερᾶς γράμματα δ', ταῦτα πάντα μίξας καὶ ποιήσας κολλούρια δύο ἢ τρία εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἔμβαλε. M* 90 *χδ'. χε'.* Veg. V 56, 2.

132 *M* 90 *χς' κατασκευὴ κλυστῆρος* (recte Millerus restituit). Veg. V 56, 3.

clysteriabis] Pelagonius scripsit ut *cauteriare* semper pro *cauterizare* (Veg. II 17, 3 pars codicum *clysteriabis*, pars *clysterizabis*).

suco cantabri] cf. ad 6.

ambulans] *ἀναπατήσει καὶ πάλιν ἱκανὸν ἀναπαύῃ* (sic Miller, cod. *ἀναπαῆ*) *M; ita ut post clysterem inambulet aliquantulum* Veg.

calida fovebis] certa opinor emendatio: *ἀπαντλήσεις τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ὕδατι θερμῷ M, ventrem aqua calida perfovebis* Vegetius. dele *calidandi* verbum a Georgesio receptum in lex. edit. VII.

133 *H* 234 *κατασκευὴ καυστῆρος.* legendum *κλυστῆρος*, male inrepsit inter caustica. in *P* primo scriptum erat ΚΑΥϹΤΗ͂ΡΟϹ, nunc erasa hastula illa extat ΚΛΥϹΤΗ͂ΡΟϹ; sed remansit *καυτηρίασον. M* 90 *χζ'.* Vegetius betas cum superiore coniunxit.

134 Huc spectant quae infra 138 seclusi. cf. Mus. Rhen. 46 p. 373.

135 *H* 107 κόπρον λαγωῶν κτλ. *M* 90 χη'. Veg. V 56, 3. inde cassiterina usque ligato] desunt in Hipp. et apud Vegetium neque cohaerere cum superioribus puto, sed novum esse remedium. λάμνα καθαρὰ κασσιτερίνη adhibetur in remedio *M* 128 ͵αχϛ' quod Apsyrti nomine fertur ιαω, ιαη, ἐπ' ὀνόματος πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου κτλ.

136 *H* 108 v. 2 ἢ ἀστραγάλους χοιρείους τρεῖς ὧν ὀδόντες ἀνθρώπων οὔπω ἥψαντο καύσας κτλ. *M* 90 χθ' (cf. Veg. II 34 ex. *item physicum traditur os limacis neque manu immunda nec terra neque dente contactum alligare umbilico dolentis*).

137 *H* 223 ἄλλο. εἰ κόπρον ὀρνίθων ἵππος φάγοι (ita *P*, φάγῃ *H*) κτλ. *M* 91 χια', ubi subiungitur 128. Veg. V 84, 1—3 fusius enarrat, IV 2, 13 brevius (leg. *cum vini* pro *cimini*).

et obroboratio] *etiam obroboratio* Vegetius, φρίκη τις καὶ ὀρθοτριχία *H*. mox post *olei sext.* verbum excidisse videtur quale est *teres*.

138 *M* 91 χιβ'. Veg. V 84, 4. 5 et IV 2, 14. cf. 88, 124 et adn. 134.

cyphi cum vino dabis] σκύφι ἐν οἴνῳ λύσας *M*. de hoc medicamine Aegyptiaco cf. Dioscor. I 24 (Alex. Trall. I p. 474 ed. Puschm.). Vegetii librorum omnium optime Corbeiensis V 84, 5 *cuficum*, vulgata *gypsi*, IV 2, 14 et VI 8, 6 *gisni* (Corb. *gyfru*). *cufi* in Pelagonii archetypo fuisse sumpserim.

Cap. VIII. Pleraque quae de dysuria Festiano tradit, ab Apsyrto mutuatus est, Hipp. 110 seq. eundem exscripsit Hierocles ibid. 114 seq.

139 multi quibus cordi est] memoriam afferunt Col. VI 27, 1 *quibus cordi est educatio generis equini*.

rumpitur] Apsyrtus p. 110 ἀλγοῦντι γὰρ τὴν κοιλίαν ὡς δυσουριῶντι βοηθοῦσι καὶ ῥῆξιν λαμβάνει τὸ ζῶον, p. 105 ἔνιοι γὰρ ὡς δυσουρίᾳ συνεχόμενον θεραπεύοντες ῥῆξιν ἐνεργάζονται τῷ ζώῳ. cf. Veg. II 13 saep.

140 naribus stertit e. q. s.] Apsyrtus p. 110 ὅταν ᾖ τρέχων (emendarim ῥέγχων, quamquam Hierocl. p. 115 item habet τρέχειν βούλεται) καὶ μαστίζων ὑπὸ τοὺς μηροὺς τῇ οὐρᾷ ἑαυτὸν καὶ κυλιόμενος συγκαθιεὶς τὰ ἰσχία (κυλιόμενος συγκαθίζει ἐπὶ τὰ ἰσχία Hierocles), προβάλλων τὸ αἰδοῖον καὶ κατὰ σταλαγμὸν προιέμενος καὶ ἔμφασιν ἔχων μέλλοντος οὐρεῖν (cf. Veg. II 22, 1 *et quasi extendentem se interdum ad conamen minctionis*).

in opisthotonis contrarium est] huc refero verba infra 146 uncis inclusa, cf. Mus. Rhen. 46 p. 374. Pelagonius cap. XVII de opisthotonis: *hi et difficile urinam faciunt* (267) et *in ipsa autem necessitate passionis sanguinem detrahere inutile est* (269).

141 Apsyrt. l. c. p. 112 *συμβαίνει δυσουρία ἐπὶ πλεῖστον ὅταν ὁδοιπορῶν ἢ τροχάζων κτλ.* Hierocl. p. 115. Veg. V 14, 6—8.

142 *H* 116 *ἄλλο. κράμβης δεσμίδια μετ' αὐτῶν τῶν φύλλων κτλ.* Apsyrtus p. 113 *κράμβης φύλλα λειότατα καὶ οἶνον ἐπιχέοντας* (*ἐπιχέαντας P*) *πλῆθος ὡς τέσσαρας κοτύλας καὶ ἐλαίου μίαν κτλ.* (Veg. V 14, 12). sed Pelagonio obversata sunt potius Apsyrti verba p. 111 *πράσων καθεψήσας δεσμὴν σὺν τοῖς φύλλοις χρώμενος τῷ χυλῷ καὶ ἐκπιέζων ὅσον κοτύλας β' μιγνύων τε οἶνου εὐώδους κοτύλην καὶ ἐλαίου ὀξύβαφον διὰ τῆς ῥινὸς τῆς δεξιᾶς ἐγχυμάτιζε* (Hierocl. 115).

143 144 145 *H* 116 *ἄλλο. ἀψίνθιον μετὰ οἴνου λίτρας μιᾶς καθεψήσας κτλ.* et *ἄλλο· ὀποπάνακος ὅσον ἐστὶ πάχος τὸ τελευταῖον τοῦ μικροῦ δακτύλου*, et 117 *ῥαφανίδος σπέρμα τρίψας δίδου διὰ ῥινός.* Apsyrt. p. 111. Hierocl. p. 115. Veg. V 14, 18 Pelagonium secutus.

146 *H* 117 *ἄλλο. κρόμμυα μακρὰ πέντε ἅτε δριμύτερα ὄντα κτλ.* Apsyrtus p. 111 *κρόμμυα τὰ μακρὰ ἅτινά ἐστι δριμύτερα κτλ.* fusius enarrans. Hierocl. p. 115. Veg. V 14, 18. de verbis unco comprehensis cf. ad 140.

147 148 149 *H* 117 *ἄλλο. σκορόδου κεφαλὰς κεκαθαρισμένας δύο καὶ λειωθείσας* (ita *P*, *λειώσας H*) *κτλ.* usque *δίδου δὲ καὶ μετὰ γλήχωνος ὕδωρ πιεῖν* (*ποιεῖν H*). ebuli radices Pelagonius supra 9 ad morbum, Vegetius I 14, 5 cum vino optimo ad farciminosum adhibet.

150 Apsyrtus p. 113 *καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν γεωργικῶν Μάγωνος τοῦ Χαλκηδονίου εὕρηται. λέγει γὰρ τοῦ δυσουριῶντος ἵππου τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κάτωθεν ὑποξύσαντα ἐκ τοῦ κατ' ὄνυχα μέρους, τὰ ὑποξύσματα αὐτῆς τῆς ὁπλῆς τρίβειν ἐν οἴνῳ ὅσον κοτύλη, καὶ ἐγχυματίζειν διὰ τῆς ῥινός. καὶ οὐρήσει.* Hierocl. p. 116. Veg. V 14, 19 secutus Pelagonium ita: *ad urinas inventus est qui affirmaret priores ungulas equi ipsius radi et teri cum vini sextario.* cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 146.

151 Apsyrtus l. c. *ἔγνων δὲ ἐγὼ καὶ τοῦτο παρὰ Σαρμάταις κτλ.* Hierocl. l. c. Veg. V 14, 16.

castoreo-imposito] ita iam Sarchianius corrigi voluit. vix enim structura graecissans, qualem sumpsit Eichenfeld l. c. 44 p. 156, ferri potest. cf. 205 *foliisque laureis nares fumigabis.*

152 Apsyrtus Hipp. 114. Hierocles ibid. 114 sq. Veg. V 14, 2. 20. 21 (cf. II 33).

153 *H* 117 *ἄλλο. βράθυ* (trad. *βράθην*) *τὴν βοτάνην καθεψήσας κτλ.* Veg. V 14, 21. II 33.

154 *H* 117 *ἄλλο. πράσα ἑψήσας καὶ ἐκπιέσας τὸν χυλὸν ὡσεὶ ξέστην α' καὶ συμμίξας οἴνῳ παλαιῷ καὶ ἐλαίου ὀξυβάφῳ κτλ.* fortasse igitur scribendum *commisces vino veteri et olei acetabulo.* Veg. V 14, 22: *et cum vini veteris hemina olei acetabulum permisces.*

155 *H* 117 *ἄλλο. πηλὸν ἀπὸ οὔρου οἱουδήποτε ἵππου γενό-*

μενον κτλ. Veg. V 14, 22 et paullo fusius II 33 *de urinae difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed viatorium istud et physicum et semper paratum te scire convenit. lutum ex cuiuscumque equi lotio factum vino permisces* e. q. s.

156 *H* 117 ἄλλο. σελίνου ῥίζαν τρίψας μετὰ οἴνου γλυκύζοντος ἢ μελικράτου διὰ στόματος ἐγχυμάτιζε. Veg. V 14, 23.

157 *M* 34 ρξδ' Πελαγωνίου εἰ ἵππος αἰδοῖον χαλάσας μὴ δυνηθῇ ἀνακαλέσασθαι. φοῦσκα ψυχρᾷ (φοῦσκα ψυχροῦ cod.) συνεχέστερον ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀπαντλήσεις καὶ εὐθέως θεραπεύσεις. Veg. V 8 fusius.

158—161 *H* 154 Πελαγωνίου εἰς τὸ αὐτό (praecedit Apsyrti et Hieroclis περὶ αἰδοίου προπτώσεως), ubi scribendum μετὰ χυλοῦ κράμβης (pro ξυλοκράμβης). *M* 34 ρξε'—ρξη'. Veg. V 14, 23 et V 8.

162 Colum. VI 30, 4. *H* 154 ἔλαιον μετὰ οἴνου μίξας κτλ. Veg. V 14, 23. alii spicam om. Col. et Veg. (σκορόδου μερος *H*).

Cap. VIIII. **163** circa generositatem] cf. Col. VI 27, 1 *est enim generosa materies quae circo sacrisque certaminibus equos praebet.*

licet cura istius corporis] num significet corpus hic corporis partem quaeritur. quod sequitur *pars ista corporis* suadet ut inseramus *partis*. an delendum *corporis?*

curuli equo] aut ita scribendum aut *curulis equi*. cf. Veg. III 59, 1. equi curules sellaribus opponuntur II 28, 34; VI 7, 5. infra 256 Graece dicuntur οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν ἵπποι.

164 Veg. III 62, 1 *si vero fecerit vulnus, indulgebis otium, ut et diligentius curetur et recepta sanitas confirmetur indutiis; nec imponendus est labor, qui rescindat adhuc teneras cicatrices. sanatur autem ulcus, si gallas Syriacas combustas cum melle superimponas.* extrema *H* 93 εἰ τραῦμα ἐν νώτῳ ἔχει, κηκῖδας Συριακὰς κτλ. *M* 52 σπα' adscripto Pelagonii nomine.

165 Veg. III 62, 1. 2. cf. Pelag. 173. 174. floris calx apud Pallad. I 41, 1 al. pro *florem* quod supra dedi, melius fortasse scribitur *flos*, cf. ad 219.

166 *H* 168 Πελαγωνίου. χάρτην ἢ πάπυρον καύσας καὶ μετὰ βουτύρου συμμίξας ἐπίχριε. ἔστι γὰρ χρήσιμον. εἰ δὲ βούλει θᾶττον ταύτας αὐξῆσαι, χελώνην ἐπάνω κληματίδων καύσας κτλ. priora desunt in Riccardiano codice (vide infra frg. 481); videntur autem Pelagoniana esse, etsi Vegetius III 63 non memorat. charta combusta adhibetur 134 et 344. *M* 102 ψις' Πελαγωνίου πρὸς αὔξησιν τριχῶν. χάρτην κτλ.

167 *H* 168 ἀπὸ θέρμων καυθέντων ξηρίον ποιήσας ἢ φάβατος ὡσαύτως φρυγέντος ἐπίπασσε τῷ τόπῳ. *M* 102 ψιζ'. Veg. III 63 *pulvis de fabis combustis vel de lupinis crudis vel de foliis fici combustis vino commixtus superponitur assidue.* lacuna expleri potest etiam ita: *de lupinis* ⟨*vel fabis*⟩ *combustis* sive *de lupinis combustis* ⟨*vel faba fresa*⟩.

168 *H* 93 *πρὸς τραῦμα νώτου κατὰ ἀπειρίαν τοῦ καθεζομένου γενόμενον. M* 52 *σπβ'*. Veg. III 60, 1. II 35.

mallonem caepe] *τὸν ἀπόδεσμον τῶν κρομμύων, ἐξ οὗ ταῦτα ἠρτημένα ἐτύγχανεν, τουτέστι τὰ ξηρανθέντα φύλλα H; mallonem ceparum id est calamos siccos unde fasces dependent* Vegetius III 60, 1, altero loco brevius: *mallonem ceparum vel ipsas cepas.* quae Sarchianius proposuit sensu carent; certe *ipsum* sic cum *caepe* (neutr.) contra fascem positum esse puta. ex Ducangii lexico disco teste Muratorio Antiq. Ital. med. aevi II 1087 hodieque Mutinenses dicere *un malloco di cera, di neve,* ut globulum significent. *mallo* hodie Italis est nonnullarum frugum corium vel putamen ut in proverbio *mangiar le noci col mallo.* eadem voce tumoris in genibus vel articulis genus appellari apparet ex Veg. III 48, 1.

scordiscum] Edict. Diocl. 10, 2. Corp. gloss. II p. 180 *scordiscus ἐφίππιον,* cf. p. 321 *ἐφίππιον scordiscale,* IIII p. 168. 389. interpres *τὴν σέλλαν τῷ ἵππῳ ἐπίθες.* dixi de hoc loco Mus. Rhen. vol. 46 p. 494 sq.

169 *M* 40 *σιζ' ἄριστον δὲ καὶ τοῦτο· ἄλευρον κρίθινον καὶ κράμβης φύλλα κόψαντα μίξαι καὶ καταπλάσσειν· τοῦτο τάχιστα ἐκκαθαίρει τὰ ὄστρακα ἐκ τοῦ νώτου ἢ ἥλους λεγομένους.* Veg. III 60, 2. cf. Pelag. 181.

ad clavum de mercurio vel de dorso] videtur excidisse verbum quale est *tollendum* (*τοῦτο τάχιστα ἐκκαθαίρει τὰ ὄστρακα ἐκ τοῦ νώτου ἢ ἥλους λεγομένους*). mercurius pars dorsi est, Veg. VI 2, 1; III 59, 3. Pelag. 180 *si laesus fuerit mercurius supra dorsum.* qui cum sagmis vel oneribus facile laedi potuerit, ipsum vulnus eo nomine appellatum videtur, Corp. gloss. II p. 129 *Mercurius. Ἑρμῆς. καὶ τραῦμα ζώου.*

170 *H* 169 *πρὸς οὐλὴν ἵνα τρίχας ἐνέγκῃ. αἰθάλην ἀπὸ χαλκοῦ* (traditur *χόρτου*) *ποιήσας ἐπίτριψον. M* 52 *σπγ'*. auctor est Columella VI 32, 3 *ut celerius cicatricem et pilum ducat, maxime proderit fuligo ex aeno ulceri infricata* (*infriata* Ursinus). Veg. III 62, 2 ex.

171 *H* 93 *πρὸς νῶτον βλαβέντα. ἄλφιτα μετὰ οἴνου καὶ ἐλαίου συμφύρασον κτλ. M* 52 *σπδ'*. Veg. III 61, 1 *sed commodius est pulmunculum decussatim ferro secare.* cf. infra 182 et quae Schneiderus adnotat ad Veg. p. 66. 69. auctor medicamenti Eumelus est *H* 302 (= *M* 138 *απη'*) *Εὐμήλου πρὸς νώτου* (sic *M*) *παρακίνησιν· ἄλφιτα οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ δεύσας ἐπιτίθει. εἰ δὲ πνεύμονα ποιήσει, τέμνε* (*τεμὼν P*) *ἐκ βάθους τοῦτον, ἀφόδευμα ἵππου μετ' ὄξους καὶ ἐλαίου καὶ ἁλὸς ἀνέφθου λελειωμένον μίξας ἐπιτίθει τῷ τραύματι καὶ θεραπεύσεις.*

172 *H* 93 *ἄλλο. πρὸς πόνον ῥάχεως. M* 52 *σπε'*.

173 Simile est 165, cf. Veg. III 62, 1.

174 *H* 93 *εἰ τραύματα ἐν τῷ νώτῳ ποιήσει. τὰ ὄστρακα*

τῶν ὀστρέων λειώσας κἀκεῖθεν ξηρίον ποιήσας ἐπίπασσε τὸν πάσχοντα τόπον ἢ παγούρων κεκαυμένων λίτραν μίαν ἐπίπασσε (pro *querci* interpres reddit *cancri* ut videtur). *M* 52 *σπϛ'*. Veg. III 62, 2: *cortices quercus tritos et in pulverem redactos mittis. praeterea ossa sepiarum et testas etiam ostrearum in pulverem rediges.*

175 *H* 169 *εἰ θέλεις λευκὴν τρίχα μέλαιναν ποιῆσαι* (lege ῥοδοδάφνης *χυλοῦ*; *ξύλον H, ξύλου P*). *M* 141 *ρ̣ιη'* adscripto Pelagonii nomine. Veg. III 64 (*sutorii* Corb., *sutoricii* vulg.).

176 *H* 168 *ναρδόσταχυν μετὰ σταφίδων συγκόψας ὄξει ζέσον καὶ οὕτω θερμοῦ ὄντος τοῦ βοηθήματος τὸ σῶμα τὸ φαλακρὸν ἀπότριβε. M* 103 *ψιθ'* cum lemmate *ἐὰν ἐξ αἰτίας τινὸς αἱ τρίχες καταπέσωσιν*. Veg. III 63 ex.

177 *H* 93 *εἰς νῶτον. σκωρίας σιδήρου γō α' καὶ ἰοῦ χαλκοῦ γō α' ἀναμίξας καὶ ξηρίον ποιήσας κτλ. M* 52 *σπζ'* inscribens *πρὸς νῶτον τετραυματισμένον*.

lepidae] retinui, quamquam bis infra Graeca forma *lepidos* traditur 424. 426. *lepidae* iterum occurrit 322. neque raro *lepida* forma vulgaris apud scriptores sequioris aetatis invenitur. Veg. VI 27, 5 *lepidis*, sed VI 28, 8 et 9 *lepidam* codices, quod in *lepida* mutari voluit Gesnerus. *lepida* fere semper apud Marcellum; Cassii Felicis c. 20 *lepida* codicum Rosius (edit. p. 31) mutavit in *lepide*. ablativus *lepida Cyprina* Cael. Aurel. chron. III 8 p. 484 Amman. cf. 'Sinonima Bartholomei' Anecd. Oxon. I 1 (1882) p. 27 *lepida i. e. squama* (cf. Anecd. Oxon. I 2 p. 95).

178 *H* 169 *εἰ θέλεις λευκὴν τρίχα ποιῆσαι. ἀγριοσικύου ῥίζης ποσότητα δηναρίου ἑνός, νίτρου ποσότητα δηναρίων δύο, μέλιτος ξέστου τὸ ἥμισυ, ἐλαίου τὸ ἴσον συμμίξας ἀπότριβε τὸ μέρος ὃ βούλει λευκᾶναι. M* 141 *ρ̣ιθ'*. cum Pelagonio congruit Vegetius III 65, nisi quod apud hunc cucumeris radicum est libra una.

179 180 Veg. V 1, qui corrigendus est ad Riccardianum. de hibisco cf. *M* p. 41 *λέγεται μὲν ἀλθαία, ὑπό τινων δὲ μολόχη, Ῥωμαϊστὶ δ' ἕβισκος, παρὰ Σαρμάταις δὲ καὶ Γέταις καὶ Θρηξὶν ἄρισπις κτλ.* Dioscor. III 153.

181 Veg. III 60, 2 *cinerem quoque cum oleo miscebis et inducis, quamdiu clavus cadat; cum ceciderit, lipara utere cum minutissimis pannis, vel mel cum linteolis. cum ulcus purgaveris, lycio percurabis.* pars prior est 169, quocum coniunxit Vegetius.

182 Veg. III 61, qui contaminat cum 171.

Cap. X. foria] eadem vox sed primae declinationis morbum suum significat apud Varron. rer. rust. II 4, 5. Nonio p. 114, 9 foria sunt stercora liquidiora. vide quae adnotat Henricus Keil in comment. ad Varron. l. c. p. 159 (Lipsiae 1891).

183 *H* 176 *Πελαγωνίου πρὸς τοὺς ἐξατονοῦντας τοῖς μέλεσιν. ἔσθ' ὅτε ἵππος ἢ βουλιμιάσας ἢ ἀτονήσας σχεδὸν λύεται τοῖς μέλεσι, καὶ εἰσὶ διάφορα τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ σημεῖα τῆς ἀρρωστίας πλειστάκις ὅμοια τυγχάνουσι καὶ τοῖς βουλομένοις θεραπεῦσαι πλάνην ἐγγενᾶσι. καὶ γὰρ εὑρίσκομεν κτλ.* *M* 84 *φϛ'*.

quod et nunc] supple *accidit* vel simile verbum. Buechelerus lectionem corruptam putat, restituendum *quod et nunc equi membra,* sic ut *quod* particula regat verba sequentia. *H* interpretatur ita: *ἔστι δὲ πάλιν ὀπισθοτονικοῦ νομιζόμενα σημεῖα, ἃ συμβαίνει ἐκείνοις τοῖς ζώοις,' ἅτινα ὑπὸ πολλοῦ ἡλίου ἢ καμάτου ἐξατονήσουσι, στῆναι μὴ δυνάμενα, ἀλλὰ συνημμένοις εἰς ταὐτὸ τοῖς ποσὶ καταπίπτουσι. μὴ τοίνυν νομίσῃς αὐτὸς πόνον εἶναι κοιλίας ἢ στρόφον καὶ οὕτως θεραπεύσῃς, ἀλλὰ τῷ πάθει μᾶλλον τὴν ἁρμόζουσαν προσένεγκε θεραπείαν.*

184 *M* 147 *αρπζ' εἰ ἐν θέρει ἵππος ἀηδισθῇ* periit.

herbam Mercurialem] *λινόζωστις* Dioscoridis IV 188, cf. Plin. XXV 38 seq. laudatur iam a Catone de agric. 158, 1.

185 *H* 177 *πρὸς ἐκεῖνα τὰ ζῶα, ὧν τὰ μέλη ἐξατονοῦσι θεραπεία. ἤρεσε Κέλσῳ κτλ.* *M* 84 *φνζ'*. Veg. V 39, 2 nec Celsum nec Florum nominans et pro ulmi foliis exhibens farinam hordeaceam. cf. 30.

remedium adseverat] adiciendum videtur *certissimum* ut supra 150 et saepius.

186 187 *H* 179 *κράμβης φύλλα κτλ.* *M* 109 *ψϙδ' ἐὰν ἵππος καυματωθῇ* et *ψϙε' ὅμοιον. πετροσελίνου κτλ.* Veg. V 39, 1. de emendatione non constat. *PH πετροσελίνου σπέρμα* omisso hormino, cuius vestigia in Vegetii libris non desunt. item *alis* vestigia in Corbeiensi deprehenduntur: *alisci noanthus* h. e. *ali* (= *alii*) *schoenuanthus*. interpres post *ἀβροτόνου* ponit *καὶ σχοίνου*. pro *alis* igitur legendum videtur *alii* vel *ali,* de alismate non cogitarim.

188 *H* 183 *ἄλλο. ἔσθ' ὅτε ἵπποι μὴ φέροντες τὸν λιμὸν καταπίπτουσιν κτλ.* Apsyrti verba leguntur *H* 182 *τῷ βουλιμιῶντι δεῖ βοηθεῖν οὕτως· ἄρτον τὸ ἁπαλὸν ἐμβρέξαντας ἐν οἴνῳ καὶ ἀνατρίψαντας ἐγχυματίζειν διὰ τοῦ στόματος. καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. ὅταν δὲ γένηται ἐν οἴκῳ, σεμιδάλεως κνάθους τρεῖς φυράσαντας καὶ διέντας ἐν οἴνῳ ὡσαύτως ἐγχυματίζειν ἢ στροβίλους καθαρῶς τρίψαντας μετὰ οἴνου διδόναι* (ex hoc Hierocl. ibid). *M* 86 *φξϛ' πρὸς βούλιμον* sine Pelagonii nomine. quod apud Veg. V 37 traditur *heminas* fuisse videtur *heminam s.* h. e. cyathos III, ut ex omnium consensu Riccardiani numerus corrigendus sit.

simulae] ita semper *R* pro *simila*. nobis est *Semmel,* Italis *semola,* Francogallis *semoule*. cf. Luebbert in Woelfflini Archivo III p. 545.

189 *H* 183 εἰ λιμὸν τὸ ζῶον ὑπομείνοι κτλ. *M* 86 φξζ'. Veg. V 37.

190 *M* 26 οη' (praecedunt Apsyrti et Hieroclis περὶ κεκμηκότος = Hipp. 39) Πελαγωνίου πρὸς αὐτό. χρὴ τοῦτον ἀφαιμάξαι ἐκ τῶν βραχιόνων καὶ αὐτῷ τῷ αἵματι προσμῖξαι ἔλαιον μετὰ οἴνου, ὅθεν πᾶν τὸ σῶμα συμβάλλεται ἀποχρίεσθαι. δώσεις δὲ ποτὸν οἰνελαίῳ ἐμβάλας (sic) κόνιν τὴν λεγομένην κονδριγαρίαν.

191 *H* 178 (praecedit Hierocl. περὶ τῶν ἀπὸ ὁδοῦ κεκαυμένων). εἰ καύσωνα ἵππος ὑπομείνοι κτλ. *M* 109 ψϙβ'.

cariotae — II] omittit *H*, habet *P* (σταφυλίνου γō β').

sextarios singulos dabis] ἐκ τούτων πάντων καθ' ἑκάστην ἐγχυμάτιζε λίτραν μίαν μετὰ οἰνελαίου *H*.

192 *H* 179 ἄλλο. πτισάνης χυλὸν καὶ στέαρ αἴγειον καὶ ἀκρονάρια προβάτεια κτλ. *M* 109 ψϙγ'.

aptissima] intellegitur potio, 209 *huic passioni potio haec erit aptissima.*

Cap. XI. flemina] genus tumoris vel inflammationis significat (φλέγω). Paulus ex Festo p. 89 M. *flemina dicuntur cum ex labore viae sanguis effluit circa talos,* Plin. XXIII 28 (vitis nigra) *in iumento homineque flemina aut sanguinem qui se ad talos deiecerit circumligata sanat.* copiosissime de hoc vocabulo disputavit Carolus Georg. Brandis de aspiratione lat. (diss. Bonn. 1881) p. 43—46 'de *plemina* et *flemina* voculis', addens in primis Capri testimonium Grammat. Lat. VII 99, 9 *flemina sunt ubi abundant crura sanguine* e. q. s. graece varie scribitur. *H* p. 160 interpretatur τὰ ἐν τοῖς σκέλεσι ῥεύματα, Apsyrtus p. 156 ῥεύματα εἰς τὰ γόνατα ἐμπίπτοντα ἅτινα Ῥωμαϊστὶ λέγεται φλιμέλια. in *H* 161 est πρὸς νεαρὰν φλεγμίναν, πρὸς φλεγμονάς, 162 ἄλλο ὥστε φλεγμίναν (φλεμίναν *P*), in *M* p. 30 seq. φλεγμῖναν, φλεγμῖνα (accus.), φλεγμοναί. dativus *phlegmoni* Plin. XX 24.

193 *H* 160 praescripto Eumeli nomine πρὸς τὰ ἐν τοῖς (τοῖς omitt. *P*) σκέλεσι ῥεύματα. δεῖ τὰ τοιαῦτα πάθη πεπυρωμένῳ σιδήρῳ καίοντα θεραπεύειν. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ καυτῆρος τραύματα ὑγιάσεις σπογγιὰν ὄξει καὶ λασάρῳ βρέξας καὶ ἐπιθεὶς . . . συμμίξας καὶ λειώσας καὶ πρὸς ἥλιον ξηράνας κολλύρια (κολλούρια *P*). *M* 40 ρκζ'. cf. Veg. III 48, 8.

vessiculam] Corp. gloss. II p. 462 ὑδατίς *vesicula.* infra *aquatilia* sunt ὑδατίδες.

194 *H* 160 πρὸς τὸ δίχα σιδήρου νεαρὰ ῥεύματα θεραπεῦσαι. *M* 30 ρκη'. cf. Veg. III 48, 4 *alii filicis radicem et ervum cum axungia veteri et aceto acerrimo putant oportere misceri.* Pelag. 201—203.

cancri] corruptum videtur ex *canchry* vel *cachry,* etsi 51 propinantur cancri fluviatici (313 *cancrum*).

Indaici] fortasse quod in *R* traditur *iudeici* et hic et 338. 340 retinendum est: sic *Pireicus, caleinus* al. in titulis.

195 *H* 161 *Πελαγωνίου* (ita *P*) *πρὸς νεαρὰν φλεγμίναν. καυστικὸν συγκέρασον ἐν ὕδατι ψυχρῷ καὶ δι' αὐτοῦ καθάρισον τὸ τραῦμα κτλ.* *M* 30 *ρλ'.*

196 *H* 161 *πρὸς φλεγμονὰς καὶ ὑδατίδας. θερμοσποδιᾶς κτλ.* *M* 30 *ρλα'.* Veg. III 48, 4. 5.

craticulatim] aut ita aut *reticulatim,* quod infra legitur 258. illud etiam apud Veg. V 2, 5, hoc apud eundem III 41 traditur. nostro autem loco Vegetius *punctis subtiliter* inuri iubet (*εὐφυῶς καυτηριάσας H*). cf. fragm. 510* *καύσας μανδακηδόν.*

tripodaverit] cf. ad 269.

197 *H* 161 *ἄλλο. ῥοδοδάφνης γō γ' κτλ.* idem *H* 158 = *M* 30 *ρλβ' πῶς ἂν φλεγμοναὶ αἱ ἐν τοῖς γόνασι διαλυθῶσιν.* Veg. III 48, 5. Pelagonio *bituminis unc. III, nitri unc. III* videntur restituenda esse. *spargent* exempli gratia proposui, Sarchiani *pergenita* legerat.

198 *H* 161 *πρὸς νεύρων πόνον καὶ ὑδατίδας. τὰ ἀπὸ συναγωγῆς ἀποστήματα σιδήρῳ χρὴ διανοίγεσθαι, εἶθ' οὕτως θεραπεύεσθαι. στέατος ταυρείου κτλ.* ceram omittit. aquatilia ferro ne tangantur monet etiam Veg. III 49, 1. *M* 30 *ρλγ'.*

199 *H* 161 *θεραπεύσεις δὲ καὶ οὕτω. κυκλαμίνου ῥίζης τέφραν κτλ.* *M* l. c.

cyclaminis] retinendus qui traditur genetivus (Paucker Suppl. lex. Lat. I p. 158). *cyclamen* fere semper apud Marcellum, Ps. Apul. herb. 18, alios. *ciclamen* in glossario 'Sinonima Bartholomei' Anecd. Oxon. I 1 (1882) p. 15.

melle adiecto] an *melle et aceto? μετὰ ἀλεύρου ὀροβίνου καὶ μέλιτος καὶ ὄξους φυράσας ἐπιτίθει τῷ τραύματι H.*

cum detramine pannorum] *μοταρίοις τὸ τραῦμα ἀναπλήρωσον H.* cf. Hesych. *μότα· τὰ πληροῦντα τὴν κοίλην τῶν τραυμάτων ῥάκη. detramen* formatum ut *subtemen*, cf. Corp. gloss. II p. 428 *ῥοδάνη trama subtemen tramen.*

200 *H* 162 *ἄλλο ὥστε φλεγμίναν* (*φλεμίναν P*) *δίχα σιδήρου θεραπεῦσαι. σινήπεως, ἅλατος Ἀλεξανδρίνου ἀνὰ γράμματα δ' κτλ. . . . πάντα λειώσας καὶ εἰς ὀθόνιον ἐπιπλάσας ἐπίθες ἐπὶ ἡμέραις τρισὶ καὶ μετὰ ταῦτα λύσας καὶ ἀποσπογγίσας σπόγγῳ ἐπιῤῥανθέντι λασάρῳ Κυρηναϊκῷ οὕτω τὰς ἑφελκίδας ἀνοίξεις* (inde scripsi *ulcera* pro *uteris*). *M* 31 *ρλδ'* inscribens *φλεγμῖνα δίχα σιδήρου θεραπεῦσαι.* Veg. III 48, 2: *sinapis et salis Alexandrini ∋ IV, aceti cyathos II, axungiae veteris selibram simul conteres et induces, post diem tertium solvis. si aperturam fecerit, spongiam cum aceto et lasere imponis, vulnera styptico curabis.*

201 *M* 31 *ρλε' ἄλλο. κάλλιον δὲ βοήθημα εἰ βλάχνου*

χλωρὰν ἢ πάλιν (fortasse *πόαν*) *Μηδικὴν οἰνελαίῳ ῥαντισθεῖσαν κριθάς τε ὠπτημένας ἀλεύρου ὀροβίνου καὶ φάβατος μιγνυμένων.*

lactans occiditur] scilicet catulus qui solet cum gallo componi ut mox infra 205 *gallum et catulum simul in aqua decoquis*. de catuli lactantis in medicina usu multa habes testimonia, cf. e. gr. Plin. XXX 42; XXX 88; Seren. Samm. 439; Medic. Plin. 2, 4; 3, 10; 3, 21; Veg. I 17, 16. 17. *catulus brevis* est supra 17, infra 370. *lactans* absolute (scil. infans) apud Theod. Prisc. rer. medic. I 12, 27 (p. 52 edit. Bernhold a. 1791). cf. Loewe Gloss. nominum p. 62 *lactans, foetus quod adhuc lac sugit*. Eumelus de gallo tantum verba facit pergitque *τινὲς δὲ ὀστέον κεφαλῆς κυνὸς λοιπὸν εὔθρυπτον λαβόντες καὶ σκίλλαν λευκὴν καλάμῳ κεκομμένων* (legendum videtur *κεκομμένην* h. e. scillam albam harundine in partes consisam, cf. Plin. XXIX 114 *cocleae matutino pascentis harundine caput praecisum*) *εἰς φοῦρνον ἐν ταὐτῷ κατοπτοῦσιν. ἅπερ λειώσαντες μετὰ οἴνου κοτυλῶν ε' Κορινθίων* (trad. *κορινθίου*) *καὶ ἐλαίου Ἀττικοῦ* (legendum puto *Ἀττικῶν*, cotula Attica redit 205) *κοτυλῶν γ' καὶ πεπέρεως λευκοῦ γō α' διηθήσαντες ἅπαντα ⟨ἀνὰ⟩ χ. α' διὰ τοῦ δεξιοῦ μυκτῆρος ἐγχέουσιν* (trad. *ἐκχέουσιν*).

205 Subiungitur in *M* 17 *λ'* praecedentibus, ut eiusdem auctoris videatur esse. Pelagonii verba graece extant *H* 96 *τοῦτο καὶ Ἕλληνες ὀρθόπνοιαν ἐκάλεσαν κτλ.* = *M* 139 *ᾳϘη'* (*M ᾳϘζ' Πελαγωνίου πρὸς δύσπνοιαν ἵππου*).

nares arrectas habet e. q. s.] *ὀρθὰ φέρει τὸ ζῷον τὰ ὦτα καὶ πυρῶδες* (leg. *πυῶδες*) *ἐκπέμπει ὑγρὸν* (hoc addit *P*) *καὶ συνεχέστερον τὰς λαγόνας ἕλκει τούς τε ὀφθαλμοὺς ἀνεῳγμένους ἔχει H.* et *nares* et *aures* bene dicuntur *arrectae*, cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 146. *aures arrectae* supra 2 in equo laudantur.

infusi etiam tracanthi e. q. s.] structura non ita placet. *βαλὼν δὲ τραγάκανθαν καὶ ἕψημα καὶ ἄσφαλτον πρόσθες καὶ αἷμα κυνὸς καὶ κυμίνου λελειωμένου τοσοῦτον ὅσον τρισὶ δακτύλοις δυνηθῇς ἆραι H.*

radicem consiliginis] cf. 22 cum adnot. *H* hunc fere in modum sanari potest *εἰ δὲ μὴ ὠφεληθῇ δια⟨τρυπήσας τὸ δέρμα⟩ καρπίον ῥίζαν τοῦ μέλανος εἰς τὸ στῆθος ἐπιτίθει* (cf. Hipp. 43 *εἴη δ' ἂν ἐλλέβορος τὸ ἰδιωτικῶς καρπίον καλούμενον*, Schneid. comment. in Veg. p. 114), nisi praestat acquiescere in eo quod pro *διὰ κάρπου* traditur in *P ἐλλεβόρου*.

prius autem—purgabis] *τῶν δὲ δυσπνοϊκῶν ζώων πρότερον ἐλαίου κυάθῳ ἑνὶ καὶ οἴνου ξέστῃ ἑνὶ τὴν κεφαλὴν ἀπόσμηχε, δι' ὧν τοῖς ἀβοηθήτοις πάθεσι θεραπεία κατεπαγγέλλεται H.* longe aliter *M* 17 *τὸν μέντοι ὀρθοπνοϊκὸν πρότερον γάρου* (sic Miller, traditur *γὰρ οὐ*) *κύαθον α', ἐλαίου κυά-*

θους β', οἴνου κυάθους β' τὴν κεφαλὴν κάθαιρε. οἵσπερ εἰ μὴ ὑπακούει τὸ πάθος, ἀθεράπευτον ὑπάρχει τὸ νόσημα. malui tamen *suspiriosis* coniungere cum enuntiato antecedenti.

si per veretrum] scil. pus reddit. *M* h. e. Eumelus hic quoque tacet de catulo. integra Pelagonii verba habes *H* 155 = *M* 33 *ρξ' Πελαγωνίου πρὸς τοὺς ἀπὸ αἰδοίων πύον* (ita *P*, *πύος H*, *πῦον M*) *φέροντας. ἀλεκτρυόνα καὶ σκυλάκιον κατὰ ταὐτὸ ἑψήσας μεθ' ὕδατος, ἔπειτα διηθήσας τὸ ὕδωρ καὶ προσβαλὼν ἀσφάλτου λελειωμένης δραχμὴν μίαν προπότιζε ἐπὶ ἡμέραις θ'.*

206 Duplex in *M* versio extat p. 18 (in calce capitis *λ'*) *σκώληκας σιτιστοὺς ἀπὸ ἀρτοκοπίου λειώσας ἀριθμῷ ζ' καὶ οἴνου κυάθους ζ' καὶ ἐλαίου κυάθους β'· ἐν ταὐτῷ σύμπαντα μίξας καὶ χλιάνας διὰ μυκτήρων δίδου*, et p. 139 *ϡρα' πρὸς ἀρχὴν δυσπνοίας· σκώληκας ἀπὸ ἀρτοκοπίου ζ', οἴνου κυάθους β', πάντα λειώσας καὶ χλιάνας διὰ τῶν μυκτήρων ἐγχυμάτιζε.*

207 *H* 95 *ἄλλο Πελαγωνίου. ἑψήματος Κρητικοῦ ξέ. α' κτλ.* (= *M* 139 *ϡϙζ' Πελαγωνίου πρὸς δύσπνοιαν ἵππου*). reliquarum specierum interpres proponit uncias singulas *ἀνὰ γō α', σταφίδων τὸ ἀρκοῦν.* quod in altero codice extabat *uvae V* corruptum videtur ex *ova V*, ita enim Vegetius I 11, 6 in remedio simillimo.

†avenabis] *καταλέαινε* interpres. desideratur *elauabis, levigabis* vel simile verbum. avenandi verbum ('*mit Hafer und dann überhaupt füttern*') statuendum esse Georges lex. VII. edit. s. v. vix cuiquam persuadebit. *alienabis* Buechelerus coniecit collato alienandi verbi apud Cael. Aur. et medicos usu.

208 *H* 95 praescripto *Μάγωνος* nomine, quod deest in *M* 139 *ϡϙθ'*.

considera diligentius e. q. s.] *τὸ σχῆμα τοίνυν αὐτοῦ κατάμαθε λεπτομερῶς καὶ ⟨εἰ μὲν⟩ εἰς τὸ δεξιὸν κεκύρτωται* (*purgata* codicis nihili est) *μέρος ἰαθήσεται, εἰ δὲ ⟨εἰς⟩ τὸ ἀριστερὸν, δυσχερέστατα ζήσεται κτλ.* — exciderunt mox oleum laurinum et vinum vetus — *καὶ ἑψήσας ἅμα σκυλακίῳ ὅσον ἡμερῶν δέκα ἐπιβαλὼν ⟨μέλι⟩ ἢ ὑδρόμελι καὶ ᾠὸν ἓν ἐπὶ ἡμέραις συναπταῖς καὶ πολλαῖς ἐγχυμάτιζε.* lacunas editionis Grynaei bene explet codex *P*.

209 *H* 96 *ἄλλο. ἡ δύσπνοια γίνεται ἐκ πλείστου ἱδρῶτος κτλ.* exciderunt multa (pro *ἰρυγγίου* leg. *συριγγίου*). *M* 139 *ϡρ' πρὸς δύσπνοιαν.*

Cap. XIII. **210** *H* 136 *Πελαγωνίου περὶ ὑδεριῶντος καὶ τυμπανικοῦ. M* 36 *ρϙε' Πελαγωνίου περὶ ὑδρωπικῶν καὶ τυμπανικῶν.* cf. Veg. V 24—26.

211 *H* 137 *ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ὡς ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπὸ δακτύλων δύο κατ' εὐθὺ, μὴ ἐπὶ τὸ πλευρὸν, παρακέντησον καὶ αὐλίσκον ἔμβαλε κτλ.* = *M* 36 *ρϙϛ'*. auctor experimenti Ap-

syrtus ita tradit Hipp. 134 καταχεντεῖν τε ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἢ τῆς κεντρίτιδος λεγομένης ἀπὸ δακτύλων τριῶν τοῦ πρὸς τὴν χώραν μέρους καὶ ἐντιθέναι καλαμίσκον, ἐξ οὗ ῥύσις γίνεται τοῦ ὑγροῦ (Hierocl. p. 135 exhibens πρὸς τὴν οὐράν). Veg. V 25, 1 *alii auctores adserunt ab umbilico duobus digitis contra pectus plagam fieri debere et fistulam poni* e. q. s. cf. V 24, 4. *sit tibi* num recte supra sit restitutum dubito; verba *si tibi* potius eicienda videntur ut orta ex *subti* —.

de fluvio bibat quia exercitior est] cf. Ps. Acro in Hor. carm. II 11, 20 *de currente fonte aqua petita tamquam potui levior, ut: fontes liquidi atque exercita cursu flumina* (Verg. Georg. III 529).

212 *H* 141 ἄλλο. ἀπὸ τῶν ὤμων ἀφαιμασσέσθω κτλ. Veg. V 27, 7. 8 *alii auctores adserunt sanguinem de brachiolis detrahendum* (*auferendum* vulg.) e. q. s.

adicis] καυτηριάζειν προσῆκε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἑκατέρωθεν ἀνὰ τρεῖς δακτύλους ἐπιμετροῦντα *H*; *post quinque dies ternos digitos sub istis* (ita coniecit Gesnerus, vulgata *subiicis*) *hac atque illac inurendum est iterum*. Apsyrtus Hipp. 140 talem curationem improbat, probat auctor ignotus ibid. 141 περὶ σπληνὸς πρόγνωσις καὶ ἴασις.

213 *H* 138 ἄλλο. ἁρμόζει τῷ τυμπανικῷ θερμὴν σποδιὰν κτλ. *M* 36 ϙϛζ′ cum lemmate πρὸς τυμπανικούς. Veg. V 26, 2. 3.

214 *H* 138 ἄλλο. θύμον ἄγριον, κυμίνου σπέρματος κτλ. *M* 37 ϙϛη′ ἄλλο. θύμνον (sic) ἄγριον κτλ. Veg. V 26, 3. idem fere Eumeli nomine fertur Hipp. 141 πρὸς σπληνὸς πόνον. cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 147.

215 *H* 137 προπότισμα πρὸς ὑδρωπικούς (ita *P* inscribit). παστίλλους ἀπὸ μέλιτος καὶ βουτύρου ποιήσας εἰς ἴγδιν μετ' ἐλαίου κυάθου ἑνὸς λείου καὶ μετὰ οἴνου ξέ. αϲ′ διὰ στόματος ἐγχυμάτιζε, ἢ ἀσπαράγου ἀγρίου ῥίζης γō β′ μετὰ οἴνου παλαιοῦ ξέ. αϲ′ καθεψήσας ἕως ἀποτριτωθῇ, διὰ κέρατος δίδου, ἢ πάνακος ῥίζης γō τὸ ἥμισυ λειώσας μετὰ οἴνου ἐγχυμάτιζε. συμβάλλεται δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ὀλίγα πίνειν ὥστε μᾶλλον διψᾶν. *M* 37 ϙϛθ′ προπότισμα ὑδρωπικόν. Veg. V 25, 3: *asparagi silvestris radicis uncias II cum vini veteris sextario decoquis ut ad tertiam redeat, et ad heminam per os degeres* (Corb. *decoquunt ad tertias ut redeat ad heminam et per os degerunt* melius, ut videtur). cum sint vini heminae tres (sext. s.) recte *H* ἕως ἀποτριτωθῇ h. e. decoquito ad heminam.

Cap. XIIII. **216** *M* 124 ϡϙε′ Πελαγωνίου περὶ ψυῶν καὶ νεφρῶν καὶ ἰσχίων. ἁρμόζει περὶ ψυῶν καὶ νεφρῶν παρὰ τῇ σῇ κοσμιότητι ὀλίγα καταλέξαι κτλ.

equi plerumque e. q. s.] extant etiam in *H* 102 ἄλλο. ἁλίσκεται ἵππος νεφρίτιδι κτλ. ea quae praecedunt νεφρὸν ἵππος ἐὰν ἀλγῇ κτλ. in *M* 123 ϡπη′ Eumelo tribuuntur. Veg. V 2, 1.

217 *H* 103 *ἄλλο, εἰ ἐπὶ πλέον ἀλγήσει. λῦσον τὰς τῶν ὀνύχων φλέβας κτλ.* item *M* 125 ϡϘϛʹ *εἰ ἐπὶ πλεῖον ἀλγήσει, λῦε τὰς τῶν ὀνύχων φλέβας.* sed *venae de inguinibus* concinnius videtur (cf. 218). Veg. V 2, 2 (vulgo *inguibus* h. e. *inguinibus*, Gothanus *unguibus*).

cataplasmabitur] *χρῆσαι καὶ μαλάγματι H, cataplasmis utendum est* Vegetius. omittit haec usque *synchrismate* (218) *M*.

218 *M* 125 ϡϘϛʹ *⟨εἰ τὴν κόξαν ἀλγήσει, συγχρίσματι⟩ χρῆσαι ἐπὶ ἡμέραις θʹ κτλ.* non multum differt 225, ubi traditur *alio medicamine* pro *calido medicamine*. cf. 257. 234.

si coxam laeserit] fuisse potest *violaverit* vel simile verbum (cf. Veg. V 17, 4).

aestimabis] quod traditur *extimabis*, formam vulgarem ut putat Gustavus Loewe Mus. Rhen. 31 p. 57 (= Gloss. nominum p. 79), Pelagonium scripsisse negaverim (cf. Paucker Suppl. lex. Lat. I s. v. *extimare, extimatio*). 37 *aestimaveris* traditur, 269 *estimaveris*.

219 *H* 162 *ἄνθος χόρτου καύσας μετὰ ὀξυκράτου ψυχροῦ πρόσαγε κτλ.* *M* 31 ϱληʹ *ἐὰν τὰ σφυρὰ φλεγμαίνῃ.* idem lemma in *P*. aliter gambae tumorem sanat Veg. V 18.

flos faeni combustum] retinui ut in 239 *aeris flos*, 260 *aeris flos minutum et tritum.* item *aeris flos contritum commixtum* traditur in fragmento Gargilii Martialis de curis boum § 23 (p. 171 edit. Schneid. Veget. mulomed.). *flos* quod fertur 338 et 428, mutavi in *floris*, ut recte scribitur 341 (*aphronitri floris, nitri floris*), 343 (*floris spumae*), 467 (*liquaminis floris*).

220 *H* 102 *προπότισμα εἰς νεφριτικούς.* *M* 125 ϡϘζʹ *προπότισμα νεφριτικόν.* Veg. V 2, 3.

virides] pro *viridis* scripsi. item interpres *κηκῖδας κυπαρίσσου χλωράς* et Schneiderus apud Veg.; contra Rosius in editione Cassii Felicis p. 186 *sphaerulas cupressi viridis*.

221 *H* 103 *πρὸς ψυῶν πόνον.* *M* 125 ϡϘηʹ. melius Veg. V 2, 4.

222 *M* 125 ϡϘθʹ *ἄλλο. σίσυμβρον* (traditur *Εἰς υμβρον*) *μετὰ ἀλφίτων χ αʹ ὕδατι ἀναλαβὼν ἀπόθου.* Veg. V 2, 4.

223 *H* 103 *κυπαρίσσου φύλλα κτλ.* *M* 125 *αʹ*. Veg. V 2, 4.

224 *H* 103 *ἄλλο. ῥητίνης ξηρᾶς γō βʹ ἕψει μέχρι τοῦ διαλυθῆναι καὶ κρίθινον ἄλευρον ἐπίβαλε καὶ στέαρ αἴγειον, ἄχρις οὗ πυκνὸν ποιήσῃς, καὶ τῷ ἀλγοῦντι μέρει θερμὸν ἐπιτίθει καὶ τοῦτο ποίει συνεχέστερον.* *M* 125 *αα'*. Veg. V 2, 5. simile *κατάπλασμα ἰσχιατικόν* Hipp. 305.

cum modo calidum] *calidum ita ut manus pati possit* Vegetius. valet idem quod *commodo* aut *modice*.

dolore] *dolo R*: *dolum* pro *dolore* infimos dicere non ignoro (cf. Bonnet de latinitate Greg. Tur. p. 367), sed Pelagonio tribuere non audeo.

225 *H* 232 *πρὸς πόνον κόξης. συγχρίσμασι χρῆσαι ἐπὶ ἡμέραις η'. εἰ δὲ ἀνάγκη ἐπείγοι, φλεβοτόμει καὶ χρῶ βοηθήματι τούτῳ· εὐφορβίου, ἁλὸς κοινοῦ ἀνὰ γō δ', πίσσης ὑγρᾶς γράμματα τέσσαρα συνεψήσας χρῶ.* *M* 125 *αβ'*. cf. 218 et 234.

Cap. XV. 226 **ut stabula roboreis axibus constrata sint]** cf. 30. Colum. VI 30, 2.

roborandae sunt e. q. s.] Veg. III 58, 1. cf. II 28, 27 *pedes quoque eorum post viam eluendi sunt diligenter, ne quid luti vel sordium in articulis basibusque permaneat.*

227 Veg. III 57, 3 *si suffusiones pedes patiantur, ficus siccas cum sale pro aequa parte contunde et ungulis impone.*

Cap. XVI. Hoc caput cum praecedenti arte cohaerere ex argumento manifestum fit, cum fere insint remedia ad membrorum supradictorum vitia. *ad ozaenas* quod praescribitur toti capiti non refertur nisi ad primum remedium. *ὄζαινα* Graecis significat ulcus narium putridum, vid. Polluc. onom. 4, 204 *ὄζαινα ἕλκωσις ἐν τῷ βάθει τῶν μυκτήρων μέχρι τῶν καλουμένων ἠθμοειδῶν σαρκῶν, πυώδες καὶ δυσώδες, ὑγρὸν ἀφιεῖσα, τὴν αἴσθησιν ἐμποδίζουσα,* Scrib. Larg. 50 *ad gravem odorem narium, ὄζαιναν Graeci hoc vitium vocant;* adde Plinii locos XXIV 113, XXV 165. sed latius patere vocis vim significarique etiam pedum ulcera putrida docent praeter Pelagonium Vegetii loci nonnulli I 9, 2 *in naribus, in pedibus etiam et in capite papularum fervor emergit vel ozaenae asperiores frequenter oriuntur;* III 49, 5; V 21, 4. cf. etiam *M* 30 *ρκδ' πρὸς ῥεῦμα ἐν ποσὶν ἢ ὁπλαῖς ὃ παρ' ἡμῖν ὄζηνα.*

228 *H* 294 *Πελαγωνίου (πρὸς ὀζαίνας)· μέλαν καλλιγραφικόν, κηκῖδας, στυπτηρίαν ἐξ ἴσου κόψας μετὰ ἀξουγγίου μῖξον καὶ μήλου φλοιοῦ καὶ ὄξους καὶ ἁλὸς καὶ νίτρου τὸ ἀρκοῦν καὶ ἐπιτίθει.* *M* 122 *ϡο'*. Veg. III 49, 3. salis mentio deest apud Pelagonium et Vegetium.

229 230 *H* 295 *σῦκα καὶ σίνηπι κόψας κτλ.* et *ἄλλο. ὀποπάνακα μετὰ κριθίνου ἀλεύρου κτλ.* *M* 122 *ϡοα'. ϡοβ'.* Veg. III 49, 3. 4.

231 *H* 255 *Πελαγωνίου πρὸς αὔξησιν ὀνύχων. σκορόδων κεφαλὰς τρεῖς κτλ.* *M* 97 *χοα'*. Veg. III 58, 1 et rectius II 28, 28. 29.

232 *H* 255 *ἄλλο. φάβα ἑψήσας εἰς ὕδωρ κτλ.* *M* 98 *χοβ'*. Veg. III 49, 4.

233 *H* 289 *Πελαγωνίου ἐὰν ἀπὸ τροχοῦ πληγῇ τὸν πόδα. βολβὸν ἐρυθρὸν καὶ μάνναν λιβάνου συλλειώσας κτλ.* *M* 116 *ωϙ'* similiter inscribens. *pedem* quod supra supplevi, non utique necessarium videtur; cf. p. 77, 16.

234 *H* 289 *πρὸς οἰδήματα ποδῶν· εὐφορβίου γō β' κτλ.* *M* 116 *ωϙα'*. similia supra 218. 225. sed numeros hic mutare nolui.

urigo] Sarchianius proposuit *prurigo*, vix recte, cfr. Veg. III 52 cum adnot. Schneideri, VI 24. interpreti est *κακοχυμία* (uligo ?).

235 *H* 256 *βοήθημα εἰς τὸ αὐτὸ. ὄξει θερμῷ τὸν ὄνυχα κατάντλει καὶ μετὰ ταῦτα πράσιον μετὰ ἀξουγγίου παλαιοῦ καὶ ἀψινθίου ἀγρίου μίξας ἀπότριβε.* *M* 98 *χοε' πρὸς ὄνυχας ἐκτετριμμένους καλὸν βοήθημα.* cf. 249. de structura dixi ad 25.

236 in rapo] si recte traditur, significari videtur pars pedis equi dicta fortasse a similitudine rapi (cf. Col. XII 56 ubi rapa, priusquam condiantur, decussatim ferramento lunatico incidenda ait). rapum arboris apud Senec. epist. 86, 16. 18. cf. *γογγύλιον*.

237 *H* 242 *ἄλλο Πελαγωνίου. ἐὰν ἤδη ἤνοικται τὸ θλάσμα κτλ.* *M* 38 *σς'* praemittit haec notatu digna, quae mihi Pelagoniana videntur: *Πελαγωνίου πρὸς αὐτό. δακτυλίδιον σιδηροῦν ἔχον γλύμμα λέοντος καὶ ἐπάνω ἀστέρα ὑποκάτω τῆς γούλας κρέμασον καὶ θαυμάσεις. ἐὰν δὲ ἤδη ἤνοικται κτλ.* extare autem gemmas exhibentes leonis stellaeque imaginem iam Millerus adnotavit. amuleta Byzantina inscripta Schlumberger, Revue des Études grecques V 1892 p. 73 seqq., recenset, ubi vide imprimis excerpta ex Alex. Trall. p. 86 sq. cf. fragm. 484.

238 *H* 207 *Πελαγωνίου εἰς τὸ αὐτό* (scil. *κιρσούς*). *στυπτηρίᾳ καὶ λιπαρᾷ* (trad. *στυπτηρίας λιπαρᾷ H, στυπτηρία λιπαρᾶ P*) *μετὰ ὄξους δριμυτάτου τοὺς πόδας συνεχῶς ἀπότριβε.* *M* 117 *ϡια' Πελαγωνίου πρὸς κιρσούς.*

239 *M* 123 *ϡοη' Πελαγωνίου ἐὰν ἵππος σύριγγα ἐν τῇ περιστεφάνῃ* (*σύριγγας ἐν τῇ περιστεφανίδι* in indice capitum, cf. Hipp. p. 255 v. 5 *ἄλειφε τὴν περιστεφανίδα*) *ποιήσῃ. χαλκοῦ ἄνθος* (trad. *ἄνθους*) *ὄξει δριμυτάτῳ πρόσμισγε καὶ ὅταν ξηρανθῇ κατὰ τοῦ* (*τῆς*?) *σύριγγος ἔμβαλε.* cf. etiam Hippocratis remedium Hipp. p. 270 (= *M* 122 *ϡοδ'*).

240 *H* 304 *ἐὰν ἵππος τὸν ἑαυτοῦ πόδα μασᾶσθαι ἄρξηται. κόπρον ὑγρὰν κυνὸς μετὰ ὄξους δριμυτάτου συμμίξας ἐπίπλασσε συνεχῶς.* *M* 147 *ᾳρπή* cum simili lemmate.

acrissimo] non sine haesitatione retinui. idem traditur 249, sed *cum aceto acerrimo* 69. *acrum* pro *acrem* dixisse Cn. Matium Charisius p. 117 K. testatur. in codicis Iustiniani constitutione impp. Valentiniani Theodosii Arcadii V 5 habes *errore acrissimo.* cf. Georges Lexikon der lat. Wortformen s. v. *acer.*

241 *H* 90 *Πελαγωνίου περὶ ἐκβολῆς σπονδύλου. πρῶτον σάπωνι ἀπόπλυνον, εἶτα ὕδατι ὀμβρίῳ βαλὼν ἔλαιον καὶ ᾠῶν τὸ λευκὸν ταράξας ποίει ἀνακόλλημα καὶ χρῶ.* *M* 142 *ᾳρκη'* inscribens *Πελαγωνίου πρὸς τραχήλους μουλων* (sic).

242 *H* 91 *ἄλλο. συκῆς κλάδους ξηροὺς καύσας καὶ τούτων τὴν τέφραν καθαρὰν λαβὼν σῆσον κτλ.* *M* 142 *ᾳρκθ'.*

243 **244** *H* 91 *πρὸς σπονδύλους ἢ νώτους διεῤῥωγότας*

κηροῦ λίτραν μίαν, ῥητίνης φρυκτῆς γο δ', ἰοῦ γο β' ἐλαίῳ συνεψήσας χρῶ. ὥστε μὴ ῥῆξιν ὑπομεῖναι τραχήλους μουλῶν, τοῦτο ποίει κτλ. *M* 142 *ϙρλ'.*

245 246 *H* 91 *πρὸς πόνον σπονδύλου.* ibid. *πρὸς σπονδύλων πόνους καὶ σπασμοὺς τῶν ἐν αὐτοῖς νεύρων.* *M* 142 *ϙρλα'. ϙρλβ'.*

247 *H* 298 *Πελαγωνίου σύνθεσις λιπαρῶν. λιθαργύρου γο ἒξ κτλ.* *M* 131 *ϙν' Πελαγωνίου σύνθεσις λιπαρᾶς.*

248 s p e c l a r i a] cf. Galen. XIII 663 *τὸ διαφανὲς δὲ καλούμενον, ὃ σπεκλάριον ὀνομάζουσι Ῥωμαῖοι. specularia combusta* habes apud Marcell. 10, 49, *specularis cocti* ib. 36, 72. cf. Seren. Samm. 372. Cass. Felix 32. 39. 73.

249 Simile est 235.

251 Excidisse videtur sinapis mensura (*acetabulum?*).

252 *M* 32 *ρμε' πρὸς τὰ λεπτὰ τῶν ὀστέων ἤτοι νεύρων.*

o s s i l a g i n e s] cf. Veg. III 22, 1 *si tumorem fecerit durum callosum et ossilagini similem* (cum adn. Schneideri ad Veg. III 52, 1) et VI 14, 3 = Pelag. fragm. 491.

r e s i n a e a e r o n a l i s] infra redit 409, eadem restituenda Vegetio III 23, 1 ex Corbeiensi (*acronali* Goth.). *aero* (*ero*) cophini vel cupae genus est (Corp. gloss. II p. 12 *aero κόϊξ*, Poll. 10, 179 *κόϊξ ἀγγεῖον ἀλφιτήριον*). Georges lex. VII. edit. interpretatus est '*im Tragkorb aufbewahrt, von bester Sorte*', num recte dubito. cf. infra ad 323.

253 *H* 255 *ἄλλο. κισσοῦ σπέρματος μέρη δύο, στυπτηρίας στρογγύλης ἓν λειώσας* — incidit lacuna — cf. 254. *M* 98 *χογ' πρὸς σκλήρωσιν ὀνύχων* (*χοα'* Pelagonii nomen praescriptum est). Veg. III 58 2 *naturaliter autem molles ungulae solidantur, si hederae seminis duas partes et aluminis rotundi unam partem pariter contundas et calceatis pedibus per multos dies inducas.*

254 In *H* 254 Eumeli nomine fertur *πρὸς ὑποτετριμμένους πόδας. ἐὰν ὑποτρίψῃ ζῶον, θερμῷ προσήκει ὕδατι πυριᾶσθαι ἀξουγγίῳ τε ἐπαλείφεσθαι καὶ ἐπὶ ὀστράκου ζέοντος ἀποτίθεσθαι, μέχρις οὗ πράως ἐνέγκῃ· λοιπὸν δὲ μετὰ ταῦτα σκορόδῳ καὶ θείῳ λελειωμένοις χρῶ ἐπικαίων σιδήρῳ ζέοντι ἐπὶ ἡμέραις τρισί· τοῦτο καὶ βουσὶ βοηθεῖ.* continuatur *M* 96 *χξϛ'* (*Εὐμήλου πρὸς ὑποτ. ποδ.*) ita: *καὶ ἁρμόζει γίνεσθαι. βοηθεῖ δὲ τοῖς βουσὶ τὸ πίσσῃ ἀλείφεσθαι τὰ κέρατα στερεῶς* (cf. Col. VI 15, 2 *ac pice liquida cum oleo et axungia cornua eius linuntur,* et auctores a Schneidero ad Col. p. 331 laudatos). *εἰς δὲ τοὺς τῶν ζώων πόδας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὄροβον μετὰ τῶν κριθῶν δοὺς ἢ κόστου* (scrib. *κισσοῦ*) *σπέρματος μέρη β', στυπτηρίας στρογγύλης μέρος α' ἐγκόψας καὶ λειώσας χρῶ.* ultima spectant ad 253. interpres Pelagonii Hipp. 255 vel potius scriba aliquis deerrante oculo omisit verba *ungulis alligabis* (v. 253) usque *testam candentem . . . . ἄχρις οὗ ἀνάσχηται καὶ μετὰ τοῦτο*

σκόροδον καὶ ἄσφαλτον ἅμα λειώσας ἐν πλατεῖ σιδήρῳ ἀποθέμενος ζέοντι πρόσκαιε ἐπὶ ἡμέραις τρισίν. τοῦτο δὲ καὶ βουσὶν ἐπιτήδειον. Vegetii III 55,7 *oleo* corrige cum Schneidero in *alio*.

255 *H* 162 πρὸς θεραπείαν ἰγνύων φλεγμαινουσῶν. *M* 31 ρμ'.

256 *H* 264 (sine Pelagonii nomine) τὸ στρέμμα ἤτοι χάλασμα οὕτω χρὴ καταμανθάνειν. σφίγγε ταῖς χερσὶ τὸν ὄνυχα καὶ ἐὰν σφοδρῶς ἀλγῇ, διέστραπται τὸν ὄνυχα κτλ.

scarifanda] *R*[1] *scarifanda* exaraverat, superscripsit Politianus *scari-c* et in margine adiecit - *ficand* -. vox in codicibus modo *scarificare* modo *scarifare* scribitur, hoc rectius (cf. Rosii ind. edit. Cassii Felicis p. 252). in titulo urbano CIL VI 52 (Annali dell' Inst. 1860 p. 435): *C. Iulius Anicetus* (vid. CIL VI 709) *ex imperio Solis rogat nequis velit parietes aut triclias inscribere aut scariphare.* 257 traditur *scarifanda*, 409 *scarifabis B, scarifa R.*

et [a] quaternarii magnitudo tollitur] aut eiciendum illud *a*, aut cogitari potest, id quod Buechelerus proposuit, compendium *a(urei)*; cf. Lamprid. vita Alex. Severi 39, 9. Ps. Acro in Horat. ep. I 18, 82 (II p. 479 Hauthal). Mommsen-Blacas monet. Rom. III p. 19. 145. interpres ita: τὸν ὄνυχα κάτωθεν τῇ σμίλῃ ὑπότεμνε ὡσεὶ διπλοῦν νομίσματος μέγεθος. εἰ δὲ καὶ πλέον εἴη τὸ κρεμάμενον, τέμνε μέχρι τῆς ζώσης σαρκὸς φειδόμενος μὴ ἅψεσθαι (ἅψασθαι *P*) τοῦ ὀστέου. Constantini solidum Graeci νόμισμα dicunt. Hultsch Metrol.[2] p. 327 (cf. p. 308). scalpellum famicale non legi nisi hoc loco.

257 *H* 162 ἄλλο. ἐὰν ἵππος ἐν τοῖς ἁρμοῖς ἢ τοῖς ποσὶ παχύτερα σχῇ νεῦρα ἢ κονδυλώματα (κορδυλώματα *P*) κτλ. accuratius *M* 31 ρμα'.

258 cf. 43. 257. urito reticulatim] cf. ad 196.

259 Veg. III 49, 5 *usus invenit addito sale et aceto ciliciis ozaenas defricare, donec cruor aut tumor emanet.* fortasse legendum apud Veg. *umor,* apud Pelag. *umidam.*

260 lino tartarali] Sarchianius p. 193 vertit *con panno lino imbevuto di tartaro.* tartarum vox infimae Graecitatis et Latinitatis vini faeces induratas et dolio adhaerentes significat. Ducangii lex. s. v. *tartarum.* Myrepsus de antidot. I 76. Francogallis est *tartre,* Italis et Hispanis *tartaro.* in glossario 'Sinonima Bartholomei' Anecd. Oxon. I 1 (1882) p. 41: *tartarum faex est vini tam albi quam rubei quae doleo cohaeret dura. et alio nomine dicitur petra vini.* similiter in glossario 'Alphita' Anecd. Oxon. I 2 (1887) p. 182. adiectivum alias non repperi.

sic triduo sine medicamine e. q. s.] concinniora quam quae supra dedi, ea videntur quae Buechelerus mecum communicavit: *si, cum triduo sine medicamine sit, sanus fuerit, sufficit medicina; sin aliter, curetur* e. q. s.

261 *M* 31 ρμβ' πρὸς νεῦρα τὰ τῶν ἄρθρων ἤτοι λεπτά (cf. Corp. Gloss. II p. 129 *minutum* λεπτάριον). κυπαρίσσου φύλλα κόψας καὶ λειώσας τούτοις ἐπίβαλλε κρίθινον ἄλευρον καὶ ἕψησον μετὰ οἴνου καὶ ἐλαίου ἀρκοῦντος καὶ ποιήσας ἐμπλαστρῶδες βάλλε εἰς οἶνον καὶ μετὰ ἰαρίου Γαλλικοῦ καλῶς — lacuna — καθεψημένου καὶ λεπτοποιηθέντος μετὰ τὸ συγκοπῆναι ἀνελὼν χρῶ ὡς ἐμπλάστρῳ ἐπιπλάσσων καὶ ἐπιδεσμῶν. ὅμως δὲ πρὶν ἢ τὸ κατάπλασμα μιγῆναι πρότερον σκόρδον Γαλλικὸν (sic, supra ἰαρίου) κεκαθαρμένον μετὰ ἐβίσκου καθεψημένου καὶ ὀλίγης ἀξουγγίας κόπτεις καὶ οὕτως ἐπιβάλλεις τὸ κατάπλασμα τὸ ἐκ τῶν κριθίνων ἀλεύρων καὶ τῶν φύλλων τῆς κυπαρίσσου. τοῦτο ποίει ἐπὶ ἡμέρας θ', οὕτω μέντοι ὥστε σε καθ' ἡμέραν θεραπεύειν.

262 *H* 163 πρὸς νεύρων παχύτητα. *M* 32 ρμγ'.

263 *H* 163 ἄλλο. ἐὰν φλεγμονὴ περὶ τὰ σκέλη ἢ τὰ γόνατα γένηται ἀπὸ μακρᾶς ὁδοῦ ἢ δρόμου πολλοῦ, συμβάλλεται ψυχρῷ ὕδατι τὰ φλεγμαίνοντα μέρη καταντλεῖν ἢ εἰς ποταμὸν ἢ εἰς ῥεῖθρον εἰσάγειν καὶ ἀναπατεῖν ἐκεῖσε ποιεῖν, ἔπειτα σπόγγον μετὰ λασάρου καὶ ὄξους καὶ ἰξοῦ καὶ οἴνου ἀφηψημένου καὶ ἀξουγγίου προσφέρειν. *M* 32 ρμδ' ὁμοίως. εἰ δὲ ἀπὸ μακροοδίας κτλ. supra 200 sunt *spongiae ex lasere Cyrenaico maceratae* (Veg. III 48, 3 *spongiam cum aceto et lasere imponis*).

264 similiter Veg. III 58, 2 *item subtritis pedibus prodest* ⟨*si*⟩ *picis liquidae selibram, aceti heminam, salis libram, hederae foliis quantum sufficit pariter contundis, et laboranti cotidie pedes perunges.*

265 *H* 82 Πελαγωνίου πρὸς τράχηλον κεκλασμένον (κεκαυμένον?) ἢ σκέλος. *M* 30 ρκγ' Πελαγωνίου πρὸς τραχήλους κεκλασμένους ἢ σκέλη.

a l i i c a p i t u l a [—] III] fortasse rectius interpres σκορόδων κεφαλῶν οὐγκίας δύο, ut restituendum sit *alii capitulorum* — II; cf. tamen 147 *alii capitula duo*, 231 *alii capitula tria.*

266 *M* 147 ρπθ' πρὸς ὀρθοκοίλους (ὀρθοκώλους Miller). periit. aliter de iumentis orthocolis Veg. III 54 (cf. Hipp. 262 ὅμοια τοῖς ὀρθοκοίλοις ἢ πασσάλοις λεγομένοις).

Cap. XVII. 267—270 ab Apsyrto Hipp. p. 119 seq. mutuatus est (*M* 55 τις'). Πελαγωνίου πρὸς ὀπισθοτονικούς non omnibus partibus integra extant *H* 126—128, desunt in *M*. ab Apsyrto pendet Hierocles Hipp. p. 121 sq.

267 Veg. V 46, 1 brevius signa iumenti opisthotonici recenset.

u t u n g u e s r i g o r e i p s o t r a h a t] ὥστε τοὺς ὄνυχας ἀποξέειν interpres vertens *radat*, sed Apsyrtus p. 119 καὶ περιπατῶν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσιν ὑπερβαίνειν ἀδυνατεῖ, ἀλλὰ ἀποτεταμένας ἐπισύρει τὰς ὁπλάς.

268 Veg. V 46, 2—11 mutatis non paucis.

piper tritum] id quod traditur *piperis τ*[illegible]*ῳ ἀποθ*[illegible] excidisse indicare videtur, sed Apsyrtus p. 119 *συγχρ*[illegible]*ὸν ὑείῳ στέατι καὶ ῥητίνῃ τερεβινθίνῃ καὶ κηρῷ καὶ πεπέρει τετριμμένῳ ἀναμεμιγμένοις ἐλαίῳ.* Veget. V 46, 4 singularum specierum mensuras de suo addidit.

multi ervo cocto e. q. s.] Apsyrtus *ἕτεροι δὲ ὀρόβους ἑψήσαντες τῷ ὕδατι καταντλοῦσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπὸ κριθῶν δὲ αὐτὸ ποιοῦσιν.* si fidem habemus Hierocli p. 122, Hieronymus ista docuit, quem saepius ille commemorat, cf. proleg. p. 10.

potio: piperis grana e. q. s.] Apsyrtus p. 120 *πεπέρεως κόκκους δέκα, κάχρυος τὸ ἴσον, νίτρου ὁλκὴν μίαν, ὀποῦ Κυρηναϊκοῦ ἡλίκον κυάμου.* pro *κάχρυος* Pelagonius *cedriae* dedit, sed scripsisse eum *ut supra pondus* vix crediderim (Vegetius § 8 *cedriae pondus denarii*, interpres omisit). notandae discrepantiae: *μέγεθος* quod auctor noster in suo Apsyrti exemplo invenit, non extat in Grynaei editione, legit interpres, qui tamen non *ὁλκὴν* nitri, sed *οὐγγίαν* ponit (*mixturae laseris Cyrenaici globulum ad magnitudinem fabae* Vegetius). cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 147.

vini summi] *οἴνου εὐώδους* Apsyrt. p. 120. Veg. V 46, 8 *vini veteris summi*, ibid. § 10 *cum oleo optimo et vino summo.* cf. Pelag. 82. 380 *oleum summum*, 11 *liquamen summum.*

λιβανωτοῦ ὁλκὰς τρεῖς e. q. s.] omittit interpres, *λιβανωτοῦ ὁλκὰς τρεῖς, ἁλὸς τὸ ἴσον* Apsyrtus. Vegetius § 9 *turis cribrati et salis triti ternas uncias*, sed vide lectiones codd. Corb. et Goth., in quibus *ὁλκὴν* latere Gesnerus perspexit.

269 haec multi — nos et consuetudine et usu potius haec e. q. s.] *ταῦτα μὲν ἐκείνοις εἴρηται μεγάλοις ἀνδράσιν. ἡμεῖς δὲ ἐχρησάμεθα βοηθήμασι τούτοις* Apsyrt. p. 120. sed num recte *usu potius* scripserim iam dubito; *usu scriptorum* (i. e. Apsyrti) Buechelerus dubitanter proposuit.

singuli VIII] intellege *scrip.* Apsyrtus: *καὶ νίτρου καὶ ἁλὸς ἑκάστου στατῆρας η'* (Hierocl. p. 122). interpres omittit.

cum oleo et vino et melle] *H* 128 *μετὰ ἐλαίου κοινοῦ* (scrib. *καὶ οἴνου*) *καὶ μέλιτος.* Veg. V 46, 10.

διὰ βδελλίου malagma] omittit interpres. cf. Eichenfeld l. c. p. 147. Apsyrti malagma *τὸ διὰ βδελλίου* extat Hipp. p. 281. fortasse scribendum *in ipsa cura τῷ* (cod. *curatio*) *διὰ βδελλίου* e. q. s.

exercemus tripodo] *H* 128 *δρόμῳ τῷ διὰ κάλπης γύμναζε ἤτοι λεγομένῳ τριπήδῳ*, Apsyrtus 120 *γυμνάζοντες δρόμῳ τῷ διὰ κάλπης*, Vegetius § 11 *exercetur a sessore trepidans* (emenda *tripedans* aut *tripodans*). supra 196 verbum habuimus *si equus fortiter tripodaverit.* cf. Corp. gloss. II p. 459 *τριποδίζω tripedo.* Act. Arval. (a. 218) CIL VI 2104 v. 32 *tripodaverunt* et v. 38 *post tripodationem.*

270 *H* 128 *ἐπιδείξω δὲ λοιπὸν ἐκ ποίων αἰτιῶν ἡ τοιαύτη νόσος συνάγεται κτλ.* Apsyrt. Hipp. 121. Veg. V 46, 2. 3.

271 cf. Veg. V 46, 12 *nonnulli iam validioribus de cervice sanguinem detrahunt, plerique in balneum ducunt.*

272 *H* 128 *τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτό. πρὸ πάντων καυτηριάζειν χρὴ κτλ.* *M* 57 *τκϛ' Πελαγωνίου πρὸς αὐτό.* Veg. V 46, 12.

273 *M* 57 *τκζ' ἄλειμμα πρὸς αὐτό.* Veg. V 46, 13. cf. infra 297 (Veg. V 23, 17) et simile Apsyrti remedium *πρὸς νεύρων ψύξιν* Hipp. 296, ubi pro laurino est *κυπρίνου ἐλαίου γō α'.*

274 *M* 57 *τκη'* omittens picem liquidam. cf. Apsyrti *πρὸς τὰς συνδέσεις ἐμβροχή* Hipp. 296.

275 *M* 57 *τκθ'* et *H* 296 *Ἀψύρτου συγχρίσματος ἐμβροχὴ πρὸς ὀπισθοτονικούς.* Veg. V 46, 14.

Cap. XVIII. **276** *M* 93· *χκη' Πελαγωνίου περὶ ὀδόντων ποσότητος*, non integrum: *ὁ ἵππος ἔχει ὀδόντας μβ'* — lacuna —, *τὸ πρόβατον ἔχει ὀδόντας κα', ὁ τράγος ἔχει ὀδόντας κε', ἡ αἶξ ἔχει ὀδόντας κζ', ὁ ἐκτετμημένος βοῦς ἔχει ὀδόντας κδ', ἡ θήλεια βοῦς κδ', ὁ ἀνὴρ ἔχει ὀδόντας λβ', ὁ εὐνοῦχος ἔχει ὀδόντας κθ', ἡ γυνὴ ἔχει ὀδόντας λ'.*

277 Fragmentum de ponderibus et mensuris, insertum loco non suo, non integrum videtur et ex parte corruptum. certe obolos Atticos (i. e. *ὀβολὸς Ἀττικός*) sextarius (i. e. sexta pars) dragmae est, id quod me monuit Buchelerus. talia plerisque libris medicinalibus inseri solent (cf. proleg. p. 12. 13).

Cap. XVIIII. **278** Duae videntur incantationes. priorem ad Sarchianii exemplar Buechelerus Mus. Rhen. 45 p. 332 restituit ita: *equus telluris flori natus, orcus, cognatus orcus pedem indit. quid non ego pedem orco,* sive *orcus pedem indit, vidi; nunc ego pedem indam orco.* sed in tantis tenebris rerum superstitiosarum saepenumero sensu carentium dedi vocabula ut extant in Riccardiano, non recte expressa in editione Florentina. quamquam bene procedit oratio, si scribimus cum Buechelero: *equus . . . . . orcus, orco pedem indit: vidi: non nego pedem orco, si* e. q. s. eandem praecantationem Vegetius V 45 perstringit hisce verbis: (si animalia dum sudant *hordeum* comederint e. q. s.) *aliquanti praecantatione temptant afferre remedia, quae vanitas ab aniculis solis diligenda est, cum animalia sicut homines non inanibus verbis sed certa medendi arte curantur.* cf. adn. 121.

Cap. XX. **279 280** Col. VI 17, 5. 6 (cf. O. Guenther, Genethliac. Gotting. p. 13). Veg. V 81, 1. 2 ex Pelagonio, IV 21, 5. 6 ex Columella. *H* 221 *Πελαγωνίου εἰς τὸ αὐτό. ἡ μυγαλῆ τὸν ἐπαγόμενον παρ' αὐτῆς κίνδυνον τῷ οἰκείῳ σώματι θεραπεύει κτλ.* *M* 102 *ψζ' Πελαγωνίου πρὸς τὰ ἀπὸ μυγάλης* (sic) *δήγματα.*

c u m i n d u r u e r i t] *siccata est* Col., *μετὰ τὸ σκληρωθῆναι H.* in iis quae praecedunt lacunam ita explet cod. *P*: *ὥστε ἵππον*

ὑπὸ ⟨μυγαλῆς μὴ δάκνεσθαι, τόδε· τὸ ζῷον αὐτὸ τὴν⟩ μυγαλῆν πιάσας γύψῳ περίπλασον.

281 *H* 222 *ἄλλο εἰς τὸ αὐτό. ἡ μυγαλῆ πρὸς τὸ ἑαυτῆς μέγεθος μεγάλα καὶ τὰ δήγματα ποιεῖ κτλ.* *M* 102 *ψη΄* (cf. *M* 100 *χϘϛ΄*). Veg. V 81, 3 *quod si praegnans mus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscitur signis* e. q. s.

si autem tumores e. q. s.] *umores* Sarchianius dederat nescio an rectius. cf. Veg. V 81, 3 *quod si eruperint vulnera venenata,* interpres *ἡνίκα δὲ τὰ τῆς φλεγμονῆς ἀπορραγέντα εἰς τραῦμα μεταβληθῇ.*

potionem sane anethum tritum] aliter interpres *δίδου δὲ καὶ προπότισμα ἀπὸ ἀνήθου καὶ ἀλεύρου σιτίνου καὶ κεδρίας ὀλίγης καὶ οἴνου ξέστου α΄ κατεσκευασμένον,* nec multum differt Veg. V 81, 3 *daturus potionem pollinem tritici, hordeum, cedriam et vini sextarium per fauces degeres.* quae si recte se habent, restitue fere *anethum, ⟨pollinem⟩ tritici cum cedria ⟨modica⟩ et cum vini ⟨sextario⟩ dabis.*

282 *H* 218 *πρὸς τὰ ἀπὸ φαλαγγίων δήγματα.* *M* 102 *ψθ΄*. Veg. V 80.

phalangio] forma sequioris aetatis legitur apud Pelagonium, Marcellum 17, 15 (p. 172 Helmreich), Cassium Felicem 68 (p. 166 Rose) aliosque.

283 *H* 216 *Πελαγωνίου πρὸς τὰ ἀπὸ ἐχίδνης δήγματα καὶ μυγαλῆς καὶ φαλαγγίου.* omittit autem praecantationem, ex qua Vegetius V 78, 1 talparum terram breviter stringit. servavit *M* 100 *χϘβ΄* corruptam ita: *ἡ δὲ θεοφίλη λιπαρὰ παρήματα καὶ ὁ ἥλιος τῶν ἵππων ἰδικός ἐστι δεσπότης καὶ χαίρων πρὸς τὴν τούτων ἔρχεται θεραπείαν ἐπικαλούμενος οὕτως, ὅτε τὴν γῆν λαμβάνεις, λέγε· δέσποτα ἥλιε θερμὲ καὶ ψυχρὲ, τοσοῦτόν με ἀπηλλοτρίωσας. τοῦτο λέγων ἔμβαλε κατὰ τοῦ λαιμοῦ τὸ βοήθημα.* post *γῆν* insere *σκαλόπων.* prima verba Millerus legi voluit *ἡ δὲ θεὸς φιλεῖ λιπαρήματα,* sed latent potius *λιπαρῇ ῥήματα.* in *p* quod eieci, vix ponderis nota quaerenda est. de talparum in medicina usu cf. e. gr. Plin. n. h. XXV 19 seq.

284 *H* 216 *ἐὰν δὲ ἐν ὁδῷ ποτε συμβῇ τοῦτο ἵππον παθεῖν κτλ.* *M* 100 *χϘβ΄*. Veg. V 78, 2 *quod si in itinere aut in loco ubi desit copia fomentorum* usque *prodesse creditur.*

285 286 inverso ordine in *H* 216 leguntur, illud ita: *πρὸς δὲ τὰ ἀπὸ φαλαγγίων καὶ μυγαλῶν μαλάχην κόψας κνὶ λειώσας ἐπιμελῶς ἐναπόθου;* hoc *λέγεται δὲ καὶ τοῦτο ἁρμόδιον εἶναι πρὸς τὰ ἀπὸ τῶν ἰοβόλων παντοῖα δήγματα, ἀσφοδέλου ῥίζαν μετὰ οἴνου παλαιοῦ λειωθεῖσαν τοῖς δήγμασιν ἐπιτιθέναι. ποιεῖ δὲ καὶ τοῦτο· λαβὼν χελιδόνος νεοσσοὺς καὶ τούτους ἀνατεμὼν τῷ τραύματι πρόσαγε, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν καλιὰν τῆς χελιδόνος *ὰ οἴνου παλαιοῦ λειώσας τοῖς πεπληγμένοις ἐπίθες τόποις*

(cf. Eumel. Hipp. 217 ἢ νεοσσοῦ χελιδόνος κοιλίαν ἢ τὴν καλιὰν τῶν αὐτῶν νεοττῶν λειώσας ἐπιτίθει τῷ πλήγματι).

ore dissipatos] ἀνατεμών *H.* cf. Corp. gloss. IV p. 229 ***dissecere, dissipare et in diversas secare,*** et locos ab Hermanno Roensch Semasiologische Beiträge zum Latein. Wörterbuch III p. 31 congestos.

Cap. XXI. **287** *H* 276 τοῦ αὐτοῦ προπότισμα καὶ θεραπεία πρὸς κωλικοὺς καὶ τοὺς ἀπὸ χόρτου σαπροῦ βλαπτομένους. Πελαγώνιος Λουκίῳ χαίρειν. *M* 109 ψϞϛʹ Πελαγώνιος Λευκίῳ ἰδίῳ (Λευκιλίῳ?) χαίρειν. Veg. V 51, 1.

ut adreptum putes] item Vegetius, ὡς ἐπιληψίᾳ τοῦτον νομίζεσθαι ἔχεσθαι *H.*

288 *H* 276 τοῖς τοιούτοις οὖν χρὴ τῷ τοιούτῳ προποτίσματι, ὥς φησι Κέλσος, βοηθεῖν. *M* 109 ψϞζʹ προπότισμα κωλικῶν. Veg. V 51, 2, minus accurate VI 28, 17.

asari Pontici] ῥέον Ποντικοῦ *HM.* ***asari*** restitue Vegetio V 51, 2 ex Corbeiensi (***arasi***). asarum optimum in Ponto nasci tradit Plin. XII 47.

ligustici] λιβυστικοῦ *H,* ***levistici*** et ***lebistici*** Vegetii libri. cf. Dioscor. III 51 c. adnot. Sprengelii p. 519. Alex. Trall. p. 399 edit. Puschm. Colum. XII 57, 5.

pulei acapni] restitue Vegetio ex Corb. ***pulegii campani.*** γλήχωνος καθαροῦ *H.*

sane si dolor e. q. s.] desunt in *H,* habet Veg. V 51, 3.

289 *H* 277 ἄλλο. μέλιτος κοχλιάρια δʹ κτλ. *M* 109 ψϞηʹ.

clari mellis] vix recte traditum est. aut, quod Buechelero placuit, scribendum *Clari* (*Flori?*) ut sit cognomen ἱππιάτρου (cf. 290 ***item aliud Emeriti***), aut fortasse ***acris;*** cf. Cic. in Hortensio apud Non. p. 240 ***quod alterius ingenium sic ut acetum Aegyptium, alterius sic acre, ut mel Hymettium dicimus*** (fragm. 89 ed. C. F. W. Müller). Plin. nat. hist. XI 38. 39. interpres μέλιτος tantum exhibet.

290 *H* 277 ἄλλο. καππάρεως (ita *P,* καπέρεως *H*) — lacuna — φλοιὸν κρεμάσας ἐν τῷ καπνῷ ξήρανον, ἔπειτα τρίψας μετὰ οἴνου καὶ πεπέρεως δίδου. *M* 109 ψϞθʹ. Veg. V 51, 3. V 72.

piperis pro modo] fortasse ex consensu *HPM* ***capparis,*** quoniam piper in eadem compositione iterum occurrit. cf. tamen Veg. V 51, 3: ***praeterea piperis*** (vulgo ***panis*** ante Gesnerum) ***aliquantulum et pelliculam de ventre pulli siccatam in furno*** (an ***fumo?***) ***et tritam cum vino dabis;*** et V 72: ***utrisque remedium est, pelliculam de ventre pulli siccatam fumo deterere additisque octo scripulis piperis*** e. q. s.

291 *H* 277 εἰς τὸ ἐπιγνῶναι ἵππον ἀπὸ χόρτου βλαβέντα. πρῶτον μὲν ἄστατον ἕξει τὸ πνεῦμα (leg. τὸ ὄμμα) καὶ διὰ παντὸς παλλόμενον, σαθρὸν τὸ βῆμα. τοῦτον ἐκ γαστρὸς ἢ καὶ ὤμων ἀφαίμασσε καὶ προπότισμα οἶνου ἀφηψημένου δίδου.

κριθῶν δὲ ἀπεχέσθω. κέχρησο δὲ καὶ διουρητικοῖς βοηθήμασιν. *M* 109 ω'. Veg. V 71.

debrachiolandus] bene Vegetii cod. Corb. *debrachi*(*o*)*landi*, vulgo *de brachiolis flebotomandi sunt.* cf. 6 *depectorandus, detemporandus.*

Cap. XXII. **292** *H* 168 περὶ χαυνότητος καὶ κινήσεως οὐρᾶς. *M* 103 ψκ'.

commissuram] φυλαττόμενος μὴ ἁρμονίαν ἀποκόψῃς *H.* cf. Veg. VI 1, 1; VI 2, 2.

in proba] hoc est *in probatione*, ut apud Amm. Marc. XXI 16, 21 (cf. adn. Valesii) al. ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄχρηστοι νομίζονται *H.*

293 *H* 168 πρὸς ῥεῦσιν οὐρᾶς. *M* 91 χιε' et 103 ψκα'.

Cap. XXIII. Cohaeret cum cap. XVII. roborosam passionem Vegetius describit V 23. περὶ τετάνου καὶ ὀπισθοτόνου Apsyrtus Hipp. 119, Hierocles 121, Theomnestus 123, Hippocrates 125.

294 *H* 129 πρὸς τετάνους (τετανικοὺς *M*) καὶ σπασμοὺς καὶ πόνους. *M* 57 τλ'.

carbones sine fumo] Hierocles p. 123 ἐὰν δὲ θερμὴν (τὴν ἱπποστασίαν) βούλῃ ποιῆσαι, ἄνθρακας καλῶς προεκκεκαυμένους εἰσκόμισον. ἐὰν γὰρ καπνὸς γένηται, προσεπιτρίβει τὸ ζῶον καὶ διαφθείρει. Veg. V 23, 6 *ignis iuxta eos fieri consuevit sine fumo, ut amplius sudent.*

frondem ficulneam] Veg. V 23, 16 *plerique adseverant ficulneas frondes roborosis oportere praeberi, quae naturaliter calent.*

295 *M* 57 τλα' πρὸ πάντων ἐν τόπῳ θερμῷ στηκέτω κτλ. omittens piper longum. cf. Veg. V 23, 16 et Pelag. 299.

296 *H* 129 ἄλευρον φυράσας σίτινον ὕδατι χλιαρῷ κτλ. *M* 57 τλβ' ἐὰν τὰ προγεγραμμένα μὴ εὑρεθῇ κτλ.

fabam solidam] κυάμους ἀκεραίους *PM* (ἀκορέους *H*). infra 365 est φάβα ξηρόν. Veg. V 23, 14 fabas *solutas* memorat; fueritne *solidas?*

transversis cauteriis] ἐνδιηλλαγμένοις καυτῆρσιν *PM.* cauteriis rectis utitur Veg. I 14, 3.

297 Veg. V 23, 17. pars remedii *M* 58 τλγ' videtur ἄλειμμα πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς ψῦχος. κηροῦ λ. α', ῥοδίνου ἐλαίου γδ β', οἴνου παλαιοῦ τὸ ἀρκοῦν (cf. 298). similis est unctio Optati 273.

298 non integrum videtur.

299 Veg. V 23, 16 (murram et piper longum ex 295 petivit).

300 *M* 58 τλδ' προπότισμα πρὸς αὐτό . . . . ταῦτα πάντα λειώσας τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ἐλαίῳ μίξας δίδου (inde scripsi *trita*).

301 prior pars *M* 58 τλε' (easdem fere species invenies

M 55 *τιη'*), posterior *M* 58 *τλς'* = *H* 129 *ἄλειμμα πρὸς τὸ αὐτό. δαφνοκόκκων λίτρας β' κτλ.* (deest oleum).

Cap. XXIIII. **302** *H* 145 *Πελαγωνίου πρὸς τοὺς αἷμα ἀπουροῦντας ἢ διὰ μυκτήρων ἀνάγοντας ἢ ἐμοῦντας ἢ ἀπὸ φλεβοτομίας ἐξαίμους γινομένους. Πελαγώνιος Ἀρζυγίῳ* (*ἀρσίπῳ HP*) *ἰδίῳ χαίρειν. M* 68 *υλγ'*. Veg. V 11, 1. 2.

sed hic aut nimio ascensu] tolerabilis brevitas; deest *aegrotat, patitur,* vel ut apud Veg. l. c. *passionem contrahit.*

urinam sanguinem fecerit] *sanguineam* Sarchianius dederat sine necessitate; cf. supra *urina sanguis est.*

303 *H* 145 *προπότισμα πρὸς τὰ τοιαῦτα πάθη. προποτίσμασι δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα πάθη τοῖσδε χρήσῃ· τραγακάνθης οἴνῳ ἀποβεβρεγμένης γο τὸ ἥμισυ κτλ. M* 69 *υλδ'*. cum Pelagonio consentit Veg. V 11, 3.

304 *H* 145 *ἄλλο. πράσου χυλὸν μετὰ οἰνομέλιτος καὶ ᾠοῦ εἰς τὸν λαιμὸν ἔμβαλλε προσμίσγων καὶ στακτὴν ὀλίγην* (om. genestae sucum). *M* 69 *υλε'*. Veg. V 12. genestam viridem tritam ad abundantiam sanguinis propinat Gargilius cur. boum § 16 (Schneideri edit. Veg. p. 170).

305 *M* 70 *υμς' πρὸς τοὺς ἀπὸ μυκτήρων αἱμορροοῦντας. φακὴν* (h. e. lentem seu lenticulam) *καὶ ἔριον ἐλαίῳ βεβρεγμένον καύσας καὶ τὴν σποδιὰν αὐτῶν βρέξας διὰ καλάμου εἰς τοὺς μυκτῆρας ἐμφύσα.* Veg. III 35 *chartam etiam et lanam combures ipsumque pulverem per fistulam insufflabis naribus.*

306 *M* 99 *χπη' Πελαγωνίου πρὸς ἀφρίζοντα ἵππον. ἐὰν ἀφρίζῃ ἵππος καὶ περὶ τὴν τροφὴν ἀήδειαν ὑπομένῃ, βραθὺ εἰς ὕδωρ ἀποβρέξας σμῆχε τὸ στόμα. πρόσβαλλε δὲ καὶ φύλλα σχίνου διὰ τὸ εὔοσμον.*

307 Colum. VI 33, 2. Eumeli nomine *M* 69 *υμγ' ῥύσιν αἵματος τὴν διὰ ῥινῶν ἵστησι κολιάνδρου χλωροῦ χυλός.* eundem sucum saepius adhibet Veg. III 35. 37. II 26, 27 (cf. *M* 70 *υμζ'*).

308 *H* 145 *ἄλλο. αἷμα πρῶτον ἀπὸ τοῦ οὐρανίσκου λάμβανε κτλ.* usque *καὶ τὰς κριθὰς ὁμοίως κατάβρεχε. ἄλλο* (= *M* 69 *υλς' πρὸς τοὺς αἷμα ἀφοδεύοντας καὶ τοὺς αἷμα ἀπουροῦντας*). *ἐὰν αἷμα διὰ τῶν μυκτήρων φέρῃ κτλ.* quibus subiungit *M* 70 *υμζ'* haec: *ὕδατι ψυχροτάτῳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπάντλησον προσμίξας εἰς τὸ ὕδωρ ἔλατος ὀλίγον.* coriandri sucum ex Columellae remedio 307 huc inrepsisse manifestum est. similia Apsyrtus Hipp. 144 (ex hoc Hierocles ibid. et Veg. V 9).

309 *H* 146 *ἄλλο. πρὸς τοὺς αἷμα ἐμοῦντας. ἀψίνθιον καὶ ναρδόσταχυν ἐν χαλκείῳ καινῷ μετὰ ὕδατος ἀφεψήσας προπότιζε. M* 70 *υμη'*. Veg. V 12 (*absinthium Ponticum*).

310 311 *H* 42 *Πελαγωνίου πρὸς φλέβα ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀπὸ φλεβοτόμου αἷμα προχέουσαν. ἀφόδευμα αὐτοῦ τοῦ ἵππου ταῖς ῥεούσαις φλεψὶν ἐπίθες. εἰ δὲ ἐπιμείνοι τὸ αἷμα φερόμενον, εὐφυῶς ἐρέας μαλλὸν βρέξας εἰς ἔλαιον τῇ φλεβὶ προσ-*

ἐνεγκαι, ἢ νοῦμον (sic) *ξύλινον ποιήσας ἐπὶ τῇ αἱμοῤῥοούσῃ φλεβὶ ἐπιτίθει καὶ χρῶ ὡς καλλίστῳ καὶ προχείρῳ βοηθήματι.* *M* 34 *ροβ'*. Veg. V 13: *si sanguis interdum nimis per venam cum percussa fuerit et claudi non potuerit, erumpit, remedium est stercus ipsius animalis superponere fluentibus venis; aut si perseveraverit, urere* (*uri* cod. C.) *cauterio subtiliter, ne nervi laedantur. floccum etiam tomenti* (ita restitue ex *tumenti* cod. Corb., *competenti* Schneid.) *oleo tinctum venae admoveto; etiam assem ligneum in vena, qua sanguis profluit, ponis et ligas. praesens est remedium.* igitur ne ex hoc quidem quid lateat in eo quod traditur *hosticinum*, co[illegible]i potest. primum hariolatus eram *os hircinum, os caninum*, sed conteri possunt alia ducenta. iam vero monente Buechelero *osticinum* retinui, ut sit aliquid ex genere ustorum. hoc tamen dubium est utrum simplex sit vocabulum (*ouro*, hinc *ostigo* Colum. VII 7, 21, *osticium* Isidor. Etym. XIX 28, 8; scripsit de his Buechelerus in Woelfflini Archivo II p. 607) an compositum ex *osti* et nom. *cinus* (*cinus cini* pro *cinis cineris* Gloss. Philox. s. v. Cyrillus s. v. *τέφρα* testesque alii). tenendum autem *ustae* nomen fuisse etiam generi cuidam cerussae aut massae latericiae (*pulverem lateris vetustiorem* Pelagonius 398 adhibet); huiusmodi aliquid conteri et apponi in plagam iubetur.

s t e r c u s i p s i u s e q u i f l u e n t i b u s v e n i s a d m o v e t o] cf. 43 *stercus ipsius iumenti fluentibus venis admotum fasceis obligetur.*

Cap. XXV. **312** cf. *M* 39 *σις'* (*ἑλκῶν καθαρτικά*) . . . . *ἢ καὶ ὀρόβου ἄλευρον ἢ τιθύμαλλον κόψας* . . . ., sed integrum fere legitur in Eumeli capite *πρὸς ἕλκη διάφορα* *M* 46 *σμη' εἰ δὲ ῥυπαρὸν τὸ ἕλκος εὑρεθείη, τιθύμαλλον μετὰ μέλιτος καὶ νίτρου καὶ σταφίδος καὶ ἀλεύρου ὀροβίνου λειώσας ἐπίθες.*

313 *M* 47 *σν' περὶ τῶν ἐν τοῖς τραύμασι τριχῶν καὶ περὶ λύσσης βοῶν*, Eumeli ut videtur. in calce adduntur haec: *τὸ αὐτὸ δὲ καὶ βουσὶν ὑπὸ λύσσης δοκιμαζομένοις χρήσιμον.*

314 u n g u i s] an *inunguis?* excidisse autem potest verbum quale est *teris* vel *misces*. cf. 312.

316 *H* 42 *Πελαγωνίου πρὸς παντοίαν φλεγμονήν.* *M* 33 *ρνζ'*. *ἔλαιον Σπανόν* Galenus laudat passim, saepe alii adhibent veluti Cassius Felix (cf. p. 254 edit. Val. Rose). infra in fragmento dubio 478 *ἔλαιον Ἱσπάνιον* redit.

317 Chironium ulcus quid sit Celsus V 25, 5 exponit. cf. Ps. Apul. herb. 9, 1 *ad ulcera chironia*, 23 *ad vulnera chironia.* Theod. Priscian. I 22 p. 89 ed. Bernhold.

318 319 *H* 286 *Πελαγωνίου κατασκευὴ μαλάγματος* et *πρὸς κατάκαυμα.* *M* 113 *ωνα'. ωνβ'.* cf. 326, ubi terna habes singularum specierum pondera.

320 *H* 286 *ἄλλη κατασκευὴ ἀλείμματος.* *M* 113 *ωνγ'*.

iunipiri nigri] ζιζύφου μέλανος κεκαθαρμένου *H*. addendumne *purgati?*

321 *H* 286 μάλαγμα πρὸς νεύρων πόνους. κηροῦ λίτραν α', μυελοῦ ἐλαφείου γō ἕξ, σμύρνης γō γ', καὶ τοῦ ξηρίου αὐτῆς κοχλιάρια β'· ταῦτα μίξας καὶ ἑψήσας χρῶ. *M* 114 ωνϛ'.

322 *H* 233 ἄλλο Πελαγωνίου. λιθαργύρου λίτραν μίαν κτλ. omittens nitrum et misy. *M* 121 ϡξ' Πελαγωνίου καυστικὸν θερμόν. cf. ad 177.

323 *H* 293 κατασκευὴ φαρμάκου. πίσσης ξηρᾶς, ῥητίνης πιτυΐνης κτλ. multa desunt, post θείου ἀπύρου inseritur μάννης κρόκου. *M* 120 ϡμϛ'.

scabialis] parum probabile quod De Vit in Forcellinii lex. s. v. comminiscitur scabialem esse resinam ad scabiem pertinentem vel scabiei medentem, cum hoc loco de scabie non agatur. interpres tacet. Georges lex. VII. edit. resinam rasam intellegit (a scabendo) sed dicitur potius, ut monuit Buechelerus, *scabialis* resina ex scabie arborum orta, qui est notus morbus olearum, ficorum al., apud Plin. n. h. XVII 223. 225 (cf. XXXI 33), ψώρα apud Theophrastum (cf. J. G. Schneideri adn. ad Theophr. hist. plant. IV 14 p. 393 sq.); parum differt *asclosa* 384, id est rescissa cum astulis (v. adn.). duobus autem locis Veg. similem commemorat V 53, 2, ubi Schneiderus Corbeiensem secutus recepit *cavealis* (*cabialis* vulgo, *cabulem* Gothanus), idem VI 14, 1 (*cabialis* vel *abiales* vel *abietis* libri). *cadialis* Cael. Aurel. chron. II 7 (p. 385 Amman).

326 idem fere est 318.

327 lemma fuerit ⟨*compositio*⟩ *pastilli*, cf. 94. 401. ipsi pastilli in remedio non memorantur.

crocomagmae] aut ita aut *croci mannae*. pondus ex aliorum consensu addidi.

turbisci] turbiscum Graecis esse κόκκον Κνίδιον Cassius Felix docet c. 76 (p. 184 Rose). cf. Plin. XXXIII 88. Isidor. Etymol. XVII 7, 56. Rosius in indice edit. Cass. Felicis p. 208 seq. Corp. glossar. III 538, 11; 595, 60; 629, 57.

328 *M* 52 σπη' πρὸς παντοῖον ἕλκος. σμύρνης γō ϛ', μέλιτος κυάθους β', ἀψινθίου τὸ ἀρκοῦν λείωσον· ἕψησον δὲ ἔλαιον καὶ κηρὸν, ἔασον ψυγῆναι τὸ ἀψίνθιον καὶ ἐπίπασον· πάντα δὲ ἐν ταὐτῷ φυράσας ἐπὶ ῥάκους ἐπιπλάσας ἀπόθου ἐπὶ (trad. ἔτι) ἡμέρας γ' τούτῳ καὶ τῷ πόνῳ καὶ τῇ φλεγμονῇ, πάνυ γάρ ἐστιν ἀληθές.

329 330 *H* 290 ἀνακόλλημα πρὸς ἁρμοὺς καὶ σκέλη καὶ ὑδατίδας et ἀνακόλλημα πρὸς ἁρμούς· κρόκου, λιβάνου, ἀλεύρου κτλ. pro μίκτου scribe μίλτου, cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 148. *M* 116 ωϙβ'. ωϙγ'.

331 332 *H* 286 ἀνακόλλημα ψυκτικόν. κρόκου γō ἕξ κτλ.

(omittens mentam) et ibid. ἀνακόλλημα πρὸς ἁρμοὺς ἵππων καὶ ψύας. σεμιδάλεως γράμματα δύο κτλ. *M* 114 ωνδ'. ωνε'.

333 cf. 345. Pelagonium usum esse puto remedio quod plenius extat in *M* 44 σλε' auctoris nomine non adscripto ita: λιπαρὰ σύνθεσις. ψιμιθίου καὶ λιθαργύρου ἴσον ἑκατέρου βαλὼν εἰς θυῖαν τὴν λιθάργυρον καὶ προλεάνας, εἶτα τὸ ψιμίθιον, καὶ τρίψας ἐπιχέειν παρεμβαλὼν ἓν παρ' ἓν ἔλαιον καὶ οἶνον (παρὲν, ἐλαίου καὶ οἴνου cod. Londin.) τὸ ἀρκοῦν πρὸς τὴν χρῆσιν. ἔστω δὲ ὁ οἶνος λευκὸς καὶ εὐώδης καὶ τὸ ἔλαιον καλόν. ἔστι δὲ ἀγαθὴ πρὸς πάντα τὰ τετράποδα. τὰ κοῖλα τῶν ἑλκῶν ἀνάγει ἔμμοτος (ἐν μότῳ cod. Lond.) ἐπιτιθεμένη καὶ τὰ ῥυπαρὰ δὲ ἀνακαθαίρει καὶ τὰ καθαρὰ δὲ συνάγει. μάλιστα δὲ τὰ ἐν τοῖς τραχήλοις τῶν ὑποζυγίων ἁπάντων καὶ τὰ κατακεκαυμένα ἀπουλοῖ. ποιεῖ δὲ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων καλῶς πρὸς παρατριβὰς καὶ ἀποτρίψεις καὶ ἐξανθήματα καὶ τὰ ἔνικμα ἕλκη καὶ λειπόσαρκα καὶ ψιλώματα ἔμμοτος χρωμένη (ἐν μότῳ χριομένη cod. L.) καὶ πρὸς κατακαύματα. quae secuntur eiusdem auctoris (Eumeli?) sunt.

334 cf. 333. *M* 45 σλη' πρὸς κατακαύμα⟨τα⟩ τῶν μωλώπων (in capitum indice πρὸς κατακαύματα τῶν ὠμοπλατῶν). χαλκοῦ ἄνθος ἐν ὄξει ἑφθῷ πάχος ἔχοντι μέλιτος τρῖβε.

quamdiu spissum videris] supplevi ad 224 *quamdiu in modum pultis spissum videris.* iam vero magis placet quod Buechelerus mihi proposuit *quamdiu spisset, teris,* ut *spisset* sit intransitivum. certe hoc simplicius est quam *spissum fuerit, teris* (cf. 450).

aeruginem Campanam] aes Campanum Plin. XXXIV 95 laudat.

335 cf. 333. 334. *M* 45 σλθ' πρὸς τὰ ῥυπαρὰ ἕλκη καὶ νομὰς ἔχοντα. ἄριστον βοήθημα στυπτηρίαν φορίμην καὶ μέλι ἑψῶν χρῆσο ἔμμοτον. ὡσαύτως καὶ ἐπ' ἀνθρώπων χρῆσο. ἕψει δὲ μαλακῷ πυρί, ἀναβαίνει γὰρ ταχύ.

pataginant] h. e. latius atque altius serpunt sive exulcerantur (νομὰς ἔχοντα). verbum hic primum quod videam legitur. cf. Paulus ex Festo p. 221 s. v. *patagus.* Macrob. Sat. V 19, 12. Placidi gloss. p. 75 (Deuerling): *pataginem, cum propter pituitam non facile labra moventur* (Papias similiter). vide quae de patago, patagine disputat Gustavus Loewe, Prodrom. corp. gloss. Lat. p. 287.

imponis et cum] an *imponis sed cum?*

336 *H* 293 Πελαγωνίου ἔμπλαστρος ἡ χλωρά (deest oleum Cyprinum). *M* 120 ϡμδ'. brevius Veg. VI 28, 24.

337 Videtur fuisse *M* 147 αρϙ' διαφορητικὴ σκληρίων καὶ οἰδημάτων, quod periit. Veg. VI 28, 26 *fomentum ad tumores sive ad duritiam quamlibet sic facies: hibiscum ex vino decoctum conteris cum axungia et sic uteris. sin minus, herbam*

Sabinam conteris et ex rosaceo concoquis et sic uteris usque ad sanitatem.

338 *H* 293 *ἄλλη κατασκευὴ ἐμπλάστρου. νίτρου, χαλκοῦ κεκαυμένου, ἀξουγγίου ἀνὰ λίτρας β', ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς λίτρας γ', χαλκάνθης, σιλφίου ἀνὰ λίτρας μιᾶς. M* 120 𝔇με'. cf. adn. 194.

339 *H* 294 *ἄλλη ἔμπλαστρος.* omittit bitumen, sed addit post *χαλβάνης* — *galbani* Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 148 Pelagonio restitui voluit, fortasse recte — *κηροῦ* (*ἀνὰ γō* ἓξ). *M* 120 𝔇μζ'.

340 *H* 294 *ἄλλη σύνθεσις ἐμπλάστρου. καδμίας, ἀσφάλτου Ἰουδαϊκῆς, χαλκοῦ κεκαυμένου, χαλκάνθης, νίτρου καὶ ἀξουγγίου* omissis reliquis. *M* 120 𝔇μη'. similis est *Ἀψύρτου ἔμπλαστρος περὶ σφυρῶν* Hipp. p. 290. numerum inclusi, cum quid exciderit, si quid excidit, statui nequeat idemque singularum specierum pondus fuisse veri sit simile. cf. adn. 194.

342 Veg. VI 28, 15 *traumaticum sic facies: chalcitidis pond. I, misy pond. I semis, aeruginis unciam I, stercoris columbini pond. I, adarcis uncias III et scrupulos III.* num pro *adarcis* scribendum sit *aceti acris* inserendumque *mellis* quaeritur.

343 *M* 53 *σπθ' τραυματικὴ εὔοσμος.* pro eo quod traditur *σιδίων ξηρῶν* legendum videtur *ἴων ξηρῶν*.

344 *M* 53 *σϙ' κατασκευὴ ξηρίου.* pro *χόρτου κεκαυμένου* debuit esse *χάρτης κεκαυμένης.* altera *σποδίου* compositio *M* 52 *σοζ'*.

345 346 cf. 333. Veg. VI 28, 13 seq. 346 est *H* 304 *Πελαγωνίου κατασκευὴ λιπαρᾶς. λιθάργυρον, ψιμμύθιον, λίβανον ἄῤῥενα ἐπίσης λαβὼν τρῖψον καὶ προσβαλὼν κρόκου, ἐλαίου, μέλιτος τὸ ἀρκοῦν χρῶ.*

Cap. XXVI. Priora debet Apsyrto Hipp. p. 186 sq. (inde Hierocles p. 187). Geopon. XVI cap. 18 Pelagonio tribuitur perperam.

347 Veg. V 70, 1: *scabies iumentis deformitatem et passionem et interdum periculum generat. contagiosa namque est et transit in plures. cui nascenti medicamentis non oportet occurri* (sic cod. Corb.), *ne praeclusa cute in visceribus residens convertatur in morbum* e. q. s.

s c a b i a v e r i t] Corp. gloss. II p. 481 *ψωριῶ scabio.*

348 Apsyrtus: *ὄξος δριμύτατον καὶ γλοιὸν παιδικὸν καὶ κεδρέαν ἀναξέσας ἐν ταὐτῷ ξυλοσπόγγιον ποιήσας θερμῶς κατάχριε.* Veg. V 70, 3 omittit *γλοιὸν παιδικόν*, quod Ruellius vertit *strigmentum puerile.*

349 Apsyrtus: *ἐνεργεῖ δὲ καὶ τοῦτο· θείου καὶ ἀσφάλτου, ἑκάστου τὸ ἴσον τρίψας, ἔλαιον ἐπιχέας ψυχρὸν κατάχριε καὶ στηκέτω ἐν τῷ ἡλίῳ.* Veg. V 70, 3 exhibens, ut est in *B*, *perungues in sole.*

350 Apsyrtus: *ἄριστον δὲ καὶ τοῦτο· στέαρ χοίρειον καὶ πίσσαν καὶ κηρὸν, ἴσον ἑκάστου τήξας καὶ θεῶν τρίψας μῖξον καὶ ἔλαιον ἐπιχέας θερμὸν ἐνάλειφε.*

inlinas vel perungis] duplicem codicis *R* lectionem ex duobus codicibus conflatam puto altera utra sufficiente. cf. Mus. Rhen. 46 p. 374.

351 Veg. V 70, 4 apud quem deest cera. cf. *M* 54 *τβ'*.

352 deest in *B* facileque omitti potuit, cum eaedem fere species sint atque remedii praecedentis, neque Vegetius videtur legisse.

353 *H* 191 *οὔρου παλαιοῦ τρυγὸς γράμμα α' κτλ.* *M* 54 *τγ'*. Veg. V 70, 4 (scrib. *suilli* pro *ovilli*).

354 Veg. V 70, 4: *bituminis pondo duo, sulphuris vivi selibram, cerae libram, mannae turis selibram commisces in oleo, in quo prius fasciculus anchusae decoctus est et perungis in sole.*

355 *M* 54 *τδ' κριθὴν τὴν ἐν αὐλαῖς φυομένην* ϛ.ϛ' (sic), *ἀκάνθην ἀλέσας καὶ ἐπιβαλὼν ἐλαίου Κυπρίνου τὸ ἀρκοῦν καὶ χλιάνας σύγχριε ἡλίου θερμοῦ ὄντος.*

356 *M* 54 *τε' βατράχους ἑψήσας εἰς ὕδωρ ἀνάβαλε* (*ὕδατι λαβὼν* codd. Cant. et Lond.) *αὐτῶν τὸν ἰχῶρα καὶ πρόσμιξον ἐλαίου τὸ ἀρκοῦν καὶ συνεψήσας* (*ἕψησας* Cant. et Lond.) *χρῶ.* Veg. V 70, 5.

357 358 Veg. V 70, 5 (ex Corbeiensi restitue *candido*).

359 Colum. VI 32, 2 (cf. *H* 191 *ἡ ψώρα πολλάκις, εἰ μὴ βοηθείας τύχοι, θάνατον ἀπεργάζεται κτλ.*) *praecipue tamen huic noxae salutaris est adeps marini vituli, sed si iam inveteraverit, vehementioribus opus est remediis* e. q. s. versionem Pelagoniani argumenti exhibent praeter *M* 54 *τϛ'* codices Cantabrigiensis et Londiniensis, in quibus *Ἡροδότου* nomen auctoris adscriptum est. cf. adnot. 360.

adeps vituli marini] *στέαρ πρόσαγε φώκειον* bene Cant. et Lond. (*σκρόφειον* *M*).

bitumen cum sulphure et atroci pice liquida] Columella: *bitumen et sulphur et veratrum pici liquidae axungiaeque veteri commixta pari pondere incoquuntur.* iam Schneidero *veratrum* adeo non placuit ut proponeret *et sulphur vivum.* requiritur autem, si fidem habemus interpreti (*ἄσφαλτον, θέαφον, ὄξος, πίσσαν ὑγρὰν, ἀξουγγίαν παλαιάν* *M*, *ἄσφαλτον οὖν καὶ θεῖον καὶ ὄξος* Cant. Lond., *ἄσφαλτον μετὰ θείου καὶ πίσσης ὑγρᾶς καὶ ἀξουγγίου παλαιοῦ* *H* 192), *acetum*, ut Pelagonio vindicare possimus *cum sulphure et aceto* (*acri?*) *et pice liquida* e. q. s.

360 Veg. V 70, 6 *si vetustate scabies occalluit* (*obcalluerit* Corb.), *prius abradenda* (*eradenda* Corb.) *ferro vel testis ad vivum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel salsa*

mixto confricanda (*perfricanda* Corb.) *est. post sulphuris, bituminis, picis liquidae, axungiae veteris, sevi caprini, cerae, aluminis scissi singulas libras contundis, misces et decoquis et sic animal perungis in sole.* coniunxit igitur cum superiore remedio, unde petivit bitumen et axungiam.

361 Veg. V 70, 7 *folia rhododaphnes cum oleo vetere decoques, addita pice liquida et aceto et cera. certum est de experimento remedium.*

362 Eumeli est Hipp. 189 (= *M* 53 σϙζ′) φρῦνον σφάξας μετὰ οἴνου καὶ ὕδατος ἐν χαλκείῳ ἕψησον καὶ τῷ ἀποζέματι αὐτοῦ ἤτοι τῷ ἰχῶρι ἐνάλειφε (cf. supra 356), ἢ πίσσῃ μετὰ μέλιτος καὶ θείου ἀπύρου καὶ ἐλαίου παλαιοῦ τρυγὸς καὶ προβατείας κόπρου (olei faeces et stercus suillum in 353) ἀνὰ τρίχα ἀπότριβε, ἢ ἄσφαλτον καὶ κεδρέαν μετὰ λιβάνου ἀλεύρου καὶ ἀριστολοχείας καὶ νίτρου ἀνὰ γō β′, ἢ (inserendumne *vel?*) πίσσης ὑγρᾶς γō ἕξ, ἐλαίου ξέ. β′ μετὰ ὄξους ξέ. ἑνὸς ἡμίσεως καθεψήσας τὸ αὐτὸ ποίει, πρότερον τὸ δέρμα ψήκτρᾳ ἢ ὀστράκῳ ἀναδείρας καὶ ἐκτραχύνας, ἢ καλάμους καύσας λαβὼν πρὸ τοῦ τεφρωθῆναι καὶ κόψας καὶ σείσας κοσκίνῳ λεπτῷ καὶ μίξας ἔλαιον ἀνὰ τρίχα κατάχριε. adduntur alia.

c o n t r a q u e p i l u m i u m e n t u m u n g u i s] cf. Veg. V 70, 7 *memineris tamen in omni unctione contra pilum iumentum in sole diutissime confricandum.*

Cap. XXVII. **363** *H* 277 πρὸς ληθαργικούς· ἐσήμανάς μοι τοὺς ἵππους σου βαρυτάτῳ κατέχεσθαι νοσήματι κτλ. *M* 109 ωα′. cf. Veg. V 47, 1: *lethargici quoque iumenti ista sunt signa. iacebit semper et dormiet nec cibum appetet neque potum; cum excitatum fuerit, continuo aggravatur et se proicit et macescit . . . . quod hac ratione curabis. substernito in stabulo ubi stratum cubet . . .* § 6 *lethargicum animal frequenti excitatione prohibendum constat a somno. assidua quoque iniungenda est deambulatio, si ante omnes pedes eius miseris in fomentum* (*ambulatio, si ante omnes pedes miseris iumentum* Corb.). *nam furfures sale et aceto permisces et calentes ungulis imponis* (*adpones* Corb.). *farinam quoque triticeam cum tritis salibus et poscae sextario uno faucibus infundes* (προποτιζέσθω δὲ καὶ πόμα δεχόμενον πίτυρα σίτινα καὶ ἅλας μετὰ ὀξυκράτου ξέ. β′ *H*).

s i a n t e q u a t t u o r p e d e s ⟨in⟩ f o m e n t u m — m i s e r i s] expectes *si ante ⟨in⟩ IIII pedes fomentum — miseris*, sed obstat Vegetii lectio (συμβάλλεται δὲ καὶ τὸ συνεχέστερον ἀναπατεῖν καὶ τοὺς τέσσαρας πόδας ὄξει καὶ πιτύροις θερμοῖς ἀποτρίβεσθαι *H*).

364 *H* 277 ἄλλο. ἀρτεμισίας βοτάνης ἄνθος κόψας μετὰ ἐλαίου καὶ ὀλίγης στακτῆς δίδου διὰ κέρατος. *M* 109 ωβ′. Veg. V 47, 4 *herbam Artemisiam contusam et cribratam dabis*

cum lixivii sextario et olei cyathis duobus per triduum, quarta die intermittes, V 47, 7 *herbam Artemisiam tunsam cum oleo et modico lixivio dabis ad cornu.*

365 *H* 277 *ἄλλο προπότισμα πρὸς ληθαργικούς. πρὸ πάντων τοὺς ληθαργικοὺς κριθῶν ἀπέχεσθαι ποίει κτλ. M* 109 *ωγ' ἄλλο προπότισμα πρ. ληθ.* Veg. V 47, 7. 8. omnes Optati nomen ut supra Flori tacent.

acori Pontici] vulgatam *afronitri* Veget. V 47, 8 Schneiderus ex *H* correxit in *rhei Pontici*, sed recte Corbeiensis *acori Pontici*, idem deinceps *calami Syriatici unc. III* cum Gothano (*καλάμου ἀρωματικοῦ H*).

spicae nardi Indicae ⟨— V⟩] omittit *H*. uncias quinque posui propter quinas calami Syriatici et capparis radicis uncias; apud Vegetium vulgo binae sunt.

diligentia elimetur] cf. supra 54 *usque cum dolor elimetur;* Veg. *assidue flagello excitandum aut voce, ut vitium timore deponat.*

Cap. XXVIII. Lemma ex capitum indice explevi.

366 *H* 278 *ἄλλο προπότισμα παντὶ καιρῷ ἀναγκαῖον. ξηρίον κατασκευάσας ἀπὸ τῶν ὑποτεταγμένων εἰδῶν, ὅπερ ἐστὶ πάντων ὁμοῦ λυσιτελέστερον· γεντιανῆς κτλ.* quae desunt addit *M* 109 *ωδ' εἰ δὲ τὰ ζῷα πυρέττοι, εἰς ὕδωρ ἀφέψησον τὴν ῥίζαν τῆς ὀξυσχοίνου προσβάλλων καὶ σέλινον καὶ μελίκρατον μᾶλλον εὑρίσκεσθαι καὶ οὕτως κοχλιάριον α' τοῦ ξηρίου βαλὼν προπότιζε ἐπὶ ἡμέρας γ' κτλ.* est pulvis todiapente, cf. supra 5. Veg. VI 8, 8 sq. *diapente est ut supra retulimus* (I 10, 6, II 36, 1) *necessarium plurimis causis ac morbis* e. q. s. usque *idem pulvis si ultra cochlearium cum sextario vini veteris et olei viridis hemina detur, animal a quibuslibet venenis vel serpentum aut bestiolarum morsibus liberat.* excidit, ut ex *B* (*mac* . . vel *mag* . .) et *M* (*καὶ χρῶ ὡς μεγαλοφυεστάτῳ βοηθήματι*) efficitur, clausula quae solet esse *certissimum est remedium.* cogitare possis *magnificum est medicamentum,* cum quartae litterae I vestigium in codice appareat.

367 *H* 278 *προπότισμα τὸ παρὰ Ῥωμαίοις κονδριγάριον καλούμενον. τραγακάνθης γō α' κτλ. M* 109 *ωε'.*

cymini] scripsi pro (*h*)*ormini,* cum *cyminum* redeat in iis quae secuntur potionibus. interpres omisit.

murrae] hoc loco omitt. *H*, sed infra inserit *μυρτοκόκκων.*

folii] i. e. malabathri (Dioscor. I 11. Cass. Felix, index Rosii p. 236. Isidor. Etym. XVII 9, 2). nota tamen infra 369 et folium et malabathrum in eadem compositione commemorari.

sertulae Campanae] sive *sertae Campanae* (*μελιλώτου H*). Plin. XXI 53 *melilotum quod sertulam Campanam vocamus.* Dioscor. III 41.

368 *H* 279 πόμα κολλῶδες. σμύρνης γō β' κτλ. *M* 110 ωζ'.

369 *H* 304 ξηρίον τεθρίππου. exciderunt nonnulla. pro μαλάγματος scribendum videtur μαλαβάθρου, pro σκορόδου scribe σκορδίου. *M* 147 αρϙα' periit.

crocomagmae] eadem corruptela 327. 371. cf. 370.

370 *H* 279 προπότισμα χειμερινόν. κρόκου, κόστου κτλ. *M* 110 ωιγ'. Veg. VI 28, 30, qui caricis XXV substituit *hyssopi fascem.*

croci mannae] an *crocomagmae* cum Vegetio? μάννης *HP*.

catulum brevem] σκύλακα μικρὸν. cf. 17 cum adnot.

371 Veg. VI 28, 31 emendandus ad Riccardianum exemplar.

porclacae] dubitanter retinui formam vulgarem redeuntem in 374, cum supra 40 scriptum sit *portulacae,* ubi corrigas quaeso mendum typographi. cf. Loewe, Glossae nominum p. 124. item in Marcelli Emp. codice XII 44. XX 39 *porclaca* scribitur.

372 infra (396) redit suo loco.

373 *H* 278 προπότισμα καιρῷ παντὶ ἐπιτήδειον. desunt nonnulla. *M* 110 ωϛ'. paullo aliter Veg. II 32.

spicae Celticae —, folii —] *spicae Celticae folia* Vegetius.

374 *H* 279 προπότισμα θερινόν· κρόκου γō α' κτλ. *M* 110 ωη'. Veg. II 29, 1.

porrum virginem] πράσου κεφαλήν *HP*, *fasciculum viridis porri* Vegetius. cf. Marcell. Emp. 9, 2 *porros virgines id est non plantatos.* apud eundem habes *canem virginem* 34, 53, *chartam virginem* 23, 76. cf. *equa virgo* apud Plin., *virgine porca* apud Martialem, sim. saepius.

porclacae sucum] θρίδακος χυλοῦ ὀλίγον *H* h. e. lactucae sucum. cf. adn. 371.

375 *H* 279 προπότισμα ἐπὶ χλόης (ita *M*, ἐπιχλόης *H*). *M* 110 ωθ'. *herbacium* nomen potionis puto esse dictae fortasse a colore herbido. idem nomen collyrii est in sigillo Natalinii Victorini medici ocularii (Grotefend, Philol. XXV p. 156; id. Die Stempel der röm. Augenärzte n. 75; CIL III 6118), quod aliter adhuc viri docti interpretati sunt.

376 Similis est ἐγχυματισμὸς ἀρωματικός *H* 271 (= *M* 108 ψξγ').

377 *H* 271 ἐγχυματισμὸς ἐπὶ χλόης (χολῆς?). οἴνου Ἰταλικοῦ ξέ. γ', ἐλαίου ξέ. γ', μέλιτος Ἰταλικοῦ ξέ. α', ὠά ιβ', πεπέρεως γō α'. *M* 108 ψξδ' ἐγχυματισμὸς πρὸς χλόην (χολήν?).

ad cholera] non *choleram;* cf. Seren. Sammon. 289 *cholerum* (in tit. XVI *tussi et choleribus medendis*, Baehrens poet. lat. min. III p. 120). item saepissime apud Marcell. Emp. (vide ind. p. 392 edit. Helmreich) aliosque. cf. Ducangii lex. s. v. *coleres.*

378 *H* 279 προπότισμα χειμερινὸν ἁπλοῦν. *M* 110 ωι'. non multum differt Apsyrti θερμαντικὸς ἐγχυματισμός *H* 271 (= *M* 107 ψξα'). Veg. II 30 addens alia.

379 *H* 279 προπότισμα ποιοῦν εἰς πάντα, extrema sic: γάλακτος ὀνείου ξέ. ἕνα. μίξας ταῦτα προπότιζε συνεχῶς. *M* 110 ωια'. cf. Apsyrti ἐγχυματισμὸς διὰ χυλῶν Hipp. 271 (= *M* 107 ψξβ').

380 *H* 279 προπότισμα ἀναψυκτικόν. οἴνου παλαιοῦ ξέ. ἕνα, ἐλαίου πρωτείου ξέ. ἓξ (leg. γō ἓξ), σταφυλὰς ὅσας βούλει, ὕδατος ψυχροῦ τὸ ἀρκοῦν. interpres in suo exemplari *uva* videtur legisse, non *ova* (cf. 378). *M* 110 ωιβ'. similis est Apsyrti λιτὸς ἐγχυματισμός Hipp. 271 (= *M* 107 ψξ'), diversa potio refrigeratoria Vegetii II 29, 2.

381 *H* 280 ἄλλο ἀναψυκτικόν. *M* 110 ωιδ'.

382 383 *H* 79 ἄλλο προπότισμα. ἀβροτόνου γō ϛ', ὑσσώπου Κρητικοῦ τὸ ἴσον, ὀπίου ὀβολὸν ἕνα — lacuna — κόστου γō β', ναρδοστάχυος γō β', ὀποπάνακος (dele ὀπο)ῥίζης γō μίαν, παστίλλου κεκαυμένου (sic, h. e. pastilli combusti, male conflata duo remedia) γō ϛ' (γō ϛc' *P*), κινναμώμου γō α', σμύρνης γō β', λιβάνου ἄῤῥενος, πεπέρεως λευκοῦ, σχοίνου ἄνθους ἀνὰ γō β', πεπέρεως μέλανος γō α', κασίας γō β', καρδαμώμου γō ϛ' (γō c' *P*), καστορίου γō ϛ' (γō c' *P*), μέλιτος πρωτείου λίτρας ε', κρόκουγō β'. *M* 80 φκγ'.

p. X a s s i s] h. e. pondo denarii unius et semis ut videtur (cf. ἀσσάριον τοῦ ἀργύρου, Hultsch Metrol. scr. I 304, 18).

l i m n i a d i s] *H* omittit. incertum num sit λημνία Dioscoridis V 113 (Galen. XII p. 169 sq. *K.*). λιμνίαν inveni in compositione ad tussim extante in cod. *P* f. 84: Ἄλλο (praecedit Ἀρτηριακὴ πρὸς βῆχα). Λυκίου Ἰνδικοῦ γō δ', ναρδοστάχυος γō δ', σμύρνης, στύρακος, κρόκου, πεπέρεως λευκοῦ, ἀμώμου βότρυος, πεπέρεως μακροῦ ἀνὰ γō ε', κινναμώμου γō α', πάνακος γō α', ἀκόρου γō β', μέλιτος γō β', σελίνου σπέρματος γō α', κασίας δαφνήτιδος γō β', λιβάνου ἀρρενικοῦ, καλάμου ἀρωματικοῦ, νάρδου Κελτικῆς ἀνὰ γō γ', ῥόδων ξηρῶν λίτραν, ἀννήσου, πετροσελίνου ἀνὰ ξέστην ἕνα, κροκομάγματος λίτραν μίαν καὶ λιμνίας γō δ'. (= *H* 73 νξγ'). *lempnias* idem quod auripigmentum dicitur in glossario 'Sinonima Bartholomei' Anecd. Oxon. I 1 p. 27; cf. gloss. 'Alphita' Anecd. Oxon. I 2 p. 96 *lempnias i. e. arsenicum vel auripigmentum, sed lempnia frigdos terra est sigillata, licet quidam exponunt lempnia frigdos pro auripigmento.* Corp. gloss. III p. 566, 65. certe tenendum illud *limniadis* (Λημνιάδος, λιμνιάδος), sive dicitur terrae rubrae genus, sive herbae (cf. *limnice* Ps. Apul. herb. 78, *limnesion* ibid. 35; λιμνᾶτις, λιμναῖος sim. Corp. gloss. III p. 567, 33; p. 568, 6.)

384 *H* 295 *Πελαγωνίου ἄλειμμα θερμαντικόν. M* 123 ϡπε'. cf. 386.

resinae asclosae] hoc est *astulosae*, ut *porclaca* pro *portulaca*, cf. Marcell. Emp. 36, 73 (p. 381 ed. Helmreich, *astlosae* edit. Cornarii) et Veg. VI 14, 5 (unus codex *resinae asturosae*). eadem redit 386. cf. Plin. nat. hist. XVI 54 *namque flos crudus resinae cum multa astula tenui brevique avulsus* e. q. s. cf. adnot. 323.

386 *H* 280 *ἄλλο θερμαντικόν. ῥητίνης Κολοφωνίας γο̄ δ', ὑσσώπου γο̄ β' κτλ. . . . οὐδὲν δὲ οὕτως χειμῶνος ὥρᾳ φυλάττει ἀβλαβῆ τὰ ζῶα ὡς τὸ συνεχέστερον διὰ κέρατος κονδῖτον λαμβάνειν. M* 110 ϣιε'. cf. 384.

387 388 *H* 304 *περὶ λαχανισμοῦ. ἐὰν χειμῶνος ὥρᾳ λαχανίσαι θέλῃς ζῶον, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἕψησον ἐπιμελῶς τὸ λάχανον καὶ ποίει ὡς κολλύρας βαλὼν ἔλαιον καὶ ἅλας λελειωμένον καὶ πετροσέλινον καὶ κύμινον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. τῇ δὲ ἑξῆς ξηροτέραν τὴν ἄρτυσιν ποίει ἀξούγγιον προστιθεὶς καὶ δίδου. H* 305 *περὶ ἀξουγγιασμοῦ. κάλλιστον βοήθημα χειμῶνος ὥρᾳ διδόναι τῷ ζώῳ πρὸς τὰ ἐντὸς ἐπιγενόμενα πάθη ἀξούγγιον μετὰ πίσσης ὑγρᾶς καὶ ἐλαίου. θερείας δὲ ἀξούγγιον μετὰ μέλιτος καὶ βουτύρου καὶ πράσων καὶ ἐλαίου ῥοδίνου. τοῦτο δὲ πολλάκις λαμβανέτω τὸ ζῶον. M* 147 ͵αρϘβ'. ͵αρϘγ' perierunt.

390 *H* 305 *κατασκευὴ τεθρίππου τοῦ λεγομένου κονδριγαρίου. M* 147 ͵αρϘδ' periit. Veg. VI 13, 3; ad Pelagonii verba proxime accedit codex Corbeiensis, qui solus habet xylocinnamum, meum (*μῆον* Dioscor. I 3) casiamque (praeter casiam nigram).

in alio] h. e. in altero codice scriptum erat *calami Syriaci, asari Pontici, gentianae*, in altero *camistri, laseris Pontici, gentianae*, utrum verius sit statui nequit, cum illud Vegetius legisse videatur (*calami Syriaci* Corb.), hoc interpres Graecus (*καλαμίνθης, λασάρου Ποντικοῦ, γεντιανῆς*), ita ut quod traditur *camistri* fuisse crediderim *mentastri* (cf. Ps. Apul. herb. 90 *Graeci calaminthen . . . Latini mentastrum vocant*). additamenta Vegetii sprevi. cf. Mus. Rhen. 46 p. 375.

391 *H* 178 *Πελαγωνίου κατασκευὴ ἀρτηριακοῦ· σμύρνης τρωγλίτιδος γο̄ δ', κρόκου, σχοίνου ἄνθους ἀνὰ γο̄ δ' κτλ.* crocum deest in Latinis codicibus. *M* 145 ͵αρνζ'.

folii, nardi] an *folii nardi* ut 393? cf. 114 *folii nardini*.

392 *H* 178 *ἄλλο. σμύρνης γο̄ ι', πεπέρεως γο̄ γ' κτλ. M* 145 ͵αρνη', in *H* nasturcium non memoratur.

arida contundes] ut 393 *arida contundes et cernes. τὰ τηκτὰ ἑψήσας ἐπίβαλλε τὰ ξηρά, προσμίσγων μέλι H*.

393 *H* 178 *ἄλλο. σμύρνης γο̄ γ', κινναμώμου γο̄ αϲ' κτλ. M* 145 ͵αρνθ'.

uvae hammoniacae] vix recte. *ἀμμωνιακοῦ HP*. subest potius *uva amomi* quam laudat Plinius XII 48, aut *gutta ham-*

moniaca. e codice *B* Eichenfeld primum ediderat *quae,* iterum (Annal. Vindob. 44 p. 159) *uuae,* hoc recte. quod exaraverat scriba codicis *R* *uuę*, ita correxit Politianus *$\overset{u}{u}$uę; passae* quod ille scripserat quodque in editione Sarchianii extat, Politianus delevit. ea quae uncis circumclusi ex 394 in Riccardianum inrepserunt.

394 *H* 181 *ἄλλο πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς πάθη.* *M* 87 *φοθ'.*

395 *H* 281 *προπότισμα θερινόν. ὀρμίνου σπέρματος ἡμίναν μίαν κτλ.* *M* 110 *ωιζ'.*

396 *M* 91 *χις' πρὸς τοὺς τὰ ἐντὸς πάσχοντας τοὺς ὑπὸ νόσου πειραζομένους προπότισμα. τούτῳ τῷ βοηθήματι καὶ οἱ ξηροὺς ἔχοντες τοὺς μυκτῆρας εὐχερῶς θεραπεύονται· πτισάνης πεφρυγμένης χυλὸν ὡς κυάθους β' διδοὺς ἐπὶ ἡμέρας γ', μετὰ δὲ ταῦτα ποίει οὕτως· λαβὼν ὑσσώπου γō β', φοίνικας κ', πηγάνου χλωροῦ δεμάτια β', τήλεως καὶ φάβατος κυάθους ς' πάντα εἰς ὄμβριον ὕδωρ ἀφεψήσας δίδου, πρότερον μέντοι χλιάνας.* cf. Veg. V 26, 4 sq. *si mundas nares habuerit, hac ratione curabis* (*curatur* Corb.)*: cremorem ptisanae et defruti* (*defricti* Corb.) *binos cyathos per triduum dabis tepidos. praeterea hyssopi uncias quattuor, alii* (traduntur *allii, alei, aleum*) *viridis manum plenam, palmas numero viginti, faeni Graeci cyathos sex, aquam cisterninam et vinum odoratum vetus pariter admisces, diligentissime decoques et potionem per triduum dabis.* is igitur in suo exemplari quod seclusi *per triduum* videtur legisse. bis quod legitur hoc remedium (vide 372), eius qui ex duobus codicibus 'commentum artis veterinariae' conflavit, culpa factum videtur.

397 *M* 99 *χπθ' πρὸς ἀποστατικούς* (manus recentior adiecit *καὶ λακτιστάς*). *ξύλον φύλλα καὶ κέδρου καὶ κωνείου* (omitt. sambucum) *ἕψησον εἰς ὕδωρ καὶ διηθήσας καλῶς προπότιζε, ὥστε ἀποκοιμηθῆναι καὶ λήθην αὐτὸν λαβεῖν τοῦ ἰδίου δαίμονος· καὶ μετὰ τοῦτο ἐξύπνιζε καὶ ποίει ἀναπατεῖν. εἰ δὲ καὶ λακτιστὴς ᾖ, τῷ αὐτῷ χρήσῃ βοηθήματι προσφέρων καὶ κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ ψυχρὸν ὕδωρ. χρῶ δὲ ὡς ἀληθεστάτῳ βοηθήματι.*

398 *H* 281 *προπότισμα πρὸς πάντα πόνον. ξηρίον ποιήσας ἀπὸ βησάλου παλαιοῦ καὶ προσμίξας ῥητίνης τερεβινθίνης γō α' ἐν ὕδατι θερμῷ δίδου καὶ χρῶ ὡς δοκίμῳ.* *M* 110 *ωιη'.*

p u l v e r e m l a t e r i s] *ξηρίον ποιήσας ἀπὸ βησάλου H.* cf. Corp. gloss. II p. 121 *laterculum βήσαλον,* p. 257 *βήσαλον later coctus, βήσαλα latercula. βήσαλον* insere lexicis (cf. Vitruvii *laterculi bessales* qui rectius *besales* scribuntur, V 10. VII 4).

399 cf. 407 et Veg. V 42, 2.

400 *H* 281 *ἄλλο. βοτάνην τὴν λεγομένην Ἡράκλειαν ἤτοι πανάκειον* (cf. Plin. XXV 32) *λειώσας μετὰ οἴνου παλαιοῦ δίδου ὡς προείρηται.* *M* 110 *ωιθ'.*

401 *H* 281 σύνθεσις χρησιμωτάτη. πανακείας ῥίζαν κτλ. *M* 110 ωκ'.

402 *H* 30 προπότισμα πρὸς τοὺς ῥῆξιν τοῦ πνεύμονος ὑπομένοντας ἢ καὶ ἀπὸ δρόμου εἰς πνεύμονα περιπίπτοντας. *M* 83 φμγ' προπότισμα πρὸς ἵππους τοὺς ἀπὸ δρόμου περιπνευμονίᾳ (περὶ πνεύμονα cod.) πίπτοντας ἢ ῥῆξιν τοῦ πνεύμονος ὑπομένοντας, ὧν ἔσθ' ὅτε καὶ τὸ στόμα πνεῖ.

403 Eumeli est Hipp. 29 ἐνίων συμβαίνει τοὺς πνεύμονας ῥήγνυσθαι ἢ ἀπὸ τοῦ πάνυ πολὺ δραμεῖν ἀναγκασθέντων ἢ ὑπὸ τοῦ συνεχῶς βήσσειν. τὰ τοιαῦτα οὖν ζῷα τινὲς ὀστέα καταπεπωκέναι νομίζουσι κτλ. *M* 82 φλς' πρὸς τοὺς τὸν πνεύμονα ἐρρωγότας (praecedit Εὐμήλου πρὸς πνευμονικούς = Hipp. 27).

Cap. XXVIIII. Remediorum ordinem recepi codicis *B*, quocum faciunt Graeci codices, in *R* ita excipientium 404, 407, 405, 408, 406, 409.

404 *H* 244 Εὐμήλου εἰς τὸ αὐτό (praecedunt Apsyrti et Hieroclis capita περὶ μανίας καὶ λύσσης). εἴωθε μανία λαμβάνειν ζῷον πολλάκις, νοεῖται δὲ οὕτως· κλᾷ τὴν φάτνην δήγμασιν, ἑαυτὸν κατεσθίει, ἀνθρώποις ἐπέρχεται, τὰ ὦτα συνεχῶς κινεῖ, ὀφθαλμοὺς ἑστῶτας ἔχει καὶ λάμποντας, πέμπει δὲ καὶ ἀφρόν. τοῦτον ἐπιμελῶς δέσμει καὶ αἷμα ἐκ τῶν σκελῶν καὶ τοῦ σπονδύλου λάμβανε — quae iam secuntur omisit Pelagonius — . . . καὶ ἐν τόπῳ σκοτεινοτέρῳ κατάκλειστον ἔχε, μέχρις οὗ τροφῆς ὀρεχθῇ· καὶ κατ' ὀλίγον μετὰ τὸ πρᾶον γενέσθαι αὐτὸν θεραπεύσεις οὕτως· κωνείου σπέρματος ὀξύβαφον α' λελειωμένου (λελειωμένον *P*) μετὰ ὕδατος ξέ. α' (ξε. ῑ *P*) διὰ στόματος ἐγχυμάτιζε . . . . ἐνάλειφε τὴν κεφαλὴν καὶ δέρμασι προβατείοις κατάσκεπε. ἔπειτα πήγανον λειώσας ὁμοίως τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνάλειφε καὶ στηκέτω ἐν τόπῳ θερμῷ. *M* 55 τδ'. Pelagoniana ad verbum fere Vegetius transcripsit V 42, 1. 2 (cf. III 10. III 11. III 12, 1).

e x a q u a e c o t u l a] *aquae unam heminam admisces* Vegetius, μετὰ ὕδατος ξέστου α' *H* (ξε. ῑ *P*).

405 *H* 245 ἄλλο Πελαγωνίου. πρὸ πάντων ὁ τοιοῦτος ἵππος ἐν τόπῳ σκοτεινοτέρῳ ἑστάναι ὀφείλει κτλ. *M* 55 τιγ' cf. Veg. III 9, 6 *potionem dabis qua sanantur apiosi: nasturcii seminis, apii seminis, seminis lactucae* e. q. s. cf. 406.

a d e q u u m a p i o s u m] equi apiosi dicti ab apio utrum ea de causa quod potio qua sanari dicuntur apium contineat (405 *apii viridis fasciculum*, 406 *semen apii*), an quod in apio sacri arcanique quiddam inesse credebatur (cf. illud proverbii instar σελίνου δεῖται), incertum. apiosum iumentum hisce locis Vegetius describit I 25, 2. III 2. III 5, 1; 9, 3. 5. III 10 *si quod iumentum apiosum fuerit, in praesepio incumbet, oculos tensos habebit, micabit auriculis, visus caliginem patietur et gyrat in circulo tanquam ad molas.* spernenda autem videtur

lectio altera *opiosus*. in lemmate capitis cum mentio fiat *cursus lunae* h. e. lunaticae passionis (cf. Iuvencus I 446 *lunae cursum comitata insania mentis;* III 359 *cursus lunae natum mihi daemonis arte torquet*. Ps. Apul. herb. 10 *ad lunaticos qui cursum lunae patiuntur*), apiosos intellegendos esse lunaticos manifestoque errore vocem ex Graeco σελινίτης (σεληνίτης) translatam esse mihi quidem probabile visum est. de lunaticis testimonia collegit W. H. Roscher, Ueber Selene und Verwandtes (Lips. 1890) p. 67 seq., quae augeri possunt.

406 *H* 245 ἄλλο. πρότερον μὲν ἀπὸ τῶν κροτάφων ἀφαίμασσε κτλ. *M* 55 τιδ'.

407 *H* 246 ἄλλο. δάφνης κόκκους κεκαθαρμένους λύσας ἐν ἐλαίῳ καὶ ἐπιβαλὼν οἶνον θερμὸν (*calido* cod. *B*) διὰ τῶν μυκτήρων ἔγχει. *M* 55 τιε' cum lemmate πρὸς ἵππον λυσσῶντα σύντομος θεραπεία. Veg. V 42, 2. cf. 399.

408 *H* 100 Πελαγωνίου (εἰς καρδιακούς). τὸν καρδιακὸν ἐπιγινώσκομεν καὶ καταμανθάνομεν εἰ συνεχέστερον εἰς τὴν γῆν ἐκκρούῃ τὴν κεφαλὴν κτλ. *M* 68 υλ'. de cardiacis breviter Veg. III 4.

409 *H* 305 σημεῖα πάθους παραλυτικοῦ. *M* 147 ϙρϙε' periit. de paralysi Veg. V 40.

Cap. XXX. Lemma ex capitum indice repetivi. ea enim quae Sarchianius toti capiti praescripsit *oculare ad percussum* ad compositionem spectant primam.

410 *H* 49 σμύρνης τρωγλίτιδος γō α', κρόκου ὀβολὸν ἕνα λειώσας καὶ ἑψήσας ἐν μελικράτῳ πρόσθες ἔτι μέλιτος γō γ' καὶ χρῶ omissis ceteris. *M* 65 τϙθ' Πελαγωνίου πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς πλήγματα κολλύρια (κολλύριον cod. *P*).

411 *M* 65 υ' ἄλλο καλὸν ὀφθαλμικόν. οἴνου γλυκέος ∻ γ', ᾠῶν γ' τὰ λευκά, ⟨ἐλαίου⟩ γō γ', πάντα συμμίξας χρῶ.

412 Veg. III 22, 3 *oculorum epiphoram infra oculum detractus sanguis emendat, si usque ad sanitatem melle optimo inungatur assidue.*

413 *M* 65 υα' πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς. Veg. III 22, 6.

414 Turanius v. c.] v. praef. p. 17. Buechelerus mavult *hoc ex polyphilis se Uranius v. c. expertum esse firmavit.* quod si verius est, idem vir clarissimus cogitari poterit, ad quem Marius Plotius de metris scripsit, Gram. Lat. ed. Keil VI p. 496 (cf. Keilii praefat. p. 425 adn.).

415 *M* 65 υγ' πρὸς ῥῆγμα ὀφρύος. ἐμπόρπησον (εὐπόμπησον cod., emendavit Miller) τὰς τοῦ ῥήγματος (ῥεύματος cod.) ἀρχὰς καὶ μάννην μετὰ ᾠοῦ ἀπόθου καὶ χρῶ ὡς δοκίμῳ. Veg. III 22, 6 *si casu cilium ruperit, fibulam* (vulgo *fistulam*) *dabis et mannam turis cum ovo impones.*

416 *M* 65 υδ' πρὸς ἐπιφορὰν ὀφθαλμῶν. Veg. III 22, 4. iumentis] h. e. *ad iumenta*, cf. 382.

sepiae ossis p̊. s] fuit fortasse p̊. *X s* hoc est *pondo denarii semis.* Vegetius: *sepiae ossium semiunciam,* interpres σηπίας ὀστράκου ὀβολοῦ s'.

417 418 in unum coniunxit *M* 65 νε' πρὸς σιμβλώσεις. σμύρνης, κρόκου ἀνὰ γράμματα ϛ', κροκοδειλου ἀφοδεύματος γράμματα β', μέλιτος Ἀττικοῦ, μυελοῦ ἐλαφείου τὸ ἀρκοῦν (σίμβλωσις vox inserenda lexicis, idem quod μίλφωσις vel πτίλωσις, redit *M* 66 νιγ' = Pelag. 427).

419 Veg. III 22 7. collyrium ex iisdem speciebus compositum Chironi tribuit Veg. VI 27, 7 ponderibus non adscriptis.

420 *H* 49 ἄλλο πρὸς λευκώματα θερμότερον τῶν ἄλλων καὶ ἐνεργέστερον (ita *P* inscribit, omitt. *H*). desunt pompholyx, tus masculum, vinum Falernum, additur rutae uncia. iisdem omissis et additis iterum legitur *H* 44, ubi adduntur in fine (ἐν ὕδατι ὀμβρίῳ ἢ ποταμίῳ) μίξας καλῶς τε προλεάνας. *M* 66 νϛ' inscribens πρὸς λευκώματα χρήσιμα, ἀλλὰ καὶ θερμότερα τῶν πρώτων καὶ δυνατώτερα (cf. *M* 71 υνγ' ubi inter cetera occurrunt πομφόλυξ et οἶνος φαλερινός).

421 hic quoque duorum codicum lectiones confusae videntur. pars quam uncis seclusi ex 422 huc inrepsit. *H* 49 ex altero codice praebet βαλσάμου γō β', πεπέρεως γō β', μυελοῦ προβατείου ἐκ τῶν ποδῶν γō α', σκορόδων Γαλλικῶν τὸ ἀρκοῦν, μαράθου δεσμὴν, ὠοῦ λέκιθον α' (= *M* 66 νζ'). *P* lemma servavit πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς. cf. Mus. Rhen. 46 p. 375.

422 Vegetius VI 28, 10 ita exhibet: *ad recentem oculorum percussum. croci, murrae, turis masculi, gummi, medullae vervecinae, anagallici suci, mellis, cardami binas uncias.*

423 *H* 49 κολλύριον νάρδινον (ita *P*). ὀποπάνακος γρ. τέσσαρα, ἴων ξηρῶν γō β', ναρδοστάχυος γō c', κασίας, σμύρνης, ἐλαίου ἀνὰ γō c', πεπέρεως γρ. ϛ', οἴνου (hoc pro cummi) γράμματα ε'. *M* 66 νθ'. Veg. III 22, 12 et VI 27, 4.

pontoclitae] omittunt interpres et Vegetius utroque loco. Sarchianius reddit *erba porcellana* h. e. *portulacae,* quod lubenter restituerim. sed latere possunt alia, velut *pompholygis* (*pompholygis lotae* Marcell. Emp. 8, 117), cuius frequens est usus in collyriis.

424 *M* 66 νι' κολλούριον πυξίδιον (πύξινον in indice capitum). Veg. VI 27, 5 omittens alcyonium, sed addens *cadmiae uncias duas,* ut videtur.

425 *M* 66 νια' κολλούριον ἐρύθριον non integrum.

426 Veg. III 22, 5, ubi restitue quod Sladus coniecerat *lepidis Cypriae.*

427 *H* 49 ἀκάνθης λευκῆς χυλὸν οἴνῳ παλαιῷ μῖξον ἐν

ἴσῳ σταθμῷ. subiunguntur alia in *R* non extantia, vide infra frag. 469. *P* inscribit *πρὸς σίμβλωσιν ὁδοιπορικόν*, *M* 66 *νιγ' βοήθημα πρὸς σίμβλωσιν ὁδοιπορικὸν κάλλιστον πάνυ χρήσιμον.*

melius ab] Servii comm. in Donat. IV p. 433, 18 (Keil) *quando dico 'doctior illo' et 'doctior ab illo' re vera eadem invenitur elocutio.* de hac structura cf. praeter alios Woelfflini Archiv. VI p. 448, Bonnet Le Latin de Grégoire de Tours (Paris 1890) p. 597, qui exempla Gregoriana composuit.

428 *H* 44 *βοήθημα εἰς τὸ αὐτό. οἴνου Ἀμιναίου ξέστας τρεῖς, γάρου ἄνθους ξέστην ἕνα, μέλιτος γο τρεῖς, πάντα συνεψήσας χρῶ. M* 66 *νιδ' βοήθημα πρὸς γλαυκώματα ἤτοι λευκώματα.* Veg. III 22, 8. VI 28, 10, loco priore sextarios tres, posteriore quattuor propinans. cf. 467.

429 *M* 66 *νις' πρὸς ὀφθαλμίαν ἀρχομένην* omittens crocum. Veg. III 22, 14.

430 *M* 66 *νιζ' πρὸς ὀφθαλμὸν κατάπλασμα,* addens *λιβάνου ἀλεύρου γο δ', ὄξους τὸ ἀρκοῦν.*

431 432 *H* 50 *ἰὸν καὶ ἅλας ἐν ἴσῳ σταθμῷ λαβὼν πρόσμιξον ὄξους τὸ ἀρκοῦν, ἐλαίου γο α', ⟨ἀλκυονίου γο α', κρόκου γο ς', πεπέρεως λευκοῦ γο α',⟩ πεπέρεως μακροῦ γο α', βοτάνης σαβίνης ἤτοι βράθυος γο α', λιβάνου ἀλεύρου γο α', σμύρνης γο α', ἕκαστα ταῦτα λειώσας καὶ λεπτῷ κοσκίνῳ σήσας χρῶ μετὰ μέλιτος οὐγκιῶν ἕξ.* lacunam explent *P* et *M* 67 *νιη' (κολλούριον. κάλλιον δὲ τούτῳ χρῆσθαι τῷ κολλουρίῳ ὡς ὄντι ἀληθεστάτῳ).* 431 habet Veg. III 22, 13.

433 *H* 50 *ἐὰν σκύλῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἵππος* (ita *PM*, om. *H*). *M* 67 *νιθ'.*

434 *H* 50 *πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καρκινώματα* (ita *PM*, om. *H*). *ὄροβον ἀληλεσμένον, ἔλαιον ῥόδινον καὶ ᾠὸν μετὰ μέλιτος Ἀττικοῦ μίξας τὸ τραῦμα ἔγχριε.* accuratius *H* 205 (= *M* 67 *νκ'*) *ἄλλο πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καρκινώματα. ὀρόβους ἀληλεσμένους μετὰ ἐλαίου ῥοδίνου καὶ ᾠοῦ ἔμβαλλε καὶ μετὰ τὸ καθαρθῆναι τὸ τραῦμα μέλιτι Ἀττικῷ ἔγχριε, ὥστε συνουλωθέντος τοῦ τραύματος ἰαθῆναι.* Veg. III 22, 15 *si vero oculus ictu vulneris insanabilis redditur et, ut mulomedici dicunt, canchremata* (leg. *cancromata*) *fecerit, ne periculum mortis incurrat, ervi pollinem cum oleo roseo et ovo simul immittito. cum purgatum vulnus fuerit, cum melle Attico inungito.*

435 *M* 67 *νκα' πρὸς ἀπολεύκωσιν. φύλλα κισσοῦ μασησάμενος πρόσπτυε κατὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπὶ ἡμέρας γ'.* simile *H* 44 *πρὸς λευκώματα ἡμιόνων.* cf. Veg. III 20, 2 *sive bacas hederae sive folia contundes et sucum exprimes.*

436 Veg. III 22, 9 *album tollit si ex umore vel percussura evenerit: sandaracae unciae II, ossis sepiae combusti unciae IV,*

piperis albi semiuncia, salis hammoniaci (trad. *armoniaci*) *unciae II cum melle permixta.*

437 Col. VI 33 auctor est: *cicatrices oculorum ieiuna saliva et sale defricatae* (traduntur *defricata, defrictae, defricta*) *extenuantur vel cum fossili sale trita sepiae testa vel semine agrestis pastinacae pinsito et per linteum super oculos expresso. omnisque dolor oculorum inunctione suci plantaginis cum melle acapno, vel si id non est, utique thymino celeriter levatur.* iisdem usus est Eumelus Hipp. p. 47 *πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς. ἅλας ἔτι νῆστις ὢν διαμασησάμενος τὸν ὀφθαλμὸν πρόσπτυσον καὶ ἀπολεπτυνεῖς ἢ σηπίας ὄστρακον ξύσας χρῶ, ἀγριοσταφυλίνου σπέρμα κεκομμένου καὶ ἀ ρ ν ο γ λ ώ σ σ ο υ χ υ λ ὸ ν* (hoc Pelagonius omisit) *μέλιτι Ἀττικῷ μίξας χρῶ.* (cum iis quae secuntur, inscripta in *P πρὸς πεπληγμένον ὀφθαλμὸν καὶ πρὸς ἐπιφοράς*, cf. Col. VI 17, 6—9). integra Pelagonii versio extat in *M* 67 *υκβ' πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς. νηστικῷ σιέλῳ καὶ ἅλατι ἀπότριβε καὶ λεπτυνθήσονται· ἢ μετὰ ἅλατος σηπίας ὄστρακον τρίψας χρῶ, ἢ σπέρμα σινήπεως ἀγρίου χυλίσας διὰ ὀθονίου εἰς τὸν ὀφθαλμὸν στάζε. πᾶς δὲ τῶν ὀφθαλμῶν πόνος ἐν χρίσει μέλιτος ἀκάπνου καταπαύεται· εἰ δὲ μὴ εὑρεθῇ ἄκαπνον, κἂν γοῦν καπνισθέντι θυμιακῷ* (trad. *θυνιακῷ*) *χρῶ.* omnium brevissime Vegetius III 22, 10. 11 (cui praeterea obversatum est remedium 435): *cicatricibus oculorum medetur ieiuna saliva, si cum sale mandatur in ore et expuatur in oculum; sal quoque tritum cum osse sepiae et sinapis agrestis semine.*

c o r t e x v e t u s t a e t a u r i n a e] haec de suo addidit auctor; Graecus (*M*) vertit ita: *εἰ δὲ μηδὲν τούτων εὑρεθῇ, φλοιὸν παλαιᾶς βύρσης καύσας καὶ ξηρίον ποιήσας ἔμβαλε κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ χρῶ ὡς δοκίμῳ. δορὰν παλαιᾶς βύρσης* ponit alter interpres *H* 50, ubi *P* praescripsit peculiare lemma *πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς.* taurinam igitur intellegunt interpretes corium vel tergum. proprie autem taurinae calceorum vel solearum genus sunt dictae fortasse a Taurinis Gallica gente. in edicti Diocletiani c. 9 enumerantur *taurinae muliebres bisoles* et *monosoles*, c. 10 *taurinae inauratae* et *lanatae* (graece *ταυρεῖναι*, cf. CIL III p. 833). condignum remedium infra habes 440, ubi solum veteris gallicae combustum tritumque oculis mederi fertur.

438 *M* 68 *υκδ' κολλούριον κάλλιστον.* omittit tus masculum, pro *opii* vertit *apii* (*σελίνου γράμματα δ'*).

440 cf. 437 ex.

441 *H* 49 *σμύρναν, κρόκον, σχοίνου ἄνθος συλλειώσας καὶ μέλι ἐπιβαλὼν ἐπίχριε.* aliter *H* 46 *εἰς ὀφθαλμὸν ἡλκωμένον. M* 66 *υη' πρὸς τραῦμα ὀφθαλμοῦ.*

442 *H* 49 *πρὸ πάντων ἐν θερμοτέρῳ τόπῳ ἱστάσθω, ἀπεχέσθω τε κριθῶν, μόνοις δὲ πιτύροις καὶ ἀχύροις τρεφέσθω κτλ. M* 66 *υιβ' πρὸς ὑπόχυσιν ὀφθαλμῶν.* idem lemma in *P.*

oculi vel oculorum] alterutrum sufficit. cf. Mus. Rhen. 46 p. 375.

et per nares inserta fistula e. q. s.] om. *H.* quod traditum est *inserata* ne vulgarem quidem formam putaverim, etsi Ducangius (s. v. *inserare*) ex glossario Provinc. Lat. cod. Regii 7657 producat *encertar Prov., inserere inserare.*

444 *H* 44 ἄλλο ⟨εἰς⟩ λεύκωμα νεαρόν. *M* 66 υιε΄.

cum ovis et lana mollissima] interpres addit mel: μετὰ μέλιτος καὶ ᾠοῦ καὶ ἐρίου ἁπαλοῦ.

445 *H* 50 πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς φλεγμονάς (ita *PM*, om. *H*). ἐὰν ἐξαίφνης ὀφθαλμὸς φλεγμαίνῃ, σπόγγον ὄξει βρέξας περίθες τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἐπιδέσμει. *M* 68 υκγ΄.

Cap. XXXI. **446** *H* 286 ἄλλη (ἄλλο *P*) κατασκευὴ μαλάγματος. κηροῦ γο̄ 'ἓξ κτλ. *M* 114 ωνζ΄. *olei* — *II* errore repetitum est; in *H* non extat.

447 *H* 286 ἄλλο. χαλβάνης, λιβάνου ἀλεύρου, μυελοῦ ἐλαφείου, λευκοΐων, ῥητίνης τερεβινθίνης ἀνὰ λίτραν ας΄, στέατος ταυρείου, ὀπίου, ἴρεως Ἰλλυρικῆς ἀνὰ λίτραν α΄, ἀριστολοχείας γο̄ τὸ ς΄. *M* 114 ωνη΄.

iam lacuna statuenda est. quae secuntur in Hipp. 287 malagmatum compositiones fortasse ex Pelagonio sumptae sunt.

448 fragmentum est capitis XXXV de farciminoso, ut patet ex signis eiusdem morbi a Vegetio I 7 et 14 descriptis, cf. IV 3, 3 *est farciminosus quotiens per totum corpus bubus. tubercula exeunt, aperiunt se et quasi sanantur et iterum in aliis locis exeunt.* Apsyrt. Hipp. 229 περιττώματα δὲ λέγεται, ὃ Ῥωμαϊστὶ καλοῦσι φαλκίνηνα (φαλκίνινα *P*). εἰσὶ δὲ ἐκβολαὶ ἐν τῷ σώματι ὅμοιαι δοθῆσι (leg. δοθιῆσι) καὶ μείζονες καὶ πυοῦνται καὶ ἔκρηξιν λαμβάνουσιν αὐτόματοι. malagma quod sequitur interpres capiti de elephantiasi inseruit, de cuius morbi curatione Apsyrtus Hipp. 21 desperat. eidem capiti tribuenda sunt 451. 452. 507.

†caetas tunc et oculi ingravescunt] certam medelam non repperi. cogitari possunt *caput* (cf. 33. 140 *caput in terram demissum,* 48. 82 *capitis gravedo*), *cervix* (cf. 47 *cervix ad terram demissa,* 84 *cervix gravata*) alia (cf. Veg. I 9, 5.). sane arridet quod Buechelerus proposuit *fistulam faciet cutis, tunc* . . . (cf. Celsus VI 4 de fistulis hominum).

priora persequi; quae] scil. *passio* (= si qua passio). concinnius autem videtur *priora persequi quam posteriora;* ⟨*si posteriora*⟩ *tenuerit, sine spe est.*

449 *H* 23 μάλαγμα πρὸς τὸ αὐτὸ πάθος. συκίου (Λυκίου *MP*) ξηροῦ λίτρας δ΄, κηκῖδος κυπαρισσίνης λίτρας τέσσαρας, ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν α΄, ἀψινθίου κεκομμένου λίτραν α΄. τὰ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας καὶ τοῖς τηκτοῖς μίξας χρῶ. προποτίσματα δὲ

τὰ τῷ αὐτῷ πάθει πρόσφορα καθ' ἑκάστην δίδου ἢ τὸ διὰ πέντε ξηρίον ἢ ἄλλα πόματα ἅπερ εἰσὶ τῇ προειρημένῃ νόσῳ ἀναγκαῖα. *M* 22 ξζ' (praecedit *Πελαγωνίου πρὸς ἐλεφαντίασιν προπότισμα* = *H* 22).

Lycii aridi] dubitanter scripsi, cum fuisse possit *fici aridae* (cf. *ficus sicca* 131. 227). *συκίου ξηροῦ* in *H* ferri nequit. *λύκιον* arbor spinosa (*πυξάκανθα* altero nomine) est, ex qua medicamentum fit eiusdem nominis (cf. adn. 57.)

antequam ut tunc] si delemus nihil desideratur, interpres omittit. cogitare tamen possis *antequam uruntur* similia.

450 recte insertum capiti *περὶ βηχός* *H* 79 *πολλάκις βήσσουσιν ἵπποις καὶ ἡμιόνοις κτλ.* (restituendumne *equis et mulis* pro *equis multis?*) *M* 80 *φκε' πρὸς βῆχα διὰ πείρας.* Veg. V 69, 1. 2 et VI 9, 5—7.

dum coquitur ⟨quamdiu⟩ a quattuor sext.] fortasse simplicius *donec a quattuor sextariis* omissis ceteris. *H* 80: *ποίησον ζέσαι τοσοῦτον ὅσον ἀπὸ τεσσάρων ξεστῶν τρεῖς ἐναπομεῖναι.* Vegetius priore loco *tantum ferveat donec quattuor sextarii remaneant,* posteriore *decoquas donec aqua ad quattuor sextarios* (*III sext.* Corb.) *redigatur.*

Post hoc medicamentum in codice unius versus spatium vacuum est.

451 *H* 300 *βοήθημα εἰς πάθη διάφορα καὶ πρὸς τὸ σκιὰς ἐκ τῶν στάβλων διῶξαι* (ita lemma restituendum iuvantibus codd. *P* et *M* 136 *ρο'*). cf. adn. 448.

452 insertum in *H* 22 capiti *περὶ ἐλεφαντιῶντος* adscripto Pelagonii nomine: (*Πελαγωνίου σύγχρισμα εἰς τὸ αὐτὸ πάθος P*) *οἴνου* ϑγ', *ἐλαίου ἡμίναν, σίτου, κριθῶν, ὀρόβων* (*ὀρόβου P*), *ἐρεβίνθων, φασιόλων, λαθυρίδων ἀνὰ ξέ. ἑνός, πάντα εἰς ἓν καθέψησον καὶ ἀνελόμενος τὰ προειρημένα καὶ μόνον τὸ ἕψημα τριτώσας ὅλον ἀπότριβε τὸν ἵππον καὶ προποτίσματι κέχρησο τῷ ὑποκειμένῳ. προπότισμα εἰς τὸ αὐτό. οἴνου παλαιοῦ ἡμίναν, λιβάνου γō β', κόστου γō β', στέατος αἰγείου γō α'. ταῦτα εἰς ἓν λεάνας ἐπίβαλλε ὑδρομέλιτος ἡμίναν καὶ προπότιζε ἐπὶ ἡμέραις τρισί. τῇ δὲ τετάρτῃ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ προστιθεὶς καὶ λασάρου γō α' ὁμοίως ἐφ' ἑτέραις τρισὶν ἡμέραις πότιζε.* *M* 22 ξη'. ξϑ'.

453 *M* 125 *ργ' σύγχρισμα ἅρματος ὅπερ κονδριγάριον καλεῖται. ὀποῦ πάνακος, καστορίου, χαλβάνης* ⟨*ἀνὰ*⟩ *γō β', τερεβινθίνης, ῥητίνης φρυκτῆς, ῥητίνης πιτυΐνης, βουτύρου, ῥητίνης Βρυττίας, ἀξουγγίας, ἐλαίου Κυπρίνου, ἐλαίου δαφνίνου, κηροῦ λευκοῦ ἀνὰ λ. α'.*

454 *H* 281 *προπότισμα χειμερινόν* h. e. potio hibernalis, non vernalis, sed Veg. II 31 *vere vero et autumno haec detur potio.* (cf. Placid. gloss. p. 84 Deuerling s. v. *vernalis* et *vernilis.*)

M 110 ωκα'. numeros Pelagonii mutare nolui. interpres ἀμμωνιακοῦ exhibet pro amomo ut videtur, omittit asarum, castoreum, aristolochiam alteram, mutavit praeterea ordinem.

sufficit pecoribus n. XII] τοῦτο τὸ προπότισμα πᾶσι ζώοις ἁρμόζει *HP*; *haec omnia in pulverem redacta ad XII animalia per triduum sufficere creduntur, ita ut cum vino optimo degerantur* Vegetius.

455 briti] quid subsit incertum. proxime accedit ad codicis lectionem *bryi* h. e. βρύον (cf. Plin. nat. hist. XXVII 56. XXXII 110) vel *bliti* (de eius in medicina usu cf. Plin. XX 252). vix radices *brati* arboris (Plin. XII 78) aut *brathy* (h. e. herba Sabina) latent.

personaciae] aut ita scribitur aut *personata* (*persollata*), cf. Col. VI 17, 1. Dioscor. IV 105. Plin. XXV 104. Ps. Apul. herb. 37. Marcell. Emp. 17, 31. 35 al. cf. adn. 14.

456 Chii] num re vera Pelagonius *vinum Chium* posuerit dubito. de eius usu in medicina cf. Plin. XXXIIII 104.

457 ragadios — tollendos] corrigendum puto aut in *ragadas* (vel *ragades*) — *tollendas* aut, ut supra est 252, *ragadia* — *tollenda*.

saponis Campani pilas XX] sapo Gallicus notissimus est (Plin. XXVIII 151. Marcell. 6, 31 saep. Cass. Felix 16. Theomnest. Hippiatr. p. 69), Campanus hic primum quantum video comparet. cf. *pilae Mattiacae* Martialis 14, 27.

458 similia supra 126. 129.

459 non cohaerere cum superioribus manifestum est. potio est ad colicos (vide cap. XXI), non ad colli dolorem. cocleas Germanas adhibet Veget. II 28, 17 (cf. fragm. 508 cum adnot.). VI 8, 2.

460 cf. 77.

461 simile *H* 75 (Hippocratis?) πίτυρα ἀφεψήσας καὶ σαβάνῳ καλῶς ἐκπιέσας διήθησον καὶ μίξας ὀμφάκινον ἔλαιον δίδου, φυλαττόμενος μὴ λέπος ἐναπομείνῃ τῶν πιτύρων. cf. Eichenfeld Annal. Vindob. 44 p. 149.

463 glutinosa] scilicet potio, supra 84 *glutinatoria ad volsos*, 368 *potio glutinosa*.

bulbos Megaricos] redeunt in compositione πρὸς βῆχα *M* 77 ϙϛε' fortasse Pelagoniana (vide fragm. 480*). eosdem post Catonem (de agric. 8, 2, ubi nota codicis Marciani lectionem *magaricos*) celebrant Colum. X 106, Plin. n. h. XIX 93. XX 105.

et omnia tegas] nescio an melius scribatur *vinum vetus: haec omnia teris et ad tertias coquis*, quamquam quae tradita sunt ferri posse concedendum, quia propter glutinosa superstitiosi praecepisse videntur ut ne aperte coquerentur in olla aut caccabo, sed tegerentur.

467 earundem specierum collyrium 428 ad albores sive ad glaucomata.

infriculato] De Vit in lexici Forcellin. nov. edit. s. v. scribit *infricolo* (item Georges lex. VII. edit.) adnotans Venetos adhuc vulgo dicere *sfregolare* (*sfregare* = *fricare*).

468 comparari potest 440.

470 a(b)spurgantur] cf. Seren. Sammon. tit. XXVIIII *lumbricis et taeniis aspurgandis* (Baehrens Poetae Lat. min. III p. 133). Sarchianius proposuit *purgantur*. usitatius compositum est *depurgare*. primum in mentem venerat *absterguntur*, sed hoc nimis a vestigiis traditis recedit. quamquam aliud latere posse peculiare concedo.

* * *

Fragmenta disposui in universum secutus capitum ordinem codicis Riccardiani. quibusdam, quae collectioni inserere non inutile visum est, Pelagonii nomine non adscripto dubitationis signum asteriscum adposui.

471* potest Pelagonii esse fragmentum capitis I, cum et omnia quae praecedunt *H* p. 23 seq. (*Πελαγωνίου πρὸς λοιμόν*) et quod sequitur remedium in Riccardiano extent. *M* non habet.

κυνάριον ἑπταήμερον] cf. 208 *catulus dierum decem.*

472* 473* spectant ad cap. II de macie. in *H* et *M* praecedit 24, sequitur 25.

δελφάκιον μετὰ πτισάνης γαλαθηνόν] cf. 17 *tisanam cum catulo brevi*, 204 *lactans occiditur*.

474—477 pertinent ad cap. VI, cuius initium perisse putandum est. in *M* ita se excipiunt: 474 (φμ'), 475 (φμα', deest in *HP*), 476 (φμβ'), 402 (φμγ').

κάλλωσον χοίρειον] h. e. callosum in cervicibus suum aliorumque animalium corium, Geopon. XIX 6, 3 *κόλλοπα δὲ καλοῦμεν τὸ ἐν τῇ χρήσει λεγόμενον κάλλωσον* (Hesych. *κόλλωψ· τοῦ νώτου ἡ φορίνη καὶ τῆς λοφιᾶς τὸ ἄκρον*).

477* 478* quin fuerint in Pelagonii de tussi capite vix dubitari potest. 477 in *H* legitur inter 95 et 97, in *M* inter 95 et 96 (φα' = 95, φβ' = 477, φγ' = 96, hoc deest in *H*); 478 in *H* et *M* inter 384 et 450.

479* 480* desunt in *H*. prius in *M* collocatum est inter 80 et 82, hoc inter 88 et 89.

βολβοὺς Μεγαρικούς] iidem in potione ad vulsos 463 adhibentur (cf. adn.). neque enim puto veram esse codicis lectionem *μαγειρικούς*, quam tueri videtur Millerus delegans ad *βολβὸν ἐδώδιμον* Dioscor. II 200.

481 cf. adn. 166.

482* 483* inserenda capiti IX.

βλάχνον est filix, cf. Dioscor. IV 183. eius radix adhibetur 194. 201.

484 cf. adn. 237.

485* eiusdem capitis XVI videtur esse. praecedit 237.

ξυλοσπογγίῳ] cf. 348 *peniculum in fuste ligato et sic linas totum corpus*, Apsyrt. Hipp. 186 *ξυλοσπόγγιον ποιήσας θερμῶς κατάχριε.*

486 487 referuntur ad cap. XXVI de scabie. in *M* secuntur 351 (= 54 τβ'), 353 (= 54 τγ'). folia rhododaphnes Pelagonius ad scabiem adhibet 361. de herbis urceolari et parietaria vide adnot. 37 et 75.

488 in *H* praecedit 410 cum lemmate (*P*) *Πελαγωνίου πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς πλήγματα κολλύριον*, sequitur 420, in *M* collocatum est inter 413 (= 65 να') et 415 (= 65 νγ'). est capitis XXX.

φυσικὸν θαυμαστὸν βοτάνης] quid sit mihi non constat, fortasse nomen potionis *herbacium* ut 375, ubi vide adnot.

489 prior pars 427 est, cf. adnot.

490 dedi exemplar Schneideri, nisi quod ex Corbeiensi inserui *butyrum* et post *componis* copulam *et*. secuntur in Vegetii capite Pelagoniana collyria 423 et 424.

491—500 fragmenta capitis XXXII de causticis deperditi.

491 492 ad Corbeiensem codicem nonnulla mutavi.

ossilaginem] recte Schneiderus restituit. cf. 252.

493 Millerus idem esse ait *M* 121 ϡξα' *σύνθεσις καυστικοῦ* adnotans haec: '*cet article est un peu plus développé dans le ms.*', ut dubitari liceat num re vera idem sit *μάλαγμα καυστικὸν* supra positum, praesertim cum editorem fugerit *M* 111 *ωκθ'* non diversum esse ab *H* 231. sed quin ϡξα' in Pelagonii capite extiterit nullus dubito, praecedit enim 322 = *M* 121 ϡξ' *Πελαγωνίου καυστικὸν θερμόν* et quae secuntur ϡξβ'. ϡξγ' = fragm. 494. 495 Flori Emeritique nomina adscripta habent auctorum Pelagonianorum.

494 495 cf. adn. 493.

ῥητίνης γαστρικῆς] *γαστρικός* a *γάστρα*, lat. *gastrum* (Petron. sat. 70. 79. Marc. Emp. 8, 23 al.), quae vox vasis genus significat (v. Ducangii gloss. Graec. s. v. *γάστρα*). apte comparari possunt resinae *aeronalis* et *cavealis* sim. cf. adn. ad 252. 323.

496*—498* recepi secutus ordinem codicis *M*.

496* Apsyrti nomen Pelagonius tacuisse videtur. *Ἀψύρτου καυστικὸν πρὸς κοξαρίους* etiam *M* 120 ϡμθ'.

499* 500* praecedunt in *M* inde a p. 30 ρλ' Pelagonii remedia (262 = 32 ρμγ', 263 = 32 ρμδ', 252 = 32 ρμε', 498* = 32 ρμϛ'). cf. adn. 133.

501—504 tribuenda capiti XXXIII *de haustu hirudinis et de tumore testium et de vermibus et de cossis.* *περὶ βδελλῶν*

Apsyrtus, Hierocles, Hippocrates, Theomnestus agunt Hipp. 222. 272 (*M* 80). confusio manifesta Hipp. 272 folio male insuto facile explicatur. ea enim quae leguntur p. 272 inde a *κατανοεῖν* (v. 18) usque ad *κατάπλασσε* (v. 38) inserenda sunt p. 223, ubi post Hieroclis remedium (*εἰώθασι βδέλλαι* usque *καὶ ἐκλέγειν αὐτάς*) exciderunt haec extantia in cod. *P*: *Θεομνήστου. βδέλλαν ἐν ὕδατι ἐὰν πίῃ ἵππος ἢ ἄλλο ὑποζύγιον, ὕδραιμον αὐτοῦ φέρεται ἀπὸ τοῦ στόματος, ἐὰν τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἅψηται. δεῖ οὖν* | *κατανοεῖν καὶ ἐκκομίζεσθαι κτλ.* (p. 272). similiter *M* 80 *φλα'*. Pelagonii nomen nusquam apparet. fieri autem potest ut hic Colum. VI c. 18 exscripserit, ubi in calce haec: *has medicinas quamvis bubus adhibendas praeceperim, posse tamen ex his plurima etiam omni maiori pecori convenire nihil dubium est.* cf. Veg. IV 24. Hipp. 272 *πρὸς βδέλλας κεκολλημένας τῷ στόματι. κόρεις πέντε θλάσας κτλ.* = *M* 80 *φκζ'*. *M* 80 *φκθ' ἄλλο. ἐὰν βδέλλαν καταπίῃ κτλ.*

501 praecedit in *M* 33 *Πελαγωνίου πρὸς τοὺς ἀπὸ αἰδοίων πύον φέροντας* (205). de eodem argumento cf. Apsyrtus Hipp. p. 154, Hierocles p. 192.

κρητάριον] creta est ut supra 58. creta cum stercore bubulo et cymino redit 15.

502 Eumelus potionis auctor est *H* 142 (= *M* 104 *ψλγ'*) *ἄλλο Εὐμήλου εἰς τὸ αὐτό* (*Εὐμήλου πρὸς τερηδόνας M*). *ἐὰν τερηδόνας τουτέστι λεπτοὺς σκώληκας ἔχῃ, φρίττει πᾶν τὸ σῶμα καὶ κνησμοὺς ἔχει. χαμαιλέοντος οὖν ῥίζαν εἰς ὕδωρ ἀποτριτώσας καὶ μίξας ὀποπάνακος γο β' καὶ οἴνου ξέστου τὸ ἥμισυ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μυκτῆρος ἔμβαλε.* Veg. II 17, 4 *ad cossos et lumbricos specialis potio. herbae chamaeleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques et cum opopanacis duabus unciis misces ac vini hemina et ad cornu per sinistram narem infundis.*

503 *τὴν ῥίζαν τοῦ μόρου*] eadem adhibetur 107 et 205. quod in *H* sequitur *τοῦ αὐτοῦ περὶ φθειρῶν* in *P* adsignatur Hierocli, in *M* Apsyrto (103 *ψκβ' Ἀψύρτου περὶ φθειριάσεως. ἐὰν δὲ φθεῖρας κτλ.*).

504 Veg. II 17, 5 *item alia ad lumbricos* (praecedit 502). *seminis coriandri quantum una manus ceperit friges, nasturcii quoque seminis tantundem diligenter teres, quae utraque cum aqua tepida per triduum faucibus infundes.*

505 506 capiti XXXIIII de verrucis tribuo. in *M* praecedunt *ϡπη' Εὐμήλου πρὸς νώτου παρακίνησιν* (Pelag. 171), *ϡπθ' πρὸς κορδύλας ἆραι* (= *H* 302), sequitur *ϡϙβ' Εὐμήλου πρὸς τὸ ἀποθέσθαι ζῷα τὴν ἀγριότητα* (*H* 302). breve caput de verrucis Veg. V 16. *περὶ μυρμηκιῶν καὶ συκῶν* Apsyrtus et Hierocles Hipp. p. 211 seq.

507 potio est ad farciminosum, cf. 448. 449. 451. 452. in *M* secuntur 449 (*ξζ'*), 452 (*ξη'. ξθ'*).

508 aut eiusdem capitis XXXV est aut capitis L posteriore loco *M* collocat inter Hippocratis περὶ νοσημάτων caput 134 ρξη', quod deest in Hipp., et Pelag. 451 (*H* 300), priore loco praecedunt 507. 449. 452 (22 ξς' — ο'), sequitur Apsyrti πῶς δεῖ καίειν καὶ πότε (*H* 228). Vegetius eandem potionem fuse enarrat II 28, 16—19 *est et alia sumptuosior quidem sed accommodatior potio, quae et celeriter reficit et cum intrinsecus purgaverit, curat omnes morbos, tussim veterem, phthisicos, vulsos et quaecumque vexata sunt in opertis. ptisanae sext. I, seminis lini heminam, faeni Graeci heminam, croci unciam I, acronem salsum porci pinguis vel longanonem vel si porcina defuerint, caput haedinum depilatum cum pedibus suis et cordulis intestinorum mundis, hyssopi fasces duos, cocleas Germanas XV, bulbos XV, ficus duplices XX, rutae fasciculum I, bacarum lauri cum virent sextarium, dactylos XX, alii capita tria, sevi caprini uncias VI, pulegii sicci fasciculum. haec omnia purgata leniterque contusa decoques in aqua cisternina, donec acro ille vel certe caput haedi liquescat et dissolvatur ab ossibus. propter quod saepe aquam infundes, ne aduratur, sed fervendo pinguis sucus appareat. post haec diligentissime colabis ad colum, tum tracanthi unciam I in tres divides partes, ita ut exinde in unam potionem missurus pridie infundas in calidam ut inturgescat. tunc addes passi sextarios tres et tribus diebus singulos sextarios dabis, ova numero sex* e. q. s. plura igitur habet quam interpres Graecus. eandem potionem mutatis nonnullis Chironi tributam invenies Veg. VI 8, 1—5.

ὠμοῦ ἀρχέντερον χοίρειον ἢ βραχεῖαν] fortasse ὠμόν. significantur intestinorum partes, Veg. VI 8, 1 *intestinum porcinum recens, quod longanonem vocant, prius diligenter elotum vel acronem* (Corp. gloss. II p. 124 *longao* κωλέντερον).

509* potest esse capitis XI sive XVI. in *H* et *M* praecedit 219, sequitur 255.

510* Eumeli est Hipp. 159 = *M* 30 ρκζ' (Εὐμήλου) ῥεύματος πρόγνωσις καὶ ἴασις. πρῶτον μὲν οἰδαίνουσι τὰ γόνατα καὶ χωλαίνει καὶ οὐ δύναται ἐπιβαίνειν, ἀλλ' ὅταν τῇ χειρὶ πιέζῃς, ἀνίσταται ὀρθός. ἐὰν οὖν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ᾖ, καῦσον αὐτὸν καυτηρίοις στρογγύλοις, ἔσωθεν μὲν καύμασι πέντε ἐπὶ τῆς ἀγκύλης, ἔξωθεν δὲ πλατέσι ἀμφοτέρωθεν· ἐὰν δὲ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις κάτωθεν ᾖ τοῦ γόνατος, καύσας μανδακηδὸν ἐπιμελοῦ ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ καύματα. in *H* praecedit Pelag. 257, sequitur 262.

καύσας μανδακηδόν] cf. *craticulatim, reticulatim* urere 196. 258.

511 num novum sit fragmentum licet dubitari; certe lemma simile Latinum non extat. secuntur in *M* Pelagonii 54, 55, 63, 184 (ρπδ'—ρπζ') cet.

INDICES.

I. Index nominum.*)

*) Numeri Latini sunt lemmatum capitum, numeri Arabici paragraphorum; *epist.* notat epistulam dedicatoriam, *ind. cap.* indicem capitum.

II. Index rerum et vocabulorum.

III. Conspectus ponderum et mensurarum.

IV. Index Graecus.

a) *Nomina propria.*

b) *Res notabiliores.*

V. Index in commentarium et in praefationem.*)

*) De orthographicis et grammaticis quibusdam dixi in praef. p. 20 sqq.

Conspectus locorum quos Pelagonius ex Columella quosque Vegetius ex Pelagonio exscripsit.

Col. VI 5, 2—5.	Pelag. 21. 22.
VI 5, 4.	3.
VI 17, 5. 6.	279. 280.
VI 29, 2. 3.	2.
VI 29, 4. 5.	1.
VI 30, 1—4.	30 (cf. 226).
VI 30, 3.	4.
VI 30, 4.	162.
VI 30, 5.	cf. 47.
VI 30, 6. 7.	43.
VI 30, 10.	cf. 124.
VI 31, 1 (cf. VI 10).	108.
VI 32, 2.	359.
VI 32, 3.	170.
VI 33.	437.
VI 33, 2.	307.
VI 38, 3. 4.	32.

Veget. I 13, 3.	cf. Pelag. 15.
I 17, 4.	4.
I 17, 7. 8.	19.
I 17, 9. 11.	cf. 7.
I 17, 10.	9.
I 17, 12.	8.
I 17, 14.	21.
I 17, 15.	18.
II 1, 3—5.	33. 34.
II 2.	34.
II 6, 1—6.	36—41.
II 17, 4.	502.
II 17, 5.	504.
II 28, 5.	27.
II 28, 10.	cf. 30.
II 28, 16.	32.
II 28, 16—19.	508.

Veget. II 28, 23—25.	Pelag. 24.
II 28, 28. 29.	231.
II 29, 1.	374.
II 30.	378.
II 31.	454.
II 32.	373.
II 33.	152. 153. 155.
II 35 (cf. V 60, 1).	168.
III 7, 1—3.	50. 51. 53.
III 9, 6.	cf. 405.
III 14, 4—6.	54. 55.
III 20, 2.	cf. 435.
III 22, 3.	412.
III 22, 4.	416.
III 22, 5.	426.
III 22, 6.	413. 415.
III 22, 7.	419.
III 22, 8.	428.
III 22, 9—11.	436. 437.
III 22, 12.	423.
III 22, 13.	431.
III 22, 14.	429.
III 22, 15.	434.
III 24.	56. 57.
III 29.	cf. 58.
III 31.	cf. 66.
III 32.	69.
III 34, 1 (cf. III 14, 1).	63.
III 34, 2. 3.	65.
III 35.	305.
III 36 (cf. II 10).	59.
III 45, 1—7.	43. 44.
III 48, 2—4.	200—202.
III 48, 4. 5.	194. 196. 197.
III 48, 8.	193.
III 49, 3. 4.	228—230. 232.
III 49, 5.	259.
III 55, 7.	254.
III 57, 3.	227.
III 58, 1.	226. 231.
III 58, 2.	253. 264.
III 60, 2.	169. 181.
III 61.	171. 182.
III 62, 1. 2.	164. 165. 170. 174.
III 63.	166. 167. 176.
III 64.	175.

Veget.	Pelag.
III 65.	178.
IV 2, 13. 14.	137. 138.
IV 3, 6—10.	21.
IV 3, 12—14.	22.
V 1.	179. 180.
V 2, 1. 2.	216. 217.
V 2, 3—5.	220—224.
V 8.	157—161.
V 11, 1—3.	302. 303.
V 12.	304. 309.
V 13.	310. 311.
V 14, 2.	152.
V 14, 6—8.	141.
V 14, 12.	142.
V 14, 16.	151.
V 14, 18.	143—146.
V 14, 19.	150.
V 14, 20—23.	152—156.
V 14, 23 (cf. V 8).	158—162.
V 23.	294 seq.
V 25, 1. 3.	211. 215.
V 26, 2. 3.	213. 214.
V 26, 4.	396.
V 27, 7. 8.	212.
V 37.	188. 189.
V 39, 1.	186. 187.
V 39, 2.	185.
V 42, 1. 2.	404. 407.
V 46, 1—14.	267—275.
V 47, 1. 6.	cf. 363.
V 47, 4. 7.	364.
V 47, 7. 8.	365.
V 51, 1—3.	287. 288. 290.
V 56, 1.	128.
V 56, 2.	130. 131.
V 56, 3.	132. 135.
V 60, 1 (cf. II 35).	168.
V 64, 9—11.	72—74.
V 64, 12.	76. 77. 82.
V 65, 1—6.	84—90.
V 66, 1—4.	91—93.
V 66, 6.	95.
V 67, 1.	96.
V 67, 2.	94.
V 67, 3—4.	97. 98.
V 67, 5.	99. 101.

Addendum et corrigendum.

Ad prolegom. p. 11 seq. De Hippiatricorum Graecorum codicibus nuper composuit quaedam Costomiris, Revue des Études grecques V 1892 p. 61 sqq., enumerans septendecim, Parisinos decem, Britannicos tres, Leidensem unum, Berolinensem unum, Vaticanos duos; qui numerus augeri potest (cf. proleg. p. 12. 13).

Pag. 43, 27 scribe *portulacae*.